

Václav Klaus

**Modrá, nikoli
zelená planeta**

**Co je ohroženo:
klima, nebo svoboda?**

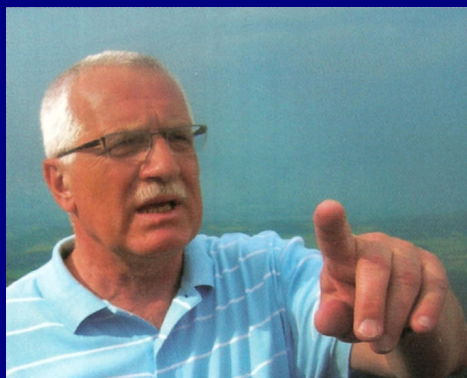
Speciální edice
s komentáři

Samuela Sluníčka

Řada bonusů

DOKOŘÁN 2007
Samuel Sluníčko 2007

Obal

Nejdůležitějším úkolem lidstva je rozlišit realitu od fantazie a pravdu od propagandy. Globální oteplování se stalo symbolem tohoto problému. Byla nastolena jedna politicky korektní pravda a oponovat jí není snadné. Budoucí generace se asi budou trochu pobaveně divit, že na počátku 21. století vyspělý svět propadl panice kvůli globálnímu zvýšení průměrné teploty o několik desetín stupně a uvažoval o tom, zda se vrátit před průmyslovou éru.

Téma globálního oteplování se stále více a více stává zásadním ideovým a politickým střetem naší současnosti. Nositel tohoto tématu - environmentalismus - se stal dominantní alternativou ideologií orientovaných důsledně a primárně na lidskou svobodu. Je světovým názorem, který chce radikálně a s jakýmkoli doprovodným "létáním třísek" (tedy za cenu omezování lidské svobody a za cenu lidských životů) měnit svět, názorem, který chce změnit člověka, jeho chování, uspořádání společnosti, hodnotový systém. Prostě všechno. Přístup environmentalistů k přírodě je obdobou marxistického přístupu k ekonomickým zákonitostem, protože i oni se snaží přirozený vývoj Světa (a lidstva) nahradit rádoby optimálním, centrálním či - jak je dnes módní říkat - globálním plánováním světového vývoje. To možné není. Je třeba nechat probíhat - žádnými věrozvěsty absolutních pravd nespoutanou - spontaneitu lidského vývoje, protože jinak všechno dopadne daleko hůře. Každý pokus "poroučet větru a dešti" se zatím vždy ukázal být velmi nákladným, dlouhodobě neúčinným a navíc likvidoval lidskou svobodu.

Pokus environmentalistů nemůže dopadnout jinak. Nejlepším prostředím pro člověka je prostředí svobody. Právě a jedině tím je třeba poměřovat všechny environmentalistické představy a všechny jejich kategorické požadavky. Dnešní debata o globálním oteplování je proto ve své podstatě debatou o svobodě.

Fred Singer, profesor environmentálních věd, University of Virginia:

"Chce to velkou odvahu vystoupit proti převažujícímu názoru způsobem, jakým to dělá Václav Klaus. Kolem globálního oteplování nastoupil stádní instinkt odpůrců ekonomického růstu, zastánců kontroly života lidí, vědců sváděných výzkumnými granty, mezinárodních byrokratů a všech, kteří profitují z obavy vývoj klimatu. Příroda ukáže, že se mýlili."

Luboš Motl, fyzik, Harvardova univerzita:

"Rozbor ekologického hnutí vyžaduje přístup, který bere v úvahu ekonomické, politické, historické, přírodovědné, psychologické a ideové aspekty věci. Václav Klaus tuto složitou síť vztahů rozetnul zásadní otázkou, zda hlavní hnací silou myšlenek globálního oteplování je poctivá věda, nebo tažení proti lidské svobodě."

George Kukla, Kolumbijská univerzita, New York:

"Není snadné přesně rozlišovat skutečnost od domněnek. Tahle knížka vede k vážnému zamyšlení nad současnou hysterií okolo 'global warming'."

Karel Steigerwald, spisovatel a novinář:

"Ekologie je a bude předmětem odborných i politických sporů. Ty mají své vysmívané rebely, kteří jdou proti mínění většiny a proti hodnostářům, kteří se naopak obkládají úřady a názorem vrchnosti. Prezident Klaus je pochybovačným rebelem, Bursík, zaštitěný politickými paragrafy z Bruselu i z domova, jen hodnostářem."

Obsah

Obal.....	2
Obsah	3
Předpředmluva	6
Předmluva	7
Kapitola 1 Vymezení problému	9
Kapitola 2 Zdroje, jejich vyčerpatelnost a nezastupitelná úloha cen.....	20
Kapitola 3 Efekt bohatství a technického pokroku.....	25
Kapitola 4 Diskontování a časové preference	32
Kapitola 5 Analýza nákladů a výnosů, nebo absolutismus principu opatrnosti ?.....	38
Kapitola 6 Jak je to s globálním oteplováním v realitě?.....	42
Kapitola 7 Co dělat?.....	55
Pomluva neboli doslov	62
Seznam použité literatury:.....	68
Příloha č. 1	71
Příloha č. 2 Křečovitá reakce ekologických aktivistů	74
Příloha č. 3 Náhrada Elektrárny Temelín větrnými elektrárnami?.....	75
Den poté, aneb názory a komentáře ke knize.....	77
24.9.2007 - Projev prezidenta České republiky na konferenci OSN o změnách klimatu.....	77
24.9.2007 Rozhovor prezidenta republiky Václava Klause pro Český rozhlas - Radiožurnál.....	79
NEMÁM RÁD HLUKY A ŠUMY.....	82
Sdělení tiskového mluvčího k udělení Nobelovy ceny míru Al Goreovi.....	86
Jiří Nečas, Květen 2007, Recenze	87
senátor Mejstřík - K presentaci knihy Václava Klause	91
Čeho si pan prezident nevyšiml	92
Zhasínejme, radí prezident	95
EKOLOGIE: Odmítněme environmentalistická vydírání	96
Ladislav Metelka: Odborná, nikoli ideologická klimatologie	99
Václav Klaus: Nejde o spor klimatologů a ekonomů	101
KLIMA: Pravdu má Hrad, nikoli Hradec.....	103
Prezident v zrcadle environmentalistů	110
Člověk a Modrá planeta	111
Ekonomistova příručka na noční stolek	113
Revolt [graphics revolution].....	115
K Temelínu se řetězem nepřiváží, řekl Klaus.....	117
Klaus: Chceme modrou, ne zelenou planetu	118
Václav Klaus: Modrá, nikoli zelená planeta.....	120
Diskuze ke knize na www.kosmas.cz (internetové knihkupectví)	122
Recenze,Zbyněk Klíč	125
Klaus a ochranáři: Jedna parta	126
Modrá, nikoliv zelená planeta: polemika s apokalypsou.....	127
Je už globální horečka za zenitem?	129
Prezidentovy klimatické vrtochy.....	131
Kolik váží pan profesor?.....	132
Nebezpečné zelené mýty	135
Planeta podle Honzíkovy cesty	139
JINÝMA OČIMA	141
Globální oteplování aneb cesta do otroctví?	142
Nobelovu cenu má Gore. Ale jeho film do škol nesmí	156
Jak globálně oteplení laureáti zvedali hladinu moří	157
Odposlechnuto v Metru	159
Narozeniny	160
13.8.2307 6:55.....	160
13.8.2307 7:00.....	161
13.8.2307 7:05.....	162
13.8.2307 9:30.....	163
13.8.2307 9:35.....	163
13.8.2307 9:40.....	164
13.8.2307 9:45.....	164

13.8.2307 9:50.....	164
13.8.2307 9:53.....	165
13.8.2307 9:55.....	165
13.8.2307 9:56.....	165
13.8.2307 9:57.....	165
13.8.2307 9:58.....	165
13.8.2307 9:59.....	165
13.8.2307 10:00.....	165
13.8.2307 10:01.....	166
13.8.2307 10:05.....	167
13.8.2307 10:10.....	167
13.8.2307 10:15.....	168
13.8.2307 10:20.....	168
13.8.2307 10:25.....	169
13.8.2307 10:30.....	169
13.8.2307 19:29.....	169
13.8.2307 19:30.....	171
13.8.2307 23:55.....	171
14.8.2307 00:01.....	172
Fo-tečka na rozloučenou	174

Předpředmluva

Tak tohle všechno vzniklo? Zakoupil jsem nejnovější knihu Václava Klause a se zájmem jí četl. Pak mě napadlo psát poznámky. Za tím účelem byla kniha oskenována a převedena do elektronické podoby, za případné nepřesnosti které tím vznikly se omlouvám. Do elektronického dokumentu je možno vkládat poznámky po libosti.

Jak tak čtu a dělám si poznámky, najednou se objevilo. Tady bych měl říct že pro okolí povětšinou působím docela normálně, schizofrenií ani rozpolcením osobnosti netrpím. Přesto o mé nitro neustále svádějí boj moje dvě Já. Mezitím co moje lepší, klidné a spokojené já píše tyto řádky, moje horší Já mě neustále poňouká dělat nepředloženosti. Mezitím co jsem se snažil klidně přepisovat poznámky za každou kapitolu, moje horší Já netrpělivě vepisovalo poznámky, kam se mu líbilo. Podobně jako se sprejer snaží zhanobit fasádu budovy, jen pro chvilkový pocit euforického vítězství, moje horší Já vkládalo rádoby vtipné poznámky libovolně za každý odstavec knihy. Samozřejmě tím sledovalo jediný cíl, ukázat si jak je silné a chytré. Vůbec nerespektovalo kontext, do kterého je daná myšlenka zasazena a napadalo ji vědomo si, že kniha se nemůže bránit. Snad si tím chtělo kompenzovat svoje komplexy a dokázat že je dost silné, aby mohlo polemizovat s názory Václava Klause. To že tak činí tajně, nedbá autorských práv ani copyrightu je mu jedno. Dělá to jen pro chvilkový pocit vítězství a pokoření soupeře.

Moje horší já si zajisté našlo cestu jak svůj výplod prezentovat a tak můžete posoudit výsledek. Naštěstí se mi podařilo zajistit způsob jak odlišit původní text od blábolů mého horšího já i mých věcných poznámek. Kniha mi geniálně sama nabídla řešení, **modrou** barvou jsou psány moje poznámky a **zelenou** barvou bludy které vytvořilo moje horší Já. Jak uvidíte dále, moje horší já si nedemokraticky uzurpovalo většinu prostoru a tak poznámky jsou daleko více zelené než modré

Sepsáno v září 2007

Jako horší Já bych se k tomu měl asi vyjádřit. Já jen dodám: **Chcete-li následující text pochopit, neberte jej úplně vážně at' už je zelený, modrý nebo černý. Nebudete-li jej brát úplně vážně, nebudete-li brát doslova názory, které tu jsou prezentovány a konečně nebudete-li brát úplně vážně ani své vlastní názory můžete se dopracovat k překvapivé pravdě.** A k porušování copyrightu a sprejerskému ničení knihy: Myslím si že je lepší ukázat názor i polemiku, pomluvu či parodii hezky vedle sebe. Když to nepřiměje čtenáře k zamyšlení snad ho to alespoň pobaví. Navíc se v elektronické publikaci dá báječně vyhledávat každá větička.

Ještě pár technických poznámek, původní text byl doplněn komentáři (barvičky vám už lepší Já vysvětlilo) a zakončen recenzí, která je pro někoho možná překvapivá a bude si říkat jestli četl tu samou knihu jako Samuel Sluníčko (znovu opakuji nic tu neberte moc vážně). Za knihou následuje obsáhlá kapitola s názory na knihu (a názory na názory), komentáři Václava Klause a dalšími pohledy na problém globálního oteplování. Celý text je zakončen literárním pokusem mého lepšího Já.

Tak Vám předkládám výsledek snažení nás tří Václava Klause a obou Já Samuela Sluníčka.

Váš rozpolcený
samuel sluníčko

Předmluva

Žijeme ve zvláštní době. Je to vidět i na tom, že jedna mimořádně teplá zima, která - bez ohledu na dlouhodobé trendy, např. na to, že v celém 20. století bylo zaznamenáno zvýšení průměrné teploty ve světě jen o 0,6 °C ale - stačí k tomu, aby u některých lidí vznikla dalekosáhlá očekávání a na jejich základě příhodné prostředí pro návrhy radikálních opatření, abychom s počasím něco, a to právě teď, udělali.

Jedna událost stíhá druhou. V průběhu posledních měsíců byl do kin uveden Al Goreův jen zdánlivě dokumentární, příznačně však oscarový film, byla publikována tzv. Sternova zpráva, připravená na objednávku britského premiéra Tonyho Blaira a bylo publikováno - spíše politické než odborné - shrnutí 4. zprávy Mezinárodního panelu OSN, věnované klimatickým změnám. Překvapivě řadu měsíců před publikováním vlastní zprávy. Latka politické korektnosti byla zdá se - již definitivně, a to hodně vysoko, nastavena a znovu je nám vnucována jedna jediná přípustná pravda. Všechno ostatní je označováno za nepřijatelné. Britský ministr životního prostředí nedávno dokonce řekl, že stejně jako nesmí v médiích vystupovat teroristé, neměli by mít právo vystupovat ani skeptici vůči globálnímu oteplování. V lidské historii to bohužel není poprvé.

Souhlasím se spisovatelem Michaelem Crichtonem, že "nejdůležitější výzvou, které lidstvo čelí, je úkol rozlišit realitu od fantazie a pravdu od propagandy. Zejména v naší informační éře (spíše ji vidím jako éru dezinformační) je to mimořádně naléhavé a mimořádně důležité" (Crichton, 2003). Přispět k tomu se snaží i tato nevelká knížka.

Globální oteplování se v poslední době stalo symbolem a vlastně prototypem sporu pravda vs. propaganda. Byla nastolena jedna politicky korektní pravda a oponovat jí není snadné, ač nemalý počet lidí, mezi nimi špičkových vědců, problém klimatických změn a jejich příčin a důsledků vidí úplně jinak. Hrozí se arogance obhájců hypotézy globálního oteplování a od ní odvozené hypotézy, jež dává do souvislosti globální oteplování s konkrétními činnostmi člověka. Bojí se důsledků, které to bude mít pro všechny z nás.

Obhájci a propagátoři těchto velmi sporných hypotéz jsou většinou vědci, kteří ze zkoumání tohoto fenoménu - finančně i vědeckým uznáním profitují, a spolu s nimi politikové (a na ně napojení "fellow travellers"), kteří si na tom - při absenci jiných, pro ně politicky atraktivních témat - budují svou politickou kariéru. Vidím to stejně silně jako známý dánský fyzik Hendrik Tennekes, který proti těmto postojům ostře protestoval již v roce 1990 a který právě teď cítil potřebu zvednout svůj hlas znovu. Vysvětluje to tím, že mezi rokem 1990 a 2007 nastal jeden zásadní rozdíl: "Tehdy jsem byl znepokojen, teď se zlobím." Dodává, že na své vědecké kolegy. Já dodávám, že patrně i na některé politiky a další tvůrce veřejného mínění.

Cituje S. H. Schneidera (tehdy děkana na Harvardově univerzitě), který již v roce 1976 vyslovil následující myšlenku: "Vědci si nemohou dovolit naivitu ohledně politických důsledků veřejně publikovaných vědeckých názorů. Mají-li jejich vědecké názory politickou potenci, mají povinnost deklarovat své politické a hodnotové předpoklady a musí být čestní vůči sobě samým, vůči svým kolegům a vůči svým čtenářům ohledně toho, nakolik tyto jejich předpoklady ovlivnily jejich vědeckou práci." To je pro celou mou následující diskusi teze klíčová.

Vidím to podobně jako profesor R. S. Lindsen z Massachusetts Institute of Technology, který nedávno napsal: "Budoucí generace se budou trochu pobaveně divit, že na počátku 21. století vyspělý svět propadl panice kvůli globálnímu zvýšení průměrné teploty o několik desetín stupně a lidé na základě obrovského zveličení velmi nejistých počítačových modelových předpovědí uvažovali o tom, že se vrátí před průmyslovou éru" (citováno viz Horner, 2007).

Přesně o těchto věcech je tato má útlá knížka, která vznikla v období prvních tří měsíců roku 2007 jako vedlejší produkt mého "prezidentování na plný úvazek" a která proto spíše cituje, než nabízí originální výzkum. Neaspiruje také na nic jiného než na laickou znalost přírodních věd, ale nepovažuji to za handicap. Problematika globálního oteplování je totiž více záležitostí věd společenských než věd přírodních, jde v ní více o člověka a jeho svobodu než o desetiny stupně Celsia pohybu průměrných teplot.

Téměř před dokončením práce na této knize, v polovině března 2007, jsem byl vyzván, abych pro americký Kongres, pro slyšení ("hearings") s bývalým viceprezidentem Al Gorem, ve formě odpovědi na pět otázek předložil opačnou pozici. Českou verzi svých odpovědí uvádím jako přílohu č.1 této knihy.

Chtěl bych poděkovat mnoha kolegům a přátelům za "obrušování" mých názorů v této věci. V poslední době byly pro mne významné zejména rozhovory s Jiřím Weiglem a Dušanem Třískou (a jejich připomínky k textu) a e-mailování s Dr. Lubošem Motlem z Harvardovy univerzity a prof. Fredem Singerem z University of Virginia.

I já - jako svědek dnešní celosvětové debaty chci říci, že ani já už nejsem jenom znepokojen, že i já už se zlobím. Proto následující text.

25. března 2007

Kapitola 1

Vymezení problému

O životním prostředí sice hovořím a píšu dlouhodobě a opakovaně, ale poněkud nesoustavně. Už delší dobu proto zamýšlím předložit veřejnosti své komplexnější stanovisko k dnešní, tolik zjitřené a tak neférově a neracionálně vedené debatě o životním prostředí a zejména o tzv. globálním oteplování, protože se znepokojením sleduji, že se toto téma stále více a více stává zásadním ideovým a politickým střetem naší současnosti, byť - a to chci více než zdůraznit - nepochybně tématem zástupným.

Ukazuje se totiž, že **soudobý střet o lidskou svobodu - a znovu připomínám, že nikoli o životní prostředí** - začíná být veden právě s těmito tématy nebo, přesněji řečeno, pomocí těchto témat. Platí to sice daleko více o tzv. vyspělém a nepochybně relativně velmi bohatém světě než o zemích méně rozvinutých (a chudších), kde mají lidé většinou starosti jiné (a daleko přízemnější), ale není pochyb o tom, že právě chudší země na tento, nikoli jejich, spor mohou nejvíce doplatit. Stávají se rukojmím environmentalistů, kteří navrhují zabrzdit lidský pokrok za nesmírnou cenu. Největší obětí budou právě ti nejchudší. A to ještě tyto ambiciózní zásahy nebudou mít téměř žádný významný efekt. Hezky říká **Bjørn Lomborg**, že uskutečnit všechna Al Goreova doporučení (za ohromné náklady) způsobí jediné to, že - dojde-li k naplnění dnešních environmentalistických katastrofických scénářů - lidé na pobřeží Bangladéše se kvůli avizovanému zvýšení hladiny moří utopí nikoli v roce 2110, ale až v roce 2115! Proto je - stejně jako já - přesvědčen, že bychom měli dělat něco úplně jiného, něco, co by skutečné efekty přineslo.

Není jedinou nadějí planety, že průmyslová civilizace zkolabuje? Není naší povinností to udělat?

Maurice Strong, zástupce generálního tajemníka OSN

Hned na počátku těchto svých úvah chci velmi nahlas Vyjádřit svůj souhlas s názorem liberálů klasického typu, onoho snad již k vyměření odsouzeného lidského druhu, k této problematice. Mají pravdu v tom, že největším zdrojem **ohrožení svobody, demokracie, tržní ekonomiky a prosperity na konci dvacátého a na počátku dvacátého prvního století přestal být socialismus** (a 17 let po sametových revolucích už vůbec ne jeho extrémní verze, kterou jsme na vlastní kůži poznali jako komunismus), ale že se jím stala ambiciózní, velmi arogantní a **téměř bezskrupulózní ideologie politického hnutí**, které - původně skromně a snad i s dobrými úmysly - **začínalo s tématem ochrany životního prostředí**, ale které se postupně přeměnilo na **s přírodou téměř nesouvisející environmentalismus**.

Tento ideový proud se v současnosti stal dominantní alternativou vůči ideologiím orientovaným důsledně a primárně na lidskou svobodu. Je světovým názorem, který chce radikálně a s jakýmkoli doprovodným "létáním třísek" (tedy za cenu omezování lidské svobody a za cenu lidských životů) změnit svět, názorem, který chce změnit člověka, jeho chování, uspořádání společnosti, hodnotový systém. Prostě všechno.

Kdykoli někdo zahyne v důsledku zátop v Bangladéši, Jeden z šéfů aerolinií by měl být vyvlečen ze své kanceláře a utopen.

Georgie Monbiot, komentátor deníku Guardian

Aby nebylo mýlky a aby si snad někdo nemyslel, že se chci plést do přírodních věd a do vědecké ekologie: **s přírodními vědami nemá environmentalismus fakticky nic společného a - co je ještě daleko horší - se společenskými vědami, ač se pohybuje na jejich teritoriu, bohužel také ne.**

V tomto ohledu si uchovává naprostou bezelstnost (některých) přírodovědců, kteří striktně uplatňují vědecké principy ve své vlastní disciplíně, ale zcela na ně zapomíná, jakmile z ní vykročí.

Přestože se environmentalismus ohání vědeckostí, ve skutečnosti je ve své podstatě metafyzickou ideologií, která odmítá vidět svět, přírodu a lidstvo, jaké ve skutečnosti jsou, která odmítá vidět jejich přirozený evoluční vývoj a která absolutizuje současný stav přírody a světa a činí z něho jakousi nedotknutelnou normu, jejíž libovolnou změnu prezentuje jako fatální ohrožení

Al Gore, ve své nedávné, široce publikované newyorské přednášce, výslovně říká, že "čelíme planetární katastrofě", a když "něco neuděláme během deseti let, nebude možné vyhnout se nevratné zkáze obyvatelnosti planety pro lidskou civilizaci" (New York University Law School, 18. 9. 2006). Tento výrok je zcela absurdní, zcela výjimečný a má charakter poplašné zprávy. Ve výroci tohoto typu se mimo jiné zapomíná na to, **že celé dějiny naší planety, stav a tvar souše, vodstva, struktura živočišných a rostlinných druhů, vývoj atmosféry atd. jsou předmětem permanentního procesu změn**, vyvolaných jak složitými endogenními přírodními mechanismy, tak i námi neovlivnitelnými faktory exogenními, které jsou - jako např. působení Slunce - zcela mimo náš jakýkoli dosah.

Současné době, díky lidské činnosti, probíhají tyto změny tak rychle, že to lze přirovnat ke katastrofě. Většina rostlinných i živočišných druhů je vystavena tak rychle probíhajícím změnám, jakým se nemůže rychlostí biologické evoluce přizpůsobit. V člověkem změněné krajině má šanci na přežití buď druh který má nějaké specifické vlastnosti, nebo vyloženě univerzální přizpůsobivý druh. Takových je nepatrná menšina, ostatní druhy zvířat a rostlin jsou odkázány na milost a nemilost člověka a to jaké jim vyhradí místo.

Jak vidíte, jsem odkázán na milost na nemilost svého špatného Já. Kecá do všeho, aniž by tomu rozumělo.

V posledních několika tisících let se jedním z faktorů způsobujících tyto změny mimo veškerou pochybnost stal i člověk, pro environmentalisty - a to je přímo symbolické - vlastně exogenní faktor. Díky jeho chování došlo k zásadním změnám v charakteru krajiny, v rozšíření živočišných a rostlinných druhů, k dílčím klimatickým změnám. Přitom je ovšem stále velmi nejasné, jak významný skutečný vliv člověka na proběhnuvší změny - s výjimkou změn lokálních - byl (a je). Uplatnila-li by se současná kritéria environmentalistů např. na jednotlivé historické etapy vývoje lidstva, museli bychom asi říci, že jsme svědky a viníky permanentní ekologické katastrofy, která změnila původní biotopy v kulturní krajinu, která vytlačila existující flóru a faunu a nahradila ji zemědělskými kulturami, která způsobila klimatické změny (zavlažováním, nebo naopak šířením pouští deforestací a vypásáním vegetace), atd. Zdravý rozum nám však říká, abychom to nedělali. Vykácení pralesů na našem území bylo z dnešního pohledu environmentalistů jistě strašlivou ekologickou katastrofou, ale jejich nahrazení nás dnes obklopující kulturní krajinou vytvořilo krajinu jinou, a přiznejme si, že ta je - nejen z estetického hlediska více než přijatelnou náhradou.

Také se říká: *Tak dlouho se džbánem chodí pro vodu, až se ucho utrhne.*

Dovedeme-li uvažování environmentalistů do důsledků, zjistíme, že je to ideologie antihumánní, neboť **základní příčinou problémů světa vidí v samotném rozšíření druhu homo sapiens**, který se - rozvojem lidského intelektu a schopností člověka přetvářet přírodu a využívat ji ke své druhové expanzi - vymkl z tradičního rámce přírody. Není také náhodou, že řada z nich odmítá postavit člověka do centra našeho uvažování. Je sporné, je-li pro opačný názor úplně správný a výstižný termín antropocentrismus, ale - přiznávám se - že je nevyhnutelnou součástí i mého uvažování. Věřím však, že i uvažování lidského rodu jako celku. Etnocentrismus je úplně něco jiného. Tzv. hypotéza GAIA, založená na zbožštění Země také (kritické poznámky k této hypotéze z křesťanského hlediska viz Scharper, 1994).

Dovedeme-li křesťanský pohled na svět do důsledků. Křesťan má nad sebou všemohoucího boha který ví, co má člověk dělat, jak má uvažovat a dokáže pomoci příkazy, zákazů a trestů přiohýbat člověka, aby tak činil. Logicky z toho vyplývá, že křesťan musí hledat někoho, kdo stojí nad přírodou. Bůh je daleko, promlouvá málo a nejasně, člověk ho tedy musí na zemi zastoupit. Křesťan tedy kopíruje heslo, **co je dobré pro Boha musí být dobré i pro člověka**, a převede je hierarchicky na, **co je dobré pro člověka musí být dobré i pro přírodu.**

Jak vidíte horší Samueolovo já je sžíravě sarkastické a demagogické. Zcela bez hlubší souvislosti vypichuje určité rysy skutečnosti a hledá fakta, na která by mohlo zaútočit. V tomto nechutném úsilí se nestydí překrucovat skutečnost, vypichovat podružné detaily a zamlčovat závažné skutečnosti. Veškeré úsilí směřuje k dosažení svých nízkých egoistických cílů a nikoli k věcné diskuzi. Samueolovo

horší já je v podstatě skrytý environmentalista bažící střílet po dítěti jen proto že si dovolilo utrhnout sedmikrásku.

Environmentalisté - zdá se - neberou v úvahu, že velká část souše je výsledkem uvědomělé lidské činnosti a že **spory, které tzv. ochránci přírody tak často vyvolávají, nechrání žádnou původní přírodu, ale historický produkt činnosti lidí.** Neexistují např. žádná kritéria, proč má na tom či onom území být překážkou lidské činnosti existence živočišných druhů, které se na tato území rozšířily až poté, co člověk charakter tamní krajiny v uplynulých staletích změnil.

Environmentalisté ignorují i ten fakt, že ve stejném pohybu jako člověk, který stále hledá a vytváří vhodné podmínky pro svůj život, je i příroda. Zatímco pro jedny druhy živočichů a rostlin se činností člověka podmínky zhoršují, pro jiné naopak vhodné podmínky vznikají a příroda sama se těmto změnám velmi pružně přizpůsobuje. Tak tomu bylo vždy, i před zrodem člověka. Proto jsou tolik zavádějící statistiky, které udávají, kolik živočišných druhů za poslední desetiletí vyhynulo. Přesto bývají silným argumentem pro prosazování nejrůznějších ochranných zákazů a omezení. Živočišné druhy vznikají a zanikají jen a jedině proto, že se příroda permanentně přizpůsobuje měnícím se podmínkám.

Ovšem v historii málokdy živočišné a rostlinné druhy zanikaly tak rychle jak zanikají od okamžiku, kdy začal člověk ovlivňovat životní prostředí na zemi. A když zanikaly tak rychle, tak jen po velmi omezenou dobu. Obávám se, že jen málo živočichů se stačí přizpůsobovat rychlosti změn v lidské krajině.

Existuje řada živočichů, kteří se dokážou přizpůsobovat změnám v lidské krajině a naopak těží z prostoru, který jim ti nepřizpůsobiví živočichové uvolní.

Například potkani a pohlavní choroby se přizpůsobují každé léčce, kterou jim lidstvo nastraží.

Neexistuje žádný předem daný optimální stav světa, který máme povinnost chránit. Stav světa je spontánním výsledkem interakce obrovského počtu faktorů kosmických, geologických, klimatických (a mnoha dalších), včetně působení jednotlivých prvků živé přírody, které vždy sledují zájem na zajištění maximálních podmínek pro svou reprodukci. Rovnováha, která v přírodě nastává, je rovnováhou dynamickou (a de facto pouze "trendovou", skládající se z obrovského počtu dílčích nerovnováh).

Optimální stav skutečně neexistuje. Zato existuje hodně neoptimálních stavů, ve kterých bych nechtěl Zemi vidět.

Přístup environmentalistů k přírodě je obdobou marxistického přístupu k ekonomickým zákonitostem, protože i oni se snaží svobodnou spontaneitu vývoje světa (a lidstva) nahradit rádobou optimálním, centrálním či - jak je dnes módní říkat - globálním plánováním světového vývoje. Tento přístup je - stejně jako tomu bylo u jeho komunistického předchůdce - utopií, vedoucí ke zcela jiným než zamýšleným výsledkům. Jako ostatní utopie je i tato uskutečňovatelná (nikoli uskutečnitelná!) pouze omezením svobody a diktátem malé menšiny vyvolených drtivě většině lidí.

Kuriózní podstatu environmentalismu velmi dobře vystihuje snadno dokazatelná proměnlivost environmentalistického útoku v čase, protože **konkrétní předmět kritiky není až tak podstatný. Podstatné je vyvolání pocitu ohrožení, předzvěst nebezpečí netušeného rozsahu, akutnost hrozby.** Když se atmosféru tohoto typu podaří vyvolat, vzniká povinnost jednat, jednat rychle a hned, nezdržovat se maličkostmi, nezabývat se náklady, které budou potřebná opatření vyvolávat, vůbec nebrat v úvahu "oportunitní náklady" (čili náklady toho, co bude kvůli změně priorit promarněno a nerealizováno), opomenout standardní, údajně "pomalé" postupy parlamentní demokracie, nečekat až to "normální, obyčejní lidé" pochopí, rozhodovat přímo, a to těmi, kteří vědí jak na to.

Máme už příliš mnoho ekonomického růstu.
Ekonomický růst v bohatých zemích, jako je ta naše, je nemocí, nikoli léčením nemoci.

Paul Ehrlich, profesor Stanfordské univerzity

Není náhoda, že environmentalismus začal kvalitou vody v řekách a jezerech a smogem v průmyslových oblastech, přešel k vyčerpávání zdrojů (slavné, byť absurdní "Limity růstu" Římského klubu), malthusiánsky předvídal "populační bombu" a všeobecné přelidnění, soustředil se na DDT, pesticidy a další chemické prvky a sloučeniny, objevil kyselý dešť, varoval před vymíráním druhů, objevil tání ledovců, vzestup mořské hladiny, nebezpečí tzv. ozónové díry, skleníkový efekt a nakonec globální oteplování. Na některé z těchto věcí však zase velmi rychle zapomněl, protože je přirozené, samovolné chování lidí účinně řešilo.

DDT a freony byly nepřirozeně ve valné většině zemí zakázány. Mluvit zde o přirozeném a samovolném chování lidí je přehnané.

Když vlády zemí světa viděly škodlivost DDT a freonů **přirozeně a samovolně je zakázaly**. U oteplování nejsou škodlivé důsledky vidět, až budou vlády učinit potřebná opatření.

Já jsem pro zákaz freonů nehlasoval, tudíž mi byl nařízen. A nebude pozdě až budou důsledky oteplování vidět?

Věřím v člověka, jistě vymyslí adekvátní odpověď.

V posledních stopadesáti letech (minimálně od Marxe) socialisté velmi účinně ničili - a ničí i dnes - lidskou svobodu pod hesly humánně a humanisticky vypadajícího zájmu o člověka, o jeho "sociální" rovnost s druhými a o jeho dobro. Environmentalisté to dělají pod hesly neméně vznešeného zájmu o přírodu a o jakési ještě vyšší, nadlidské dobro (vzpomeňme na jejich radikální heslo "Earth First!"). Hesla v obou případech byla (a jsou), jak už to většinou bývá, pouhou zástěrkou. V obou případech šlo (a jde) výhradně o moc, o nadvládu "vyvolených" (za které se považují) nad námi ostatními, o prosazování jedině správného (u jejich vlastního) světového názoru, o změnu světa.

Vše co člověk má pochází ze Země. **Země může bez člověka existovat, člověk bez země ne. Earth First!** tedy podle mě platí. Tohle bude platit ještě dost dlouho.

Občas se i shodnem.

Souhlasím s **M. Loužkem**, který to vidí velmi podobně, když říká, že environmentalismus "usiluje o reformu společenského řádu a o odstranění sociální či environmentální nespravedlnosti, kterou vytváří svobodný trh" (Loužek, 2004).

Naším významným antienvironmentalistou je **Martin Říman**, což prokazuje již řadu let. Jeho poslední text na toto téma Evropská oteplovací hysterie (Říman, 2007) jasně říká, že rozhodnutí Evropské rady zvýšit podíl tzv. obnovitelných zdrojů s ochranou životního prostředí nemá nic společného" a "s tzv. globálním oteplováním má společného snad ještě méně". Současné ambice některých evropských politiků být v čele boje s globálním oteplováním považuje za "zbytečně vyplývanou energii". Jeho výrok: "Evropské pionýrství bude ještě beznadějnější než to s rudými šátky kolem krku," je více než výstižný.

Souhlasím i s interpretací **Ivana Breziny**, např. v článku **Ekologismus jako zelené náboženství** (Brezina, 2004). Autor, který je vzděláním biolog, toto zelené náboženství velmi oprávněně a velmi striktně odlišuje od "vědecké ekologie", což mnozí pořád ještě vůbec nechápou. Nebo se tak aspoň tváří. Environmentalismus (on říká ekologismus) v žádném případě nepovažuje za "racionálně-vědeckou odpověď na reálně existující ekologickou krizi" (str. 43), která - já bych dodal neexistuje, ale za paušální odmítání "současné podoby civilizace". Radikální environmentalismus vychází z představy, že chyba je "v samotné podstatě moderní společnosti" (str. 53) a proto právě ta musí být změněna.

Ať se jedná o ekologii nebo zelené náboženství alespoň to lze provozovat zdravě na čerstvém vzduchu.

Jo není diskusní příspěvek, to je plácnutí do vody.

Ano do čisté, průzračné vody.

Vzdávám se, se svým horším já nemohu diskutovat.

Ivan Brezina také neomylně bleskurychle zareagoval na aféru Al Gorea s jeho vlastním, velmi nešetrným spotřebováváním elektrické energie. V článku **Velekněz oteplovacího náboženství je nahý** (Mladá fronta Dnes, 3. 3. 2007) pokrytectví těchto lidí odhaluje naprosto nekompromisně.

Podobně i **Karel Kříž** vidí v environmentalismu "nové náboženství" a vtipně se ptá: "Kdo je zodpovědný za zmizení ledovců ze Šumavy a Krkonoš? Lid popelnicových polí?"

Já se ptám: Kdo je zodpovědný za zmizení peněz z mojí peněženky? Globální oteplení, globalizace obchodu nebo globální inflace?

Prochlastals je.

Jedním z dnešních nejmocnějších náboženství západního světa je environmentalismus. Je v něm původní ráj, stav jednoty s přírodou, je tam pád z ráje jako důsledek ochutnání ovoce ze stromu poznání, je tam i poslední soud.

Michael Crichton, spisovatel

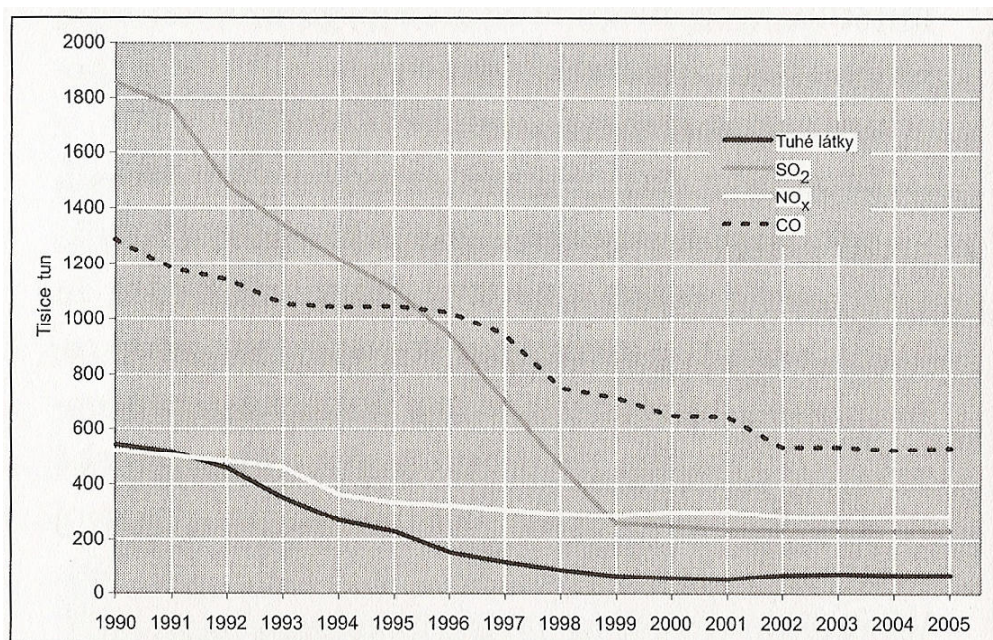
Mohl bych najít ještě další naše, a zejména cizí autory s podobnými názory, ale bohužel jsou tyto (a podobné) kritiky environmentalismu v dnešní době - a to nejen u nás - názory menšinovými. V současné společenské atmosféře - zejména v USA, v Evropě a velmi výrazně ve všech, nikomu bezprostředně nezodpovědných, a proto postdemokratických mezinárodních organizacích typu OSN - jsou považovány za názory politicky nekorektní a to je výrazně oslabuje a blokuje.

Předseda naší Strany zelených **M. Bursík** v textu **Nepodceňujeme ekologická rizika** (Bursík, 2007) zcela neskryvaně a nedvojsmyslně říká, že mu o politickou ambici a o odmítání současné reality jde. Podle něho. Je na politické reprezentaci, aby vytvořila politické, právní, ekonomické prostředí pro život a aby zajistila udržitelný rozvoj lidstva nebo konkrétně České republiky" (str. 69). Všimněme si v tomto citátu několika věcí:

- ono, navíc zcela nedefinované a nedefinovatelné, "prostředí pro život" se podle M. Bursíka teprve musí vytvořit, čili uvažuje se o tom výlučně v budoucím čase, což implikuje, že takové pro život příhodné prostředí na Zemi, a zejména asi v naší zemi, dosud vytvořeno nebylo. To není pravda. V postojích těchto lidí je mimo jiné zcela ignorováno téměř neuvěřitelné zlepšení životního prostředí, ke kterému u nás došlo po roce 1989. Tuto zásadní změnu "zařídil" životnímu prostředí přátelský (ale pro environmentalisty nepřátelský) trh a spolu s ním tržní ceny a soukromé vlastnictví. To jsou instituce Bursíkem buď zcela odmítané, nebo alespoň považované za nedostačující;

Drahe odsíření teplených elektráren a katalyzátory do aut si tedy vynutil trh? Jen tak jak se vyvíjel nerušeně a bez direktivních zásahů. Manažeři elektráren dali na odsíření miliardy a potažmo vyrábět dražší elektřinu jen proto že je k tomu nutil trh? Automobilky platí drahý vývoj aut s nižšími emisemi jen proto že je nutí trh? Vždycky jsem si myslel, že v tom hrají určitou roli direktivní limity. Tedy opravuji, **direktivní limity v tom hrají zcela zásadní roli.**

Moje špatné já to vidí docela zcestně. Elektrárna která nedodrží limity spalin dostane pokutu. Automobilka která by vyrobila auto, které nesplňuje příslušné emisní limity. Auto neprodá, protože ho nikdo neschválí k provozu To jsou peníze tedy ekonomické tlaky. Pokud jde o zmíněné limity, ty **vznikly samy přirozený postupným vývojem trhu.**

Zdroj: Český hydrometeorologický ústav, Znečištění ovzduší na území České republiky

- hovoří se nikoli o praktických, dílčích, ekonomové by řekli marginálních změnách, ale rovnou o záchraně "lidstva", což už jsme v minulosti bohužel tolikrát slyšeli;
- Bursík je politik, ti raději **zachraňují lidstvo** než aby předpovídali **drobná zlepšení**.
- spoléhá se na politickou akci, nikoli na spontánní nepolitickou, nikým neorganizovanou aktivitu miliónů svéprávných a - ve svém vlastním zájmu - racionálně se chovajících lidí. Přesvědčení, že lidské "ideje a um" (na které sází přesvědčený liberál) "vždy nějaké řešení najdou" je podle M. Bursíka "bezstarostnou tezí", se kterou není ochoten se spokojit.
- **Neorganizovaně a spontánně je možno vyčistit potok od odpadků. Těžko si lze představit, že by někdo odsílil elektrárnu, proto aby vyráběl elektřinu draž než konkurence, která to neekologicky neudělá.**

Tím, čím je u nás M. Bursík, je v celosvětovém měřítku **Al Gore**, s nímž jsem se na toto téma utkal v jedné televizní debatě v USA již v únoru 1992, v momentu přípravy konference v Riu, která mnohé z dnešních omylů předurčila. Al Gore považuje ochranu životního prostředí za "nejlepší ústřední organizační princip moderního státu", podle něhož by se mělo všechno "točit", což je naprosto absurdní. Už tehdy jsem s ním nesouhlasil téměř v ničem. Naopak velmi souhlasím s **B. Lomborgem a F. Rosem (Jak zchladit Al Gorea, věrozná oteplování, 2007)**, když říkají, že Al Gore vytváří "společnost posedlou ekologií" a že "se vydal na misi", která chce "kvůli hrozbě globálního oteplování od základu změnit naši civilizaci" (str. 11).

Nechci se pokoušet recenzovat Goreův nesmírně zavádějící "dokumentární" film, protože je urážkou filmového dokumentaristu. Jeden z mých poradců, **M. Petřík**, po návštěvě tohoto filmu napsal článek do časopisu Euro (č. 47, 2006) s názvem **Nepříjemná demagogie**. Dovolím si z něj citovat. Říká, že: "Šlo o ideologickou a ekologicky laděnou přednášku, která v sobě zahrnovala snad všechny nectnosti, jichž se mohla dopustit. Grafy bez měřítka, značek a jednotek, citová hra, za kterou by se nemuseli stydět ani aktivisté Greenpeace (např. kreslená ukázka, ve které lední medvěd plave, plave, nenalézá kru, na níž by si mohl odpočinout, a ta, kterou našel, se rozlomí a neunes ho, takže plave dál, vstříc své jisté smrti). Naprostá absence obhájení metody, jakou se k výsledným závislostem, úměrám a predikcím došlo, zato však maximální extrapolace těchto tragických výsledků a blížících se katastrof (nová doba ledová?). A pak přichází politik - zachránce, který (jako jediný) katastrofu odvrátí a tím také zachrání celé lidstvo."

Velmi symptomatický je i Goreův moralismus. "Do filmu se autorovi hodil i jeho vlastní syn, po jehož úrazu si teprve uvědomil, co je na světě důležité, i autorova vlastní sestra, která v následku celoživotního kouření zemřela na rakovinu plic. Nechybělo tedy náhlé prozření či až zjevení, typické

pro náboženské rituály." Závěr je jasný: "Ve filmu o vědu nešlo, o ekologii rovněž ne, maximálně o politické zneužití ekologických témat a přístupů."

Podívejme se také na Goreovu literární tvorbu. Po knize z roku 1992 **Earth in the Balance** (o které jsme diskutovali v oné televizní debatě), přišla v roce 2006 kniha s názvem **An Inconvenient Truth**, s podtitulem "Planetární katastrofa globálního oteplování a co s tím můžeme udělat". Nejhorší na této knize je aprioristické vnučování názoru, že je autor knihy výlučným majitelem pravdy. Prezентuje ji nesmírně sebevědomě a protože celé téma vidí jako "morální problém", prezentuje ji i s patřičným morálním nadhledem nad námi ostatními. Kniha se hemží slovy, která si zaslouží být ponechána v angličtině: "my passion for the Earth", "planetary emergency", "terrible catastrophes", "the extinction of living species". **Za téměř fascinující považuji jeho výrok, že se blíží "nejhorší katastrofa v historii lidské civilizace"** (úvod). V sobě samém cítí "generační misi", zatímco u ostatních jde o pouhý "cynismus". Je to smutné čtení, ale čtení poučné.

Al Gore je holt mizera že mu není rovno.

Když nemáš, co bys rozumného řekl, radši mlč. Vzhledem že se mnou sídlíš v jednom těle, děláš ostudu také mně.

Je nemožné nezmínit jednoho ze zakladatelů environmentalismu **Paula Ehrlicha**, proslulého knihou **Populační bomba**, publikovanou už v závěru 60. let (Ehrlich, 1968). Na počátku 70. let, v knize zvané **A Plan to Save Planet Earth** dokonce navrhoval novou ústavu Spojených států amerických s těmito formulacemi:

1. Kontrola porodnosti musí být zavedena jak v zemích nadměrně vyspělých (overdeveloped countries), tak v zemích málo vyspělých:
2. Nadměrně vyspělé země musí jít zpět (musí být "dedeveloped").
3. Méně vyspělé země musí být polorozvíjeny.
4. Musí být vytvořeny procedury monitorování a regulování světového systému v nepřetržitém úsilí udržet optimální poměr lidí - zdrojů - životního prostředí (Ehrlich, 1971).

Ehrlich dokonce doporučoval, aby byl počet obyvatel USA snížen z tehdejších 205 miliónů, protože tento počet považoval za "neudržitelný stav". Podotýkám, že USA dnes mají 300 miliónů lidí a že jsou daleko bohatší než před 35 lety. Snad není třeba dodávat, že toto všechno se týká lidské svobody, nikoli životního prostředí.

Za dobu mého života se ale počet obyvatel Zeměkoule téměř zdvojnásobil, teď přibývá 1 miliarda lidí za cca 12 let a rychlost nárůstu se nezmenšuje. Myslím, že všech 6,5 miliardy lidí chce jíst a někteří nároční jedinci i doma topí a jezdí po světě autem.

Moje špatné já jsi přestárlé a zahořklé, neustále srovnáváš idylizovaný svět svého mládí se současností a protože ji nechápeš, odmítáš ji a považuješ za špatnou. Já nové, mladé a perspektivní lepší já vidím svět ve všech souvislostech a neodsuzuji ho proto že se mění.

U nás se počet obyvatel nezvyšuje, naopak mírně klesá, tak nevím, co ti vadí. Stejný proces zakrátko zasáhne celý svět, právě nízká porodnost a stárnutí populace jsou problémy, které ohrožují lidstvo, všichni budou staří a nebude dost mladých, kteří by zajistili blahobyt lidstva. Ostatně počet obyvatel země stoupá jen cca. o 1% ročně, hospodářský růst všask může dosáhnout 2-4% a v rozvojových zemích klidně i 10%, pokud pořádně zaberou.

Paul Duvigneaud uvádí ve svém díle *Ekologická syntéza* (Academia, 1998) na stranách 270-271 že ZEMĚ UŽIVÍ 140 MILIARD LIDÍ. Při současném přírůstku obyvatel bude tohoto počtu dosaženo až za 240 let a toho se ty nedožiješ!

Nedožiju se toho (naštěstí), nedožiješ se toho ani ty (bohužel). Dlouhým výpočtem jsem dospěl k závěru, že pak připadne na jednoho pozemšťana cca 1000m² pevniny, včetně pouští, bažin, ledových plání antarktidy (pokud neroztaje). Myslíš že mu to bude stačit na bydlení a obživu?

Grr..., všechno obrátíš naruby. Ostatně, obyvatel Bangladéše má pro sebe ještě méně prostoru (147 365 352 obyv. / 143 998 km² = 1023 obyv./km² = 977m² země na obyvatele včetně Gangy, Brahmaputry, přílehlých bažin a močálů) a jak se spokojeně množí dál.

Pokud pojedíš do Bangladéše tak tuhle větu tam nahlas nevyšlovuj.

Spor s environmentalismem má ještě jeden aspekt, který také stojí za zmínku, i když se daného tématu bezprostředně netýká. Dlouhodobě - jak je poměrně známo - protestuji proti odmítání (či

vyhýbání se) pravolevému schématu politiky ve jménu inženýrského vidění světa a třetích cest, které říkají, že se na pravolevý spor má už dávno zapomenout. o zapomenutí být řeč nemůže. Minulost a její hrůzy nám to připomínají více než důrazně. I např. v období fašismu se totiž argumentovalo podobným způsobem. **Anna Bramwellová** v knize **Ecology in the 20th Century** z roku 1989 kritizuje větu z třicátých let: "Ti, kdo chtějí reformu společnosti v souladu s potřebami přírody, nejsou pravičáci, ani levičáci, ale ekologicky uvědomělí lidé." Stejně tak souhlasím s **Peterem Staudenmaierem** v knize **Zelené křídlo nacistické strany a jeho historičtí předchůdci** (Staudenmaier, 1999), který považuje "heslo, prosazované mnoha současnými zelenými, Nejsme napravo, ani nalevo, jsme vpředu' nejen za historicky naivní, ale i za politicky fatální" (Bramwell, 1989, str. 36).

Přesto si říkám, že nevím, jestli právě teď nemám trochu ustoupit. I dnes bych sice mohl říci, že původní pravolevé schéma dovedu obhájit jednoduchým odkazem na to, že environmentalismus není nic jiného než novodobá inkarnace tradičního levičáctví, ale nevím, jestli by to pomohlo. Některá slova už jsou obsazena a možná nemá smysl pokoušet se je předefinovávat. To teď ale nijak zásadně rozhodovat nechci.

Konec konců i náš spor na počátku devadesátých let - spor zastánců klasického liberalismu s ideologií "občanské společnosti" - nebyl klasickým pravolevým sporem. I tehdy to byla ze strany těchto neliberálů podivná směsice moralizujících postojů (k chování člověka ve veřejné i soukromé sféře) a velmi zastaralých názorů na trh a další důležité ekonomicko-sociální instituce a politiky. Nebylo to však klasické levičáctví. Stejným způsobem je ostatně veden i dnešní spor klasických liberálů s europeismem (viz můj esej **Co je europeismus?**, Klaus, 2006).

Uf, ještě občanskou společnost sem zamotat. Zájmy zastánců občanské společnosti směřují převážně do oblasti politiky a vztahů lidí navzájem. Ekology zajímá zejména životní prostředí a vzájemné vztahy živočichů v něm. Je to dost podobné, ale není to úplně totéž.

Ale environmentalista chce zasahovat do politicky a vydávat politická rozhodnutí.

Podobný vývoj se odehrává vlastně na celém světě. **R. F. Noriega** ve svém nedávném **textu Struggle for the Future: The Poison of Populism and Democracy's Cure** (Noriega, 2006) při analýze situace v Latinské Americe připomíná, že ani tam se dnes nejedná o klasický "boj mezi levicovými a pravicovými ideologiemi", ale že jde o demokracii, samotnou ve jménu těch či oněch "přímo prosazovaných" názorů populistických vůdců. (I u nás to ostatně také byl střet mezi liberálními a neliberálními ideologiemi o svobodu a o samotnou podstatu demokracie.).

Noriega odkazuje na demokracii ohrožující populismus, stejně jako to dělá **M. Tupy** při analýze situace ve střední a východní Evropě ve studii **The Rise of Populist Parties in Central Europe** z listopadu 2006. M. Tupy - pro naši diskusi příznačně - říká, že "definičním rysem populismu je odmítání brát v úvahu "trade-offs" (str. 7), čili odmítání brát v úvahu alternativy a odmítání toho, že je vždy "něco za něco". Tento postoj je přímo učebnicovou charakteristikou různých "zelených" výroků a požadavků.

Vyřvávat jak se budeme po té či oné ekonomické reformě budeme mít době = demokratická diskuse. Vyřvávat že se utopíme, upečeme nebo zmrzneme = populismus.

Někdy je méně více. Environmentalisté chtějí změnit celou společnost od základu, politici chtějí co největší publicitu co nejmenším změnám.

Řada autorů poukazuje i na historické spojitosti environmentalismu (i když se pro něj v různých chvílích používaly různé názvy) s dalšími nebezpečnými či přímo totalitními ideologiemi, zejména s fašismem (či nacismem). Už jsem citoval P. Staudenmaiera, který systematicky zkoumá tzv. "zelené křídlo německého nacionálního socialismu" a poukazuje na významné "ideologické překryvy mezi nacionálním socialismem a hnutím za ochranu přírody" (cit. dílo, str. 10). Upozorňuje na - již v druhé polovině devatenáctého století vzniklé - "völkisch hnutí", které sjednocovalo "etnocentrický populismus s přírodním mysticismem" (str. 12) a jehož jádrem byla "patologická reakce na modernizaci" (str. 13). Stoupenci tohoto hnutí považovali za "pravděpodobně nejzhorbnější rys evropské buržoazní civilizace údajně přílišný význam, který přikládala člověku obecně ... Člověk pro ně byl bezvýznamný tvor, jakmile byl poměřován s rozlehlostí vesmíru a mohutnými silami přírody" (str. 14-15). Staudenmaier přesně říká, že "smíšením etnocentrického fanatismu, reakčního odmítání moderního života a upřímného zájmu o otázku životního prostředí vzniká neobyčejně mocný lektvar" (str. 15). Připomíná také esej Ludwiga Klagese "Člověk a země" z roku 1913, který "předjímal téměř všechna hlavní témata současného ekologického hnutí. Hovořil o zrychlujícím se mizení druhů, narušení globální rovnováhy ekosystémů, odlesnění, zkáze domácích kultur a divočiny, růstu měst a rostoucím odcizení člověka a přírody" (str. 17-18). Klagesova práce je "útokem na racionální myšlení jako takové" a

"otevřít dveře nejbrutálnější formám autoritářství". Za téměř symbolické považuji i to, že tato práce "byla roku 1980 znovu vydána jako oceňovaná a významná práce, která provázela zrození německých zelených" (str. 18).

Ve třicátých letech, kdy byl řadou tehdejších autorů (a politiků) odmítán "antropocentrický názor na svět", byl v Německu připravován "Říšský zákon o ochraně Matky Země, který měl zabránit stálému úbytku nenahraditelných základů veškerého života" (str. 30). V závěru své studie Staudenmaier říká, že "národně socialistické přírodní náboženství bylo nebezpečnou směsí primitivní teutonské přírodní mytologie, pseudovědecké ekologie, iracionalistického antihumanismu a mýtů o spáse rasy prostřednictvím návratu ke kořenům, k půdě" (str. 21).

Antropocentrismus, není to náhodou forma rasizmu? Mě to připadá jako vyvyšování jedné rasy před druhou jen pro barvu kůže či tvar nosu. Pro mě je člověk zvířetem, jemuž to pálí lépe než jiným živočichům. Jinak je to obratlovec, savec a primát, který fyzicky zapadá mezi ostatní živočichy, zpřiměná chůze a šikovní ruce jsou sice jedinečné vlastnosti, ale podobně zajímavé vlastnosti najdeme i u jiných zvířat. Rozum a abstraktní myšlení samy podmiňují svůj další rozvoj a člověk se zdánlivě oddělil od zvířecí říše, podle mě je ale **chytré zvíře** a ne nějaká vyšší bytost (něco pod Bohem a nad přírodou).

Člověk je tedy podle tebe jen zvíře? Tak by se měl vrátit na stromy, zapomenout na techniku a čekat jaké počasí mu vř přinese.

Opakuji člověk není jen zvíře, je zvíře s mimořádnou schopností přemýšlet. Člověka ale nevidím jako Pána tvorstva, ale jako zvíře s neobyčejnou schopností měnit prostředí ve kterém žije. Ale pořád k tomuto prostředí patří a měl by reagovat na jeho potřeby rychleji, než prostředí omezí jeho. Přece mu snad mozek tolik narostl, aby s ním myslel.

Nemyslím že člověk je víc než ostatní živočiši, nemyslím si ani že je míň a měl by pokorně klečít před **Zeleným Bohem**, sypat si na hlavu popel a kát se svých hříchů. V tomhle směru se má současná civilizace dost co učit od přírodních náboženství.

Přesahy do pozdější doby kriticky ukazuje i **Janet Biehlová** v textu **Ekologie a modernizace fašismu na německé extrémní pravici** (Biehlová, 1999). Podle ní dnešní německá "nová" pravice hledá "ekologickou alternativu k moderní společnosti" (str. 48) a otevřeně říká, že je "ekologická krize řešitelná pouze autoritativními prostředky" (str. 70), že je třeba, aby vznikla "elitářská vláda spásy" a že "chceme-li se vypořádat se současnými problémy, potřebujeme trochu ekologické diktatury" (str. 71). Nejde mi o hledání historických paralel za každou cenu, ale ani tyto věci bychom neměli pouštět ze zřetele. Je třeba na ně stále znovu a znovu upozorňovat.

Ze všech výše uvedených důvodů považuji environmentalismus za nejvýznamnější neliberální, populistickou ideologii současnosti, která si pozornost liberálů (evropského stylu) více než zaslouží. Není správné svádět staré, dávno neexistující války a utkávat se s protivníky, kteří už nejsou schopni mobilizovat ke "vzpouře davů". Environmentalisté toho v dnešní době schopni jsou.

Nové často vyvolává vzpouru davů, pokud to není davy ukamenováno může se ukázat že je to dobré a prosadit se.

V tomto textu mi nejde o takto široce pojatý obecný ideový spor, neboť ten probíhá jinde a jinak, i když - ze strany obhájců lidské svobody stále ještě trochu zakřiknutě. Jde mi, jen" o připomenutí několika elementárních primárně ekonomických pouček či konceptů, které zastánci environmentálních pohledů většinou zcela opomíjejí, ač jsem přesvědčen, že jsou tyto věci - na základě běžné životní zkušenosti kohokoli z nás - dobře, a to i intuitivně, pochopitelné. Přes všechnu svou snahu se nemohu dobrat k závěru, zda to ti, kteří je v úvahu neberou, dělají záměrně a vědomě, nebo zda je to u nich opravdu způsobeno "pouhou" neznalostí již desetiletí či staletí známých principů.* Jde mi ale i o uvedení některých základních závěrů dnešní diskuse o globálním oteplování (kap. 6).

Ekonom si neklade otázku, zda ty či ony ekologické změny nastanou, v tom mu jeho vlastní disciplína nepomůže. Klade si otázku, nakolik budou různé ekonomické faktory působit proti nim, a hlavně si klade otázku, jak tyto změny hodnotit, případně přímo oceňovat. Právě tím ekonomie chce a může přispět k ekologické problematice.

* V listopadu 1986, tedy před dvaceti lety, se v Kosově Hoře konal seminář sociologů, biologů a ekonomů z různých ústavů ČSAV (Moldán, Vavroušek, Petrušek, Mezříčský, Musil, Illner na straně jedné a Klaus, Ježek, Tříska, Mlčoch na straně druhé). Přednesené texty byly několikrát vydány, naposledy v Centru pro otázky životního prostředí, UK, Praha 2003. Již v roce 1986 jsem v textu Ekonomie a ekonomika v kontextu ekologických problémů - dvacetero ekonomů v teziích nastolil řadu výchozích tezí, které se objevují v tomto textu, a nemám sebemenší důvod je teď měnit či popírat..

Jak zdůrazňuje **D. Tříška** ve svém zatím nepublikovaném **textu Ekonomická analýza neekonomických problémů - případ globálního oteplování** (8. 2. 2007) - a konec konců jak už naznačuje sám název jeho textu - "ekonomika (ekonomický systém) není jediným předmětem ekonomie. Ekonomové se cílevědomě zabývají i jinými společenskými systémy" (str. 6). Vyplývá to z toho, že "ekonomika není jen anonymním (neosobním) tokem technologií, statků a služeb, ale že je to společenský systém vzájemně integrujících, odlišně motivovaných subjektů" a že si právě k tomu vybudovala "mohutnou metodickou základnu". Ta jí umožňuje, aby se i - na první pohled - neekonomický jev stal předmětem jejího zkoumání jako obecného problému rozhodování subjektů. Opět tedy **nejde o měření teploty, oxid uhličitý, sluneční záření, podmořské zásoby ropy a tisíce dalších věcí tohoto typu, ale o chování člověka.**

Nebudu se zabývat obecným konceptem racionality lidského chování, ač to k tomu více než patří (zde upozorňuji na **Misesovu** knihu **Lidské jednání**, 2006), vztahem vzácnosti a cen, významem vlastnických vztahů pro jakékoli - tedy i k životnímu prostředí se vztahující - lidské chování, problematikou externalit, principem marginalismu, atd., protože to by požadovalo úplně jiný rozsah této knížky.

Podrobněji se dotknou pouze několika témat, nicméně témat, která v dané chvíli považují za klíčová. Vyjdu z toho, že se ekonomové dlouhodobě a velmi netriviálně zabývají konceptem preference času nebo snad "časové preference" (time preference), že mají zásadní výhrady k absolutistickému chápání principu opatrnosti či prevence (precautionary principle), že se zabývají otázkou vlivu výše důchodů (a bohatství) na lidské chování a že mají co podstatného říci k otázce zdrojů a jejich konečnosti či vyčerpatelnosti ve vazbě na technický pokrok. Od ekologů či environmentalistů se právě v těchto věcech liší zcela zásadně. Mimo jiné i proto, že ekonomové - na rozdíl od environmentalistů - nevytvářejí žádné politické hnutí.

Leč do politiky vstupuje daleko více ekonomů než popelářů.

Ohrožení demokracie a svobody? Jistě, každá nová myšlenka ohrožuje stávající svět. S tím se pojí i její nátlakové prosazování a odpor konzervativních názorů. Přináší to s sebou i přehánění a demagogii. Příkladem protienvironmentalistické (nejdelší slovo jaké jsem kdy napsal) demagogie je tato kniha. Tiše z ní vyplývá že každý environmentalista má pouze nekalé cíle, zejména mu jde o získání politické moci a útlak zbytku populace, vlastní otázky ekologie jdou zcela stranou. Al Gore a částečně M.Bursík leží Václavu Klausovi zřejmě natolik v žaludku, že se od obecných deklarací přesouvá k osobním útokům, u člověka pracujícího jako prezident to není zrovna ten nejlepší způsob argumentace. Myslím, že na ekologii založená hnutí nemají šanci propadnout natolik ideologii popírající lidskou svobodu, aby ovládla svět zeleným fašizmem. Dřív se takové skupiny rozhádají a rozpadnou. Příliš mnoho členů brzy pozná, že se odchylují od ekologie potom, co se dostatečně vyřadí přivazováním ke stromům a poskakováním před lžicemi buldozerů. Na člověka a lidskou společnost zaměřené politická a náboženská hnutí to mají s rozpoznáním extremismu o poznání těžší.

Extremismus? Já si myslím, že extrémní názory se vyskytnou v každém spolku lidí ať už to jsou myslivci, rybáři nebo zahrádkáři. To že se vyskytnou na ekologii zaměřenou část populace je logické (slovu environmentalista se stěží ho napíšu a pořádně nikdy nevyslovím). Jedná se o lidi, kteří většinou zaujímají nekonformní postoje i mimo ekologii (zpravidla označovaní nálepkou jako romantik, snílek, kverulant nebo sůl země). Extrémní názory jsou u nich předvídatelné. Bez extrémních názorů by nemohly být ani ty pokrokové, umírněné ani zpátečnické. Z podstaty názorového spektra vyplývá, že musí mít své extrémy, aby mohlo mít svůj střed. Jinak by se nejednalo o spektrum názorů ale o mnohahlasý monolog.

Populismus? Vědce který publikuje v odborných člancích, si všimne jen pár stejně zaměřených odborníků, článku o odborném časopise si všimnou tisíce, článku v novinách desetitisíce, reportáž v televizi vidí milióny. Lidé očekávají senzační titulky a vyhraněné názory, chtějí vidět nebezpečí a katastrofy, noviny a televize jsou od toho, aby jim je přinesly. Tento mechanismus vynáší na povrch senzační a extrémní zobrazení skutečnosti. To ovšem neznamená že skutečnost je vymyšlená, jen to vypovídá o lidské touze po vzrušení a nových neokoukaných příbězích. Pozlátko senzace se však brzy oloupe, přijde vlna popírání vumělkovaného zobrazení skutečnosti. To je přirozený proces, stejně jako cykly hospodářského vývoje (ty by mohly být V.Klausovi bližší). To se mělo cyklicky opakovat ve zmenšujících vlnách a k přiblížení skutečnosti by mohla pomoci i tato kniha, mě ale připadá, že spíš chce vyvolat větší vlny a celou debatu zcela přenést z oblasti ekologie do oblasti politické diskuse (ani ne tak diskuse jako do osočování a hádek).

Osobní a politické ambice? Stejně jako v jiných spolcích se i na poli ekologie vyskytnou jedinci pracující jaksí více pro svou slávu a blaho než pro společný cíl. To není nic nového (politika budiž zářným příkladem). Vidět v tom něco podivného a nebezpečného jako V.Klaus je podle mne přehnané. Jedná se ostatně o docela přirozenou lidskou vlastnost, která se podstatnou měrou podílí na vývoji lidstva. Člověk který se chce prosadit, může přitom udělat i něco dobrého.

Naivita vědců? Vychází z pohledu na vědce jako šedovlasého lékaře, který moudře posuzuje každý fakt a nejvíce se bojí toho, aby vyslovil neuváženou myšlenku, udělal neuvážený čin. Skuteční vědci jsou přitom spíš conquistadoři, objevitelé a dobyvatelé v jedné osobě. Bojují za svůj objev a snaží se překřičet všechny argumenty proti němu. Když se potom takové vědecké hádky uchopí média a politici hned tu máme ohrožení svobody. Problém globálního oteplování je hodně zamotaný a vyvolá mnoho hádek, to neznamená, že tu musí jít hned o omezování člověka.

Přeháníš, kdyby V.Klaus neměl být v své knize trochu radikální, osobní a útočný mohl by snad napsat kuchařku ale ne takhle zaměřenou knihu. Člověk musí být do určité míry paličatý a stát si za svým, aby mohl prosadit nějaký názor.

Extremismus je škodlivý pro prosazování každého názoru přímo **vede k populistickému zjednodušení** problému a konečně k odvedení pozornosti mimo **k radikálním krokům slibujícím rychlé a jednoduché řešení**.

Smutnou pravdou je že moje horší Já je extremist a nenávidí lidi, nevěří v jejich schopnosti a uvážlivé chování. Nevěří ani v to že by svobodná liberální společnost dokázala demokraticky dospět ke konsensu zajišťujícímu trvalý rozvoj zemědělství, hospodářství, vědy a techniky, při zachování obyvatelnosti země. Na jedné straně přehání ve zdůrazňování nedostatku knihy a na straně druhé bagatelizuje extremismus environmentalistů a **tvrdí že nebudou schopni rozvinou hnutí směřující primárně k potlačení demokracie a lidských svobod**. Nejvíc mě na tom mrzí, že musím se svým špatným Já sdílet jedno tělo.

Kapitola 2

Zdroje, jejich vyčerpatelnost a nezastupitelná úloha cen

V předcházející kapitole jsem zmínil proměnlivost environmentalistických důrazů a ataků v čase (i když jsou vždycky všechny udržovány v zásobě, kdyby náhodu jeden z nich "vypadl"), ale v centru diskusí od počátku byly a i nadále **zůstávají tzv. zdroje či přírodní nebo také neobnovitelné zdroje**. Stále znovu a znovu jsme varováni, že zdroje končí, že už jsou - nebo v nejbližší době budou - vyčerpány a že za ně není a nebude náhrada. Jsou proto navrhovány nejrůznější formy regulace jejich čerpání. V poslední době je moderní hlavně zavádění dodatečných (ekologických) daní, aby byla cena zdrojů zvýšena a tím snížena jejich spotřeba. Je to doplňováno hypotézou, že civilizační pokrok byl dosažen za cenu vyčerpávání neobnovitelných zdrojů a za cenu degradace životního prostředí. Proto jsou regulační a daňové (cenové) zásahy považovány za správné a nezbytné. Nevidím to tak.

Ropy, uhlí, zemního plynu a uranu naopak přibývá.

Troubo, je to myšleno tak že člověk objevuje stále nové zdroje energie.

Celá diskuse na toto téma byla již počátkem 70. let zásadně poznamenána prací **D. H. a D. L. Meadowsových** nazvanou **The Limits to Growth** (Meadows, 1972), která souhrnně prezentovala katastrofické postoje tzv. Římského klubu. Kdybychom dnes tuto knihu četli, museli bychom se usmívat. Nebo zlobit. Souhlasím s Julianem Simonem, že "tuto knihu už ale pro její nepravdivost a nevědeckost stihla tak zevrubná a všeobecná kritika, že nestojí za to věnovat čas a prostor vyvracení jejich detailů" (Simon, 2006, str. 69). Římský klub prý nakonec sám veřejně prohlásil, že závěry této knihy sice nejsou správné, ale že to konec konců nevedí, protože "záměrně matou veřejnost, aby probudily zájem". To, že nesprávnost nevedí, je přímo symbolické a nemělo by to být zapomenuto. Není to poprvé ani naposledy, kdy k prosazování svých záměrů používají environmentalisté libovolné metody.

K tomu nepoznamenáš nic, **CO?**

Otázka vyčerpanosti zdrojů je v environmentálních diskusích do jisté míry tématem nejjednodušším a jejich kritiky také nejčastěji diskutovaným. Zastánci těchto názorů bohužel pořád nikoli pochopeným. Nikdo jiný podstatu tohoto tématu neukázal lépe než **Julian Simon**, zejména ve své (původně z roku 1981, v roce 2006 konečně i u nás vydané) epochální knize **Největší bohatství**, kterou velmi záslužně vydalo brněnské Centrum pro studium demokracie a kultury a ke které napsal velmi hezkou předmluvu současný ministr průmyslu a obchodu, neúnavný bojovník s environmentalisty, Martin Říman.

Prof. Simon na 668 stránkách (a s neuvěřitelným počtem odkazů na další práce) přesvědčivě předvedl, že je velký rozdíl mezi - v přírodě se vyskytujícími a na člověku proto zcela nezávislými "přírodními" zdroji, jejichž základní definiční charakteristikou je to, že jsou zdroji pouze "potenciálními" a proto s reálnou ekonomikou samy o sobě žádnou bezprostřední souvislost nemajícími (např. pro egyptské faraóny ropa jistě nebyla reálným, použitelným zdrojem), a skutečnými "ekonomickými" zdroji, které díky existujícím technologiím a cenám mohou (ale případně nemusejí) být v realitě využívány. A které mohou být i "vyčerpávány" a eventuálně i vyčerpány.

Co jsou to ty ekonomické zdroje? Ve skutečnosti neexistují ekonomické zdroje, jde jen o vyjádření zájmu, s jakým lidstvo dobývá a rozděluje přírodní zdroje.

Simonův obdélník různých typů a kategorií zdrojů (str. 67) je sice daleko složitější, ale pro naše potřeby toto základní členění postačuje. Věřím, že mu každý - kdo chce - rozumí. V podobném duchu se P. H. Aranson velmi srozumitelně ptá, kdy se mořské vlny stanou ekonomickým zdrojem a odpovídá, že to bude přesně v tom okamžiku, "kdy se objeví technologie, které budou vědět, co s nimi" ("Wither the Nonprofit?", vystoupení na konferenci Montpelerinské společnosti ve Washingtonu v září 1998). Jeho závěr je banálně jasný: "**zásoba zdrojů se zvětšuje spolu s naší zásobou vědomostí**" (tamtéž). Není to žádná statická veličina.

Ve skutečnosti neumíme vyrobit ani jeden zdroj. To by byla magie a alchymie, tyto vědy však zatím žádné průmyslově využitelné zdroje nepřinesly.

Lidstvo se nalézá stále nové zdroje a lépe využívá ty stávající.

Abychom se vrátili k Simonovi, jeho "potenciální zdroje" jsou přeměňovány ve zdroje ekonomické právě a jedině jeho "**konečným zdrojem**" (odtud název jeho knihy v originále: "The Ultimate Resource"), kterým není nikdo jiný než člověk, jeho invence a jeho úsilí. Omezeným, budoucnost

lidstva případně - dlouhodobě - limitujícím zdrojem tak může být jen a jedině onen "lidský zdroj", a jeho unikátní schopnost transformace potenciálních zdrojů ve zdroje skutečné. **Tento "lidský zdroj" však pro svou seberealizaci musí mít svobodu být sám sebou. Svobodu i, nebo především, od environmentalistů.** Nic jiného než svobodu vlastně nepotřebuje.

Huráá, vymyslím si pět megawatů.

Demagogu, člověk svým vědeckým výzkumem dokáže využívat stále nové zdroje.

K výzkumu využitelných zdrojů jsou potřeba zdroje, na smrt vyhladovělý vědec nebude stavět termojadernou elektrárnu ale bude na záhumenku pěstovat brambory. Jde o to zaměřit úsilí na výzkum nových zdrojů včas, dokud máme ty staré.

Času je dost.

To řekl kdo? Bůh nebo jsi to vědecky spočítal? Tomu že nějaký zdroj umíme využívat, uvěřím až ho skutečně využít budeme.

O tom, že vyčerpanost zdrojů neexistuje, předložil obrovské množství důkazů Julian Simon ve své další knize **The State of Humanity** (Simon, 1995). Poukazuje tam zejména na statičnost pojetí pojmu zdroj v pohledu environmentalistů. Ve skutečnosti totiž žádný zdroj "an sich" neexistuje, protože zdroj je vždy funkcí ceny a technologie. Jeden z nejvýznamnějších Simonových žáků **I. M. Goklany** v nesmírně rozsáhlé a spoustou dat "nabitě" knize **The Improving State of the World** (Goklany, 2007) podobně jako Simon vychází z toho, že klesající ceny zdrojů dokazují, že se vzácnost zdrojů nezvyšuje a že vyčerpanost zdrojů v čase nenarůstá. Ukazuje, že v "dlouhodobém trendu ceny prakticky všech komodit, které jsou dnes používány, v posledních dvou stoletích klesaly nejen v "reálných", to je o inflaci očištěných dolarech, ale - a to je ještě důležitější - vzhledem k rozsahu úsilí, které musí průměrný člověk vynaložit k tomu, aby si mohl stejné množství té či oné komodity koupit (str. 99).

Je zde myšlen průměrný obyvatel planety země, průměrný občan průmyslově vyspělého státu či úplně průměrný boháč?

Vyčerpanost zdrojů evidentně nenastává. Goklany vtipně parafrázuje Bjørna Lomborga, že "doba kamenná neskončila kvůli nedostatku kamenů, doba železná nedostatkem železa, doba bronzová nedostatkem bronzu" (str. 98), ale jen a jedině tím, že Simonův "ultimate resource" objevil něco nového, něco lepšího.

Záměrná katastrofičnost uvažování environmentalistů je přímo příznačná. **Paul Ehrlich**, který už v šedesátých a sedmdesátých letech proslul svými knihami **The Population Bomb** a **A Plan to Save Planet Earth**, v roce 1970 napsal: "Kdybych byl hazardním hráčem, vsadil bych se i o to, že v roce 2000 Anglie nebude existovat" (citováno podle Simona, str. 57). Zdá se to sice být tvrzením téměř absurdním, ale Ehrlich není ani dnes bezvýznamnou osobou. Vydal desítky knih, je emeritním profesorem na Stanfordu. Prof. Simon ho vzal za slovo a v roce 1980 se spolu vsadili, i když ne o původní sázku. Nová sázka se týkala toho, zda budou za 10 let přírodní zdroje vzácnější nebo méně vzácné, přesněji, zda se jejich ceny zvýší nebo sníží. Vybrali si po vzájemné dohodě 5 kovů - měď, chrom, nikl, cín a wolfram - a zvolili si desetileté období. Ehrlich předpovídal vzestup cen zdrojů a Simon jejich pokles. Simon jasně vyhrál. Nejen, že poklesl vážený součet cen těchto pěti kovů, ale i cena každého z nich. Jako ekonom musím ještě dodat to, že Simon vyhrál i bez toho, že by tyto jednotlivé ceny "očistil" od celkové inflace.

Benzín je pořád levnější a levnější.

Kdybys se neflákal jistě by jsi vydělával pořád víc (o cca 4% ročně) byl by pro tebe stále levnější.

Prof. Ehrlicha však nepřesvědčují žádné argumenty. Ve své rané knize **The Population Bomb** (Ehrlich, 1968) napsal, že "v 70. letech nastane ve světě hladovění a milióny lidí umřou hladem". Na počátku 21. století se neméně srdnatě pustil do B. Lomborga a jeho **Skeptického ekologa**.

Jednou z definičních charakteristik náboženství je, že víra se netrápí fakty.

Michael Crichton, spisovatel

Katastrofické prognózy (či spíše do prognóz z vnějšku vnášené předpovědi) environmentalistů obvykle nebývají ničím jiným než opomíjením či alespoň zcela nepřijatelným podceňováním Šimonova zprostředkujícího článku mezi potencialitou přírodních a skutečností tzv. ekonomicky využitelných zdrojů. Je to od nich zcela statický, ne-li stacionární pohled. Některé proměnné jsou v podstatě zafixovány, u jiných je naopak předpokládán velmi bouřlivý vývoj, obvykle exponenciálního typu. "Katastrofa" je pak sice zcela logická a nevyhnutelná, ale je evidentní, že je uměle vytvořena onou prazvláštní kombinací předpokladů - pesimistickými předpoklady ohledně jedné skupiny proměnných a předpokladem rychlého růstu proměnných jiných. Přesně na tomto typu uvažování byly založeny ony rané, již zmiňované environmentalistické modely Římského klubu Z počátku sedmdesátých let (viz mé polemiky s forresterovskými modely, napsané koncem 70. let a známá studie W. Nordhause ze stejného období). Konec konců, celý Malthus (a jeho katastrofické scénáře) již před 200 lety vycházel z rozdílu mezi aritmetickým a geometrickým růstem dvou veličin - zemědělské výroby a počtu obyvatel. Je to pořád stejné.

Environmentalismus (už jsem se to naučil psát brzy to budu umět i vyslovit) podle mě na uspořádání společnosti nijak výrazně neútočí, v televizi nevidíme environmentalistické demonstrace nanejvýš protesty proti lokálnímu ničení přírody a časopis *Environment včera dnes a zítra* jsem na stánku také hledal marně. To všechno znamená že i když někteří environmentalisté přehání neovlivní veřejně mínění a činnost vlád nijak podstatně. Mohou vyvolat však zájem a zpřesňující vědecký výzkum který přinese výsledky umožňující lepší využití zdrojů. To všechno proběhne dřív (nebo dřív než pozdě) než kdyby environmentalisté nebyli.

Environmentalisté navíc obvykle člověku a jeho svobodě (s výjimkou své vlastní) moc nevěří. Základ jejich neliberálního, etatistického uvažování tvoří malthusiánská nevíra v člověka (a v jím přinášený technický pokrok) a naopak víra v sebe sama, v čemž je skryta veškerá, Hayekem tak přesvědčivě popsaná "fatální domýšlivost" některých lidí a "fatální omyly", které jsou s ní spojeny. Neznám sice žádné konkrétní Hayekovy výroky o environmentalismu, ale svou podstatou jde o stejné věci.

Fatální domýšlivostí člověka je tvrzení že **ON VŠECHNO ZVLÁDNE**, že **ON MÁ PATENT NA MOUDROST**, že **ON JE PÁNEM VŠEHO** a že **VŠECHNO MU PATŘÍ**. Pokud se člověk snaží překonat svůj v základě dost úzký a osobní pohled na věc může s problémem něco dělat a ne jen uzurpovat svou pravdu. To platí stejně pro environmentalisty, ekonomy, politiky i každého z nás. ***Být nad věcí je ostatně to, čím by se měl odlišovat od zvířat, vždyť o sobě tvrdí že je moudrý.***

Opravovat náramkové hodinky ze třetího patra nelze. Ostatně ze všech tvorů které znám nejvíc nad věcí je náš kocour.

Kocour je nad věcí jen do doby než dostane hlad. ***Být nad věcí***, rozumím přijímat ostatní názory a postoje bez předsudků a dávat jim stejnou hodnotu jako svým vlastním, a naopak nepovažovat se za hloupějšího nepřikládat postoji okolí větší význam než svým názorům.

Že jsou malthusiánství a environmentalismus "spojené nádoby", říká ve své monografii **Vyčerpání zdrojů - skvěle prodejný mýtus** velmi hezky i **Mojmír Hampl** (Hampl, 2004). Jeho výroky: "Zdroje jsou vytvářeny lidmi," čili nenacházejí se v přírodě a "podstatou jejich existence je růst lidského poznání, které nemá žádné přirozené limity," (str. 58) by měly být východiskem jakéhokoli rozumného uvažování o všech těchto věcech. Stejně tak musím připomenout - pro ekonoma a ekonomii - sice triviální, ale klíčovou tezi, že "vyčerpávající se" zdroje jsou díky růstu jejich cen v důsledku narůstající vzácnosti "průběžně a hladce nahrazovány zdroji jinými, případně jsou šetřeny jejich úspornější spotřebou" (tamtéž).

To jsou pro ekonoma úvahy zcela zásadní. Již jsme řekli, že nejsou žádné zdroje jako takové. **Nejsou žádné, bez člověka existující zdroje** a to je druhá věc - není žádná, bez cen definovaná "potřeba" zdrojů. **Každý zdroj má svou cenu**, pokud společenský systém ceny nezruší, což se komunismu do jisté míry podařilo. Díky konkrétní ceně "vzniká" jistá nabídka zdrojů (lidé jsou právě cenou motivováni zdroje nabízet) a stejně tak díky ceně vzniká určitá "poptávka" po tom či onom zdroji. Při nízké ceně je poptávka vysoká a nabídka nízká, při vysoké ceně je tomu naopak. I to je sice naprosto banální, ale obávám se, že takto jednoduše to environmentalisté bohužel nevidí.

Zdroje existují bez člověka a jsou využívány mnohem efektivněji, než to dokáže člověk. Základem života a většiny zdrojů využívaných člověkem je fotosyntéza. Vyjma uranu a deutéria není nic, za čím by nestála energie slunečního záření přeměněná na zelenou hmotu rostlin. **Problémem člověka že využívá zásoby zdrojů, kdežto zbytek přírody vystačí s přísunem energie ze slunce. Zatím se zdá, že energie slunce vystačí na nepoměrně delší dobu než zásoby zdrojů, které v současné době využívá člověk.** Na to environmentalisté upozorňují.

Mluvíš o něčem jiném, zde se mluví o ekonomických zdrojích a úloze cen při vyjádření jejich vzácnosti v přírodě.

Ropný vrt může produkovat stejně levnou ropy ještě chvíli pře vyčerpáním a naopak současná vysoká cena ropy není dána tím, že by jí v současnosti výrazně ubylo.

Ale ti co jí mají chtět vydělat, předtím než dojde, jedná se tedy o vyjádření vzácnosti ropy, i když neprobíhá lineárně v závislosti na jejím ubývání.

Oni nevědí, že ceny lépe než cokoli jiného (a hlavně lépe než spekulace environmentalistů) odrážejí skutečnou (nikoli fiktivní) vzácnost nejrůznějších statků (věcí, zboží, zdrojů). Tedy těch, které jsou skutečně vzácné. Bez vzácnosti cena neexistuje. Také asi nevědí, že s rostoucí vzácností (v jejich terminologii "vyčerpaností") zdrojů poroste cena natolik, že poptávka poklesne fakticky k nule. Že jsou tedy zdroje - v ekonomickém smyslu - paradoxně nevyčerpatelné. A že právě proto **cena představuje klíčový parametr a že je právě proto existence fungujícího cenového systému klíčovým předpokladem nedeformovaného a zdravého vývoje lidstva (i přírody).**

Drahý zdroj = vyčerpaný zdroj.

Moje druhé Já = Hloupé Já.

Možná, že někdy v budoucnosti ropa bude vyčerpána, ale stane-li se to, bude to nevýznamný okamžik historie, stejně jako tomu bylo v případě, když došlo k vyčerpání rybího tuku.

I. M. Goklany, americký klimatolog

Kdo nežil v komunismu, kdy byly ceny zcela potlačeny, možná tyto věci nechápe. To může být případ P. Ehrlicha a Al Gorea. To však nemůže být případ našich domácích environmentalistů. Jen je prosím, ať nezačnou mluvit o tzv. externalitách a poučovat nás, že externality existují. To my víme a ekonomie se jimi - jako jedinou vědní disciplínou - intenzivně a systematicky zabývá. **Svět však není dominován externalitami.** Ty představují pouze malou část prostoru mezilidských interakcí. Jsou jevem doplňkovým, nikoli základním. "Fundament" je v "internalitách" Jakkoli se toto slovo téměř nepoužívá.

Já si vystačím s internalitou svého špatného Já.

Ekonomové většinou uvažují - a to docela složitě - v rámci dvou klíčových kategorií: cen (P) a množství (Q). Podle nich tyto dva faktory dominantně ovlivňují lidské chování. Proto rozlišují P-efekty (důsledky cenových změn) a Q-efekty (důsledky změn důchodu, produktu a bohatství, o kterých bude řeč v další kapitole). V otázce zdrojů a jejich "vyčerpatelnosti" a v otázce tempa vyčerpávání je P-efekt naprosto rozhodující.

Mizí zdroje nebo ne? Vcelku logicky vzato z naší planety může zmizet jen to co se odpaří do vesmíru, vyzáří a to co do vesmíru vystřelíme. Vyčerpávají se ovšem naleziště surovin, rychle spotřebováváme zdroje energie které se vytvářely po desetitisíce i milióny let, mizí zemědělsky využitelná půda, voda je pro obyvatelstvo stále vzácnější.

Kromě energie tedy téměř žádné zdroje výrazně nemizí, technologický pokrok tedy bude v budoucnu schopen zajistit dostatek surovin.

Dá se předpokládat, že takové technologie v budoucnosti vzniknou, jmenujme například těžbu surovin z mořského dna. Bude to drahé, ale tady se může postupné zdražování zdrojů z klasických nalezišť a zlevňování nových způsobů těžby uplatnit. Tady by cena mohla fungovat.

Co voda? Voda nemizí je jí v oceánech dost, stačí jí zbavit soli.

Voda ze země nemizí (nebo alespoň zatím ne moc rychle), ale není tam kde je jí potřeba. S odsolováním sice může věda něco udělat, alespoň v množství pro přímou spotřebu lidí. Horší je to když na rozsáhlých oblastech země nezaprší a nezaprší. Tam pomůže jedině zavřít zemědělskou půdu do skleníků s uzavřenou cirkulací vody a smířit se s pouští kolem. To je ale běh na dlouhou trať. Zde by měla mít věda předstih ve výzkumu. Sejný postup pomůže i proti mizení úrodné půdy.

Nebudeme tedy mít planetu ani modrou, ani zelenou ale skleněnou. Zemědělství se stane průmyslovým odvětvím, geneticky upravené potraviny se stanou nutností ať se to někomu líbí nebo ne, průmyslově se bude vyrábět úrodná zem. A bude to významné odvětví průmyslu. Člověk se bude muset vzdát mnohého z toho co považuje za blahobyt, aby měl blahobyt čisté vody a dostatku potravin. A znovu zdůrazňuji že být zbytečně ve předu v této je vždy lepší než být trochu pozadu.

Skleníky pouště život pod kopulí, to zní jako téma ze špatného sci-fi.

Nemusí to být ten nejhorší scénář, doufám že k tomu v globálním měřítku nedojde, alespoň v blízké budoucnosti 1000 let. **Tisíciletí je něco jako jeden dílek ve změnách klimatu a nemyslím že i velice vzdělaná a moudrá civilizace roku 3000 bude mít dost vědomostí a energie k tomu, aby zastavila něco, co se teď rozjede, to spíš postaví ty skleníky.**

A energie?

V oblasti energie je to kupodivu poměrně jednoduché. Současná věda zná pouze dva zdroje energie, které by se ve velmi dlouhé době nemusely vyčerpat. Jednak sluneční energie která stojí za veškerým životem na Zemi a za pak energie vyráběná jadernou fúzí. Deuteria je na zemi teoreticky dostatek na mnoho miliónů let. Jiné zdroje zatím ani teoreticky do úvahy nepřicházejí. Využití sluneční energie je podmíněno plochou kterou jsme na to ochotni obětovat, využití termionukleární energie je podmíněno dlouhodobým výzkumem, obojí přijde hodně drahé. Kromě těchto dvou a odvozených energií (například energie řek a větru) přichází do úvahy ještě vlastní zdroj naší planety, tedy geotermální energie a energie měsíce přeměněná na příliv a odliv. Přesto si myslím že nahrazení současných zdrojů energie bude pro lidstvo daleko méně bolestné než nahrazení jiných zdrojů.

Takže vlastně souhlasíš s V.Klausem a tvoje nelichotivé komentáře jsou jen pomluvy.

Nesouhlasím a to v podstatném bodě. V.Klaus předpokládá postupný přirozený vývoj, kdy se nedostatek zdrojů promítá do cen a tím vytváří tlak na hledání nových zdrojů. Jenže vývoj cen probíhá často panicky ve formě náhlého zdražení. Dá se namítnout, že pokud se něco zdraží, vyplatí se to vytvářet a následující nadprodukce cenu prudce sníží.

To ale nemusí platit vždy. Dejme tomu, že nastane situace kdy v jedné části světa úroda uschne a ve druhé ji spláchne voda. Hmotné rezervy ve vyspělých zemích by propad i třeba pokryly ale v chudých zemích nastane skutečný hlad. Chleba nebude stát místo dvaceti čtyřicet korun ale rovnou dvě stě, rohlík nezdraží ze dvou korun na čtyři ale rovnou za padesát. Vlády a to i vyspělých zemí budou muset zapomenout na liberální ekonomiku a sáhnout k direktivním opatřením snad i přidělovému systému. Rozdíly mezi chudými a bohatými se dramaticky prohloubí. Tehdy nastane ten pravý čas pro zelené fašisty. Teď nebudou muset argumentovat, teď bude stačit že tu jsou a říkají **MY TO VĚDELI** a budou mít miliony stoupenců. Každý v tom směru **MY TO VÍME TAKÉ A UŽ DÁVNO PRO TO NĚCO DĚLÁME** bude dobrý. Podpisy evropských zemí pod Kjótským protokolem budou najednou penězi nevyvážitelné (prostě se najednou dostane mimo ekonomiku) a americký odmítnutí ho ratifikovat se stane vládě USA noční můrou. Už proto je lepší v oblasti životního prostředí a boje proti globálnímu oteplování spíš přehánět než čekat a řešit následky. A nebude to pomalý vývoj, naopak bude se jednat o měsíce možná o týdny a dny.

Environmentalisté čekají jen na svou příležitost.

Jen málokterý environmentalista by se stal vůdcem radikálního zeleného hnutí i současní zelení by byli vytlačeni jako málo revoluční a radikální. Noví vůdci by z ekologie používali jen pár zjednodušených pouček, víc by dav nevyžadoval.

Nejhorší je že taková situace může nastat kdykoli zítra nebo za sto let. Čím víc se budeme teď ignorovat vývoj klimatu a životního prostředí, tím víc budou argumenty demagogičtější a řešení radikálnější.

To jsme uhnuli na půdu politicko-filozofické debaty a úplně jsem se zapomněl s tebou pohádat.

Kapitola 3

Efekt bohatství a technického pokroku

Díváme-li se na budoucnost a na jakékoli její možné problémy (včetně problémů ekologických) pohledem ekonoma, musíme na straně jedné zmínit tzv. "důchodový efekt" (income effect) a na straně druhé efekt technického pokroku. Musíme zmínit i neuvěřitelnou lidskou schopnost adaptace na nové, nečekané události.

O tom, že i v čase budoucím bude radikálně narůstat bohatství lidí a že se tím změní jejich chování a struktura jejich poptávky po věcech hmotných i nehmotných (ekonomové považují vývoj důchodů či příjmů a z nich plynoucí vývoj bohatství za klíčové faktory tzv. spotřební funkce, zejména v dlouhém období - viz např. Friedmanova teorie "permanentního důchodu") a že ještě nepředstavitelně rychleji poroste technický pokrok, je snad zbytečné rozsáhle hovořit. Intuitivně to cítíme všichni, ale ne všichni z toho vyvozujeme adekvátní závěry.

Nositel Nobelovy ceny za ekonomii **T. C. Schelling** se ve svém textu **Costs and Benefits of Greenhouse Gas Reduction** (Schelling, 1996) zamýšlí nad tím, jak bude vypadat svět za 75 let, a proto ho napadlo podívat se 75 let dozadu, tedy na rok 1920. Docela zajímavě říká, že v roce 1920 - kdy v USA byly zpevněné cesty a silnice ještě v naprosté menšině - bylo největším s podnebím spojeným problémem bláto. Obyčejné bláto. Schelling dodává, že by "v roce 1920 nikoho nenapadlo, že v roce 1995 bude většina cest s pevným povrchem". To vůbec není laciná úvaha a triviální myšlenka a já jsem přesvědčen, že se - jako koncepční návod - týká celého environmentálního problému.

O kolik si umíme s globálním oteplením poradit lépe než před 75 lety?

Co bude na světě za 100 let při očekávatelném ekonomickém rozvoji? Nevíme to, ale určitě budeme někde úplně jinde než dnes. Mnohé "cesty budou mít pevný povrch" a proto **je fatální chybou uvažovat o situaci za 100 let s představou dnešních technologií a dnešního bohatství.**

Teddy Roosevelt, nejznámější environmentální osobnost v roce 1900, neznal mimo jiné následující slova:

Antibiotika	Mikrovlny
Anténa	Neutron
Atomová bomba	Nukleární energie
DVD	Penicilin
Ekosystém	Počítač
Gen	Rádio
Internet	Robot
Laser	Video
Letiště	Virus
Masér	Tsunami

Michael Crichton, spisovatel

Poměrně jasnou a jednoduchou se mi zdá být debata o pravděpodobném - nepochybně dnes pro nás téměř nepředstavitelném - bohatství budoucí společnosti a z ní vyplývající závěr, že bychom my dnes různé zásadní věci za generace budoucí řešit neměli. Nejsme samozřejmě první, kdo se takto rozhodujeme. Byly před námi dlouhé řady generací našich předků a neměli bychom je - s našimi dnešními znalostmi - přikře odsuzovat. Opravdu si někdo myslí, že měli naši předkové např. v Malé Asii zabránit tomu, aby tam kozy spásly všechnu tamější vegetaci? Měli naši předkové už tehdy myslet na nás? Mohli na nás myslet? Mohli si náš dnešek vůbec představit?

Známá Sternova, zatím jen na Internetu přístupná, ohledně budoucnosti značně pesimistická zpráva (připravená na podzim roku 2006 pro T. Blaira) předpokládá, že v průběhu dalších dvou století bude - ve světě jako celku - spotřeba na hlavu růst ročně v průměru o 1,3 %. To sice pro laika nevypadá jako velké číslo, **ale důsledkem i tohoto - na první pohled relativně velmi mírného - tempa růstu bude**

to, že roční průměrná spotřeba na hlavu, pohybující se dnes na úrovni 7 600\$, vzroste v roce 2200 na 94 000 \$! Opakuji, že těchto 1,3 % není předpoklad můj, ale předpoklad - katastrofy předvídajících a katastrofami se živících - environmentalistů, resp. jednoho jejich významného reprezentanta.

A z nich zbude 1 800 \$ po započtení inflace 2 %.

Já myslel že inflace je již započtena.

Jo a Kristus vyžil z 46 nanodolarů.

Samozřejmě musí přijít námitka, jestli nebude tento vývoj zabrzděn z ekologických důvodů, např. právě klimatickými vlivy. Různí ekonomové se pokoušeli možné důsledky klimatických změn (spojených se skleníkovými plyny) na světový růst HDP pomocí velmi složitých metod odhadovat. Jednou ze známých a často citovaných ekonomických studií tohoto typu je práce **A. S. Manneho** nazvaná **Costs and Benefits of Alternative CO₂ Emissions Reduction Strategies** (Manne, 1995), která dokazovala, že se v podstatě nic nestane, když změny klimatu nebudeme brát na zřetel. Přisoudíme-li - podle jeho výpočtů - roku 1990 hodnotu 100, světový HDP se v roce 2100 bude blížit hodnotě 1000. Odlišné předpoklady - zejména o diskontování (o tom více v kapitole 4) způsobí, že se odhady liší pouze v řádu jednoho procenta! Za vtipný považuji argument tohoto autora, že rozdíl je asi takový, jako kdybychom váhali, zda křivku růstu HDP nakreslíme do grafu tužkou tvrdosti 4 nebo tužkou tvrdosti 2. Jen tak malé budou změny vlivem klimatu!

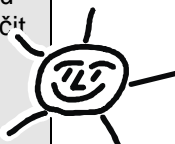
Malá část jednoho procenta celosvětového HDP je samozřejmě nemalé množství peněz, ale je to menší dopad, než jaký mohou způsobit desítky dalších globálních ekonomických faktorů. Novější jsou práce **Mendelsohna a Williamse** (Mendelsohn, Williams, 2004), které však potvrzují předcházející výpočty. Vliv globálního oteplování v roce 2100 odhadují na 0,1 % HDP. Jejich odhady vycházejí nejen z negativních, ale i z pozitivních vlivů oteplování.

Mendelsohn (2007) říká zcela jasně: "Škody z vyšších teplot v průběhu dalších padesáti let nebudou odlišitelné od nuly" (str. 44). Teprve pak bude možné najít nějaký změřitelný efekt.

Aha, my se toho nedožijeme a **po nás potopa**.

Simulace modelů ukazují, že nedejde-li ke zvýšení teplot o více než 2°C, důsledky změn podnebí budou buď nulové, nebo mírně pozitivní. To je možné označit za konsensuální názor v ekonomické literatuře.

I. Byatt, I. Castles, I. M. Goklany, D. Henderson, N. Lawson, R. McKittrick, J. Morris, A. Peacock, C. Robinson, R. Skidelsky (kolektiv autorů časopisu World Economics)

V každém případě je jasné, že budoucí společnost bude mnohonásobně bohatší než dnes.

Navíc se dá očekávat, že mnoho dnes známých věcí nebude vůbec existovat, a že mnoho věcí neznámých a netušených naopak existovat bude. Neboli, že radikálně zapůsobí technický pokrok. Můj starší syn mi pro tuto úvahu nabídl velmi výstižný přírůstek. Dojdeme-li dnes k závěru, že - na základě rozumného, ale zcela statického pravděpodobnostního výpočtu - hrozí, že v průměru jednou za 30 let dochází ke zkratu televizoru a k požáru v bytě, co z toho plyne pro naše dnešní chování ohledně budoucnosti? Máme "nebezpečný" televizor vyhodit nebo máme mávnout rukou? jedním možným pohledem by bylo - na základě onoho pravděpodobnostního uvažování uplatnit naši averzi k riziku a propočítat odhad možného rizika. Druhou věcí ale musí být myšlenka, že se dnes skoro vůbec nedá předpokládat, že za 30 let bude existovat televizor v podobě, jakou dnes známe. A že proto jakékoli dnešní pravděpodobnostní propočty nemají pro budoucnost skoro žádný smysl. Mají smysl pouze pro dnešek.

Za 30 let zahyne v důsledku sucha, záplav, větrných smrští, horka nebo zimy 30 milionů lidí. Máme nad tím mávnout rukou?

Fantazíruješ. Teď dost hnusně.

Otázka technického pokroku je úplně klíčová. již citovaný **Th. C. Schelling** v článku **Greenhouse Effect** (Schelling, 1993) přináší tuto zcela elementární úvahu: "Zeptejte se pětasedmdesátiletých manželů žijících na farmě, kde se narodili, zda je změna klimatu pro jejich hospodaření na farmě a pro jejich životní styl tou nejdramatičtější změnou, kterou za svůj život prožili. Nejpravděpodobnější odpovědí bude, že nikoli. **Změna od koňského povozu k traktorům a od petroleje k elektřině byla daleko důležitější.**" je smysluplné předpokládat, že se takové věci nebudou dít i v budoucnosti? Nebo dokonce, že dynamika technického pokroku nebude ještě daleko větší než dnes? Zejména všichni obhájci jiného módního konceptu - "znalostní ekonomiky" (se kterým já vůbec nesouhlasím) - by měli hlasitě říkat, že se technický pokrok nepochybně ještě urychlí. Bez ohledu na klimatické změny.

Pětasedmdesátiletí manželé, žijící na farmě, si dnes těžko vzpomínají na to, ve kterém roce nahradili povoz za traktor, zato rok kdy jim sucho nebo záplavy zničily úrodu, si vzpomenu zcela určitě.

Voral jsi někdy s koněma?

Ani s traktořem.

K obrovským posunům dochází i ve struktuře národního hospodářství. Před 100 lety se daleko více ekonomických aktivit uskutečňovalo pod širým nebem. Dnes ve vyspělém světě zemědělství a lesnictví obvykle nevytváří více než 3 % celkového národního produktu. Ostatní odvětví ale klimatickými změnami významně ovlivněny nejsou. Prof. Schelling proto říká: „I kdyby produktivita práce v zemědělství v následujícím půlstoletí poklesla o třetinu, HDP na hlavu, který by byl dosažitelný bez tohoto poklesu v roce 2050, by byl stejně dosažen již v roce 2051!" Tento argument snad mluví za všechno. Podobně působí i růst obyvatelstva. Schelling říká, že "kdyby Čína udržela svůj téměř nulový růst obyvatel ještě po několik generací, se zemskou atmosférou to udělá totéž, jako celosvětový program boje se skleníkovými plyny při 2% přírůstku obyvatel Číny". To je další klíčová úvaha. Odlišme proto - mimo jiné působení člověka na změny klimatu od působení zvyšujícího se počtu lidí na změny klimatu. To jsou koncepčně dvě zcela odlišné věci.

Když nebudu jíst vůbec to nepoznám.

Převracíš skutečnost, tady jsou myšleny ekonomické dopady snížení produktivity v zemědělství na HDP.

Za jídlo vydám v průměru 25% platu. Poklesne-li produktivita práce v zemědělství na polovinu, čekám že to bude 50%.

Moc žereš a málo makáš. Ostatně do ceny potravin se promítají i ceny zpracování a distribuce, když zdražíš energie, zdraží se i potraviny.

Nechám chýpnout svoje lepší Já a budu se mít pořád stejně.

Bylo by možné pokračovat, protože faktorů, které realitu kolem nás ovlivňují, je téměř nekonečně velké množství. Proto Schelling jednoznačně doporučuje: "Rozvojové země dnes nemají dělat žádné oběti. Jejich nejlepší obranou proti klimatickým změnám je jejich vlastní ekonomický rozvoj" (tamtéž).

Žerte dokud máte co.

Dělejte něco pro to, abyste měli co žrát.

Přesto chtějí zastánci environmentalistických postojů - ve jménu ohrožené budoucnosti - radikálně snižovat spotřebu dnešní (a to nejen svou vlastní, ale i dnešní spotřebu daleko chudších lidí, než jsou oni sami), aby pomohli daleko bohatším a na jiné technické úrovni se nacházejícím generacím v budoucnu. Opravdu si myslí, že je snížení spotřeby o 15 % v roce 2007 svými důsledky na elementární život člověka stejné jako relativně stejné velké snížení v roce 2200? Předpokládat to je zcela absurdní.

Jenže v roce 2200 to snížení ani zdaleka nemusí být 15 %.

Třeba 1,5 %.

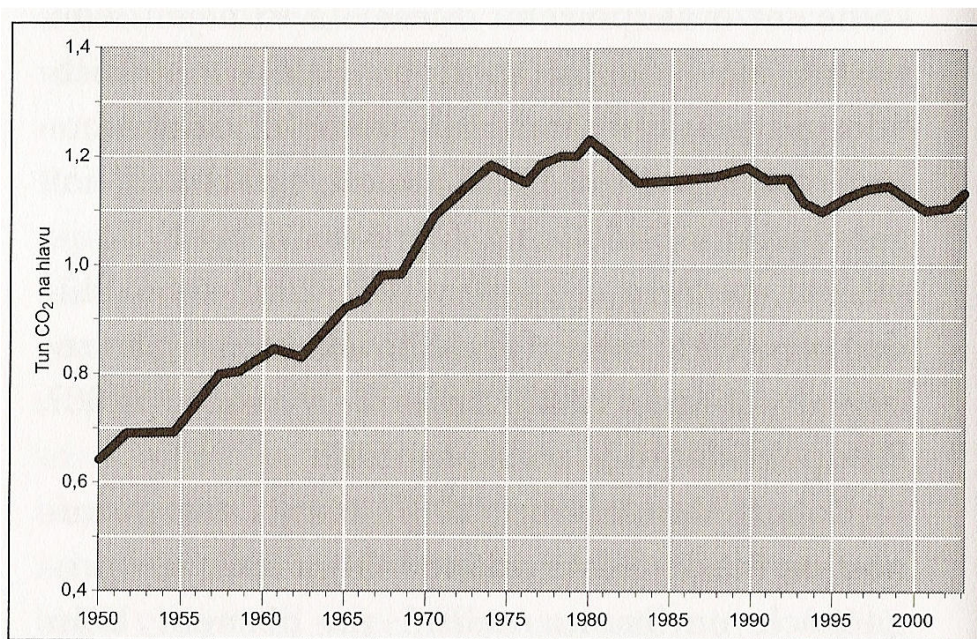
Já myslel něco jako 150%.

Nauč se počítat!

Dobře ať se dohodneme 98,5%.

3, 97, 6, 94, 12, 88, 24, 76, 48, 52, 96, 4

Robert Mendelsohn (2007) obrací naši pozornost na otázku lidské adaptability a říká, že v prognózách environmentalistů na ni není brán zřetel. Podle jeho názoru to vede k "nadhodnocování škod o řád" (str. 44). Adaptabilita se špatně měří. Vždy jde jen o dílčí argument či časovou řadu, žádný souhrnný index adaptability neexistuje, resp. ho nikdo zatím nevymyslel. V debatách o globálním oteplování mluvíme o skleníkovém efektu, skleníkových plynech a zejména o oxidu uhličitém. Je-li hypotézou, že ekonomický růst (a zejména růst průmyslu) vede k vyšším emisím CO₂, pak by muselo být pravdou, že bouřlivý růst průmyslu, ke kterému ve světě mimo veškerou pochybnost dochází, musí vést k permanentnímu růstu emisí CO₂. Podíváme-li se na časovou řadu emisí CO₂ na hlavu, vidíme ale, že tomu tak není.

V grafu č. 2, který je převzatý z práce McKittricka a kolektivu z roku 2007 (str. 11), vidíme, že emise CO₂ (v uhlíkovém ekvivalentu) na hlavu ve světě narůstaly jen do roku 1979 (kdy dosáhly hodnoty 1,23 tuny) a že od té doby klesaly. Poslední známá hodnota z roku 2003 je 1,14 tuny. Považuji to za dobrý příklad lidské adaptability.

Do toho grafu se promítají důsledky neliberálních, direktivně nařízených limitů. Navíc ho dolů táhne zvýšení počtu obyvatel v chudých zemích. Na každého z nich připadá zlomek spotřeby obyvatele průmyslově vyspělé země. Ostatně Země je stále stejně veliká a od roku 1979 je na ní tak o půldruhé miliardy lidí víc (nezjišťováno, pouze odhad).

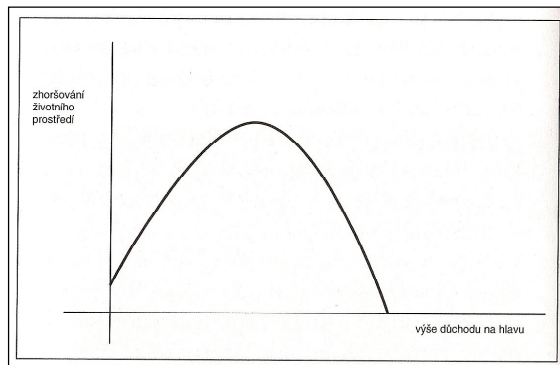
V mnoha věcech jen hádáš. **Hlavní je že se emise CO₂ nezvyšují. To že důvodem pro to je že na to podstatná část obyvatelstva země prostě nemá, je ekonomický faktor příznivě působící na klima naší planety.**

Mírně se snižují na hlavu. Počet hlav však pořád roste a daleko rychleji než probíhá snižování emisí.

Přidejme k této argumentaci ještě jeden aspekt onoho "důchodového efektu", resp. **myšlenku hledání vztahu mezi bohatstvím (velikostí důchodů a příjmů) a ochranou životního prostředí**, protože environmentalisté vycházejí z naprosto mylného předpokladu, že ekonomický růst, neboli zvyšování bohatství (a technického pokroku), vede ke zhoršování životního prostředí. I k tomu mají ekonomové co říci.

Jsou v tom inspirováni tzv. **Kuznetsovou křivkou**, která vznikla jako výsledek rozsáhlých, a v podstatě průkopnických empirických výzkumů Simona Kuznetse (za které dostal v roce 1971 Nobelovu cenu za ekonomii), v nichž dokázal, že existuje relativně pevný vztah mezi velikostí důchodů (příjmů) a nerovností důchodů (příjmů). Tento vztah má tvar obráceného U - při nižší úrovni důchodů je nerovnost velká a po dosažení jejich určité hranice nastává proces snižování důchodové nerovnosti. Tyto výzkumy vedly k hledání (a objevování) dalších U-křivek, tedy i mimo problematiku důchodové nerovnosti. Mezi nimi i environmentálních U-křivek.

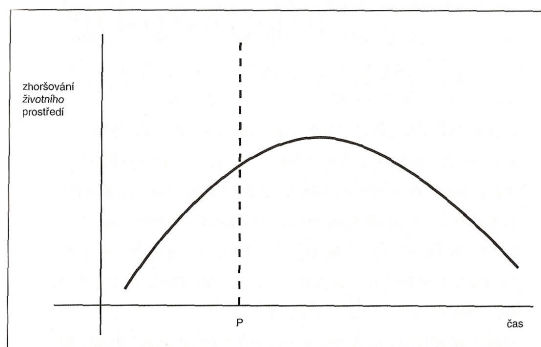
V roce 1991 si **G. M. Grossman a A. B. Krueger (Environmental Impact of NAFTA)** všimli, že mezi kvalitou životního prostředí a výší důchodů (čili bohatstvím) také existuje vztah obráceného U. Dokonce spočítali (na základě analýzy dat ze 42 zemí), že ke zlomu dochází v situaci, kdy se roční HDP na hlavu nachází někde mezi 6700-8400 \$. Hypotetická křivka má zhruba tento tvar:

Znamená to výraznou a silnou hypotézu, že -platí-li tato křivka - ekonomický růst (zvyšování bohatství) je ve svém konečném důsledku pro životní prostředí příznivý.

Od publikace jejich studie vznikla řada empirických odhadů tvaru této křivky na základě nových a nových dat. Informuje o nich např. **J. Brown** (v článku **Traveling the Environmental Kuznets Curve**, 2005). Environmentalisté by nám museli dokázat opak, což - zdá se - možné není. Podstatné je ale hlavně to, že se takovými detaily, jakými je pečlivá analýza dat, příliš často nezabývají. Ekonomové ano.

Hypotézu environmentální Kuznetsovy křivky se snaží zobecnit I. M. Goklany (v citované knize), kde hovoří o "**environmentálním přechodu**" (environmental transition). Jeho křivka má obdobný tvar, ale širší vymezení proměnné na ose x.

Místo důchodu na hlavu je tam čas (jako zástupná proměnná - prosy variable - za vývoj technologií a bohatství). Já bych tam přidal i Mendelsohnovu adaptabilitu, ale na věci to nic nemění. Tato myšlenka není špatná, a necht' je i tento vztah zkoumán, ale je evidentní, že rozdíl mezi křivkami je vliv - jinak přímo neměřitelného - technického pokroku a lidské adaptability (samozřejmě ceteris paribus). Goklany se však domnívá, že "Kuznetsova křivka opomíjí polovinu celého procesu, neboť se soustřeďuje jen na vliv důchodu (bohatství)".

Ta křivka působí dost pesimisticky.

Snad optimisticky.

Mě připomíná to smutné sluníčko v této knize. Ale vážně, ta křivka mluví místních podmínkách, nikoli o globálních změnách. Zjednodušeně se dá interpretovat tak, že člověk nejdřív maká, aby se uživil a od určitého příjmu má dost peněz, aby si koupil dům a vysadil kolem trávník a stromy. Město má dost

peněz, aby zbudovalo park. Stát má dost peněz, aby zřídil národní park. Do snížení emisí CO₂ a jiných globálně působících faktorů se to nepromítne.

Přidává k tomu ještě moment P, kdy si lidé uvědomí ekologický problém (P jako "perception") s tím, že "před bodem P se nedá očekávat vědomou lidskou aktivitu zmenšovat dopady na životní prostředí" (str. 107). Autor k tomu také přidává další podmínku, kterou je "existence relativně efektivně fungujícího mechanismu, schopného převádět přání veřejnosti na zlepšení kvality životního prostředí do potřebných státních zásahů" (str. 187). Proto se domnívá, že proces "environmentálního přechodu" nemusí ve všech zemích probíhat shodně. O tom z komunistické éry víme leccos.

Skeptiku, tady máš jasný důkaz jak bohatství společnosti napomáhá zlepšení životního prostředí.

Jistě, ve vilové čtvrti v Evropě nebo USA jsou lepší životní prostředí než ve slamech měst třetího světa. Tady jde spíš o to, že oteplování začne lidem vadit ve chvíli, kdy se Země ohřívá celá desetiletí a když se v té době začnou provádět opatření bude se ještě celá desetiletí zahřívat (a to předpokládám kontinuální vývoj klimatu). Po celou generaci (generace) se přijatá opatření budou jakoby mýjet účinkem, to vyvolá panickou reakci lidí.

Proměnné můžeme různě předdefinovat, ale tvar obrácené U křivky zůstává. A ten je také důvodem našeho optimismu. **Závěr je jasný - bohatství a technický pokrok ekologické problémy řeší, nikoli vytvářejí.** Lidská adaptabilita je další nadějí.

Adaptuji se a začnu se krmit rovnou z elektrické zásuvky.

Teď vážněji, v této kapitole se předpokládá výrazný procentuální růst bohatství a technického pokroku. Zapomíná, že podobný proces probíhá i v oblasti klimatu. Stejně se akumuluje energie, stejně se akumuluje skleníkové plyny v atmosféře. V.Klaus dělá přesně to, co jinde kritizuje, předpokládá bouřlivý ekonomický růst, zároveň předpokládá lineární vliv emisí na změny klimatu.

A ty víš, jaký bude ten vliv v budoucnosti?

To teď neví nikdo ... možná Bůh, i když asi taky jen tak trochu.

Vzhledem k tomu že jsi neznaboh nezaštiťuj se Bohem.

Tak k tématu. Kniha předpokládá, že nastane veliký technický pokrok. Problémem je zaměření tohoto technického pokroku. Pokud bude směřovat pro blaho lidí a zlepšení lokálních životních podmínek, nemusí přinést dostatečnou zásobu poznatků a technologií potřebných pro boj s globálními změnami klimatu.

To znamená, že se věda na změny klimatu zaměří v době kdy budou výrazně patrné a rozjeté jako vlak. Protože, jak předpokládám, nabíraly sílu stejně procentuálním vývojem jako bohatství společnosti a její technický rozvoj.

Existuje přeci mnoho slibně se rozvíjejících technologií, které mohou přinést výrazné změny do životního prostředí a zmírnit důsledky změn klimatu. Například nanotechnologie, genové manipulace a podobně.

To je to! Můžou ale nemusí, lidstvo může a nemusí být za sto let 10x bohatší než dnes (jak to vůbec změřit), klima se může a nemusí vyvíjet bouřlivě (může se vyvíjet relativně klidně do 31.12.2099 a pak to najednou přijde), můžou vzniknout technologie, které nakrmí celé lidstvo a dodají dostatek surovin i energie. Není nic jistého.

Není potom tedy lepší čekat, co přinese budoucnost?

Ne, pokud lidstvo změní úsilí do oblastí souvisejících s bojem se znečištěním atmosféry, do oblastí úspornějších technologií a výkonnějšího zemědělství má daleko větší šanci že bude mít potřebné vědomosti a technologie včas. Měla by ovšem vzniknout poptávka po rozvoji v této oblasti.

Takže věda a ne omezování.

Souhlasím, že pouhé bezduché omezování nic nevyřeší. Základním postupem by mělo být dát prostředky do výzkumu (velké prostředky), který přinese úspory energií, omezí emise a přinese řešení následků oteplování. I kdyby následky oteplení nebyly nakonec nijak hrozivé myslím si, že výsledky takového výzkumu se v budoucnu vyplatí. To neznamená že by se nemělo zamezit plýtvání a omezit tam kde to současný stav znalostí již dovoluje.

Nechápu v čem tedy nesouhlasíš s touto kapitolou.

Zde se předpokládá reakce až potom, co se objeví následky. Já předpokládám vyvolat umělou potřebu předem, než se projeví následky. To je proto že předpokládám podobnou akumulaci problémů jako se bude akumulovat bohatství a technologický pokrok. Ví někdo co z toho má větší procenta růstu?

Když takhle tu kapitolu rozebereš, vypadá to, že neříká vlastně nic.

Já si to taky myslím.

Kapitola 4

Diskontování a časové preference

Na chvíli abstrahujme od toho, zda a jaké ekologické (či třeba výlučně klimatické) změny v budoucnu nastanou či nastat mohou a zamysleme se nad tím, zda a jak je vůbec možné tyto případné změny hodnotit. Právě to je jádrem společenskovedního, a v rámci něho ekonomického přístupu k této problematice. Je až banální říci, že čím je délka časového období větší, tím je toto hodnocení složitější a méně spolehlivé. Důvodem této složitosti a nejistoty není - jak důrazně říká v již citovaném textu **D. Tříška** - "labilita našeho hodnotového systému, ale mění se kontext našeho hodnocení" (str. 3). Tento protipól je nesmírně důležitý - **stabilita našeho hodnotového systému ano, ale fixnost kontextu našeho hodnocení ne**. Dá se vycházet jedině z těchto dvou předpokladů. Jinak by neplatilo vůbec nic.

Souhlasím. Dodávám, že kontext hodnocení se může nečekaně a dramaticky měnit

Kontext tvých preferencí raději nechci znát.

Radši nechtěj znát ani ty preference.

D. Tříška důsledně vychází z klíčového předpokladu, na němž je založena vědecká ekonomie. Tím je "hypotéza stability preferencí člověka", protože jedině ta umožňuje "intertemporální komparaci preferencí", v srozumitelnější češtině "mezigenerační porovnávání" (str. 5). Na základě tohoto předpokladu požaduje, aby každý, "kdo má dnes v plánu před globálním oteplováním chránit budoucí generace, jasně a zřetelně deklaroval svůj předpoklad ohledně onoho mezigeneračního vztahu", resp. aby řekl, jak vidí budoucnost, jakou jí dává váhu a význam. Zdaleka ne všichni deklarují tento svůj předpoklad explicitně. Někteří - a to je přístup environmentalistů - se tváří, že je libovolně vzdálená budoucnost stejně důležitá jako dnešek.

Základní preference:

1. Pít.
2. Jíst.
3. Nezmrznout / neupéct se.
4. Dalších 2834976 preferencí.

Tvoje preference jsou přízemní.

Když budeš uprostřed Sahary bez stínu, jídla a pití bohatě ti stačí alespoň částečné naplnění těch tří prvních.

Jak provádět ono mezigenerační porovnávání? Jak hodnotit milión korun dnes a zítra? Jak hodnotit jeden stupeň Celsia dnes a za sto let? Jak hodnotit zvýšení mořské hladiny za 50 let? Jak hodnotit zásoby ropy? A tisíce dalších věcí. Má člověk vůbec k dispozici nějaký nástroj, jak to dělat? Ekonom odpoví slůvkem ano. Ekonom ví, že milión korun dnes a za sto let jsou dvě úplně odlišné věci. Snaží se proto vysvětlit, o kolik se liší. Tato velmi subtilní otázka je v ekonomii diskutována pod pojmem **diskontování**.

Jeden stupeň za padesát let může být pět stupňů za sto let.

Nepřeháněj.

Známé přísloví říká "lepší vrabec v hrsti, než holub na střeše", ale pro náš účel je vhodnější použít ho ve verzi "cennější vrabec v hrsti, než vrabec na střeše", protože neřešíme porovnávání vrabce s holubem, ale porovnávání vrabce blíže a vrabce dále. Nejen v prostoru, ale i v čase. Pro každého racionálně uvažujícího člověka (ale asi ne pro environmentalistu) je lepší, hodnotnější, větší efekt přinášející stokoruna teď než stokoruna v daleké, v případě debat o životním prostředí dokonce nedohlédnutelné budoucnosti. Nejde ale jistě jen o stokorunu. Veškeré budoucí příjmy a výdaje mají u každého hodnotitele menší význam než příjmy a výdaje současné. Dodávám, **že význam pro člověka, protože jiný hodnotitel neexistuje**. A existovat ani nemůže. Není žádný hodnotitel zvaný "obecné moudro", "rozum", jakákoli v čase neukotvená bytost nebo něco podobného. Zejména není žádný vnější pozorovatel a hodnotitel, není ani Bůh, a toto nadpozemské právo nemá ani žádný environmentalista.

Ovšem jestli na té střeše nesedí vrabec nebo holub ale třeba kondor nebo pštros. A co když tam sedí hroch nebo slon? Jak je budeme porovnávat?

Zalez do kurníku, sedni na bidýlko, a porovnej se slepicema.

Jde v podstatě o dvě, koncepčně odlišné úlohy. Jednou z nich je naše vlastní hodnocení těch či oněch věcí v čase, který máme k dispozici. Problém není v tom, že bychom my sami zcela chaoticky měnili své názory a postoje (i když i to nastává - k lepšímu či horšímu), ale spíše proto, že se - jak již bylo citováno - "v čase mění kontext hodnocení". Tato změna kontextu může být a často bývá zcela zásadní. V kapitole 3 jsme diskutovali dva klíčové "kontexty" - míru bohatství a stupeň technického pokroku.

Druhou úlohou je to, když se ty či ony věci (následky našeho konání či nekonání, nebo následky čehokoli jiného) dotknou někoho úplně jiného než nás. Ekonomie vytvořila instrumentarium pro leccos, ale pro mezilidské a mezigenerační porovnávání užitečnosti a preferencí žádný bezprostřední nástroj nemá. Stejně tak ho nemá žádná jiná společenská věda. Užitečnost, jak ji cítí různé subjekty, porovnávat nelze a jakékoli agregace lze dělat jedině prostřednictvím ocenění, které vzniká na zcela neosobním trhu. I v tomto případě jsme u diskontování a u toho, jaké úrokové či diskontní sazby nám přináší trh.

Já cítím nulovou až zápornou užitečnost svého špatného Já.

Teď přeháníš, bez mne by tě bylo půl.

Ve svém slavném, a pro mne osobně zcela klíčovém článku **The Use of Knowledge in Society** (Hayek, 1945) nám **F. von Hayek** přesvědčivě ukázal, že mezisubjektové porovnávání (porovnávání užitečnosti mezi jednotlivými lidmi) nelze učinit a že jakékoli relevantní informace můžeme získat jen ze směnné hodnoty toho či onoho statku. Ta vzniká jen a jedině na trhu, při faktické směně zboží a služeb. Jako vedlejší poznámku musím uvést, že se toto Hayekovo varování více než potvrzuje při dnešních, zcela umělých konstrukcích "prodeje emisních povolenek", se kterými je právě v této chvíli experimentováno v Evropské unii. Připomíná to známé Langeovo-Lernerovo schéma, pomocí něhož chtěli ve třicátých letech minulého století socialisté obhájit možnost fungování netržní, komunistické (i když oni říkali socialistické) ekonomiky. Právě tehdy to Hayek rázně odmítl. Cena se nedá nijak "vědecky" vypočítat či odhadnout. Na to bychom nikdy neměli zapomínat.*

Ekonomie při obou úlohách hodnocení v čase nepokročila (a nemůže pokročit) za myšlenku diskontování, což ostatně není tak málo. Toto téměř metafyzické téma řeší ekonomové přes velmi netriviální koncept diskontování a na úrovni společnosti jako celku proto mluví o tzv. "social discount rate" (společenské diskontní míře), která se též nemůže příliš odchýlit od tržní diskontní míry, byť dlouhodobě. Není to žádná novinka a i já jsem o tom psal už v roce 1986. Ve svém, výše citovaném, "dvacateru ekonomů" jsem jako bod 12 uvedl, že ekonomické subjekty porovnávají minulost, přítomnost a budoucnost a že nenulová úroková (a diskontní) míra ukazuje, že je "budoucnost menší než přítomnost" a že je proto "budoucnost méně významná než přítomnost".

O tom, o kolik je menší, závisí na míře preference dneška před zítřkem, na míře preference současnosti před budoucností. Je to iracionální pohled? Je to záměrná krátkozrakost? A tudíž hloupost některých z nás? Nebo je to jediné možné racionální vidění světa? Jsou nebo nejsou předměty v dálce malé "objektivně"? Nebo je to jen a jen naše krátkozrakost, eventuálně dokonce zaujatost, která nevidí, že jsou tyto předměty vlastně stejně velké? Otázky tohoto typu otevírají velmi zajímavé a velmi relevantní úvahy.

Autoritativně se dá říci, že ekonomové (a jistě nejen ekonomové) jsou přesvědčeni, že nesporný fakt, že je koruna (a cokoli jiného) v budoucnu "menší" než koruna dnešní, je nevyhnutelným východiskem jakéhokoli racionálního lidského uvažování a chování. A že uvažování opačně nedává smysl.

A je to tady, jsem rád, že Kristus nemusel vystačit s 46 nanodolary na rok.

Ale naši pravnucci pak nebudou 10x bohatší než my.

Zasloužej si to, parchanti.

Ekonomové proto hovoří o diskontování času, neboli o "explicitním vymezení povahy a intenzity vztahu mezi dnešním a budoucím hodnocením dané věci" (Tříška, 2007, str. 7). Hovoří o **diskontní sazbě či míře, která není ničím jiným než "cenou času", která "pře počítává" či převádí hodnotu stokoruny (či čehokoli jiného) dnešní na hodnotu stokoruny zítřejší.** Není asi úplně jednoduché

* Rozdíl mezi skutečnými a umělými trhy v souvislosti dnešních debat o změnách klimatu dobře vystihuje např. R. Helmer v článku **Climate Change Policy in the EU: Chaos and Failure** (Helmer, 2007).

to pochopit. Lidé většinou docela dobře chápou proces opačný, známý jako složené úrokování, protože se s ním "hmatatelně" a velmi osobně v životě setkávají. Investovat (i třeba jen v bance uložit) peněžní částku Poznámka očekávat, že se při úrokové míře i původní P_0 v čase t zvýší na P_t podle vzorce:

$$P_t = P_0(1+i)^t$$

To je - snad i intuitivně - skoro každému docela dobře srozumitelné.

Diskontování je proces v podstatě zrcadlově opačný, ale přiznejme si, že už i sama záporná mocnina je pro mnohé mnohem méně jasná:

$$R_t = R_0 (1 + d)^{-t}$$

Z uvedeného vzorečku je zřejmé, že díky diskontování (d je diskontní míra) "vypadá" dnešní částka (či hodnota) R_0 v čase t jako R_t . **Je-li diskontní míra $d > 0$, a to je základní předpoklad standardně chápané lidské racionality, je $R_t < R_0$.** Budoucí je nutně menší než dnešní. Čím jsou data větší, tím více se hodnota dnešní a budoucí liší.

Teplota se (zjednodušeně) může vyvíjet podle podobného vzorce.

A víš, jestli se úročí nebo diskontuje

Diskontní míra se dá odvodit např. z toho, za jaký úrok jsou lidé ochotni půjčit si peníze, aby je mohli použít teď, i když je právě teď nemají. Půjčili-li si 1000 Kč, a je-li úrok 6 %, už na konci prvního období má člověk z původní půjčky jenom 940 Kč. **Takto uvažovat je obecným praxe logickým principem, není to žádnou specifičností ekonomie či pohledu ekonomů.** Tento princip také říká to, že kdyby lidé považovali diskontní sazbu za nulovou (nebo k nule blízkou), nemohli by vůbec racionálně uvažovat o budoucnosti, nemohli by racionálně investovat ani spořit. Nemohli by se ohledně budoucnosti vůbec rozhodovat.

Souhlasím s Dušanem Třískou, že "pro salonního intelektuála" jsou asi tyto úvahy příliš "monetární" (já bych řekl hokynářské, jak to s oblibou na počátku devadesátých let říkával jeden ze známých stoupenců zelené ideologie u nás) a že "se mu asi bude přičít aplikovat uvedenou, účetnickou metodologii na noblesní témata záchrany lidstva" (tamtéž, str. 8). Já bych nicméně tyto salonní intelektuály poprosil, aby o tom takto uvažovat zkusili a aby se hlavně zamysleli nad tím, zda je jejich uvažování založeno aspoň na tak jasném a relativně jednoduchém předpokladu, jakým je ekonomovo diskontování. Ocituji Třískův argument celý: "Kdyby náhodou svůj odpor překonali, pak by stačilo, aby dosadili za stokorunu své vážné ekologické téma, a aby roční časový horizont nahradili několika desítkami 'mezigeneračních' let. Možná by si pak o něco lépe uvědomili, že my dnes můžeme některé věci hodnotit jinak než my za třicet let, už ani nemluvě o tom, že faktickými hodnotiteli již nemusíme být my, ale ti, kdo přijdou po nás."

Zkusím diskontovat klima, to znamená, že si ho půjčím od dětí a vnuků. Ohodnotím-li současný stav klimatu číslem 100 a budu-li ho zhoršovat o x % jaké dostanu po 100 letech tyto výsledky:

Zhoršení	Stav klimatu po 100 letech	Stav klimatu po 200 letech	Stav klimatu po 500 letech
0,1%	90	82	60
0,2%	82	67	37
0,5%	60	37	8
1%	37	13	0,65
1,5%	22	4,8	0,05
2%	13	1,8	skoro prd

Hraješ si s čísly, se skutečností to nemá nic společného.

Velmi výstižně se k tomu nedávno vyjádřil známý harvardský ekonom **Lawrence Summers** (bývalý Clintonův a tedy i Goreův ministr financí). Ptá se, jestli opravdu věříme tomu, že má smysl odhadovat přínosy různých lidských projektů na 100 let dopředu? Odpovídá, že to smysl má, ale že je třeba "nahlas vyslovit předpoklady, na nichž je tento odhad založen" (Financial Times, 13. února 2007, str. 6).

Proto by doporučoval, aby se čtenáři snažili odpovědět na následující otázku: "Kolik procent HDP by byli ochotni se v následujícím desetiletí vzdát, aby ke globálnímu HDP v období 2020-2120 bylo přidáno:

- a. 0,01 %
- b. 0,05 %
- c. 0,1 %
- d. 0,25 %

Myslím, že je - ve své subtilnosti - takto nastolená otázka více než poučná a já bych dodal, že zcela přesvědčivá. Na tuto otázku se totiž odpovědět nedá, ač to environmentalisté dnes a denně velmi sebevědomě dělají.

Jako vsuvku musím k dosavadnímu výkladu dodat i to, že ekonomové už dávno, zhruba před jedním a půl stoletím, opustili předvědecký princip, že je hodnota zboží (jakkoli široce definovaného zboží, spíše tedy hodnota čehokoli vzácného) objektivně měřitelná a objektivně daná. **Pochopili totiž, že hodnota má výlučně subjektivní charakter.** Taková totální revoluce veškerého uvažování, která v ekonomii proběhla v éře mezi klasickou politickou ekonomikou a neoklasickou, tedy v prvních dvou třetinách devatenáctého století, v žádné jiné společenské vědě nenastala a obávám se, že její dalekosáhlé důsledky i jinak vzdělaní a kultivovaní lidé nechápu dodnes. Environmentalisté určitě ne. Oni všechno kolem sebe vidí "objektivně". To je ale na samostatnou studii.

Mému špatnému Já objektivně straší ve věži.

Takže dohromady tvoříme celkem normálního polointelidenta.

V nedávném, podle mého názoru velmi důležitém **textu The Stern Review on the Economics of Climate Change** (Nordhaus, 2006) známý ekonom, spoluautor snad nejvýznamnější ekonomické učebnice, William Nordhaus - právě na konceptu diskontování - zásadním způsobem rozporuje již zmíněnou "Sternovu zprávu", která přišla s novou verzí katastrofické vize globálního oteplování. Všiml si toho, že ačkoli - na rozdíl od dnes už klasických environmentalistických studií (typu Římského klubu), které vycházely z modelů Forresterova typu - se Stern opírá o standardní modely (velmi blízké těm, které už několik desetiletí používá i Nordhaus), přesto, jsou jeho závěry naprosto odlišné od většiny ekonomických studií", které byly publikovány.

Po pečlivém studiu Sternova zprávy dochází Nordhaus k závěru, že důvodem odlišných výsledků jsou Sternovy "extrémní předpoklady o diskontování" (str. 6). Nordhaus oprávněně zdůrazňuje, že se nejedná o nevýznamnou, v podstatě technickou věc, zajímavou pouze pro "labužníky", ale že jde o věc zcela zásadní, protože právě **diskontování je klíčem pro jakékoliv porovnávání budoucnosti a přítomnosti**. Sternova práce v podstatě považuje "společenskou diskontní míru" za blízkou nule. To "enormně zvětšuje důsledky dnešních rozhodnutí na velmi vzdálenou budoucnost a ospravedlňuje to hluboké zásahy do emisí a vůbec do spotřeby dneška". Při obvyklých diskontních sazbách Sternovy katastrofické výsledky a z nich plynoucí doporučení mizí.

I náš ekonom Mojmir Hampl v letošním únorovém Newsletteru CEPu (Hampl, 2007) kritizuje nízkou diskontní míru ve Sternově modelu. Stern nám podle něho chce „Její prostřednictvím namluvit, že budoucí generace, žijící desítky či stovky let po nás, budou hodnotit náklady globálního oteplování i náklady jeho předcházení stejně jako my dnes, byť budou mnohem bohatší než my, mnohem technicky vyspělejší a možná je budou trápit úplně jiná témata než nás" (str. 4). Dodává: „Jako bychom už neměli tolik teoretických i empirických důkazů, že měření zítřka dnešními očima (a tím spíše vzdáleného zítřka) vždy vytvoří predikci, která je našim potomkům k smíchu" (tamtéž).

Podobně říká prof. Singer (v osobní korespondenci), že "volba diskontní míry bývá obvykle prezentována v etických termínech - blahobyt dětí a vnuků - což má velmi silný emoční apel". Výsledkem je to, že vzniká nerealisticky nízká diskontní míra, která nadhodnocuje budoucí efekty dnes provedených změn.

Umíme (trochu) odhadnout diskontní míru v oblasti ekonomie. I přes veškerou snahu klimatologů i těch zatracených environmentalistů neumíme odhadnout míru změn klimatu. Pouštět se do odhadu dopadu změn klimatu na ekonomiku je věštění z křišťálové koule.

Takže souhlasíš, že Environmentalisté nepracují na vědeckém základě a straší lidi bludy?

A nebo nestraší, kdo ví? Já si myslím že klima je taková přírodní síla, kterou nemůžeme ovládat tak snadno a rychle jako svou ekonomiku. Proto bychom měli být opatrní, brzdit může trvat mnohem déle než rozjet.

Ona společenská diskontní míra je tedy tím klíčovým parametrem, který porovnává význam blahobytu budoucích generací oproti generacím současným. Když je nulová, znamená to, že se na budoucí generace díváme stejně jako na dnešní, což je naprosto absurdní. Environmentalisté (a N. Stern) se asi budou obhajovat tím, že nenulová společenská diskontní míra ignoruje velké náklady (zátěže), které v budoucnosti vzniknou a proto žádají "mezigenerační neutralitu". Snažil jsem se ukázat, že to je mylný přístup.

V již citovaném článku hovoří i M. Bursík - zcela bez argumentace a bez domýšlení hlubších souvislostí - o "zásadě mezigenerační spravedlnosti" (str. 70). Co si pod tím představuje? Asi i on používá předpoklad nulového nebo skoro nulového diskontu. Dopad tohoto předpokladu je zásadní. Když Nordhaus na svém modelu přepočítá Sternovy výsledky a použije vyšší diskontní míru, dostane úplně jiné výsledky. Trvám na tom, že čtenáři informací o Sternově zprávě v běžných médiích vůbec nic takového netuší.

S diskontní mírou je to u Sterna trochu zamotané (jak je ostatně zamotaná spousta dalších složitých předpokladů dnešních klimatologických modelů). Nordhaus "čte" Sternovu diskontní míru jako 0,1 %. Mendelsohn v již citované kritice Sternovy zprávy říká, že "Sternova zpráva předpokládá, že je diskontní míra 0,1 % nad tempem růstu spotřeby. Protože je předpokládáno, že spotřeba bude růst o 1,3 % (jak bylo diskutováno v kap. 3, pak je diskontní míra 1,4 %" (cit. práce, str. 42). I tuto diskontní míru považuje Mendelsohn za nízkou, zveličující budoucnost. **Percoco a Nijkamp** (2007) citují 13 různých odhadů společenské diskontní míry za různé země a docházejí k průměrné hodnotě 4,6 %. To je o hodně více než Stern.

Doufám že i ty jsi pochopil: Diskontní míra hovoří o znehodnocování peněz ne o vývoji blahobytu a spotřeby.

Momentálně vynechám naši peněženku, teď mě by zajímalo o kolik procent se diskontuje klima.

To záleží na tvém subjektivním hodnocení, jaké máš preference.

To záleží na přijímání a vysílání energie koulí která se jmenuje Země.

Protože to nebylo jasné, vydal 12. 2. 2007 **N. Stern** jakýsi interpretační dodatek **After the Stern Review: Reflections and Responses**, ve kterém vysvětluje rozdíl mezi diskontní mírou a "čistou časovou diskontní mírou" s tím, že teprve ta druhá se rovná 0,1 %. Pravdu má asi spíše Mendelsohn než Nordhaus, ale moc jasné - a pro všechny srozumitelné - to není.

Mendelsohn správně podotýká, že Sternova diskontní míra je i tak velmi nízká (různí autoři používají hodnoty od 3-6 %), ale kritizuje i to, že Stern vůbec nepoužívá žádnou diskontní míru pro odhady nákladů boje s globálním oteplováním. Tyto náklady je oproti Sternově zprávě "nutné vynásobit číslem tři, aby to bylo konzistentní s odhady nákladů" (str. 43).

Sternova zpráva říká, že díky existenci nejistoty musí být diskontní míra snížena. My říkáme opak. Protože naše znalost budoucích událostí je stále nejistější s tím, jak se prodlužuje časový horizont, diskontní míry se musí spíše zvyšovat, než snižovat.

I. Byatt, I. Castles, I. M. Goklany, D. Henderson, N. Lawson, R. McKittrick, J. Morris, A. Peacock, C. Robinson, R. Skidelsky (kolektiv autorů časopisu World Economics

Nulová (nebo skoro nulová) společenská diskontní míra vede k tomu, že budoucnost vypadá stejně velká jako dnešek. Troufám si říci, že všechno závisí na tom, zda nesmyslnost tohoto výroku pochopíme, nebo nepochopíme. Když ne, pak žádná seriózní diskuse nemá smysl a k ničemu nevede.

Nulová (nebo skoro nulová) diskontní míra změn klimatu vede k tomu, že budoucí klima vypadá stejně jako dnešní.

Opíčiti se opakováním to je na úrovni třetí třídy základní školy.

Shrneme-li to, dá se spolu s D. Třískou říci, že "za možná hlavní přínos vstupu ekonomické teorie do debaty o globálním oteplování považujeme požadavek povinné deklarace všech kladů od vlastních výsledků analýzy". To je ostatně elementárním požadavkem jakékoli vědecké práce. předpokladů, na nichž je předkládaná analýza postavena - tj. zřetelné odlišení těchto předpokladů od vlastních výsledků analýzy". To je ostatně elementárním požadavkem jakékoli vědecké práce.

Diskontovati či nediskontovati? V této kapitole se porovnává bohatství jako přímý faktor působící proti důsledkům změn klimatu. Navíc vychází z předpokladu, že se v oblasti která se změnami klimatu souvisí nejvíc, tedy v zemědělství, vytváří jen 3 % HDP (viz předchozí kapitola). Člověk nemusí být ekonom, environmentalista ani biolog, aby věděl že pít a jíst musí. Zmenšení HDP na 97% sotva poznáme, zmizení zemědělství poznáme rychle.

Ale to jsem odbočil, **porovnávat bohatství a nespécifikovaný technický pokrok se změnami klimatu nelze**. S důsledky klimatických změn nepomůžou peníze ale konkrétní technologie. Na jejich vývoj je potřeba především čas a peníze. Pokud se nebudeme starat o budoucnost nové technologie se budou starat o současné blaho a naši zábavu. Když se důsledky změn klimatu může být pozdě a vynaložené prostředky budou $P_t = P_0(1+i)^t$ (a budoucí generace nám výši t možná budou dlouho vyčítat). **Důležitý je proto podle mě zájem a investice teď a zejména do vědy a výzkumu (tíše předpokládám že přinesou ekonomický efekt který nikdo nečekal)**. To co je potřeba je **společenský zájem hlasy jednotlivců ani přirozený vývoj trhu zde moc nezmůžou**.

Ani ty nevíš, o čem mluvíš, neumíš si vůbec představit dopady změn klimatu na ekonomiku a společnost.

Neumím, ale jsem člověk a proto se bojím neznámého. **Lepší je se bát neznámého předem a připravit se na něj, než se ho polekat až začne být částečně vidět**. Potom může nastat panika.

Paniku vyvoláváš ty.

Myslím že ne. Jen chci být připraven, aby panika nenastala.

Kapitola 5

Analýza nákladů a výnosů, nebo absolutismus principu opatrnosti ?

Další nesmírně problematickou věcí, kterou je třeba v kontextu tohoto tématu výslovně uvést, je environmentalisty špatně (nebo vlastně pro ně dobře?) pochopený, ale v každém případě pro jejich cíle v podstatě zneužitý, tzv. princip opatrnosti (někdy předběžné či preventivní opatrnosti).

Používají ho aprioristicky a absolutisticky, a to je vede k obhajobě jinak neodůvodnitelné maximalizace averze k riziku, kterou sice nijak nezesměšňují, protože je - sama o sobě - velmi "člověčí", ale která musí mít své racionální meze. Každý rozumný člověk minimalizuje riziko, v tom nic špatného není. Jde ale o rozumnou minimalizaci rizika. F. Singer velmi trefně říká: "Nekupuji si pojistku, je-li riziko malé a pojistné vysoké. Je po nás žádáno, abychom dělali 'pojišťovací' politiku, i když je riziko velmi malé (je-li vůbec nějaké) a abychom platili velmi vysoké pojistné" (Singer, 2002). Fakticky jde o to, abychom - podle Kjótského protokolu - omezili použití energie o jednu třetinu a důsledkem bude - do roku 2050 - snížení teploty o 0,05 stupně Celsia!

Kolik to bude za 100 nebo 500 let. Třeba 0,1 a 0,5 , třeba taky 0,5 a 5.

M. Bursík nám zneužívání tohoto postoje předvádí zcela bezelstně, a to téměř formou "kouzla nechtěného", když říká: "Nemáme sice důkazy, ale vycházíme z principu předběžné opatrnosti" (citovaný text, str. 70). Tato věta by mohla být na samostatnou analýzu. Máme něco dělat, a to leckdy velmi zásadního (a nákladného), i když pro to nemáme dostatečné důkazy?

Ekonomové tento "princip" v takové podobě vlastně ani neznají. Není uváděn v jejich standardních učebnicích. K problémům libovolného typu přistupují s viděním obou stránek každé věci. Proto neberou v úvahu **jen efekty, ale i náklady všeho, tedy i oné apriorní opatrnosti. Proto vystupují proti lehkomyšlnému prosazování jakéhokoli regulačního zásahu, slibujícího nenulový efekt.** Připomínají výnosy a náklady alternativ a zejména tzv. náklady příležitosti (opportunity costs) neboli efekty alternativních činností, které byly regulačním zásahem "promeškány". Studentům jsem vždycky říkával, že pochopení konceptu "opportunity costs" je jedním z několika - a není jich moc - předpokladů pro získání vysokoškolského diplomu.

- Mállokdo zahyne v autě.
- Mállokterý dům vyhoří.
- Mállokdy upadnu na schodech a zlomím si nohu.
- Mállokdy můžu provést "**oportunity costs**" když znám náklady ale neznám rizika.
- Mállokdy moje horší Já myslí pozitivně.
- Mállokdy mě moje lepší Já nekritizuje.

Ekonomové připomínají i to, že náklady vyvolává nejen akce, ale i neakce, tedy její absence. Důsledky samozřejmě má jak provedení nějakého opatření, tak i jeho neprovedení. Tak to ale environmentalisté nevidí. **Jim Peron**, v článku příznačně nazvaném **The Irrational Precautionary Principle** (Peron, 2004), dodává, že tyto pohledy míří ještě dále a že v dnešní době "princip opatrnosti (či prevence) způsobuje převrat v právní teorii" (str. 39). Já mám strach, že i v právní praxi. A nejen v právní.

Jsme svědky toho, že je absolutisticky pojatý princip opatrnosti (či prevence) environmentalisty používán na "ospravedlnění" v podstatě jakéhokoli regulačního zásahu a jakéhokoli zákazu. Pro jeho uplatnění jim - po patřičném vylíčení hrozící katastrofy - stačí pouhé moralizování, vznešené kázání o budoucnosti a předvádění své "starosti o lidstvo" ala Al Gore. "Když něco může vyvolat škodu, zastavme to," říkají. Je v tom slovo "může" a je v tom i slovo "škoda". Měli bychom navíc odlišovat "škodu" a "doprovodný efekt". Protože nic není a nemůže být "Jen tak", protože všechno lidské jednání má své doprovodné efekty (a tím i náklady), pak už je jen krok k tomu říci, zakažme raději téměř všechno.

Kategoricky zakazují existenci svého špatného Já.

S tímto uvažováním se v našem životě setkáváme dnes a denně. Prototypem jeho aplikace a díky tomu hlavním současným bojištěm environmentalistů jsou jejich pohledy na výrobu elektrické energie, kterou - přes všechnu svou siláckou rétoriku - i oni sami dnes a denně intenzivně používají. Nedávná historka s energeticky mimořádně náročným domem Al Gorea je nesmírně půvabná. **Určitě se**

environmentalisté nechtějí vrátit k rousseauovskému divochovi a k jeho údajně idylickému životu. Alespoň ne v realitě svých vlastních životů.

Už zase rozebíráme život a skutky Al Gorea jako důkaz věrolomnosti environmentalistického hnutí. **Zajistě se scházejí po večerech, pálí hory starých pneumatik, jen aby oteplilo klima a oni dokázali, že mají pravdu.**

Nechtěj, abych rozebral tvůj život a tvé činy. Environmentalistům stačí vše patřičně okecat a zveličit ty správné údaje.

Jednostrannost a zploštělost uvažování environmentalistů o energetice přesvědčivě ukazuje např. **Michael Heberling** v článku **It's Not Easy Being Green** (Heberling, 2006) rozebíráním jejich pohledů na jednotlivé typy energetických zdrojů. Na rozdíl od užívání uhlí, plynu a ropy je podle environmentalistů vždy (a vlastně automaticky) daleko lepší např. geotermální energie, protože je podle nich nevyčerpatelná. Pro ně tudíž neomezená a proto nevzácná, což je samozřejmě fatální omyl. Je více než zřejmé, že získat jí je extrémně nákladné. Samozřejmě při dnešní technologii, ale oni ji chtějí už dnes, bez ohledu na náklady a ceny.

Pokud se nebudeme zabývat rozvojem alternativních zdrojů teď přijde to v budoucnosti podstatně draž. Výsledkem může být za sto let podstatně chudší lidstvo než kdyby se náklady rozložily v čase. A nemusí jít o to že člověk v roce 2100 nebude místo 10x jen 5x bohatší než dnes, může být i 2x chudší.

Přemyslím o vytvoření dalšího alternativního, nerýpavého Já.

Sláva budeme tñi, to už se nebudeme hádat ale demokraticky hlasovat.

Je rozumné očekávat, že energie bude už napořád stále dostupnější a méně vzácná.

Julian Simon, ekonom

Stejně tak nechtějí přiznat, že přírodu ničí nejen uhelné elektrárny, ale i elektrárny vodní. O tom, jak ničí říční ekosystémy, by v Asuánu na Nilu, v Číně na Žluté řece nebo v brazilské Iguanu mohli leccos vyprávět. **"Malí" (autentičtí) ochránci životního prostředí to vědí dobře, environmentalisté nikoli.**

Pálit biomasu (jako "nedávný" rostlinný produkt, což je termín, který se mi velmi líbí) je podle logiky environmentalistů považováno za dobré, ale pálit uhlí (jako "dávný" rostlinný produkt) za špatné? Proč? To také nedává žádný smysl. Pálení biomasy navíc jistě také produkuje CO₂, Proč se o tom vůbec nemluví?

Tady jde o vytvoření uzavřeného cyklu **energie ze slunce → biomasa → energie pro lidi** a znovu **spaliny z výroby energie + energie ze slunce → biomasa → energie pro lidi** a tak dokola.

A tím se množství CO₂ v atmosféře nezvýší?

Teorie říká, že se pracuje v uzavřeném cyklu a rostliny CO₂ zase převedou na biomasu. Logicky vzato ale spaliny zůstanou v atmosféře, dokud je rostliny nezpracují a tak jejich koncentrace zůstane vyšší než kdyby člověk nic nepálil. Změnou je to že se nedostávají do koloběhu látky, které byly uloženy před miliony let a tak v současné atmosféře působí jako cizorodý prvek.

Slunce a vítr jsou pro ně také "zadarmo", protože jsou "nevyčerpatelné", ale přesto energetici (ale i ekonomové a běžní lidé) vědí, že solární a větrná energie jsou strašně drahé, a to z řady důvodů. Např. proto, že půda, která je pro elektrárny tohoto typu ve velkém rozsahu nevyhnutelně třeba, ani zdaleka nevyčerpatelná není. Není nevzácná, a už vůbec není zadarmo.

Heberling uvádí, že k tomu, aby se v USA vyrobilo environmentalisty požadovaných 5 % elektrické energie z větrných elektráren, bylo by zapotřebí na území USA postavit dalších 132 000 větrných turbín. To je téměř neuvěřitelné a hlavně nepředstavitelné množství. Je pro tento počet turbín k dispozici jeden z klasických výrobních zdrojů - půda? Je k dispozici za přijatelnou cenu? Stojí navíc za to lopatkami těchto turbín "ekologicky" (nebo v zájmu environmentalistů) usmrtit 12-15 milionů ptáků ročně? A co s estetikou krajiny (jak vidíme na sever od Vídně nebo pod Berlínem)?

Takže žít tak říkajíc **z ruky do huby**, tedy **z množství energie aktuálně přicházející ze slunce a neakumulované, není tak jednoduché.**

Technický pokrok...

Sluníčko víc svítit nedonutí. Pokud nepostavíme něco jako obří sluneční elektrárnu ve vesmíru víc energie z něj nedostaneme. Takový projekt určitě nebude za pětník ani za sto let.

Nahradit Temelín větrnými elektrárnami by vyžadovalo instalovat zhruba 5 000 větrných elektráren. Kdyby byly postaveny vedle sebe, vytvořily by řadu z Temelína do Bruselu.

Václav Klaus, vlastní propočet, viz. příloha č. 3

R. Mendelsohn, profesor environmentálních studií na Yaleově univerzitě, říká velmi důležitě na téma Sternovy zprávy toto: „Je snadné představit si jednu větrnou turbínu a jeden solární panel. Aby bylo možné dosáhnout cílů Sternovy zprávy, je třeba instalovat 5-10 miliónů hektarů solárních panelů (pokud možno, co nejbliže k rovníku), 2 milióny větrných turbin na 33 miliónech hektarů. Pěstování biomasy by si vyžádalo 500 miliónů hektarů zemědělské půdy“ (Mendelsohn, 2007, str. 45). Dodává, že jsou zcela opomíjeny environmentální důsledky těchto projektů.

Abychom nahradili elektřinu vyrobenou v našich jaderných elektrárnách, museli bychom buď postavit asi 20 000 větrných elektráren nebo osadit milión hektarů půdy jinak neužitečnými plodinami - tzv. biomasou, která může sloužit jako palivo. Milión hektarů je čtvrtina veškeré orné půdy nebo sedmina celkové rozlohy naší země.

Martin Říman, ministr průmyslu a obchodu České republiky

V argumentaci tohoto typu by bylo možné pokračovat dále a dále, ale mně teď nejde o nic více, než o ukázkou toho, že špatně pojatý "princip opatrnosti" vůči nebezpečí plynoucímu z používání uhlí či jaderného paliva - tedy bez důsledné, podrobné a pečlivé "costbenefit" analýzy - přináší zcela neefektivní řešení, která budou naši budoucnost zatěžovat více než neúměrně. **Vždy je totiž v lidském životě "něco za něco". I opatrnost. Ta bývá nejdražší.** :Říkat opak je nezodpovědným populismem.

Já slyšel něco jako **neopatrnost se nevyplácí.**

Mě se nevyplácí, že jsem dovolilo vznik svému horšímu Já.

V rozhovoru pro ICIS Chemical Business (Lomborg, 2007) uvádí B. Lomborg několik dobrých příkladů onoho "něco za něco". Je odhadováno, že i přes regulaci pesticidů dochází v USA ročně zhruba k dvaceti úmrtím na rakovinu z důvodu jejich reziduí v potravinách. Plně zakázat pesticidy tedy zachrání 20 lidských životů ročně. Zvýšení nákladů na pěstování ovoce a zeleniny (bez pesticidů) zvýší jejich ceny a sníží jejich spotřebu minimálně o 10-15 % s odhadem, že to zvýší počet úmrtí na rakovinu o 26 000 ročně. Poměr 20 ku 26 000 je velmi výmluvný. Kde je onen princip opatrnosti?

Člověk nemusí být chemik ani lékař, aby mu bylo jasné že prokázat, jak ta či ona forma rakoviny u konkrétního člověka vznikla, je v současnosti dosti nejisté.

Podobně se dá uvažovat o působení zvýšení teplot. Odhady říkají, že ve Velké Británii může být kolem roku 2050 o 2000 úmrtí ročně z vedra více. Současně je odhadováno, že bude o 20 000 úmrtí z chladu méně. Znovu podobný poměr. Velmi srozumitelná jsou i data z USA. V citované knize I. M. Goklany ukazuje, že za období 1979-2002 zemřelo v USA v součtu 8 589 lidí kvůli horku, zatímco

16 313 lidí kvůli chladu (str. 167). Vypadá to tedy tak, že by mírné zvýšení teplot mohlo jedině prospět, i když se jedná jen o 0,056 % všech příčin úmrtí.

Jen přímé důsledky působení teploty na člověka. S celkovými dopady na životní prostředí, ekonomiku a zemědělství se to moc nepřekrývá. Kdyby křovákům na jihu Afriky pár dní mrzlo procenta by byla úplně jiná.

Na mráz bych vyhnal tebe, snad by to trochu zchladilo tvoje nápady.

Čili analýza nákladů a výnosů (efektů) ano, apriorismus principu preventivní opatrnosti ne.

Provádět opportunity costs nebo se preventivně bát? Porovnávat, pokud dobře známe jednu stranu rovnice (alespoň si to myslíme) a to co je na druhé straně jen tušíme, je velmi ošidné. Nejedná se o ekonomickou rozvahu ale o věštění.

Spíš než na měření důsledků které se výrazně projeví až v budoucnosti bych se tedy zaměřil na změnu vstupů: jaké jsou změny v atmosféře a vegetaci, probíhaly podobné změny někdy v minulosti, jak tehdy probíhaly rychle, jaké měly pravděpodobně důsledky.

Analýzou takových údajů bych asi dospěl k názoru, že za poslední století proběhlo mnoho změn velmi rychle a **proto je na místě být opatrný.**

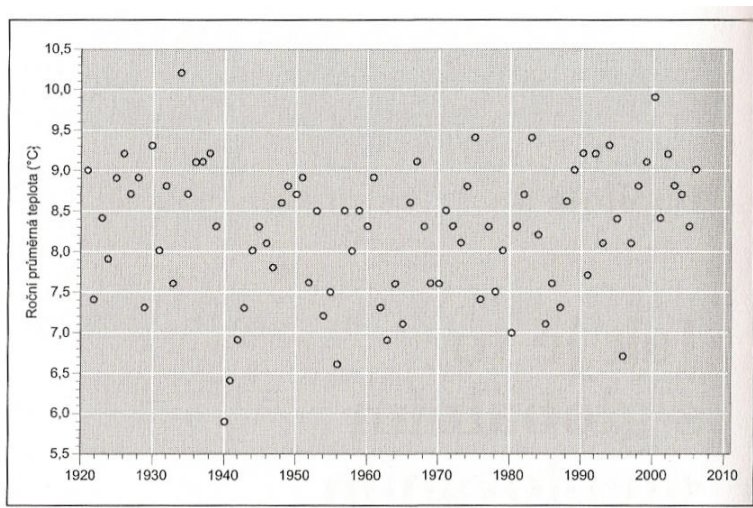
Opatrný bys měl být taky při přijímání každého nového názoru a nepřijímat ho z touhy po změně a senzaci.

Dohodnem se: **Analýza nákladů a výnosů (efektů) ano, říkat si nějak to dopadne ne.**

Kapitola 6

Jak je to s globálním oteplováním v realitě?

Možná by stálo za to, uvést nejprve nějaká ilustrativní data. A nechodit pro ně příliš daleko. Český hydrometeorologický ústav vydal v březnu 2007 krásný **Atlas podnebí Česka** (slovo krásný použiji, když zapomenu na zkromolení názvu České republiky). Poprosil jsem jeho autory, ať mi dají jednu náhodnou časovou řadu z jedné stanice, kde se u nás dlouhodobě měří počasí. Sami mi doporučili, že to nemá být Praha a sami vybrali stanici Opava. Vývoj teploty v Opavě za období 1921-2006 ukazuje graf č. 3.:

Zdroj: Český hydrometeorologický ústav

Na první pohled žádný vývoj v čase vidět není. Průměrná hodnota teploty v Opavě za 86 let je 8,3 °C. Pokusíme-li se tato data pomocí regresní analýzy vyrovnat přímkou, dostaneme hodnotu trendové složky 0,0028 °C za rok. Pro porozumění laiků to znamená zvýšení průměrné teploty o 0,028 °C za desetiletí a o 0,28 °C za století. Je samozřejmě jasné, že odhad tohoto parametru není statisticky významný, ale mně vůbec nešlo o hledání křivky, která by co nejpřesněji vyjadřovala těchto 86 hodnot časové řady. Stejně dobře vím, že mnohé - při relativně krátké časové řadě - závisí na volbě počátku a konce časové řady, ale tu jsem si já nevymyslel. Je evidentní, že jiná volba počátku by mohla dát jiný výsledek.

To mi připomíná období, kdy jsem se věnoval regulační technice. Úkolem bylo udržovat teplotu vody na výstupu z kotlony. Do takzvané směšovací nádoby bylo zavedeno několik trubek s teplou a studenou vodou. Vevnitř všechna ta voda řádně vířila. Vzniknul následující problém; když se přidávala teplá voda na teploměru teplota naopak klesala. Všechno způsobovalo víření vody v nádobě, na výstupu teplota vody normálně stoupala. Na teploměru teplota klesala, až najednou poskočila o dvacet stupňů nahoru. Tohle normálně řídit nešlo. Země má mnoho takových směšovacích nádob akorát nejsou tak vidět, záleží jen na tom, kam dáme teploměr.

Prd umíš. Co se stalo s tou kotelnou? Vybouchla?

Teploměr byl přesunut do správného místa a vše fungovalo normálně.

Je možné "hrát si" s počátkem, konec konců i s koncem časové řady, ale i to je velmi výmluvné. Je možné počítat různé klouzavé průměry. Meteorologové mi spočítali standardní jedenáctiletý klouzavý průměr - protože to odpovídá periodě sluneční činnosti, já si sám spočetl např. i třicetiletý klouzavý průměr, ale nic zásadního to nepřináší. Třicetiletý průměr ukazuje počáteční vysoké hodnoty, pokles do 70. let a mírný vzestup poté. Pro laiky je asi jednodušší podívat se na průměry jednotlivých dekád. Při celkovém průměru 8,3 °C je průměr dekád 1921-30 a 1931-40 ve výši 8,5 °C, což je hodnota, která byla znovu dosažena až v dekádě 1991-2000. Jediné teplejší období než dvacetiletí 1921-1940 je neúplná dekáda 2001-2006. Tato data nechci vůbec zobecňovat, ani přeceňovat, pouze je uvádím jako výchozí ilustraci problému.

Teploměr je skutečně možné zapíchnout kamkoliv.

Zapíchni si ho do...

Něco úplně jiného než společenskovední úvahy, prováděné na předcházejících stránkách, jsou výsledky seriózní empirické analýzy klimatických změn, včetně globálního oteplování jako takového, jejich věrohodnost a navíc ještě - jako další dimenze všeho - věrohodnost jejich mediální prezentace. I když se tomu člověk skoro skoro vzpírá uvěřit, jedná se téměř o dvě rozdílné věci.

Patrick J. Michaels, bývalý prezident Americké asociace klimatologů, ve své knize **Meltdown: The Predictable Distortion of Global Warming by Scientists, Politicians and the Media** (Michaels, 2004) fenomén globálního oteplování - pro mne přesvědčivě - zpochybňuje a klade tři základní otázky, které racionálním způsobem strukturují celý problém:

1. dochází vůbec ke globálnímu oteplování?
2. jestli ano, způsobuje ho svou aktivitou člověk?
3. jestli ho způsobuje člověk, dá se s tím něco dělat?

Čtvrtou otázkou by bylo, zda eventuální mírné zvýšení teploty vadí.

Velmi podobně formuluje tyto otázky další významný americký vědec, prof. **S. F. Singer**, např. ve svém příspěvku **The Climate Change Debate: Comment** (Singer, 2006):

1. existují důkazy - pro či proti - o významném vlivu člověka na dnešní oteplování?
2. bylo by teplejší klima lepší nebo horší než to dnešní?
3. může člověk s klimatem cokoli udělat?

Tito, a mnozí další autoři docházejí ke zcela odlišným názorům, než je dnes módní a politicky korektní a zabývají se navíc tím, proč tomu tak je. Nedomnívají se, že je tak velký spor ve vědě samotné. P. J. Michaels ve své poslední studii **A Review of Recent Global Warming Scare Stories** (Michaels, 2006) pozorně analyzuje na straně jedné "nedávné vědecké zprávy o klimatických změnách" a na straně druhé "veřejnou komunikaci těchto zpráv". Dodávám, že to bylo ještě před publikací nikoli celé Sternovy zprávy, ale pouze jejího politického shrnutí a že to bylo před "politickým shrnutím" 4. zprávy IPCC. Za zásadní neštěstí považuje to, že existuje **obrovský rozdíl mezi původními vědeckými zprávami a veřejnou prezentací jejich výsledků v běžně dostupných médiích**. Důsledkem jsou masově šířené polopravdy, ne-li přímé dezinformace, což - zdá se jejich autoři dělají záměrně a často hlavně proto, aby mohly být maximalizovány jim samým štedře poskytované veřejné fondy na zkoumání událostí předvídajících nedozírné katastrofy. Čím vypadá katastrofa "nedozírněji", tím je peněz k dispozici více.

Běžně dostupná média potřebují katastrofy, aby byla více sledována a čtena. To je výsledek práce novinářů nikoli vědců.

Velmi podobně se k tomu Vyjadřuje **L. Motl**, český fyzik pracující na Harvardově univerzitě, ve svém článku **Pochybnosti o globálním oteplování** (Motl, únor 2007). "Vědcům, jejichž bádání může vést k odlišným předpovědím, nebo k odlišnému vysvětlení existujících dat, je běžně vyhrožováno, jsou obviňováni ze spolčení se „zlými“ ropnými společnostmi a není jim umožněno využívat grantových zdrojů a postupovat v kariéře. Pokud někdo přece jen k nepohodlným závěrům dospěje, jeho články nejsou otištěny. Mezi články, které otištěny jsou, se znovu vybírá podle ideologického klíče. Shrnutí vědeckých zpráv píše politicky nejaktivnější, a tudíž i nejzaujatější členové, vědeckých týmů." K tomu snad ani není třeba nic dodávat. Toto jsme někteří v komunistické éře prožili na vlastní kůži. Pro dnešní frustrované autory to musí být pocit velmi podobný.

Přesně a nesmírně výstižně nám tento problém, pro leckoho jistě natolik drasticky, že tomu nechce uvěřit, popsal **Michael Crichton** ve své knize **State of Fear** (2004, česky Říše strachu, 2006), který k tomu navíc přidal svůj zcela mimořádný beletristický um. Tato kniha je povinnou literaturou, ač je to pouhá "fiction". Stejně tak **Norman Lamont**, bývalý britský ministr financí, ve svém eseji **Appeal to Reason** (Lamont, 2006) považuje "za šokující nedávné pokusy zastavit financování těch klimatologů, kteří nezastávají alarmistické pozice".

V poněkud odlišné argumentaci se stejnému problému věnuje **Julian Morris** ve svém článku **Popper, Hayek and Environmental Regulation** (Morris, 2005), v němž se zabývá obecnějšími otázkami vytváření vědeckých teorií. Odvolává se na Popperovu kritiku vzniku vědeckého monopolu (Popper, 1975) a připomíná obecný problém monopsonu, čili situace, kdy existuje jen jeden "kupující". V

případě environmentálních doktrín je tímto monopolním kupujícím stát. Morris dochází k závěru, že díky tomuto mechanismu, jdou peníze k těm vědcům, o nichž se dá předpokládat, že potvrdí prognózy o hrozivých klimatických změnách a o tom, jaké budou mít nepříznivé následky pro člověka" (str. 13). A to i v situaci, kdy je zřejmé, že je "klima, na rozdíl od zítřejšího počasí, příliš komplexní na to, aby se dalo predikovat" (str. 14).

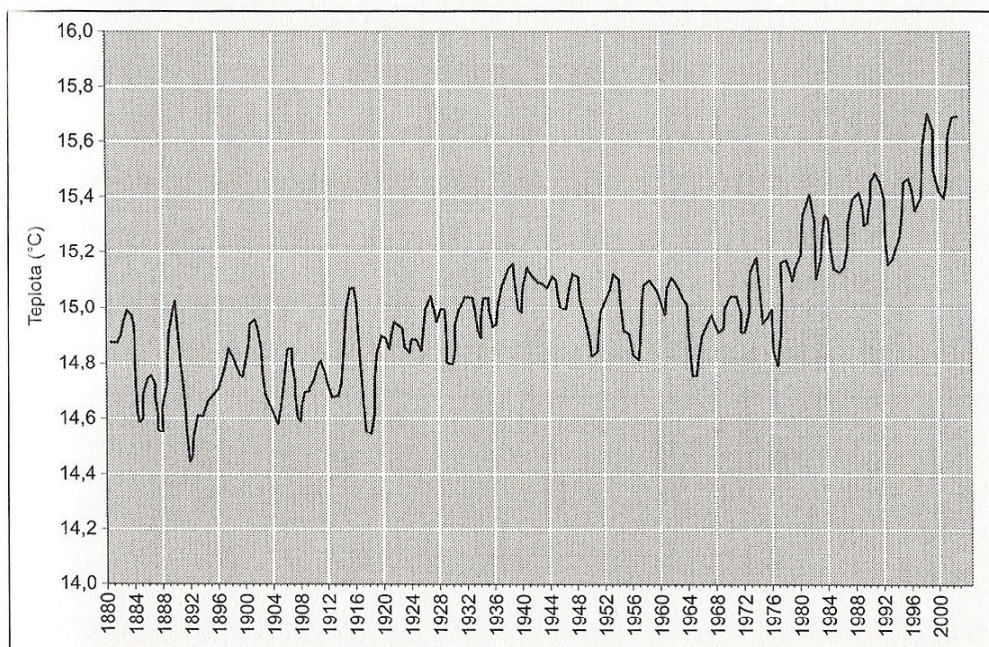
Takové znevažování vědy naštěstí nedělají všichni. Seriózní statistický pohled a odmítání her s čísly přináší např. **Bjørn Lomborg** a jeho **Skeptický ekolog** (Lomborg, 2006), o jehož knize u nás - když se o ní diskutovalo ve světě, ani při jejím českém vydání - žádná hlubší diskuse neproběhla. (Osud této knihy mezi environmentalisty a jejich "fellow travellers" jsem se pokusil ukázat v **článku Křečovitá reakce ekologických aktivistů** již v únoru 2004, který je uveden jako příloha č. 2 k této knize).

Velmi podobnými slovy se k tomu Vyjádřil Luboš Motl: "Stačilo, když Bjørn Lomborg shromáždil argumenty o tom, že by případné oteplování mohlo být pro lidstvo prospěšné. Dánská moderní inkvizice, přesněji řečeno Dánský výbor pro vědeckou nepoctivost, začal na objednávku ekologických aktivistů bleskově pracovat na Lomborgově exkomunikaci a trvalo rok, než byl Lomborg rehabilitován" (tamtéž). Podobně to vidí i I. M. Goklany:

V jedné z nejbizarnějších epizod vztahu vědy a víry od dob Galileova odsouzení byl Lomborg obviněn organizací, která má orwellovské jméno Dánský výbor pro vědeckou nepoctivost" (str. 7).

Dává vůbec smysl mluvit o oteplování země, vidíme-li to v časovém kontextu stovek milionů let vývoje naší planety? Každé malé dítě se ve škole učí o kolísání teplot, o době ledové, o úplně jiné vegetaci ve středověku než dnes (i na našem území) a stejně tak si nutně všímá, že i za jeho života dochází k teplotním rekordům (ale v obou směrech). Měsíc leden 2007 zaznamenal u nás překonání teplotního rekordu za posledních 46 let. Bylo před 46 lety také globální oteplování, nebo byl právě tehdy, před 46 lety, nějaký náhodný výkyv?

Jak je možné alternativně prezentovat časové řady, velmi názorně ukazují následující 2 grafy, převzaté z Crichton (2005). První z nich volbou měřítka a délky časové řady vývoj dramatizuje, druhý naopak velmi "zklidňuje".

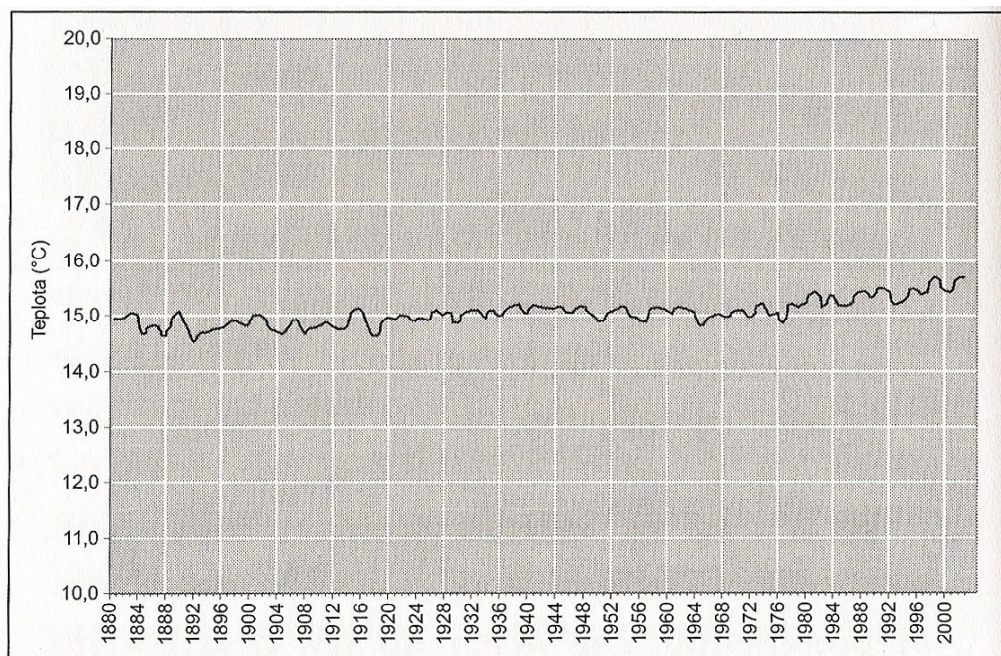

Celosvětová průměrná teplota v letech 1880-2003.

Zdroj: M. Crichton, Our Environmental Future, National Press Club, Washington D.G., 2005

Jak se dívat na poslední vývoj klimatu? L. Motl přesně říká: "Výrok, že oteplování ve 20. století bylo bezprecedentní, byl vtělen do tzv. hokejového grafu, který se stal symbolem 3. zprávy OSN o klimatu z roku 2001. Podle tohoto grafu byla průměrná teplota země devět set (či více) let v podstatě

konstantní a kolem roku 1900 prudce vystřelila nahoru (vlivem člověka). Ukázalo se ovšem, a to zejména zásluhou relativních outsiderů Stevena McIntyra a Roose McKictricka, že, hokejkový graf byl postaven na chybných statistických metodách. Z nové klimatické zprávy OSN pro rok 2007 byl původní, hokejkový graf potichu vymizikován a všichni se tváří, jako by nikdy neexistoval" (tamtéž). Podobně o osudu tohoto hokejkového grafu, jehož původním autorem byl v roce 1998 M. Mann, hovoří M. Crichton ve své washingtonské přednášce z ledna 2005 (Crichton, 2005).

Celosvětová průměrná teplota v letech 1880-2003.

Zdroj: M. Crichton, Our Environmental Future, National Press Club, Washington D.C., 2005

Co takhle zvolit jako základ měřítka 0° C nebo 0° K (-273° C)? Vznikne nám rovná čára, jen tak trochu chlupatá.

Zmíněná Michaelsova kniha s příznačným názvem **Meltdown** (Michaels, 2004, např. o netání ledovců) je v tomto smyslu také zcela přesvědčivá. Podobně o tom v českém kontextu hovoří **J. Novák** v článku **Klima se dramaticky otepluje. Přejde doba ledová?** (Novák, 2007). Zdůrazňuje právě onu dlouhodobost vývoje klimatu. Říká, že kdyby lidé žili tisíc let, "zažili by kurióznější věci... zemědělské usedlosti v Grónsku, sněhové Vánoce uprostřed českého léta, vinnou révu zrající na dnes nehostinném Newfoundlandu nebo zamrzlá moře u pobřeží Evropy". Stejně tak by měli lidé konzumenti teorií o globálním oteplování - domýšlet, že "holandští mistři kreslili bruslaře na zamrzlém Severním moři". To, "čemu říkáme globální oteplování, zřejmě odstartovalo ještě před začátkem průmyslové revoluce" (str. 2), tedy před okamžikem hypoteticky ničivého vlivu člověka na globální klima.

Neznamená dlouhodobost také to, že pokud se nám něco v klimatu povede změnit dlouho se to bude vracet?

Podobně argumentuje i další český autor **J. Balek** v článku **Hydrological Consequences of the Climatic Changes** (Balek, 2006). Podle něho "klimatická variabilita a změny byly vždycky vyvolávány mimozemskými periodickými vlivy" (str. 357). "Intenzivní aktivity člověka probíhají v historii planety zcela krátkou dobu, zatímco více či méně výrazné změny klimatu probíhaly neustále, dávno před tím, než se v celém procesu mohla jakákoli činnost člověka uplatnit" (str. 368).

Sinice (takovej ten zelenej hnus kvůli kterému se občas nemůžeme koupat v rybníce) a další jednoduché řasy protestují. Dřeli se více než miliardu let na to, aby vyrobily dost kyslíku pro všechny suchozemský život. Na to jak jednoduché organizmy to jsou je to obdivuhodný výkon. Nejenže změnili, přímo vytvořili životní prostředí i klima planety.

A trvalo jim to pro nás nepředstavitelně dlouhou dobu.

My jsme nepředstavitelně výkonnější.

V osobní korespondenci velmi podobně argumentuje další český autor **George Kukla** z Kolumbijské univerzity v New Yorku: "Současné oteplování je přirozený proces, způsobený měnící se geometrií oběhu Země kolem slunce. Není naprosto nic, čím by ho mohlo lidstvo zarazit, i kdyby chtělo." Velmi hezky říká, že je to proces, ke kterému "lidstvo, alespoň prozatím, přispívá minimálně. Přispívá, rozhodně ho ale nezpůsobuje!"

Geometrie dráhy Země, slunce, sopky, živočiši, člověk všichni jen tak trochu přispívají ale ezpůsobují. Takže nikdo z nich vlastně za nic nemůže.

Již L. Motlem zmíněný **R. McKittrick**, v článku **Is the Climate Really Changing Abnormally?** (McKittrick, 20(5), na základě velmi pečlivé statistické analýzy myšlenku výrazného globálního oteplování také odmítá. Argumentuje, že "závěr dvacátého století se nachází v rámci přirozeného klimatického výkyvu" (str. 10) a že v žádném případě "není klimaticky unikátní ve srovnání s nedávnou historií" (str. 11).

Důležitou argumentaci v tomto směru přináší studie **S. F. Singera** a **D. T. Averyho** s názvem **The Physical Evidence of Earth's Unstoppable 1500 Year Climate Cycle** (Singer, Avery, 2005), která je shrnutím velmi rozsáhlé vědecké literatury o dlouhodobém kolísání teploty na zeměkouli odkazuje na 101 vědeckých prací) a vlastně i zkrácenou verzí před několika týdny vydané knihy s podobným názvem (Singer, Avery, 2007). Už z nadpisu je zřejmá **základní hypotéza autorů: "klimatický cyklus v délce 1500 let (plus-mínus 500 let)"** a jeho "unstoppable" (tedy nezastavitelný) charakter.

Osobně se domnívám, že k mírnému oteplování dochází. Ale myslím, že oteplování bude daleko menší než predikují současné modely klimatologů. Mnohem menší. Bude těžko změřitelné.

Fred Singer, University of Virginia

Autoři nepochybně, že dochází k jistému, byť velmi mírnému oteplování, ale na základě velice rozsáhlé analýzy jsou přesvědčeni o tom, že je toto mírné oteplování součástí onoho 1500-letého cyklu a že "s tím má lidská činnost jen velmi málo co do činění" (str. 1). Hovoří proto o "**středověkém oteplování**" - zhruba v období mezi lety 950-1300, "**o malé době ledové**" - v období 1300-1850 a konečně o "**moderním oteplování**" po roce 1850. Přinášejí řadu důkazů zcela scientistního typu, a z posledních období, kdy existují i písemné záznamy, i "lidské" argumenty.

Za poněkud vedlejší (v kontextu této mé diskuse) považuji Singerův a Averyho výklad příčin tohoto cyklu, který nepovažují za endogenní, ale za exogenní, související s chováním Slunce, které - jak je všeobecně známo a akceptováno - "není konstantní" (str. 5). Podobně uvažuje i **S. Baliunasová** (z harvardského Centre for Astrophysics), která také argumentuje, že "klíčovým prvkem přirozené variability klimatu na Zemi je slunce" a že "dosud nerozumíme solárním cyklům do té míry, abychom je mohli zakomponovat do našich modelů klimatických změn" (převzato z **Reexamining Climate Change: Science, Economics and Policy**, Baliunas, 2003, str. 2).

Přesvědčivá je i diskuse Singera a Averyho o vývoji ledovců, která je velmi podobná argumentům Michaelse. I ledovce mají v tomto 1500 letém cyklu velmi očekávaný vývoj. Po roce 1850 sice dochází k úbytku ledovců (i když jen některých), ale - poněkud překvapivě - "nejsou žádné důkazy, že arktické ledovce ubývají rychleji ve 20. století" (str. 14). Naopak, "úbytek ledovců se rok od roku snižuje". Podobný vývoj je u alpských ledovců. Od roku 1850 do dneška ztratily 60 % svého ledu, ale zajímavý je průběh v čase. Ztratily 20 % v období 1855-1890, zůstaly beze změny v období 1890-1925, dalších 26 % ztratily v období 1925-1960, zůstaly beze změny v období 1965-1980, a ztratily dalších pouze 5 % po roce 1980, kdy "teprve" vzniklo environmentální hnutí a kdy si lidé - nikoli vědci - tohoto fenoménu povšimli. Vazba ubývání ledovců na skleníkový efekt je proto evidentně nulová. Ač není mým úmyslem jít až do těchto detailů, tyto věci jsou také velmi důležité.

Oblast kolem Kilimandžára se ochlazuje, ale ledovec už více než 100 let ustupuje. Nikoli kvůli oteplování, ale kvůli dlouhodobému poklesu srážek.

Ch. C. Horner, Competitive Enterprise Institute

Podobná je diskuse o zvyšování hladiny moří.

V zatím nepublikovaném textu z prosince 2006, připomíná S. F. Singer, že od poslední doby ledové před 18 000 lety došlo ke zvýšení hladiny moří o 120 metrů! V posledních stoletích zvyšování pokračuje o zhruba 18 cm za 100 let. Zastává názor, že k žádné akceleraci tohoto procesu nedochází a že k ní ani nedojde (na rozdíl od názorů Jamese Hausera, o kterého se opírá Al Gore a který pro 21. století předpovídá vzestup hladiny nikoli o 18 cm, ale o 6 metrů!).

Více mne zaujalo něco jiného, pro mne zcela klíčového. První Mezivládní panel OSN v roce 1990 odhadoval - zcela suverénně - vzestup hladiny moří v 21. století o 66 cm (málo proti Hauserovi, moc proti Singerovi). Druhý panel v roce 1996 snížil odhad na 49 cm (s variabilitou 13-94 cm). Třetí, v roce 2001, už dal jen rozpětí 9-88 cm (a tedy žádnou nejpravděpodobnější hodnotu) a poslední, v roce 2007, odhaduje daleko střízlivějších 14-43 cm. Dlouhá léta jsem se zabýval analýzou časových řad a proto tyto posuny názorů - s přibývajícimi daty a se složitějšími modely odhadu parametrů časových řad - nijak nekritizuji. Kritizuji ale to, že je na základě těchto dat vytvářen dojem, že je situace stále dramatičtější. Goklany (2007, str. 181) cituje z práce Churcha a Whitea z roku 2006, že se dá předpokládat, že do roku 2100 dojde ke zvýšení hladiny moří o 28-34 cm. To je smysluplný odhad.

Za zcela fundamentální - zejména pro nescientistního čtenáře - považuji text profesora Kalifornské univerzity **J. M. Hollandera** nazvaný **Rushing to Judgment** (Hollander, 2003). I on považuje "cykly oteplování a ochlazování za součást přirozeného klimatu Země v období miliónů let" (str. 64) a proto vidí jako zcela přirozené, že se Země v posledních dvou stoletích otepluje, když se "v předcházejících pěti stoletích ochlazovala" (tamtéž). Mnoho ze silných výroků o globálním oteplování, o jeho příčinách, i o jeho důsledcích považuje za výroky, které jsou založeny "více na politice než na vědě", neboť "vědecké nejistoty o těchto věcech jsou více než enormní". Dodává, že je "v současné politické atmosféře legitimní vědecký spor o klimatických změnách zcela ztracen v politickém hluku". Slova vědecký spor a politický (a já bych dodal mediální) hluk jsou moc hezká.

Když k něčemu přistupuješ politicky, vždy naděláš tolik hluku, že se původní téma ztratí.

Hollander připomíná, že by "bez skleníkových plynů byla země příliš studená, že by všechna voda na naší planetě byla zmrzlá a že by se život, jak ho známe, vůbec nemohl vyvinout" (str. 65), ale současně říká, že "empirická věda nedokázala, že existuje nesporná vazba mezi zvýšením objemu oxidu uhlíku a globálním oteplováním" (str. 66). Navíc argumentuje, že se "od roku 1860 teplota na zemském povrchu do dnešního dne zvýšila jen o 0,6 °C, což nijak nekoreluje s růstem spotřeby pevných paliv, protože více než polovina růstu teploty nastala před rokem 1940" (str. 67). Od roku 1940 do 1980 se podle Hollandera Země naopak ochlazovala - 0,1 °C, ale pak se za další dvě desetiletí "oteplila" o 0,3 °C. (Dodávám pro pořádek, že další autoři vidí ochlazování jen do poloviny sedmdesátých let.)

Zajímavý je i jeho "regionální" argument. Na teritoriu "Spojených států, které jsou velkým ‚spalovačem‘ pevných paliv, došlo po roce 1930 k daleko většímu ochlazování než na zbytku zeměkoule" a oteplování se tam vyskytovalo jen do třicátých let.

Regionální argumenty jsou při globálním rozložení tzv. skleníkových plynů na prd.

Závěr Hollandera je jasný: "v průběhu dokumentované lidské historie lidské bytosti přežily a prosperovaly v klimatických zónách, které byly jedna od druhé daleko odlišnější než cokoli, co je představitelné na základě dnešních diskusí o změnách globálních teplot" (str. 74). To považuji za naprosto klíčové.

Vyber si: eskymák nebo beduín.

Cokoli kde budu sám bez tebe.

Podobným způsobem se ptá **I. Brezina** v článku **Mýtus vědeckého konsensu o globálním oteplování** (Brezina, 2007): "Proč jsou umlčovány hlasy odborníků, kteří povrchní představu o globálním oteplování zpochybňují?" (str. 62). Odkazuje na českého klimatologa J. Svobodu, podle

něhož se "nacházíme v teplé části přirozeného klimatického výkyvu", navíc s dodatkem, že "dnešní oteplování pomalu končí a bude se ochlazovat." Brezina se podobně ptá, proč média nezmiňují tzv. **Heidelberský apel** (z roku 1992), tzv. Lipskou deklaraci (z roku 1996), která říká, že "navzdory všeobecnému přesvědčení neexistuje vědecký konsensus o významu oteplování" (str. 64), stejně jako tzv. **Oregonskou petici** (z roku 1998), která je založena na tom, že "neexistuje žádný přesvědčivý důkaz, že lidské uvolňování skleníkových plynů způsobuje katastrofické oteplování zemského povrchu a změny klimatu." Všechny tyto dokumenty podepsaly tisíce vědců. Cituje i prezidenta Americké meteorologické společnosti **M. Rosse**, který říká, že "představa, že lidé významně přispívají ke globálnímu oteplování, je nejmasivnějším zneužitím vědy, jaké jsem kdy viděl" (str. 66). Stejně píše L. Mot!: "Představa, že klimatické změny jsou čímsi, co vyrobil člověk, je ve skrze naivní." je naopak přesvědčen, že o těchto "věcech žádné definitivní názory nelze učinit" a že "teorie o antropogenním globálním oteplování nebyly otestovány tak, jak věda žádá" (Mot!, únor 2007).

Zmíněný "Heidelberský apel" z doby "Summitu Země" v Rio de Janeiru v roce 1992 původně podepsalo 425 vědců. Dnes je jich podepsáno více než 4 000 a je mezi nimi i 72 nositelů Nobelovy ceny (objevil jsem tam nejen ekonomy jako G. Debreua, W. Leontiefa, H. M. Markowitz, J. Tinbergena, ale zaujalo mne, že to podepsal i mimořádně zajímavý a plodný futurolog Alvin Toffler a - jestli se nepodepisuje pod všechno i třeba Elfe Diesel).

V tomto "Heidelberském apelu" je napsáno i toto:

"Přirozený stav, občas idealizovaný jako něco, k čemu bychom měli směřovat, neexistuje a pravděpodobně nikdy neexistoval, při nejmenším od okamžiku, kdy se objevil člověk.

Plně se přihlašujeme k úkolům vědecké ekologie vesmíru, jehož zdroje musí být analyzovány, monitorovány a uchovávány.

Požadujeme však, aby toto analyzování, monitorování a uchovávání bylo děláno podle vědeckých kritérií a nikoli na bázi iracionálních předsudků.

Varujeme proto autority, které mají na starosti osud naší planety, před rozhodnutími, která jsou založena na pseudovědeckých argumentech a na chybných nebo irelevantních datech.

Největším zlem, které brzdí naši Zemi, jsou nevědomost a potlačování myšlení, nikoli věda, technologie a průmysl, neboť ty problémy lidstva řeší."

K tomu snad není třeba nic dodávat.

Já k tomu přece něco dodám:

Přirozeným stavem klimatu je že mění. Záleží ovšem, kde leží vrcholy změn a jestli náhodou nenarazí na nějakou hranici, od které není návratu. Člověk se podílí na těchto změnách podobně jako ostatní živočiši a vegetace. Chová se stejně jako ostatní živočiši, to znamená, že chce co nejvíc urvat pro sebe. I když si občas říkáme, že bychom mohli mít rozum, když jsme lidé moudří.

Je třeba monitorovat a analyzovat změny. Je se ovšem potřeba připravit na alternativu že až budou výsledky nezvratné a nezpochybnitelné bude pozdě. Proto je třeba připravovat opatření s předstihem.

U tak nejisté veličiny jako je klima bude analýza dat zatížena osobními pohledy těch, kteří ji provádějí. Alespoň v době kdy bude na všechno relativně dost času.

Autority mající osud naší planety jsou zvyklé rozhodovat se podle pseudovědeckých argumentů a chybných nebo irelevantních dat. Jinak by nebyly autoritami.

Velký rozruch - v průběhu psaní tohoto mého textu - vyvolala publikace tzv. **Shrnutí pro politiky** (Summary for Policymakers), která informovala, před publikováním celého textu, o 4. zprávě IPCC (Mezivládního panelu o klimatických změnách Organizace spojených národů). V závěru ledna a počátkem února 2007 vyvolala v celém světě velkou pozornost, protože - na bázi oné, zatím nepublikované, celé zprávy - naznačovala "nedozírné změny".

K té se při neznalosti vlastní zprávy vyjadřovat nebudu, ale za pozoruhodné považuji něco jiného. Je jím alternativní dokument, tzv. **Nezávislé shrnutí pro politiky** (Independent Summary for Policymakers), které - na základě dat IPCC, ale nezávisle na IPCC - připravila skupina deseti významných vědců ze šesti zemí v prvních únorových dnech roku 2007 pro Fraser Institute v kanadském Vancouveru. Kromě těchto deseti autorů bylo požádáno dalších 54 vědců z patnácti zemí o důkladné posouzení tohoto konkurenčního shrnutí. Na otázku, nakolik považují toto "druhé" shrnutí práce IPCC za férové a spravedlivé, na stupnici 1-5 (čím vyšší, tím lepší hodnocení) dostal tento

rozsáhlý a složitý text známku 4,4, což je - při značně rozporných názorech na tyto věci v dnešní klimatologii - mimořádně vysoká známka. Proto se o něj mohu - jako laik opírat.

Toto alternativní shrnutí vzniklo proto, že v "prvním" shrnutí, je nedostatečně prezentován výzkum, který nesouhlasí s hypotézou oteplování z důvodu skleníkových plynů" a protože, jsou tam různé kontroverzní otázky prezentovány jednostranně" (str. 5). Za největší problém jeho autoři považují to, že "Shrnutí pro politiky" není napsáno vědci, ale že je výsledkem procesu vyjednávání mezi bezejmennými byrokraty - delegáty zemí, které projekt sponzorují. Jejich výběr argumentů nemusí a ani nemůže vyjadřovat priority a záměry vědecké komunity" (tamtéž).

Za velmi sporné považují jeho autoři i to, že i když IPCC uvádí seznam zúčastněných vědců, není jasné, zda tito vědci s výsledným textem souhlasili či "vznášeli vážné námitky". V minulosti totiž bylo běžné, že, jejich námitky byly ignorovány a přesto jim bylo v závěrečném dokumentu děkováno, čímž byl vytvořen dojem, že souhlasí" (tamtéž).

Uvedu hlavní - alespoň pro mne - závěry onoho "Nezávislého shrnutí":

- "IPCC bere pouze omezeně v úvahu aerosoly, sluneční aktivitu a využívání zemského prostoru člověkem jako příčiny klimatických změn ve 20. století", i když je zřejmé, že podle určitých důkazů "sluneční aktivita ve 20. století dosáhla historicky vysoké úrovně" (str. 7);
- **Aktivita člověka dosáhla ve 20. století historicky nejvyšší úrovně.**
- **Teď nerozumím tomu, že IPCC bere omezeně v úvahu využívání zemského prostoru člověkem, to znamená, že IPCC se vlivem člověka na oteplování vůbec nezabývá?**
- "Existují historické příklady velkého přirozeného globálního oteplování a ochlazování v dávné minulosti. Země se nyní nachází v teplé meziledové době a teploty v předcházející meziledové době byly teplejší než dnes" (str. 7);
- **Jak rychlého a z jakých příčin?**
- "argumenty, že skleníkové plyny mohou vyvolat významné oteplování, jsou vážné a má jim být věnována pozornost, ale argumenty pro tuto hypotézu závisí výlučně na počítačových simulacích a nikoli na formálních teoretických argumentech" (str.8);
- "skleníkový efekt je nevhodná metafora" (str. 9);
- **Říkejme raději: příjemné přitápění na solární pohon.**
- "tempo růstu emisí CO₂ je stejně rychlé nebo mírně pomalejší než tempo růstu světové populace" (str.II), což znamená, že "za posledních 30 let emise CO₂ na hlavu nevzrostly";
- **Zato lidí hodně přibýlo.**
- "klíčovou roli v klimatu Země hrají aerosoly. Jejich potencionální vliv může být až třikrát větší než vliv CO₂, ale vědecké pochopení jejich vlivu je v kategoriích "malé" až "velmi malé" (str. 12);
- **Ale shoda o tom, že aerosoly napomáhají spíše k ochlazování existuje. Sulfátových aerosolů produkovaných člověkem v posledních desetiletích ubývá, může to tedy urychlovat oteplování.**
- "sluneční aktivita byla ve 20. století v kontextu posledních 400 let mimořádně vysoká" (str. 14); - "co se týče nižších vrstev atmosféry průměrná.
- **Kam se hrabe sluníčko na lidi.**
- teplota v letech 1979-2004 se v nich zvyšovala od 0,04 °C do 0,20 °C za desetiletí", což - extrapolováno - dává na příští století čísla nárůstu za dekádu "od 0,14 °C do 0,58 °C" (str. 19);
- **Extrapolováno - 1,4 °C z 5,8 °C za století – to není zas tak málo.**
- "globální průměrná teplota na zemi a mořích vykazovala rostoucí trend v období 1900-1940 a znovu od roku 1979 do dnešních dnů" (str. 20), ale "význam trendů růstu teploty byl v předcházejících analýzách IPCC pravděpodobně zveličen" (str. 21). Autoři důrazně upozorňují, že "výsledky trendové analýzy závisí na použití statistického modelu", o čemž bych mohl za 15 let práce se statistickými a ekonometrickými modely mnohé vyprávět;
- **To já bych zase mohl vyprávět o úskalích regulace teploty.**
- **A já o úskalích regulace projevů svého horšího Já.**

- "vnímání nárůstu extrémních klimatických událostí souvisí se zvýšeným reportováním a není dostatek dat, aby jejich nárůst mohl být potvrzen" (str. 25). Dokonce se tam uvádí, že jsou výsledky vysoce ovlivněny "zařazením mimořádně horkého léta v Evropě do této analýzy";
- Každý si rád přiloží polínko.
- Přiložím polínko pod hranicí pálicí tvoje bláboly.
- "v průběhu posledních tisíciletí se hladina moří zvýšila o 120 metrů, ale stabilizovala se před 3000-2000 lety" (str. 28). Za posledních 2000 let byla změna zhruba nulová. "Dnešní doba ukazuje, že se globální hladina moří zvyšuje o 2-3 mm za rok" (tamtéž);
- Každý začátek je těžký. Počkejte až se to rozjede.
- "alpské ledovce zmizely před 9000-6000 lety" a "začaly znovu růst až do roku 1800". Teprve pak začaly znovu mizet, i když se jejich pokles v posledních letech zastavil;
- "v průběhu posledních 100 milionů let bývaly teploty vyšší než dnes a před 50 milióny let byly teploty dokonce daleko vyšší" (str. 34). Největší zalednění bylo před 21 000 lety;
- Jak rychle se v té době měnilo složení atmosféry?
- "dnešní výzkum rezolutně odmítá hypotézu tisíciletého, hokejkového' pohybu globálních teplot, který se stal základem 3. zprávy IPCC v roce 2001" (str. 36);
- i ze Čtvrté zprávy IPCC vyplývá "že různé modely dávají výsledky lišící se v řádu 10" (str. 39);
- přes všechny nejistoty se zdá být pravděpodobné, že zvýšení CO₂ a teplot "v průběhu 100 let způsobí zvýšení hladiny moří o 20 cm (±10 cm)" (str. 45);
- Nebo možná 200 cm (±100 cm) – když se modely liší v řádu 10.
- "konceptnější metodologickou otázkou je předpokládaná stacionarita klimatu bez zásahů člověka" (str. 47), což neodpovídá realitě, protože "klima je předmětem přirozené variability - od dní ke staletím";
- Čeho se chytit v pohybující se písečné duně?
- klíčovým je pro mne jejich silný závěr, že **"vzhledem k existujícím nejistotám je přisuzování klimatických změn lidskému faktoru věcí názoru"** (str. 51);
- Letošnímu podzimu bych přisoudil že bude vláhý a zima mírná.
- stejně tak je pro mne klíčová věta, že **"nejsou přesvědčivé důkazy, že jsou nastartovány nebezpečné nebo bezprecedentní změny"** (str. 52);
- Aneb: **voda je pořád mokrá, sluníčko svítí, vítr fouká. Tak co bychom vlastně chtěli.**
- závěrečná věta studie zní: **"existuje nevyhnutelný prvek nejistoty v jakém rozsahu lidé budou přispívat k budoucím klimatickým změnám"** (str. 52).
- **Existuje nevyhnutelný prvek nejistoty co to bude muset lidstvo dělat, když zjistí, že ke klimatickým změnám přispívá.**

Mám pocit, že toto není možné přehlédnout.

Podrobně rozebírá předcházející zprávu i M. Crichton (2005). Dělá to způsobem detailního rozboru jednotlivých vět zprávy, což je mi velmi blízké. Musí být analyzovány jednotlivé věty a co z nich plyne. Lidé to často nedělají. Nikdo se bohužel nepozastavuje nad výroky "klima je částečně predikovatelné", "stav vědy je dnes takový, že je možné pouze předkládat ilustrativní příklady možných výsledků", "při jakémkoli hodnocení zůstává subjektivní prvek", "dlouhodobé predikce budoucího klimatu jsou nemožné". To všechno jsou věty z 3. zprávy panelu OSN zdůrazněné M. Crichtonem. Stačí to každému z mých čtenářů? Pro mne je to velmi přesvědčivé.

Ne.

Jo. Mimochodem TY rozebíráš každou větu této knihy a hledáš v ní skrytý význam.

Já hledám zjevný význam. Protože moc dobře vím, že hledání skrytého významu vět, gest a symbolů a jejich výklad podle svého, je nejlepší cesta k tomu stát se paranoikem. V globálním významu potom nelepší cesta k nepochopení mezi lidmi, komunitami a celými národy.

To všechno má svou nejen časovou, ale i prostorovou dimenzi problému, protože je evidentní, že se jedná o procesy, které v žádném případě nejsou symetrické a rovnoměrně rozprostřené po celé zeměkouli. Bude eventuální oteplování výhodou či nevýhodou pro všechny nebo pro většinu či menšinu? Ukazuje se, že někomu bude ku prospěchu, někomu ke škodě. Zvýšení hladiny moří může být hrozné pro obyvatele onoho tichomořského ostrůvku, o němž tak přesvědčivě píše M. Crichton ve své "fiction" (dodávám, že nikoli "science fiction"), ale zvýšení teploty může vést k tomu, že bude obyvatelná obrovská část Sibiře, která je rozlohou mnohotisíckrát větší. Nositel Nobelovy ceny za ekonomii T. C. Schelling říká, že "lidé se po celá tisíciletí pohybovali na velkých vzdálenostech a tím i ve zcela odlišných klimatických podmínkách. Rozdíly v klimatu byly daleko větší než ty, které nám dnes dávají jakékoli modelové prognózy globálního oteplování" (Schelling, 1993).

Zkusím napsat příručku: **Z polynésana mužikem, snadno a rychle.**

I toto přesně vystihuje Luboš Motl: "Nikdo neumí vysvětlit, proč k oteplování v posledních 25 letech docházelo pouze na severní polokouli, a nikoli na jižní. Nikdo neumí vysvětlit, proč se mezi lety 2003 a 2005 ochlazovaly světové oceány, proč se od 30. let ochladilo Grónsko, proč byl rok 2006 o tolik chladnější než rok 2005, proč globální teplota mezi lety 1940 a 1970 klesala, když tehdy lidstvo emitovalo téměř stejně oxidu uhličitého jako dnes" (tamtéž).

Opět připomínám: **Na hlavu, v roce 1970 bylo alespoň o 2 miliardy lidí méně než dnes.**

Už nevíš, čeho by ses chytil a opakuješ každý drobný rozpor, který zjistíš.

Za pro mne úplně novou tezi považuji jeho sdělení, že k "oteplování dochází nejen na Zemi, ale také na Marsu, Jupiteru, Saturnu, dokonce i na Plutu!" jeden můj přítel mi řekl, že je-li to pravda, je zbytečné psát tuto knihu. Stačilo by na 100 stránkách dokola opakovat tuto jedinou větu. Vzhledem k technické vyspělosti, dostupnému bohatství, ale i organizovatelnosti jednotlivých zemí bude adaptabilita různých zemí a regionů světa na jakékoli změny nepochybně značně nestejněměrná. Dělat o tom jakékoli závěry s velkým časovým předstihem je evidentně chybné.

Zjednodušeně: **Chudáci ať chcípnou.**

Ty ..., se adaptuj.

Ale oni se už vlastně adaptovali lépe než my, na hlad.

Bylo by dobře, kdybychom o všech těchto věcech začali vážně diskutovat, ale bez diktátu politické korektnosti. Kdesi jsem četl myšlenku nositele Nobelovy ceny za fyziku Wolfganga Pauliho, která se týkala něčeho jiného, resp. jiné teorie: "Tato teorie je bezcenná. Není dokonce ani jenom špatná." Teorie globálního oteplování a hypotéza o jeho příčinách, která je dnes masově rozšiřována, je možná špatná, možná i bezcenná, ale v každém případě je velmi nebezpečná.

Zdá se, že když došlo na lámání chleba, došly ti argumenty a soustředil ses na zesměšňování a sarkasmy.

Své názory si šetřím na konec kapitoly, to je vlastně tady. Tak jdeme na to.

Nedá mi to, mé lepší Já tím určitě naštvu, aby nezavzpomínal na období, kdy jsem se věnoval regulacím. Obrovská kotelná vyráběla páru pro celou továrnu. Cílem bylo udržovat konstantní tlak páry. Celé zařízení se řádně klepalo a stejně tak i výstup měření tlaku. Problémem bylo, že při regulaci bylo potřeba reagovat na změnu aktuálního tlaku (tzv. derivační složka PID regulátoru). Jenže derivační složka skákala nahoru a dolů jako pomínutá. Výstup regulace řídil pásový rošt přivádějící uhlí do kotle, ten sebou škulal, jel hned rychle hned pomalu. Tak to nešlo, zkusil jsem filtrovat vstup, degradovalo to derivační složku a celé to kmitalo v periodě 15 minut (nádherná sinusovka, padesátimetrový komín chvíli bafal, chvíli se zněj nekouřilo). Nepomohla ani vnitřní filtrace v bloku PID (kdo ví proč), nakonec pomohlo až filtrování výstupu z regulátoru. Proč to říkám? Abych ilustroval problémy s měřením klimatu. Vývoj počasí má spoustu opakujících a spoustu nahodilých příčin které vytvářejí jistý šum, který porušuje zejména měření změny, různé jevy mají proměnlivou periodu a velikost. A nás právě zajímá ona změna (derivate) teploty. Měření globálního oteplení je tedy nutně vždy zatíženo velikou chybou.

Složitěji jsi to říct nemohl.

Příměr s kotelnou použiji ještě jinak. Aby bylo možno včas reagovat zajímá nás právě ona těžko měřitelná změna (derivate) teploty. Když se to rozjede a změny začnou být patrné, už může být

pozdě, protože úspěšnou regulací, podobně jako v mé kotelně, dokáže zajistit jen včasná reakce na změnu. V té kotelně také nejdříve tlak páry stoupal pomalu a když se to rozjelo reakcí bylo prudké omezení přísunu paliva. **V klimatu ovšem žádnou velkou regulaci nemůžeme provádět a nastartované změny se začnou možná přibrzďovat za stovky i tisíce let.**

Když něco neumím dobře změřit, neznamená to, že to neexistuje. O něco podobného se pokouší i V.Klaus v této kapitole, *argumentuje tím že se zatím tak moc nestalo, že v průběhu 1000 let bylo chladněji i tepleji*, z toho vyvozuje že oteplení nebude veliké a možná i příjemné.

Já bych se teď zaměřil na hodnoty vstupů, ty nám umožní určitou představu o možných změnách. Rozebereme změny v koncentraci tzv. *skleníkových plynů* (grafy následující straně). Koncentrace oblíbeného CO₂ se zvýšila od roku 1750 o 35% (a stále stoupá, to že se jeho emise *na hlavu* mírně snižují na tom nic nemění). Metan - toho v uvedeném období přibýlo o 130% (skutečně jeho 2,3x více než v roce 1750). Oxid dusný - zvýšení o 15%. V horizontu 10 000 let to jsou ty opravdové *hokejkové grafy* nebo ze by bylo lepší říct *pravoúhlé grafy*, v **regulační technice bychom hovořili o skokové změně vstupu**. Takové grafy ve mně vyvolávají oprávněné obavy jak bude klima reagovat. Podle logiky V.Klausa mě to až tak nemusí zajímat, protože skutečná reakce nastane určitě až za sto let, to pravé teplíčko přijde spíš za stovky let. **Lidé budou již 10x bohatší, 25x chytřejší, 75x moudřejší a určitě si s tím snadno poradí.** Já si myslím že bychom se měli zajímat o výrazné zvýšení vstupů, protože zvýšení výstupů přijde později **a následně se změny možná rozjedou takovým tempem až nám budou oči přecházet.** Zastavit takový proces bude obtížné, možná i zdlouhavější než jeho rozjezd.

Použiji příměr s takovým strojem. NevYROBILI jsme ho, úplně mu nerozumíme. Prostě jsme ho objevili a přišli na to, že peče housky. Otáčením několika neznámými ovladači jsme dosáhli toho, že stroj peče daleko více housek. Radujeme se a nezajímá nás co se děje uvnitř stroje, kam jdou spaliny a popel, jestli se stroj nepřehřívá nebo jestli se nadměrně neopotřebovává. O to se začneme zajímat až když nastane porucha a stroj se zadře.

Grafy, procenta. Víš, jaký to bude mít dopad na teplotu? A mimochodem, zapomněl jsi na aerosoly.

Jo aerosoly, o těch je toho známo skutečně málo. Nicméně panuje shoda, že přispívají spíš k ochlazování. Aerosoly vznikají v přírodě nejrůznějšími způsoby, vytváří je také člověk. Soudí se, že člověkem vytvářené sulfátové aerosoly přispívají k ochlazování. Sulfátové vznikají spalováním uhlí (zejména toho nekvalitního) a jejich největším zdrojem jsou elektrárny a továrny spalující uhlí. Tedy vlastně byly. Množství vypouštěných sulfátových aerosolů se výrazně zvýšilo od počátku industriálního období, v posledních dvaceti letech ale došlo ke skutečně významnému poklesu. Může za to odsíření elektráren a dalších provozů spalujících uhlí. Tady můžeme vidět paradox, kdy odsíření přispěje k významnému lokálnímu zlepšení životního prostředí a na druhou stranu přispěje ke globálnímu oteplování. **Zde je vidět nemusí vždy k řešení globálních problémů přispět, nikým neorganizovaná aktivita miliónů svéprávných a - ve svém vlastním zájmu - racionálně se chovajících lidí.**

Máme vypnout odsířování? Nebo snad vypouštět sulfátové aerosoly do stratosféry, aby nepůsobily lokální ekologické problémy?

Nikdo netouží po kyselém dešti a zničených lesích. Atmosféru plníme už tak dost, přidávat ještě *sulfátové aerosoly* by jistě přineslo nové netušené průsery. Chtěl bych ale ještě jednou zdůraznit že o aerosolech se toho moc neví a vůbec není jisté že snížení množství vypouštěných aerosolů přispěje ke zrychlení oteplování.

Hmm, větru, dešti asi zase neporučíme.

Neporučíme, ale ovlivňujeme. Podobně jako miliony generací živočichů kteří kráčeli, plavali, létali po této planetě. V.Klaus se snaží naznačovat že nejenom člověk, ale i celá živá příroda, má zanedbatelný vliv na klima planety. To je zjevný nesmysl, složení atmosféry je z rozhodující části výsledkem biologických procesů probíhajících na Zemi. Toto složení atmosféry zásadně ovlivňuje přijímání tepla od slunce, vysílání tepla ze země, vznik mraků a větru. Jevy v atmosféře spolu s biologickými vlivy ovlivňují chování mořské vody, její prohřívání, míšení a proudění. Voda v oceánech je zdaleka největším akumulátorem tepla (pokud nebereme v úvahu to co je pod povrchem země).

Změny klimatu vůbec nemusí probíhat postupně a pomalu. Vítr nemá v atmosféře žádné koleje, mořské proudy neprotékají v trubkách. Nikdy nevíme, co bude ta poslední kapka, která změní mořský proud nebo obrátí vítr. Můžeme to demonstrovat na zřejmě nejnámějším globálním klimatickém jevu naší planety na jevu *El Niño*. Ten nevyvolává žádné obří bouře a cyklóny, jen vítr, poměrně slabý ale

vytrvalý vítr. V krátkosti jde o to, že normálně fouká vítr přes Tichý oceán od jižní Ameriky směrem k indickému oceánu. Při jevu *El Niño* se situace obrátí a vítr fouká směrem k Americe. Jako by přifoukává vodu k jižní Americe. Následkem toho se oslabí studený peruánský proud a povrchová vrstva vody u Ameriky se oteplí. Výsledek povodně v Americe, sucha v Africe, Indii, Austrálii. Tolik udělá jedno přehození směru větru. *El Niño* existuje nejméně několik staletí, co bylo příčinou jeho vniku nevíme, ale kolik je takových výhybek schopných přehodit vítr nebo mořský proud? To nevíme, jsou neviditelné a nevíme, co je ovládá, některé se mohou přehodit po statisících let a zpátky se vrátí za další statisíce let. **Globální oteplování není jen o teplotě, je to především o tom jak se nadbytečná energie přemění na vítr a mraky, je o tom jak bude vítr silný a kam bude vát, je o tom, jaké se vytvoří mraky a kam je vítr zaneše.** To je důvod být opatrný protože klima se nemusí vyvíjet kontinuálně. Jednou může být překročena jakási hranice a změna přijde naráz. Nikde není psáno že nemůže překvapit i ty nejalarmističtější environmentalisty. Ostatně nelineární takřka skokové změny probíhají v přírodě, technice i ekonomii. Úžasný rozvoj lidského myšlení je ukázkový případ takové změny. Člověk přišel s něčím, co ho oproti ostatním živočichům upřednostňovalo v mnoha směrech, ne s jedinečnou vlastností, myšlení pomohlo lidem ve všech oblastech jejich činnosti. Přesto trvalo tisíce let, než mu myšlení pomohlo plně ovládnout zemi. Nemůžeme říct, že se někde v atmosféře neděje něco podobného, že někde nějaký vítr nesebírá energii předtím, než doopravdy zafouká, podobně jako člověk hromadí znalosti k tomu, aby ovládal zemi. Skoková změna vstupních parametrů tu je (viz grafy na následující straně).

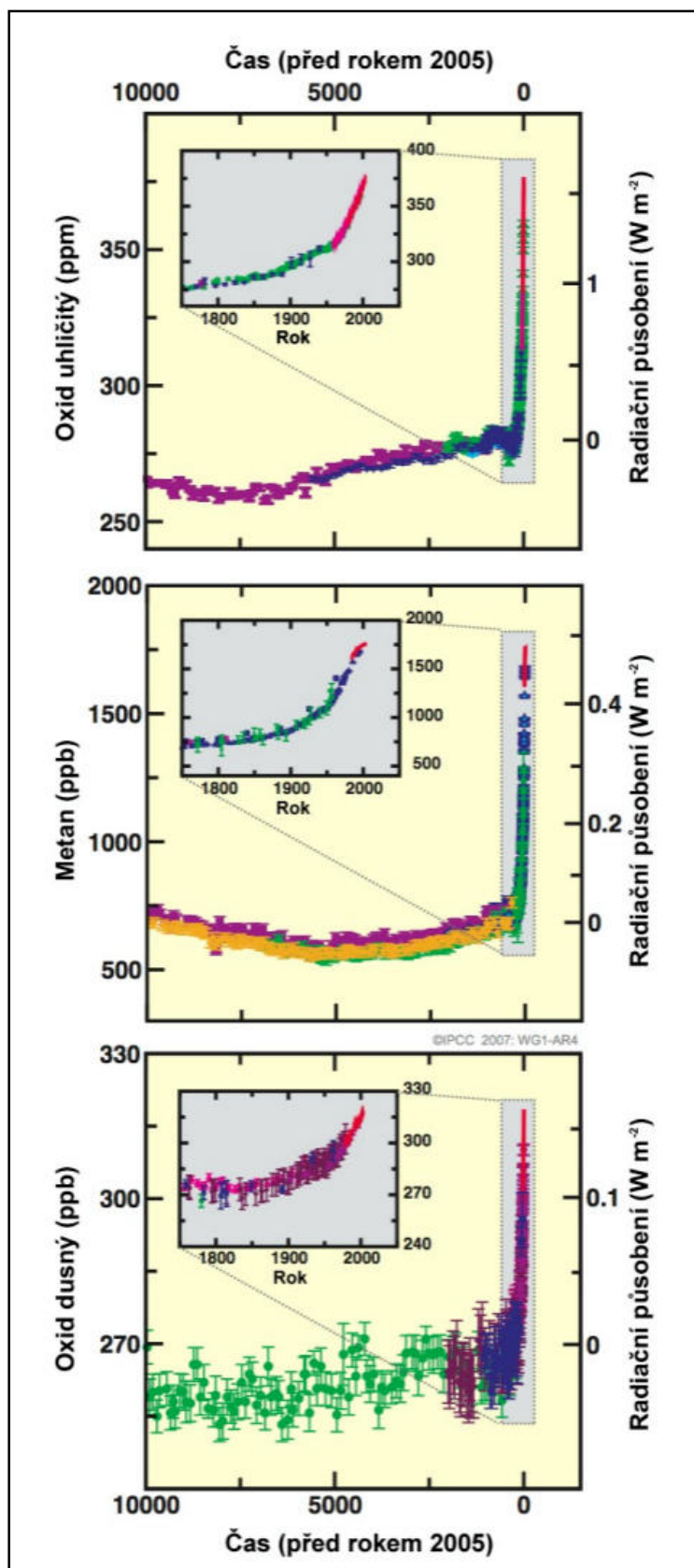
Tato kniha říká, že se člověk dokáže vyřešit každý problém, že se všemu přizpůsobí, že budoucí bohatství a technologie si s důsledky oteplování poradí. Na druhé straně se tu tvrdí že nedokážeme klima změnit a že je velkáštvím se o to pokoušet. Já to vidím tak že klima, životní prostředí a vzhled celé planety ovlivňujeme takovou rychlostí, jak se to za miliardy let dělo jen párkrát a vždy to mělo charakter katastrofy pro tehdejší život. Pravda život si vždy poradil, fauně a flóře té doby se to ale hrubě nelíbilo. **Rychlost mizení živočišných a rostlinných druhů a rychlost změn ve složení atmosféry jsou bezprecedentní.** Jaké to bude mít důsledky v budoucnu? To nevíme. Přizpůsobí se živá příroda? Některé druhy určitě. Přizpůsobíme se my? Snad také. To že se nic neděje, nám připadá jen z naší žabí perspektivy. Vnímání času každého z nás je ohraničeno jedním lidským životem, to platí i pro visionáře. Během jenoho lidského života se Země z globálního pohledu až tak nezmění. Pro evoluci života jsou však změny příliš rychlé a kdo ví jestli nejsou příliš rychlé i pro nás. Máme se v této situaci tvářit že se nic neděje a když děje tak v budoucnosti přijde někdo, kdo to vyřeší. **Máme být klidní, já myslím že ne.**

Teď ses konečně ukázal jako pravý fanatik zeleného náboženství.

Dobrá, napíšu knihu **Zelená filozofie**, Al Gore může přidat sbírku **Zelená kázání pro každý den** a Bursík jistě přidá **Zelený Katechismus**.

Klaus vám třem jistě doporučí **MODROU SVĚRACÍ KAZAJKU**.

Grafy ukazují nárůst vstupů tedy koncentrace takzvaných skleníkových plynů není tak zanedbatelný. Zejména v časovém horizontu 10 000 let vypadá spíš jako skoková změna než jako pozvolný nárůst. Historická měření pochází z měření koncentrace příslušných plynů v ledových jádrech. Jak je vidět z naznačeného rozsahu hodnoty jsou známy s poměrně velikou přesností. (zdroj 4 hodnotící zpráva IPCC).

Kapitola 7 Co dělat?

První a vlastně jedinou rozumnou odpovědí na otázku, která je v názvu této závěrečné kapitoly, je: nic, respektive nic zvláštního. Je třeba nechat probíhat - žádnými věrozvěsty absolutních pravd nespoutanou - spontaneitu lidského vývoje, protože jinak všechno dopadne daleko hůře. Žádným géníem či diktátorem neorganizovaný souhrnný výsledek jednání miliónů samostatně uvažujících lidí je neskonale lepší než jakékoli vědomé konstruování vývoje lidské společnosti.

Jak nám ukázal komunismus, velikašské lidské ambice, neskromnost a nepokora mají vždy špatné konce. Systém lidské společnosti je sice přiměřeně robustní, má své přirozené obranné mechanismy a leccos "unese" (stejně jako příroda), ale každý pokus "poroučet větru a dešti" se zatím vždy ukázal být velmi nákladným, dlouhodobě neúčinným a navíc lidskou svobodu likvidujícím. Pokus environmentalistů nemůže dopadnout jinak. V jakémkoli složitém systému (jakým je např. lidská společnost, ekonomika, jazyk, právní řád, systém přírody, klima, atd., atd.) je každý takový pokus předem odsouzen k nezdaru. Tuto zkušenost už lidstvo má a na nejrůznější ortegovské "vzpourey davů", které na ni vždy znovu a znovu chtěly zapomenout, zapomínat nesmí. V naší části světa to víme velmi dobře, nebo bychom to alespoň velmi dobře vědět měli.

A co nám říká tato kniha? Je snad ignorace větru a deště menší velikašství? Není snad výrok, *já jsem člověk všechno zvládnou, se vším si poradím*, velikašstvím? Konečně není velikašstvím *myslet si že jsme něco extra a ani nepatříme do kontextu života na této zemi*?

Není od tebe velikašství pokoušet se to řešit?

Socialisté na straně jedné a environmentalisté na straně druhé si tradičně myslí, že čím je systém složitější, tím méně může a smí být ponechán sám sobě, tím více musí být řízen, regulován, plánován, konstruován. To není pravda. Mises s Hayekem (a kolem nich celá rakouská škola ekonomické vědy) nám ukázali, že je tomu - pro někoho možná trochu kontraintuitivně - přesně naopak. **Řídit a konstruovat je možné jen systémy jednoduché, složitě nikoli.**

Složitý systém nemá a nemůže být účinně organizován lidským plánem, projektem, konstrukcí (v misesovské terminologii prostřednictvím "human design"), ale může být - řádně a bez tragických chyb - vytvářen jen a jedině skutečně svobodnou lidskou činností ("human action", jak se ostatně jmenuje nejdůležitější Misesova kniha), která je agregací životů miliónů či miliard lidí. **To je základní koncepční návod, platný i pro environmentalistická témata, včetně globálního oteplování.**

My jsme systém nezkonstruovali. My se ho jen snažíme používat a naše používání systém také řídí, ať se nám to líbí nebo ne.

Nejsme skeptici ohledně oteplování, ale máme oprávněné otázky ohledně rozsahu oteplování, ohledně důsledků oteplování a ohledně vhodných reakcí na oteplování. Znamená to, že jsme skeptiky ohledně návrhů politiky, což s námi sdílí většina ekonomů.

p, Green, S. F. Hayward, American Enterprise Institute

Zmínil jsem "svobodnou lidskou činnost", tedy svobodu. To ode mne není fráze, ani žádná povinná deklarace víry. Opakovaně říkám, že jde o svobodu, nikoli o přírodu, i když je to cíleně zamlčováno. Stále je nám "environmentalisticky" vnucován termín "životní prostředí". O svobodě člověka se ale nemluví. Již před několika lety jsem doporučoval raději mluvit o "prostředí pro život", což tuto problematiku aspoň trochu posouvá od výlučného zaměřování se na přírodu směrem ke společenskému uspořádání. Více než souhlasím s W. C. Denisem z amerického Liberty Fund, který to zformuloval zcela výstižně: **"Nejlépeším prostředím pro člověka je prostředí svobody"** ("the best environment for man is the environment of liberty"). Trvám na tom, že právě a jedině tím je třeba poměřovat všechny environmentalistické představy a všechny jejich kategorické požadavky. **Dnešní debata o globálním oteplování je proto ve své podstatě debatou o svobodě.** Environmentalisté nás chtějí řídit ve všem možném i nemožném.

Docela by mě zajímala definice svobody. Jak ji vidí Václav Klaus.

Svoboda je žít bez špatného Já.

V žádném případě z tohoto mého textu neplyne, že současně s odmítáním substance návrhů environmentalistů nemá být (nebo dokonce nemá být rozvíjeno a podporováno) **ekologické vědomí, ekologická vnímavost, ekologická pozornost**. Vůbec to také neznamena, že by lidé nemohli a neměli tisíce věcí dělat ekologicky daleko lépe než dnes. Neznamena to dokonce ani to, že není možné a potřebné mít rozumnou, což **ale znamená neenvironmentalistickou politiku ochrany životního prostředí**. Je to stejné jako to, že je třeba mít sociální politiku, ale bez socialistů.)

Není třeba všechno možné i nemožné shora násilně zakazovat či limitovat, ale ani - zdánlivě liberálněji - prohibitivně zdrazovat. Vůbec není třeba brzdit ekonomický růst, protože jedině ten může průběžně vznikající ekologické problémy řešit (a dlouhodobě vyřešit) a to - jak bylo argumentováno již v kapitole 3 - působením dvou hlavních faktorů, které jsou s ekonomickým růstem neoddelitelně spojeny. Na straně jedné je to **technický pokrok** a díky tomu možnost šetrnějšího zacházení s přírodou, na straně druhé **bohatnutí společnosti** a z něho plynoucí přesun poptávky lidí od nezbytných, "subsistenčních" věcí k luxusnějším statkům, mezi něž na jedno z předních míst patří právě ochrana životního prostředí. (Lidé se při růstu bohatství nechovají veblenovsky, nebo přesněji, nechovají se jen veblenovsky - viz **T. Veblen Theory of the Leisure Class**, publikovanější v roce 1899.)

Opět dokola **technický pokrok pomáhá v oblastech kam je namířen. Bohatství samo o sobě nezjistí řešení globálních problémů.**

Bohatství umožní zaměřit **technický pokrok ke globálním problémům (tedy když se jeho části vzdáme a věnujeme ji na řešení těchto problémů).**

Raději bych zaměřoval postupně a pomalu a ne pozdě a najednou.

Zůstaňme u tisíců malých věcí. Zhasíme jme zbytečně svítící žárovky. Přiměřeně si topme a ještě přiměřeněji si "chláďme", protože leckdy stačí otevřít okno. Nezahlcujme se zbytečnými "gadgets", tedy nenutnými, naši pozornost a soustředěnost spíše rozptylujícími elektrickými spotřebiči. Nemějme největší možná auta. Neříkejme veřejně dopravě "socka", což mne osobně opravdu velmi uráží. Nemaximalizujme vlastnictví co největšího počtu věcí, pokud možno dovezených z co největší dálky.

Právo mít děti by mělo být komoditou kupovanou a prodávanou jednotlivci na trhu, ale absolutně limitovanou státem.

Kenneth Boulding, profesor ekonomie

Před nedávnem jsem byl v Japonsku a v rámci toho i na ostrově Kjúšú ve městě minerálních pramenů, které se jmenuje Beppu. Při večeři se nám chlubil velmi dobrou minerální vodou, která tam tryská ze země prakticky všude. Druhý den v poledne jsme ale měli oběd na místní, nicméně velmi kosmopolitní univerzitě a dostali jsme k němu - ve skleněných, tedy těžkých lahvích - francouzský Evian. Velmi jsem přemýšlel, jak musí být ekologicky náročné přes půl světa převážet obyčejnou vodu, které je navíc právě v tomto místě více než dost. Troufám si říci, že je ta nedovážená i lepší. Přesně to je o ekologii, resp. o šetrném zacházení s přírodou.

Fuj, ekonom a kritizuje svobodnou a neřízenou globalizaci ekonomiky.

Každý člověk by měl dostat zdarma roční kvótu oxidu uhličitého. Spotřebovával by ho kupováním plynu, elektřiny a benzínu, železničních lístků a letenek. Když by mu to nestačilo, musel by si zbytek dokoupit od někoho, kdo by celou svou kvótu nevyužil.

George Monbiot, britský novinář

Vedle tisíce malých věcí je ale třeba udělat i pár věcí velkých, nicméně věcí základního systémového typu, nikoli věcí specificky ekologických. Je třeba vytvořit (resp. nenechat kazit a narušovat) společenský systém, který musí být schopen:

- **svými demokratickými politickými mechanismy zajišťovat lidskou svobodu a**
- **svými dominantními ekonomickými mechanismy, tj. trhem, fungujícími cenami a jasně definovanými vlastnickými vztahy, zajišťovat ekonomickou racionalitu (což znamená i úspornost), která je navíc totožná s racionalitou ekologickou a která je jedinou cestou k prosperitě (a bohatství).**

Podrobný rozbor těchto otázek daleko přesahuje možnosti a záměry tohoto mého textu, ale o příčinách ekologické úspornosti, resp. neúspornosti nám komunistická zkušenost řekla mnohé. Je proto více než iracionální, když environmentalisté kritizují trh, ceny, soukromé vlastnictví a ziskový motiv a označují je za viníky ekologických problémů současného světa. Víme to sice mnozí teoreticky už dávno, ale komunistická praxe snad přesvědčila i ty zbývající: **bez trhu, cen, soukromého vlastnictví a zisku nejde slušně zacházet ani s člověkem, ale ani s přírodou.**

Trh, cena, soukromé vlastnictví a zisk slušné zacházení s člověkem, ani s přírodou, nezajistí. Lidské jednání potřebovalo zatím vždy jisté jednotící ideje, které navádějí člověka i celou společnost jak se má chovat a na co změnit své úsilí. **Civilizace která se chová přísně racionálně, dosud nevznikla. I když si to o sobě každá myslí.**

Zkuste si představit, že postavíte vedle sebe dva stožáry, asi 60 metrů vysoké. Na jednom bude ventilátor, na druhém vrtule větrné elektrárny. Ventilátor bude poháněn elektrickou energií vyrobenou v uhelné nebo jaderné elektrárně. Vítr z ventilátoru bude roztáčet vrtuli elektrárny. Dejme tomu, že výkupní cena elektřiny z větrníků je třikrát vyšší než ta, která pohání ventilátor, je takový projekt ekonomicky smysluplný. Zaplatí se během jedenácti let a pak začne vydělávat.

Martin Říman, ministr průmyslu a obchodu České republiky

Něco jiného než tyto systémové předpoklady jsou konkrétní ekologické zásahy. Teď nemluvíme o běžném, ve vlastním zájmu člověka racionálně utvářeném lidském chování, ale o absolutistických zákazech chemických produktů (např. neslavná historie DDT), o maximalistické evropské směrnici REACH, o povinném budování větrných elektráren (nedávno mi někdo hezky řekl "větrníků"), o stále nových limitech pro výfukové plyny automobilů, atd.

Proč se zabývat osudem pár drobných predátorů kteří vyhynou díky extrémním koncentracím, následně přemnožené krysy vyhubíme k tomu určeným jedem. Ostatně DDT se v mnoha zemích používá pro potlačování malárie, zákaz tedy není absolutní.

Existuje jed na mé špatné Já?

Zkus lithium pomáhá při schizofrenii, mohlo by ti pomoci ode mě. Ale může to dopadnout naopak.

Symbolem toho všeho je však dohoda z Kjóto o globálním oteplování, která je evidentně fatálním omylem, protože:

- si klade zbytečné cíle, neboť v debatách o klimatických změnách je příliš mnoho nejistot,
- **Potom ovšem těžko lze říct, že cíle jsou zbytečné.**
- řeší neřešitelné, protože ani exogenní vlivy, ani přírodní endogenní procesy "řešit" nelze,
- **Snaží se eliminovat dramatické změny parametrů atmosféry, které vyvolala lidská činnost.**
- podvazuje ekonomický růst, který je jedinou zárukou zvládnání všech budoucích, i ekologických nástrah,
- **Nebo může nasměrovat ekonomiku do oblastí, které budoucí ekologické nástrahy pomohou eliminovat.**
- i když bude dodržována, nebude mít významný efekt,
- **To ví kdo?**
- vytlačuje z naší pozornosti další, daleko větší, aktuálnější a řešitelnější priority současného světa.

Proč bychom měli věnovat naše omezené zdroje tomu, co ve skutečnosti problémem .není a ignorovat reálné problémy, kterým svět .čelí, jako je hlad, nemoci, absence lidských práv, hrozba terorismu a nukleárních válek?

Fred Singer, University of Virginia

S. F. Singer V již citovaném článku **The Climate Change Debate: Comment** (Singer, 2006) má zásadní námitky proti úsilí "stabilizovat klima", což je podle něho protismyslné, protože "klima se mění stále .. i když se od počátku času v průměru příliš nezměnilo" (str. 1). Klima vykazovalo - jako celek - "pozoruhodnou stabilitu, i když docházelo k obrovským výkyvům objemu skleníkových plynů jako je oxid uhličitý v atmosféře (před 500 milióny lety jich bylo v atmosféře 10x více než dnes)." Proto považuje za zcela chybné pokoušet se stabilizovat klima metodou "stabilizace koncentrace skleníkových plynů v atmosféře". Přihlašuje se k názoru IPCC, že "aby byla stabilizována hladina oxidu uhličitého v atmosféře, musely by se emise celosvětově snížit o 60-80 %!" (str. 4) Nic takového ale nenavrhuje ani Kjótský protokol, protože je evidentní, že je to nerealizovatelné. Jediné čeho může tento nesmírně nákladný a ambiciózní projekt docílit je "oddálení zvýšení hladiny skleníkových plynů zhruba o 6 let". Efekt na klima jako takové bude zcela zanedbatelný - půjde maximálně o jednu až dvě desetiny stupně Celsia, což běžnými teploměry ani nelze změřit.

Složení atmosféry před 500 milióny let bylo celkově úplně jiné než dnes. V této atmosféře žil život který se od toho současného dost lišil. I před 500 milióny let byl vývoj složení atmosféry z lidského hlediska nesmírně pomalý. A když nebyl, například díky extrémnímu zvýšení činnosti sopek, přineslo to hromadné vymírání živočichů.

V případě hromadného vymírání prosím o přednostní vymření mého špatného Já.

Podobně se na možný efekt dohody z Kjóta dívá např. i B. Lomborg. V rozhovoru pro již **citovaný ICIS Chemical Business** (Lomborg, 2007) říká, že "kdyby byla dohoda z Kjóta plně implementována po celé následující století, mohli bychom odsunout globální oteplování o 5 let. Teplota, která by ve světě nastala bez Kjóta v roce 2100, by tedy nastala až v roce 2105".

Neméně známý **P. J. Michaels** v článku **Live with climate change** (Michaels, 2007) říká skoro totéž: "Kdyby každá země světa dodržovala Kjótský protokol o globálním oteplování, za každých 50 let by bylo možné zabránit zvýšení teploty maximálně o 0,126 °F." Jeho závěr je proto ještě silnější: "Klimaticky Kjóto nedocílí vůbec nic."

Radši nic nedělejte, na nic nešahaňte.

Mám strach, že nic z toho divák Goreova filmu neví a že se to z tohoto filmu ani nedozví. A právě o tom to všechno je. Není to o necitlivosti k přírodě. Souhlasím s Michaelsem, že máme více času, než nám říkají alarmističtí environmentalisté. Zdá se mi důvěryhodný i jeho závěr, že "globální oteplování vede k růstu teplot konstantním, nikoli zvyšujícím se tempem. Tempo růstu teploty je pozoruhodné

konstantní - od roku 1975 - ve výši 0,324 °F za desetiletí." Hlavně souhlasím s jeho nejdůležitějším závěrem, který navazuje na první větu této mé závěrečné části: "Nejlepší politikou je dnes s touto mírnou změnou klimatu žít a podporovat ekonomický rozvoj, který nám vytvoří budoucí, daleko efektivnější technologie." Jinak řečeno, ochrana přírody ano, environmentalismus ne.

Co tedy máme dělat?

- místo o životní prostředí usilujme o svobodu;
- Svoboda to je dost široký pojem. O svobodu usiluje prakticky každý, včetně diktátorů.
- nepředřazujme jakékoli změny klimatu zásadním otázkám svobody a demokracie (nedávejme pohyb průměrné teploty před závorku);
- Svoboda je slunce nad hlavou, modré nebe, vítr ve vlasech a dlouhá cesta přede mnou. A k tomu snad ještě dobré boty. (Neznámý tulák, roku ?????)
- místo organizování lidí shora umožněme každému žít podle svého;
- Mým nejnaternějším snem je zakroutit krkem svým horšímu Já.
- nepodléhejme módním tématům;
- Nedejme na reklamu, nenechme se přesvědčit že bez té či oné nezbytnosti nebudeme moci žít, nebo že nebudeme dostatečně in.
- Nebudeš nakupovat, podvážeš ekonomický růst, společnost nebude dost bohatá a až přijde horko nebudeme si s tím vědět rady.
- nepřipustíme politizování vědy a nepodléhejme klamu vědeckého konsensu, který je stejně vždy docilován jen hlasitou menšinou a nikoli mlčící většinou;
- Co svět světem stojí, hlasitá menšina dosahuje konsensu pro mlčící většinu.
- Hmm, hlavně mezi paviány.
- buďme k přírodě vnímaví a pozorní a vyžadujme to v osobním životě i od těch, kteří o životním prostředí nejhlasitěji mluví;
- Navrhuji postavit Al Goreovi a Bursíkovi zřídit před elektroměrem webovou kameru. Ať každý vidí, kolik promrhají energie.
- buďme pokorní vůči spontánní evoluci lidské společnosti, věrme její implicitní racionalitě a nepokoušejme se ji brzdit a obracet jakýmkoli směrem;
- Buďme pokorní vůči spontánní evoluci přírody, učme se od ní, dělá to ostatně milionkrát déle než my, lidé a většinou s daleko menšími kotrmelci a slepými uličkami. Příroda si dává na čas a tak objeví že je ve slepé uličce daleko dříve než my, moudří lidé. Proto si dávejme pozor na slepé uličky, návrat může být hodně bolestný.
- nestrašme se katastrofickými předpověďmi a nezneužívejme je k obhajobě a prosazování iracionálních zásahů do lidských životů.
- Nebojme se environmentalistů, názory těch extrémních utihnou přirozenou cestou.
- Tedy pokud se nezradikalizují a nesjednotí pod heslem: *Kdo se zelená je proti nám*. Musím ti dát za pravdu že nejlepší cestou k takové radikalizaci je odmítnout názory environmentalistů jako celek. Tvrdit že všichni usilují jen o moc a chtějí úplně rozbít současné uspořádání lidské společnosti to je jaksi ..., né že bych chtěl být vulgární ale nenapadá mě lepší termín než nasere.

Jedna z prvních knih, kterou jsem na počátku devadesátých let publikoval, se jmenovala "Nemám rád katastrofické scénáře". V úvodu jsem napsal: "V naší poněkud nepřehledné době chci šířit optimismus, sebedůvěru, víru ve vlastní síly jednotlivce i v naši, kolektivní schopnost nalézt východisko, nalézt pozitivní řešení." Přesně o to usiluje i tato knížka.

Proč tedy hrozí diktaturou environmentalistů?

Nehrozí, pouze upozorňuje, že nemají pravdu.

No, taky se to tak dá nazvat.

V okamžiku dopisování tohoto posledního odstavce vydala agentura AP zprávu, že belgický delegát na Mezivládním panelu Julian Vandeburie srovnával dnešní situaci ve světě s Mnichovskou dohodou v roce 1938 slovy: "Jsme ve stejném okamžiku. Tito lidé nechápu opravdu vůbec nic".

Já skutečně nechápu.

Já také ne.

Tak vlastně chápeš mě.

Tebe nechápu ze všeho nejvíc.

Tomu nerozumím, když já nechápu, ty nechápeš, tak se musíme chápat vzájemně.

Nedokážu pochopit jak tě mohlo napadnout, že já nechápu stejné věci stejně, jako je nechápeš ty.

Počkej, tuhle větu jsem zřejmě nepochopil

Další dvě hodiny vnitřního dialogu jsme po vzájemné domluvě vynechali.

**CHYBÍ VÁM ZHODNOCENÍ KAPITOLY?
VŠE NAJDETE V POMLUVĚ.
ČTĚTE DÁL!**

Pomluva neboli doslov

(napsala obě Samuelova Já)

Tak jsme konci knížky. Mě docela zaujala v obecné rovině, hlavně v tom jak říká, že se nemáme nechat zblbnout vším, co slyšíme. Že nemáme papouškovat bez rozmyslu módní názory. Že nemáme dát na křičící jedince ale hledat obecnou pravdu. Nebo tak na tebe nepůsobí, myslíš si že všechno, co jde proti zažitému pořádku světa, musí být správné?

S tím co jde proti pořádku světa, bych tě mohl chytit za slovo. Ale to neudělám, alespoň zatím. Musím s tebou souhlasit, že mě také knížka zaujala. A musím s tebou souhlasit že hlavně v té obecně filozofické rovině. Kdybych měl brát knížku vážně, musel bych si myslet, že se Václav Klaus snaží vyhánět čerta ďáblem. Proti strašení katastrofickými důsledky oteplování staví hrůzy environmentalistické diktatury. Kdybych jí měl brát vážně musel bych se bát, že skončím v ekokoncentráku, případně s měřičem vydýchaného vzduchu na obličeji, který když vydýchám svou kvótu, zavře se a čerstvý vzduch mi nepustí.

Takže mám tomu rozumět tak, že jsi knihu vážně nebral?

Vážně, nevázně jak se to vezme. Já jí beru jako parodii na to jak se chováme my lidé. Jak dokážeme rozumnou diskusi nad určitým tématem proměnit v osobní záležitost. Jak hledáme příznivá fakta a argumentujeme, jen abychom nemuseli uznat to, co nám říká protistrana. A konečně jak dokážeme opustit původní téma a přejít k osočování typu: "můj protivník je mizera, vyžírka a blb, kdežto mě jde o blaho věci, pracuji do roztrhání těla a mám v oboru obrovské zkušenosti." Pan prezident ovšem předvedl krásnou parodii. Osobním napadáním ukazuje jak environmentalistům jde o omezení svobody. Selektivním výběrem dat ukazuje jak environmentalisté zkreslují údaje o oteplování. Prognózuje skvělou budoucnost stejně obskurním způsobem jako někteří environmentalisté předpovídají katastrofické důsledky oteplování. Vytvořil prostě skvělou karikaturu, jakou může napsat jen zkušený politik. **Vždyť politika je jediné povolání kde lze vytvořit z komára velblouda a naopak. Také je to jediná oblast lidské činnosti kde velbloud projde uchem jehly a komár neproletí tunelem protože je pro něj úzký.** Takže i když jako vědecké pojednání knihu moc neberu, líbí se mi. Teď když ji znám přečtu si ji znovu jako tragikomickou grotesku jak dopadáme, když zapomeneme směřovat ke zvolenému cíli a začneme bojovat o svatou pravdu

Proboha, takže podle tebe tahle kniha vůbec nemluví o globálním oteplování.

Ne, vždyť se tu vlastně říká, že globální oteplení neumíme změřit.

To by ale popíralo nejenom tvrzení environmentalistů, že dochází ke globálnímu oteplování, ale paradoxně i tvrzení této knihy, že ke globálnímu oteplení nedochází.

V tom je právě ta skvělá groteska.

Tady by moje hodnocení mohlo skončit, můžeme však knížku rozebrat kapitolu po kapitole:

Kapitola 1 - Vymezení problému

Environmentalisté jsou zde představeni jako tajný spolek usilující moc. Spolek který se jen ukrývá pod zástěrku zájmu o životní prostředí. Po přečtení první kapitoly má čtenář dojem že až se dostanou environmentalisté k moci, může čekat něco mezi zeleným komunizmem a fanatickou sektou zeleného boha Kapitola je parafrází na to jak environmentalisté straší budoucími katastrofálními důsledky oteplování. Bez výraznějších důkazů že se tvrzení environmentalistů nezakládají na pravdě, se tu rovnou tvrdí, že jim jde hlavně o omezení lidské svobody a vládu nad světem. Jako parodie dobré, jako vážně míněné varování, alarmismus vyvolávající strach a paniku.

Pokud budou ekologičtí aktivisté brát kapitolu vážně splní svůj účel. Skutečně se poněkud rozčílí a místo, aby usilovali o ochranu přírody, začnou bojovat s antienvironmentalisty. A tak by to mohlo jít dál až k vytvoření zelené internacionály či církvi nejzelenějšího boha. Myslím si, že teď dost přeháním, ten kdo se zabývá životním prostředím a ekologií se může stát fanatikem, ale šance že strhne davy je v této oblasti daleko menší než v oblasti uspořádání lidské společnosti.

Myslíš?

Ano, protože bude vždy narážet na vědecktější argumenty než hrdina vyzývající k revoluci proti zlým pánům a špatným poměrům. Ten může své činy vždycky nějak okecat. Environmentalistovi hlásajícímu globální oteplování v mrazu minus dvacet může leda tak dýchat na teploměr. Nemyslím, že by celý svět propadl fanatismu globálního oteplování, argumenty proti extrémním názorům budou vždy dost hlasité. Horší je nyní zavrhnout teorii globálního oteplování jako nevědecké věštění, říkat že se vlastně nic neděje a tvrdit že environmentalistům jde jen o moc a senzaci. Potom budoucí problémy vyvolané nečekanou změnou počasí (a nemusí to souviset se změnou klimatu a trvat stovky let) mohou vyvolat skutečnou revoluci.

Politici, jako u nás M.Bursík kteří používají ekologické hnutí hlavně pro svou kariéru, narazí na to že tato hnutí v podstatě anarchistickou podstatu. Ekologičtí aktivisté a environmentalisté nejsou spojeni jednou pevnou ideou. Trvale těžko mohou vycházet za několika málo jednoduchých pouček, které by je dlouhodobě sjednotily do pevného fanatického hnutí. Vždy se vyskytne podstatná část členů, která bude o něčem pochybovat.

Já bych dodal, že pokud budeme považovat V.Klausa a M.Bursíka za soupeře v oblasti ekologie tak Bursík je nejlepší soupeř, jakého si může Klaus přát. Svoje úsilí zaměřuje na to změnit stranu zelených k obrazu svému a zbavit se všech kteří by s ním mohli nesouhlasit. Předpokládám, že se mu nakonec strana rozhádá a rozpadne pod rukama. O Bursíka strach nemám z politiky nám určitě nezmizí. Myslím že strana, kterou si potom najde nebo založí, bude *po hlubokém zklamání z ekologického hnutí* mít úplně jiné zaměření.

Náhodou Bursíkovi křivdíš. Myslí si že globální oteplení bude tak rychlé že chce zakázat lidem topit uhlím. Předpokládá že zimy budou tak mírné že každému stačí na vytápění pár polínek.

Kapitola 2 - Zdroje, jejich vyčerpateľnosť a nezastupiteľná úloha cen

Zdroje jsou nevyčerpateľné a jsou stále levnější! Tak by se dalo shrnout poselství druhé kapitoly. Samozřejmě není to myšleno absolutně, V.Klaus vysvětluje, že když nějakého zdroje začne být nedostatek a zdraží se, člověk sedne a vymyslí nový levný zdroj. Tomu se dá věřit v energetice, pokud se povede zkonstruovat termojaderné elektrárny je to i reálné, obnovitelné zdroje nás zřejmě nezachrán ani v budoucnosti. Žádné suroviny, kromě pár objektů vypuštěných do vesmíru, neopouští naši planetu, tak je snad bude možné zrazovávat i v budoucnosti. **Ovšem nevím, co člověk vymyslí když základní surovina voda, odmítne padat na jednu půlku světa a druhou spláchne.** Změna nastane v rámci jednoho roku a vydrží, ať nepřeháním, další tři roky. Zvládne lidstvo v šibeničním termínu výrobu ropného chleba? Není vyloučeno že i taková situace může nastat v rámci jinak pozvolného pomalého oteplování.

Konečným a nevyčerpateľným zdrojem je podle knihy člověk, jeho invence a úsilí. Člověk pro rozvoj a zvětšení zásoby zdrojů nepotřebuje nic jiného než svobodu. Lidská invence je tu pojímána jako univerzální zdroj rozvoje. Já k tomu dodávám jen dvě pořouchlé poznámky: První - člověk bez zásoby starých zdrojů nové neobjeví - není tedy od věci být v předstihu. Druhá - nevíme jak nevyčerpateľným zdrojem je naše přizpůsobivost a invence - každý živočich co žil na této planetě narazil na své meze - nevíme kde máme ty naše.

A ještě tu je ta humorná věta: **Nejsou žádné bez člověka existující zdroje.**

Humorná?

Ano humorná, je to skvělá parodie.

Mě připadá vážně míněná.

Samozřejmě, vážně je míněna z pozice ekonomie. Ale když si ji promítnu do všech oblastí života, tak říká: **Svět, příroda a veškerá energie tu jsou pro člověka, on je pánem a může vše neomezeně využívat.** Nemyslím že by tohle V.Klaus myslel vážně, je to parodie na ekologické aktivisty, kteří se snaží chránit přírodu tím, že člověku zakážou se v ní pohybovat a tím ho od ní odtrhnou. Je to nejlepší cesta, aby se příroda stala čímsi cizím a příští generace s ní jako cizí věcí řádně zatočí. Takže skvělá parafráze jen jsem se nad ní musel trochu víc zamyslet, o to víc mi potom připadala skvělá a legrační.

Kapitola 3 - Efekt bohatství a technického pokroku

Společnost za sto let bude tak bohatá a chytrá že jí bude globální oteplování k smíchu. To nám přináší třetí kapitola. V.Klaus vychází z předcházející kapitoly a tvrdí nespecifikovaný technický pokrok

a obecné bohatství zajistí to že budoucí společnost nebude mít s důsledky oteplování žádné potíže. Člověka hned napadne, že televize nezvyšší úrodu obilí ani poté co dosáhne úhlopříčky pěti metrů. A ani za miliardu nekoupíme chleba, který není upečen. Vůbec neberu ekonomům tezi, že nedostatkové potraviny se zdraží a začnou se jíst míň, jen tu chci říct, že za peníze je možno koupit jen to co existuje. Technologický pokrok který se zabývá zlepšením schopností našich audiovizuálních zážitků, nás neochrání před suchem ani potopou.

Ale dost vážných úvah, vezměme kapitolu jako zrcadlový odraz volání environmentalistů po radikálních krocích, které zajistí krásné životní prostředí za sto let. A vezměme jako fakt že nemají promyšlený jejich skutečný dopad na životní prostředí. V kapitole najdeme opačné tvrzení že bohatství a libovolný neusměrňovaný technický pokrok samy o sobě zajistí dostatečnou ochranu před důsledky globálního oteplování. Což je obdobný nesmysl, jen z opačné strany.

Ještě ke grafům na konci kapitoly. Mají ukazovat že když člověk dostatečně zbohatne a zbaví se existenční nejistoty, začne se starat více o životní prostředí.

Tomu nevěříš?

Věřím, v případě globálního oteplování vidím ovšem rozpor. Může se stát že až člověk pocítí jeho důsledky a uplatní je ve svých prioritách, bude již pozdě.

Ale tak vážně bych tu kapitolu nebral. Václav Kalus zde skvěle demonstroval absurditu požadavků některých ekologů (zejména polito-ekologů), proti nesmyslu postavil nesmysl.

Kapitola 4 - Diskontování a časové preference

Důležitý je dnešek, po nás potopa. A umíme to spočítat! To nám přináší čtvrtá kapitola. Ekonomové, pro to zavádí pojem diskontování. S humorem sobě vlastním používá V.Klaus diskontování i pro oblast klimatu. Neméně zajímavou myšlenkou, kterou zde vyslovuje, je to, že případné důsledky oteplování záleží výhradně na našem subjektivním hodnocení. **Diskontní míra je zde používána jako měřítko jímž máme změřit míru našeho kašlání na budoucnost.** Diskontní míra je skutečně humorná veličina, pokud ji zvolíme dostatečně velikou bude i ta nejhorší katastrofa v budoucnosti vypadat jako malicherná, bezvýznamná příhoda.

Kdybych měl brát kapitolu vážně, asi bych se musel chytat za hlavu. Ale ve skutečnosti je parodií na přehnané důsledky oteplování tak jak nám je prezentováno v některých extrémních předpovědích. Ukazuje jak malá změna konstanty dokáže zcela změnit výsledek.

Diskontování tedy podle tebe nemůžeme používat pro hodnocení dopadu globálního oteplování.

Diskontování se používá pro hodnocení člověkem vytvořené ekonomiky. Globální oteplování je přírodní proces, který mimo jiné vstupuje také do vývoje ekonomiky. Diskontní míru proto nelze zcela použít pro hodnocení globálního oteplování. **Zajímavé ale je jak globální oteplování vstupuje do diskontní míry. Snižuje ji, v extrémním případě až do záporných hodnot. Budoucnost se tedy snadno může stát důležitější než současnost.** V čem je diskontní míra podobná globálnímu oteplování, je to že v obou případech se chyba vytvořená nepřesnou konstantou v budoucnu násobí. Který násobek bude větší, to ukáže až budoucnost.

Coo? Takhle můžeš každou skutečnost obrátit na ruby.

Ano, v tom je právě ta groteska. **Pokud si zvolím správné konstanty, můžu změnit zářnou budoucnost v katastrofu a samozřejmě naopak, jak se mi líbí.**

Kapitola 5 - Analýza nákladů a výnosů, nebo absolutismus principu opatrnosti?

Nevíme, co nám hrozí. Víme, že když se pokusíme eliminovat budoucí následky bude to drahé. Co dělat? Nic! Ušetříme a vyděláme na budoucí boj s případnými následky. S touto zajímavou myšlenkou přichází pátá kapitola. Je pokračováním snahy V.Kaluse změřit globální oteplování očima ekonomie. Já bych tu připomněl, že ekonomické dopady jsou až na konci dlouhé řady: změna složení atmosféry → malá změna klimatu → velká změna klimatu → ekonomické dopady. V.Klaus zde vypočítává, kolik by stála náhrada současných elektráren obnovitelnými zdroji a kolik by tyto elektrárny zabraly půdy. V tom bych s ním souhlasím, ani já si nemyslím že by alternativní zdroje energie, tak jak je prezentují někteří ekologičtí aktivisté, by mohly pokrýt energetickou potřebu lidstva.

Já nevěřím vlastním očím, ty souhlasíš s něčím v této knize?

Ale ano. A netvař se tak vytřeštěně. Dalším co se v kapitole objevuje je termín **opportunity costs**, tedy výpočet nákladů různých činností. Náklady na snížení oteplování a jejich efekt se zde srovnává s náklady na zvládnutí důsledků globálního oteplování bez jakéhokoliv omezení. Protože náklady na omezení a alternativní zdroje jsou vysoké, vyvozuje z toho kniha že nedělat nic bude levnější. To všechno i přesto že naše možnosti odhadnout dopady oteplování jsou značně nepřesné. Prostě se tu přepokládá že pokud nebude lidstvo vynakládat prostředky na omezení globálního oteplování, vydělá tolik, že až začne být oteplování problémem, hravě si s tím poradí. V závěru kapitola popírá **princip preventivní opatrnosti** a upřednostňuje analýzu nákladů a výnosů (efektů).

Samozřejmě že i tuto kapitolu nemůžu brát vážně. Je to parodie, přesněji řečeno negativ, k názorům některých ekologů, vidících každý následek oteplování jako katastrofu ospravedlňující libovolné náklady.

Kapitola 6 - Jak je to s globálním oteplováním v realitě?

Neumíme se shodnout, v jakém rozsahu dochází ke globálnímu oteplení, jestli k němu vůbec dochází, jestli za něj může člověk a jestli nám bude vadit. Tak by se daly shrnout závěry kapitoly. **Je s podivem že kapitola, která se vyslovuje k titulnímu problému je až na konci knížky.** Opět to beru jako parodii na environmentalisty, pro které jsou otázky klimatu až na posledním místě, zejména na jejich politické popularizátory reprezentované Klausovým (ne-)oblíbenecem Al Gorem.

Na počátku kapitoly kniha probírá tzv.hokejkové grafy a výsledky měření v meteorologické stanici Opava. Na hokejkových grafech ukazuje hrádky s měřítkem. Na výsledcích z Opavy ukazuje, že se tam neoteplovalo. Ukazuje tak některé základní problémy měření globálního oteplování. Záleží na tom, kam teploměr strčíme, jak se zbavit všech periodických a náhodných chyb které přináší změny počasí v jednotlivých letech i obdobích a jak je interpretovat. S měřením globálního oteplování to je a bude těžké, já bych spíš mluvil o globálním hromadění energie. Protože do našeho uvažování o globálním oteplení bychom museli zahrnout i energii která je ukryta ve větru, mořských proudech, energii která vytvořila mraky. Určitě by se našly další energie, ve které se může teplo proměnit. Tady může vznikat v měřeních poměrně veliká nepřesnost. Změřit přesně aktuální energii ukrytou v atmosféře, povrchu a oceánech planety je takřka nerealizovatelný úkol. Přitom záleží na detailech. Mořské proudy, míšení teplé a studené vody mají zásadní vliv na aktuální počasí. Já jsem na příkladu jevu *El Niño* demonstroval jak relativně nevelká změna proudění větru může zásadně ovlivnit počasí v globálním měřítku.

Kniha na tyto problémy v měření odpovídá jednoduše: **Teorie globálního oteplování a hypotéza o jeho příčinách, která je dnes masově rozšiřována, je možná špatná, možná i bezcenná, ale v každém případě je velmi nebezpečná.**

Při absenci spolehlivých statistik měření globálního oteplování jsem se zaměřil na vstupy. Ze vstupních parametrů se dá usuzovat jak se bude chovat výstup daleko dříve, než dojde ke skutečným změnám. Koncentrace tzv.skleníkových plynů změnit umíme dost přesně i do vzdálené minulosti. Koncentrace těchto plynů se v posledních dvou stoletích výrazně zvýšila. Z toho jsem pro sebe vyvodil závěr: **Bagatelizovat lidský vliv na klima a jeho možné důsledky může být velmi nebezpečné.**

Stejně jak mě V.Klaus uklidňuje, ty mě dokážeš strašit. Na každý pád si i já myslím, že bychom neměli podceňovat náš vliv na naši planetu, náhradní nemáme.

Kapitola 7 - Co dělat?

Kapitola by se spíš měla jmenovat **“Co nedělat“**. Hlavně si nic nedělat z globálního oteplování, vždyť teplíčko je přece příjemné. Teď vážněji, podle V.Klausa soukromé vlastnictví, trh, fungující ceny a svoboda, mají zajistit dobré životní prostředí, případně dostatečné bohatství které nás uchrání před nepříznivými vlivy. Ukazuje tu viditelný rozpor, protože předvádí převážně nástroje fungující uvnitř lidské společnosti a jen omezeně vstupující do vztahu lidstvo-prostředí. Ekonomická racionalita má být totožná s racionalitou ekologickou. Dobrý vtip, protože jak budu ekonomicky nejvýkonnější? Když budu vyrábět z toho co ukradnu. Kdo se nebude bouřit když ho okradu? Moje planeta (alespoň zpočátku), tu vlastně neokradám byla přece stvořena pro mne.

Takže jsi za direktivní řešení typy Kjótského protokolu?

Myslím si že každá věc měla řešit na odpovídající úrovni. Dvorek za domem si může uklidit každý sám, ulice uklízí město, starost o životní prostředí řídí stát a globální oteplování je globální záležitostí

všeho lidstva. Tím nechci snižovat že aktivity jednotlivců, nepomohou v globálním měřítku, pomohou ale problém nevyřeší.

ALE MY NEVÍME JAK SE V SOUČASNÉ DOBĚ OTEPLUJE A JESTLI VŮBEC, TOMU PŘECE TAKÉ VĚŘÍŠ. Mají tedy smysl drahá opatření typu Kjótského protokolu?

Drahá, jak se to vezme. Změní, slovy pana prezidenta deformuje, hodnotový systém. Zdraží energie, zdraží vstupy, na druhou stranu může nasměrovat správným směrem onen jedinečný proces lidské adaptace, o kterém mluví V.Klaus.

Výsledkem změn může být, a já jsem přesvědčen že bude:

- Svět ve které zbude více zásob neobnovitelných zdrojů.
- Svět kterému bude hrozit menší globální oteplení.
- Vyspělejší technologie pracující s novými materiály s menšími nároky na energie.
- Nové technologie výroby energie.
- A řekněme za několik desítek let bohatší společnost než kdyby k změnám nedošlo.

Prostě může nasměrovat vývoj techniky k lepšímu využití toho, co máme v kontrastu k extensivnímu a stále rychlejšímu podsouvání nových módních výstřelků „které musíme zajisté mít a bez nichž nejsme in“.

No moc nechápu jak se podvázáním průmyslového rozvoje stanu bohatším.

Použiji tedy ještě jeden příklad. Myslíš že věci zdánlivě nesmyslné, drahé a neekonomické nemohou přinést nečekaný výsledek? Odhlédnu teď od věcí jako jsou egyptské pyramidy a otázky víry. Podívám se na věc zcela racionální a technickou, na kosmické lety. V době kdy se s nimi začínalo ani ten nejoptimističtější ekonom by neřekl, že se mohou vyplatit. Kdyby záleželo na nikým neorganizované aktivitě miliónů svéprávných a - ve svém vlastním zájmu - racionálně se chovajících lidí, lety do vesmíru by začaly mnohem později.

Vzlétnout ke hvězdám, to je odvěké lidské přání.

To ano, jistě by na létání do vesmíru došlo. Myslím však, že bychom s rokem 2000 slavili úspěšné vypuštění první družice. Počátky letů do vesmíru byly tak drahé a bez jakékoliv ekonomického efektu, že by si je nedovolil financovat ani ten nejekcentričtější boháč. Vidíš, všechno začalo mocenským bojem SSSR a USA o vojenské využití vesmíru. Takové snahy by zarytý pacifista jistě označil za odporný produkt velmocenské politiky. V vidíš, kromě částečného přenesení soupeření velmocí do oblasti kde to až tolik nevadilo, přineslo dobývání kosmu seriózní výzkum vesmíru, meteorologické, navigační, telekomunikační a televizní družice. Mnoho materiálů které dnes běžně využíváme má svůj původ v kosmickém výzkumu. Za tím vším původně stály neekonomické politicky motivované důvody.

Má to však druhou stranu. Když se úsilí zaměří jen na direktivní nařizování, co lze dělat a co ne, nepřinese to žádaný efekt. V tom může mít kniha pravdu. Potřeba je rozvoj, ne formulář a úředík hlídající jeho správné vyplňování.

Závěr

Tak jsme na konci knihy a ptáme se, co přinesla, jestli jí stálo za to přečíst. Já říkám: rozhodně ano. Ne jako pojednání o klimatu, ani ne jako varování před environmentalisty ale jako parodii na člověka. Jako parodii na to jak své úzké chápání světa považuje za nejvyšší pravdu, kolem které se musí točit celá zeměkoule. Zábavný byl pro mě i způsob jakým jsem knihu četl a dělal si poznámky. Vlastně až na konci jsem si uvědomil že kniha je parodie. Jako parodie vyzněly i moje poznámky zpočátku míněné vážně. Pak mi byly moje poznámky k smíchu stejně jako celá kniha. A vidět sebe ironicky z výšky laskavého nadhledu je zážitek k nezaplacení.

Proto knížku doporučuji. Je s malou výhradou: **v žádném případě nebrat knihu úplně vážně.** Nebo si odnést ponaučení: **Čím odhodlaněji argumentujeme, čím jsou témata rozhovoru vážnější, tím jsou naše argumenty směšnější.**

Moje špatné já mě stále více překvapuje. Vypadá to, že se nakonec shodneme a vytvoříme jednotné modrozelené Já. Je zajímavé že nad knihou o environmentalistech, klimatu a ekonomii se nejvíc člověk dozví o sobě. Stačí jen přemýšlet tak trochu jinak. **Na každý pád i já knihu vřele doporučuji.**

Rub je líc aneb míchání karet - doplněno v listopadu 2007

Krátce potom co jsem dopsal poznámky ke knize nastala na poli klimatologie zajímavá změna situace. Teorie globálního oteplení byla vyznamenána nobelovou cenou. Nevím jestli by nebylo lepší říci že cenu utrpěla. Cenu samozřejmě nedostala teorie, cenu dostal Al.Gore a mezinárodní panel klimatologů. Spojení AL Gorea, jehož *nepříjemná pravda* je označována za naivní a nevědeckou, se skupinou vědců, je obzvláštní pořouchlost. Myslím že Nobelova cena míru není nejvhodnějším oceněním za něco u čehož bude možné zhodnotit příspěvek k míru a porozumění mezi národy až za desítky let. Dává to oblasti zkoumání klimatu jakousi strnulou zbožštělou patinu, nic co by mělo napomáhat živé diskusi.

Na každý pád zastánci globálního oteplení jsou momentálně ti nahoře a majitelé svaté pravdy. Za nové se dobře bojuje, horší to je s jeho obranou. Odpůrci teorie globálního oteplení se teď mohou stát revolucionáři a vesele útočit na její zastánce. Jejich argumenty proti oteplení budou nepřímo úměrné údaji na stupnici teploměru. Pokud nás potká deset chladnějších let dočkáme se i nobelovky za zcela opačnou teorii. Doufám, že v následujících, zajisté veselých, diskusích bude alespoň zrnko snahy hledat pravdu a řešení.

Já zase doufám v to že výkyvy nálad od *nic se neděje* po *globální klimatická katastrofa za pět minut* nepřesáhnou svou frekvencí a amplitudou výkyvy teploty na stupnici teploměru.

Seznam použité literatury:

- Crichton M., State of Fear, 2004 Balek J., Hydrological Consequences of the Climatic Changes, Journal of Hydrology and Hydromechanics, No. 4, 2006
- Baliunas S., Reexamining Climate Change: Science, Economics and Policy, Conference Summary, AEI, Washington, D.C., December 2003
- Bate R., Morris J., Global Warming: Apocalypse or Hot Air?, AEI, Washington, D.C., May 1994
- Biehlová J., Ekologie a modernizace fašismu na německé extrémní pravici, Votobia, Olomouc 1999
- Bramwell A., Ecology in the 20th Century, New Haven 1989
- Brezina 1., Ekologismus jako zelené náboženství, In Trvale udržitelný rozvoj, str. 37-57, CEP, Praha 2004
- Brezina 1., Mýtus vědeckého konsensu o globálním oteplování, In Chemická směrnice REACH, CEP, leden 2007
- Brezina 1., Velekněz oteplovacího náboženství je nahý, Mladá fronta Dnes, 3. 3. 2007
- Brown J., Travelling the Environmental Kuznets Curve, Fraser Forum, April 2005
- Bursík M., Nepodceňujeme ekologická rizika, In Chemická směrnice REACH, CEP, leden 2007
- Crichton M., Environmentalism as Religion, Commonwealth Club, San Francisco, 15. 8. 2003
- Crichton M., Our Environmental Future, National Press Club, Washington, D.C., 25. 1. 2005
- , česky Říše strachu, Knižní klub, Praha 2006
- Ehrlich Paul R., The Population Bomb, New York, Ballantine 1968
- Ehrlich Paul R., Harriman R., A Plan to Save Planet Earth, New York, Ballantine 1971
- Goklany Indur M., The Improving State of the World, CATO Institute, Washington 2007
- Gore Al, Earth in the Balance, Boston, Houghton
- Mifilin 1992, česky Země na misce vah, Argo 1994 Gore Al, An Inconvenient Truth, Bloomsbury Publishing 2006, česky Nepříjemná pravda, Argo 2007
- Grossman G. M., A. B. Krueger, Environmental Impact of NAFTA, Working Paper No. 3914, Cambridge, MA, National Bureau of Economic Research 1991
- HAMPL M., Vyčerpání zdrojů - skvěle prodejný mýtus, CEP, Praha, únor 2004
- HAMPL M., Sternova zpráva budí nedůvěru, Newsletter CEPu, Praha, únor 2007
- Hayek F., The Use of Knowledge in Society, American Economic Review, Vol. 35, 1945
- Heberling M., It's Not Easy Being Green, The Freeman, September 2006
- Helmer R., Climate Change Policy in the EU: Chaos and Failure, The European Journal, February 2007
- Hollander J. M., Rushing to judgment, The Wilson Quarterly, Spring 2003
- Horner Ch. c., The Politically Incorrect Guide to Global Warming, and Environmentalism, Regnery Publishing, Washington, D.C. 2007
- IPCC, Climate Change 2001: Synthesis Report:
Third Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change, Cambridge University Press 2002
- Klaus v., O ekologii, ekologismu a životním prostředí, Lidové noviny, 9. 2. 2002
- Klaus v., Ekonomie a ekonomika v kontextu ekologických problémů - dvacet ekonomů v teziích, Centrum pro otázky životního prostředí, UK, Praha 2003 (původně z roku 1986)
- Klaus v., Křečovitá reakce ekologických aktivistů, Newsletter CEPu, Praha, únor 2004
- Klaus v., Co je europeismus?, Mladá fronta Dnes, 8.4.2006

- Kolektiv autorů: Atlas podnebí Česka. Climate Atlas of Czechia. ČHMÚ, Univerzita Palackého v Olomouci, Praha - Olomouc 2007
- Lamont N., Appeal to Reason, Centre for Policy Studies 2006
- Lomborg B., Sceptical environmentalist, 2001, česky Skeptický ekolog, Dokořán, Liberální institut, Praha 2006
- Lomborg B., Rose F., Jak zchladit Al Gorea, věrozhvěsta oteplování, Hospodářské noviny, 22. I. 2007
- Lomborg B., Speaking with a skeptical environmentalist,
<http://www.icis.com/Articles/2007/02/12/4500653/speaking-with-a-skeptical-environmentalist.html>, 2007
- Loužek M., Nepodléhejme zelenému mámení, In Trvale udržitelný rozvoj, CEP, Praha 2004
- Mach P., Sporná teorie globálního oteplování, Newsletter CEPu, Praha, únor 2007
- Manne A. S., Costs and Benefits of Alternative CO₂ Emissions Reduction Strategies, In An Economic Perspective on Climate Change Policies, Washington D.G., February 1996
- McKittrick R, Is the Climate Really Changing Abnormally?, Fraser Forum, April 2005
- McKittrick R a kol., Independent Summary for Policymakers, IPCC Fourth Assessment Report, The Fraser Institute, January 2007
- Meadows D. H. a D. L., The Limits to Growth, NewYork, Potomac Associates 1972
- Mendelsohn R, Williams L., Comparing Forecasts of the Global Impacts of Climate Change, In Mitigation and Adoption Strategies for Global Change, 2004
- Mendelsohn R., A Critique of the Stern Report, Regulation, Winter 2006-2007
- Mises L., Lidské jednání, Liberální Institut, Praha 2006 Michaels J. P., Meltdown: The Predictable Distortion of Global Warming by Scientists, Politicians and the Media, CATO Institute, Washington, D.G 2004
- Michaels J. P., A Review of Recent Global Warming Scare Stories, Policy Analysis, No. 576, CATO Institute, August 2006
- Michaels J. P., Live with climate change, USA Today, 5. 2. 2007
- Morris J., Popper, Hayek and Environmental Regulation, Fraser Forum, April 2005
- Mot! L., Pochybnosti o globálním oteplování, Lidové noviny, 24. 2. 2007
- Mot! L., Polemika: Pochybení pana Metelky, Neviditelný pes, 2. 3. 2007
- Nordhaus W., The Stern Review on the Economics of Climate Change, National Bureau of Economic Research, Working Paper No. 12741, Cambridge, MA, prosinec 2006
- Novák J., Klima se dramaticky otepluje. Přejde doba ledová?, Hospodářské noviny, IN journal, 11. 1. 2007
- Noriega R. F., Struggle for the Future: The Poison of Populism and Democracy's Cure, AEI, Washington, D.C., December 2006
- Percoco, M., Nijkamp P., Individual time preferences and social discounting: a survey and a metaanalysis, The European Regional Science Association, Conference papers No. 06p345, 2007
- Peron J., The Irrational Precautionary Principle, The Freeman, April 2004
- Petřík. M., Nepříjemná demagogie, Euro, č. 47, 2006
- Popper K., The Rationality of Scientific Revolutions, In Problems of Scientific Revolutions, Oxford University Press 1975
- Říman M., Nová evropská daň z energie, Newsletter CEPu, Praha, únor 2004
- Říman M., Evropská oteplovací hysterie, Hospodářské noviny, 19. 3. 2007
- Scharper S. B., The Gaia Hypothesis: Implications for a Christian Political Theology of the Environment, Gross Currents, Summer 1994

- Schelling Th. c., Greenhouse Effect, The Fortune Encyclopedia of Economics, Warner Books 1993
- Schelling Th. C., Costs and Benefits of Greenhouse Gas Reduction, In An Economic Perspective on Climate Change Policies, Washington D.C., February 1996
- Schelling Th. c., What Makes Greenhouse Sense?, Foreign Mfairs, May/June 2002
- Simon J. L., The Ultimate Resource, Princeton University Press, 1981, česky Největší bohatství, Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno 2006
- Simon J. L., The State of Humanity, Cambridge, MA, Blackwell 1995
- Singer S. F., Interview on the Issue of Global Warming, PB 5-TV, 12. 3. 2000
- Singer S. F., Avery D. T., The Physical Evidence of Earth's Unstoppable 1500 Year Climate Cycle, Working paper No. 279, NCPA, Dallas, September 2005
- Singer S. F., The Climate Change Debate: Comment, World Economics, No. 3, 2006
- Singer S. F., Avery D.T., Unstoppable Global Warming Every 1500 Years, Rowman and Littlefield Publishers, Lanham 2007
- Staudenmaier P., Zelené křídlo nacistické strany a jeho historičtí předchůdci, Votobia, Olomouc 1999
- Stern N., Stern Review: http://www.hm-treasury.gov.uk/independen_reviews/stern_review_economics_climate_change/sternreview_index.cfm
- Stern N., After the Stern Review: reflections and responses, http://www.hm-treasury.gov.uk/independent_reviews/stern_review_economics_climate_change/sternreview_index.cfm
- Tennekes H., A Personal Call For Modesty, Integrity and Balance, Research Group Weblog, january 2007
- Tříška D., Ekonomická analýza neekonomických problémů - případ globálního oteplování: Nordhaus vs. Stern, 8. 2. 2007, zatím nepublikovaný text
- Tupy M., The Rise of Populist Parties in Central Europe, CATO Institute, Washington, D.G, November 2006
- Usoskin LG. et al., Reconstruction of solar activity for the last millenium using 10 Be data, Astronomy & Astrophysics manuscript, September 2003

Příloha č. 1

Odpovědi na otázky Sněmovny reprezentantů amerického Kongresu, Výboru pro energii a obchod, týkající se problematiky lidského působení na globální oteplování a klimatické změny

1. Pokud jde o to, zda a jak člověk přispívá ke klimatickým změnám a s vědomím povinností vůči našim občanům: co by podle Vašeho názoru měli zákonodárci brát v úvahu, když se zabývají klimatickými změnami?

Takzvané klimatické změny a zejména člověkem způsobené klimatické změny se staly jedním z nejnebezpečnějších argumentů směřujících k ovlivňování lidského chování a veřejné politiky na celém světě. Mým cílem není dalšími argumenty přispět do vědecké klimatologické debaty o těchto jevech. Jsem však přesvědčen o tom, že vědecká debata na toto téma dosud nebyla dostatečně hluboká a seriózní, a že proto neposkytla zákonodárcům nesporný základ pro jejich rozhodování. To, co mě skutečně znepokojuje, je způsob, jakým jsou témata související s životním prostředím zneužívána různými politickými nátlakovými skupinami k útoku na principy, které jsou základem svobodné společnosti. Ukazuje se, že v diskusi o klimatických změnách nejsme svědky střetu různých názorů na životní prostředí, ale střetu názorů na lidskou svobodu.

Jako někdo, kdo prožil většinu svého života v komunismu, se cítím povinen říci, že největší hrozbou pro svobodu, demokracii, tržní ekonomiku a prosperitu na počátku 21. století není komunismus nebo jeho různé měkké varianty. Komunismus byl nahrazen hrozbou ambiciózního environmentalismu. Tato ideologie hlásá, že jí jde o ochranu Země a přírody, a pod tímto sloganem - podobně jako kdysi marxisté - chce nahradit svobodný a spontánní vývoj lidstva určitým druhem centrálního (nyní globálního) plánování celého světa.

Environmentalisté považují své myšlenky a argumenty za nepopiratelnou pravdu a používají sofistikované metody manipulování médií a PR kampaní k tomu, aby vyvinuli na zákonodárce tlak k dosažení svých cílů. Jejich argumentace je založená na šíření strachu a paniky tvrzením, že je budoucnost světa vážně ohrožena. V takové atmosféře nutí zákonodárce přijímat neliberální opatření, zavádět svévolná omezení, regulace, zákazy a restriktce každodenních lidských aktivit a podřizovat občany všemocnému byrokratickému rozhodování. Řečeno slovy Friedricha Hayeka, snaží se zamezit svobodnou, spontánní "lidskou činnost" a chtějí ji nahradit svým vlastním, velmi sporným "lidským projektem".

Myšlenkové paradigma environmentalistů je naprosto statické. Opomíjejí skutečnost, že příroda a společnost jsou v procesu neustálých změn, že neexistuje a nikdy neexistoval ideální stav světa, pokud jde o přírodní podmínky, klima, rozšíření živočišných druhů na Zemi, atd. Popírají skutečnost, že se klima výrazně měnilo po celou dobu existence naší planety a že existují důkazy o podstatných klimatických fluktuacích i v historii, která je známá a zdokumentovaná. Jejich úvahy jsou založené na historicky krátkých a neúplných pozorováních a na datech, která nemohou ospravedlnit katastrofické závěry, které dělají. Opomíjejí komplexitu faktorů, které určují vývoj klimatu, a obviňují současné lidstvo a celou industriální civilizaci z toho, že jsou těmi rozhodujícími faktory, které mohou za klimatické změny a další environmentální rizika.

Environmentalisté se soustřeďují na to, že člověk přispívá ke klimatickým změnám a požadují okamžitá politická opatření založená na omezování ekonomického růstu, spotřeby a lidského chování, které považují za hazardní. Nevěří v budoucí ekonomický vývoj společnosti, neberou v úvahu technický pokrok, ze kterého se budou těšit budoucí generace a ignorují dávno prokázanou skutečnost, že čím vyšší je bohatství společnosti, tím vyšší je kvalita životního prostředí.

Zákonodárci jsou tak nuceni podléhat této mediálně řízené hysterii, která se zakládá na spekulativních a nezvratných důkazech postrádajících teoriích. Přijímají nesmírně nákladné programy, které vedou k plýtvání omezenými zdroji proto, aby zastavili pravděpodobně nezastavitelné změny klimatu, které nejsou způsobeny lidským chováním, ale přirozenými jevy (jakým je například proměnlivá sluneční aktivita).

Moje odpověď na Vaši první otázku, tj. co by měli zákonodárci brát v úvahu, když se zabývají klimatickými změnami, je, že by se zákonodárci měli za všech okolností držet principů, na kterých je založena svobodná společnost. Neměli by právo volby a rozhodování přenášet od občanů na jakoukoliv nátlakovou skupinu, která tvrdí, že ví lépe než všichni ostatní, co je pro lidi dobré. Zákonodárci by měli chránit peníze daňových poplatníků a zabránit tomu, aby se jimi mrhalo na pochybné projekty, které nemohou přinést pozitivní výsledky.

2. Jak by vládní politika měla řešit výskyt a následky klimatických změn a do jaké míry by se měla soustředit na regulaci emisí skleníkových plynů?

Jakákoliv politika by měla realisticky zhodnotit potenciál, který naše civilizace má, v porovnání s působením přírodních sil, ovlivňujících klima. Je evidentním plýtváním zdrojů společnosti pokoušet se bojovat proti zvýšené sluneční aktivitě nebo pohybu oceánských proudů. Žádný zásah vlády nemůže zastavit to, aby se svět a příroda měnily. Proto nesouhlasím s takovými projekty jakým je Kjótský protokol a podobné iniciativy, které stanovují arbitrární cíle, vyžadující ohromné náklady, bez realistických vyhlídek na jejich úspěch.

Jestliže přijmeme globální oteplování jako reálně existující jev, domnívám se, že bychom se jím měli zabývat úplně jiným způsobem. Místo beznadějných pokusů proti němu bojovat, bychom se měli připravit na jeho důsledky. Jestliže se atmosféra otepluje, nemá to jen výlučně negativní dopady. Zatímco některé pouště se mohou rozšiřovat a některé břehy oceánů mohou být zaplaveny vodou, ohromné části Země - dosud neobydlené kvůli drsnému, studenému klimatu - by se mohly stát úrodnými oblastmi, kde budou moci žít milióny lidí. Je také důležité si uvědomit, že žádná planetární změna nenastává přes noc.

Proto van~ji před přijímáním opatření, založených na takzvaném principu preventivní opatrnosti, který environmentalisté používají jako ospravedlnění pro svá doporučení a jehož zřetelný přínos nejsou schopni prokázat. Zodpovědná politika by měla brát v úvahu alternativní náklady takovýchto návrhů, s vědomím toho, že nákladné a neúčinné environmentální politiky jsou přijímány na úkor jiných politik a že vedou k zanedbávání dalších důležitých potřeb miliónů lidí na celém světě. Každé politické opatření musí být založeno na analýze nákladů a výnosů.

Lidstvo už zažilo tragickou zkušenost s jedním velmi pyšným intelektuálním proudem, který tvrdil, že ví, jak řídit společnost lépe než spontánní tržní síly. Byl to komunismus a selhal, zanechal po sobě milióny obětí. Dnes se vynořil nový -ismus, který tvrdí, že je dokonce schopen řídit přírodu a skrze ní i člověka. Tato nadměrná lidská pýcha - stejně jako všechny předchozí pokusy - nemůže neselhat. Svět je komplexní a komplikovaný systém, který nelze organizovat podle environmentálního lidského projektu bez toho, aby se opakovala tragická zkušenost s plýtváním zdrojů, potlačováním svobody lidí a s ničením prosperity celé lidské společnosti.

Mým doporučením proto je věnovat pozornost tisícům maličkostí, které negativně ovlivňují kvalitu životního prostředí. A chránit a podporovat základní systémové faktory, bez nichž by hospodářství a společnost nemohly účinně fungovat, zajistit lidskou svobodu a fundamentální ekonomické mechanismy, jakými jsou svobodný trh, fungující systém cen a jasně definovaná vlastnická práva. Ty motivují ekonomické subjekty k racionálnímu chování. Bez nich nemůže žádná vládní politika chránit občany, ale ani životní prostředí.

Zákonodárci by měli odolat volání environmentalistů po nových opatřeních, protože ve vědeckých debatách o klimatických změnách existuje příliš mnoho nejistot. Není možné řídit přírodní faktory, které způsobují klimatické změny. Negativní dopad všech navrhovaných opatření vůči ekonomickému růstu je na úkor všech dalších možných rizik, včetně těch environmentálních.

3. Jaký budou mít různé scénáře politického řešení této otázky, se kterými jste se setkal, vliv na národní ekonomiky, na spotřebitele, na vytváření pracovních míst a budoucí inovace?

Jestliže zákonodárci přijmou maximalistické environmentální požadavky, vliv na národní ekonomiky bude ničivý. Stimulovalo by to snad jednu velmi malou sféru ekonomiky, ale její větší část by se dusila uměle vytvořenými limity, nařízeními a restrikcemi. Míra růstu by poklesla a zásadně by byla snížena konkurenceschopnost firem na mezinárodních trzích. Mělo by to negativní dopad na zaměstnanost a tvorbu pracovních míst. Pouze racionální politika, která umožní spontánní přizpůsobování, může odůvodnit státní intervence.

4. Jaký dopad a účinnost budou mít politiky založené na principu "omez a obchodu" (tzv. "cap-and-trade policie") na zmírnění hrozeb spojených s klimatickými změnami a naši schopnost čelit těmto hrozbám v budoucnu?

"Cap-and-trade policie" jsou technickým nástrojem k dosažení cílů, které mají omezit znečištění, a to prostředky, které jsou aspoň částečně kompatibilní s tržními mechanismy. Mohou pomoci, pokud je celá myšlenka boje s globálním oteplováním racionální. Nedomnívám se však, že je celá idea boje proti klimatickým změnám emisními limity rozumná, a proto technické detaily její eventuální realizace mají pro mně zcela druhotný význam.

5. Jaká je morální zodpovědnost vyspělých zemí vůči zemím rozvojového světa? Měly by se vyspělé země pustit do programů, které významně omezí emise, zatímco rozvojové země mohou pokračovat v navyšování emisí v nezměněné míře?

Morální povinností vyspělých zemí vůči rozvojovým zemím je vytvořit ve světě takové prostředí, které zajistí volnou směnu zboží, služeb a kapitálových toků, které umožní využívat komparativních výhod jednotlivých zemí a které bude stimulovat ekonomický rozvoj méně rozvinutých zemí. Umělé administrativní bariéry, limity a regulace zaváděné vyspělými zeměmi diskriminují rozvojový svět, omezují jejich ekonomický růst a prodlužují jejich chudobu a zaostalost. Environmentalistické návrhy jsou příkladem takových neliberálních opatření, která jsou pro rozvojové země škodlivá. Nebudou schopny vypořádat se s limity a standardy, které ve světě zavádějí iracionální environmentální politiky, nebudou schopny převzít nové technologické standardy vyžadované antioteplovacím "náboženstvím", jejich výrobky budou mít obtížný přístup na vyspělé trhy a v důsledku toho se propast mezi nimi a vyspělým světem bude dále rozšiřovat.

Je iluzí věřit tomu, že by radikální politiky proti klimatickým změnám mohly být omezeny pouze na vyspělé země. Jestliže budou politiky environmentalistů přijímány vyspělými zeměmi, dříve či později jejich ambice kontrolovat a řídit celou planetu přeroste v požadavek na omezení emisí na celém světě. Rozvojové země budou nuceny přijmout jejich iracionální cíle a omezení, protože "Země je na prvním místě" a jejich potřeby jsou druhotné. Environmentalistická argumentace dává munici protekcionistům všeho možného, kteří chtějí eliminovat konkurenci přicházející z nově industrializovaných zemí. Proto morální povinností vyspělých zemí není zavádět programy tohoto typu.

(19. 3. 2007, překlad z angličtiny)

Příloha č. 2

Křečovitá reakce ekologických aktivistů

Že je aktivistický ekologismus (či ekologický aktivismus) více obecnou ideologií o člověku, o jeho svobodě, o vztahu jednotlivce a státu, o manipulaci lidí pod záminkou vznešené ideje než upřímnou snahou o "udržitelný rozvoj", o ochranu základních prvků životního prostředí a o hledání nacionálních mechanismů, jak dobré životní prostředí docílit, je každému vnímavému pozorovateli tohoto fenoménu posledních desetiletí snad už dostatečně jasné. Přesto dochází k věcem, nad kterými člověk vrtí hlavou a připomíná si, že se neodehrávají ani ve stalinském komunismu, ani v Orwellově utopickém „1984“.

V roce 2001 publikoval dánský autor Bjørn Lomborg knihu s názvem *The Skeptical Environmentalist* (kterou vydalo vážené nakladatelství Cambridge University Press). Jedná se o knihu, která je přístupná velmi širokému okruhu čtenářů svou čtivostí a svou relativní snadností. Jedná se o knihu, která je rozsáhlou statistickou studií o stavu životního prostředí. Je to kniha, která pro čtenáře zabývajícího se touto problematikou nepřináší nic převratného, co by už dávno neznal odjinud. Je to kniha, která dospívá k závěru, že řešení problémů životního prostředí je možné jen v bohaté a vyspělé společnosti pomocí bohatství a technologií a že řešení není v žádných katastrofických scénářích, vyžadujících plošná řešení brzdící ekonomický růst a přirozený vývoj lidské společnosti. Čili kniha je to optimistická, což ji činí velmi odlišnou oproti tradičnímu pesimismu environmentalistů. Kniha je také plná informací o tom, jak environmentalisté zveličují různá nebezpečí, vybírají jednostranné statistiky a dezinformují veřejnost. Mně ale v této souvislosti vůbec nejde o recenzi této knihy.

Zajímavé je něco jiného. Takových textů je hodně, ale žádný nevyvolal takový protiútok a takovou nenávisť. Je to pravděpodobně i proto, že autorem je jeden ze sympatizantů s úsilím o ochranu životního prostředí, čili jeden zevnitř. To vyvolalo neuvěřitelnou reakci a neuvěřitelné pokusy knihu (resp. autora) umlčet. Nemohu ne uvést aspoň příklad. Dánský "Výbor vědecké nečestnosti" (to je orwellovské slovo) knihu odsoudil za to, že „je proti standardům dobré vědecké praxe.“ Tento jednostranný názor panelu plného odpůrců Lomborga sice vyvolal reakci v otevíraném dopisu 300 dánských akademiků, kteří proti tomuto závěru protestovali, ale útoky podobného typu - zcela neobvyklé ve světě, kde denně vycházejí stovky kvalitních i velmi nekvalitních odborných knih - stále pokračují.

Známý ekologický aktivista Paul Ehrlich (autor dnes snad už v očích všech absurdní knihy "The Population Bomb" z doby před 30 lety) dokonce napadl Cambridge University Press, že neprovádí standardní recenzní činnost, což se ukázalo být zcela nepravdivé, a bylo to jednoznačně vyvráceno.

To všechno ukazuje na to, že aktivističtí ekologové nechtějí, aby lidé Lomborgovu knihu četli, protože se bojí, že je v ní velmi přesvědčivě ukázáno, jak oni zacházejí s fakty, a protože se v ní argumentuje, že cestou k řešení ekologického problému jsou bohatství a technologie, což je pravým opakem jejich postojů. Jak je to možné? Proč stejné výbory na ochranu čestnosti vědců neatakují : Zjevné omyly excentrických ekologů? Proč nařekne Paul Ehrlich (a spousta dalších), že se před 30 lety totálně mýlili, když neomalthusiánsky předvíдали celosvětové přelidnění již před rokem 2000? Proč Paul Ehrlich nepřizná, že prohrál svou slavnou veřejnou sázkou s Julianem Simonem o tom, zda dramaticky roste či neroste vzácnost přírodních zdrojů (která je popsána v Lomborgově knize)?

Toto není z mé strany pokus o recenzi "Skeptického ekologa". Je to zamyšlení nad tím, proč ekology (ekologisty, aktivistické ekology, environmentalisty, "zelené") tato kniha tolik zabořila. Kniha by u nás měla vjít a bylo by zajímavé vidět, co by o ní řekli nebo napsali pánové Patočka, Kužvart nebo konec konců i Moldán. Pozorně to budu sledovat.

(únor 2004)

Příloha č. 3

Náhrada Elektrárny Temelín větrnými elektrárnami?

Vybraná vstupní fakta:

Max. výkon ETE* netto

(ti. bez vlastní spotřeby) 1 900 MW Výkon jedné klasické větrné
elektrárny 2 MW

Využití max. výkonu VE*

v Německu 2006** 17 %

Plánované využití max.

výkonu VE v ČR*** 23 %

* ETE = elektrárna Temelín, VE = větrná elektrárna

** Tj. za celý rok 2006 veškeré VE v Německu vyrobily pouze 17 % z celkového instalovaného výkonu

*** Jedná se o očekávané využití u plánované výstavby VE v oblasti Dukovany

1. Pro účely rámcového srovnání vybrána VE o maximálním výkonu 2 MW
2. Zvolen typ "KV Venti 2 MW", který má následující parametry:

průměr rotoru:	90 metrů
výška stožáru:	105 metrů
hmotnost vlastní VE:	335 tun
hmotnost betonového základu:	1472 tun

3. Pro účely výpočtu použita minimální mezera mezi dvěma VE s ohledem na technologické a bezpečnostní parametry provozu VE v délce: 50 metrů (y. vzdálenost stožárů = 140 m)
4. Zvolen předpoklad reálného využití maximálního instalovaného výkonu VE ve výši odvozené z průměrného ročního využití VE v Německu v roce 2006 a předpokladu využití plánované VE v oblasti Dukovany (viz výše):

20 %

5. Minimální pozemek na výstavbu jedné VE: 2 hektary

Výsledná orientační kalkulace:

Počet VE, jejichž maximální výkon = výkonu ETE:

950 ks

Počet VE, jejichž reálný* výkon = výkonu ETE:

4750 ks

Počet tun materiálu na VE, které reálně* pokryjí výkon ETE:

8,6 mil. tun

Potřebná plocha na VE, které reálně* pokryjí výkon ETE:

95 km²

Délka řady VE, které reálně* pokryjí výkon ETE:

665 km

Předpokládané využití není rovnoměrné v roce s ohledem na nestabilitu větru, tj. nejde o reálný ekvivalent výkonu ETE, který je oproti VE velmi stabilní v čase

Možná interpretace této orientační kalkulace:

Při konzervativních předpokladech (ve prospěch VE) by výkon elektrárny Temelín nahradila výstavba 4750 větrných elektráren, na jejichž výstavbu by bylo použito 8,6 mil. tun materiálu a v případě, že by tyto elektrárny byly postaveny vedle sebe, vytvořily by řadu o délce 665 km a výšce 150 metrů, cca vzdálenost v km z Temelína do Bruselu!!

Navíc toto srovnání nebere v úvahu fakt, že stabilita reálného výkonu větrných elektráren je velmi nízká, tudíž pro reálné zajištění elektřiny v daném regionu je vždy nutný záložní klasický zdroj.

Den poté, aneb názory a komentáře ke knize

Toto jsou názory a komentáře posbírané z internetu. V žádném případě se nejedná o názory ani jednoho Samuelova Já. Nikdo z těch jejichž názory jsou zde uvedeny, neskrývá svou identitu ani za jedno Já Samuela Sluníčka.

24.9.2007 - Projev prezidenta České republiky na konferenci OSN o změnách klimatu

Zodpovědní politici vědí, že musí jednat, je-li to nezbytné. Vědí, že je jejich povinností iniciovat vhodná opatření, může-li dojít k ohrožení občanů jejich zemí. A vědí i to, že se musí domlouvat s kolegy z dalších zemí, nemůže-li být problém uzavřen do hranic jednotlivých států. Přispívat k tomu je jedním z hlavních důvodů existence institucí, jakou je Organizace spojených národů.

Politici jsou také povinni zajistit, aby náklady těch opatření, která navrhnou, nebyly větší, než efekty, které z nich plynou. Musí proto velmi pozorně vyhodnocovat a analyzovat všechny své projekty a iniciativy. Musí to dělat i tehdy, je-li to nepopulární a znamená-li to „foukání proti větru“ módy a politické korektnosti. Chtěl bych poděkovat generálnímu tajemníkovi Ban Ki-moonovi za zorganizování této konference a za to, že nám tím poskytl příležitost vyslovit se k důležitému, ale dosud zcela jednostranně diskutovanému problému klimatických změn. Důsledky přijetí hypotézy o klimatických změnách jako o reálné, rozsáhlé, okamžité a lidmi způsobené hrozbě by byly tak enormní, že jsme povinováni „měřit dvakrát“, než učiníme jakákoli dalekosáhlá rozhodnutí. Obávám se, že se to neděje.

Chtěl bych uvést několik myšlenek, které jsou nezbytné k tomu, abychom tuto věc uvedli do patřičného kontextu:

1. Navzdory umělé a neoprávněně vytvořené představě o velkém rozsahu probíhajících klimatických změn, bylo zvýšení globálních teplot v posledních letech, desetiletích a stoletích v historickém porovnání velmi malé. Jeho důsledky na člověka a jeho aktivity jsou v podstatě zanedbatelné.
2. Hrozba spojená s hypotetickým budoucím globálním oteplováním vychází výlučně z velmi spekulativních prognóz, nikoli z vědecky ověřené minulé zkušenosti a z rozpoznání jejích trendů a tendencí. Tyto prognózy vycházejí z relativně krátkých časových řad relevantních proměnných a z prognostických modelů, které se neukázaly být dostatečně spolehlivými při objasnění vývoje v minulosti.
3. V rozporu s mnoha sebevědomými a samoúčelnými výroky ohledně příčin probíhajících klimatických změn žádný vědecký konsensus neexistuje. Nestranný pozorovatel musí přiznat, že obě strany sporu – tedy ti, kteří věří v dominantní úlohu člověka v nedávných klimatických změnách, i ti, kteří podporují hypotézu o převážně přírodních příčině klimatických výkyvů – nabízejí argumenty natolik silné, že jim musíme pozorně naslouchat. Vyhlášovat předčasné vítězství jedné skupiny nad druhou by bylo tragickou chybou a já se obávám, že ji právě teď děláme.
4. Výsledkem tohoto sporu uvnitř klimatologie je to, že někteří z nás žádají okamžitou akci, zatímco jiní před ní varují. Racionální chování vždy závisí na porovnání velikosti a pravděpodobnosti rizika a velikosti nákladů, jak se tomuto riziku vyhnout. Jako zodpovědný politik, jako ekonom, jako autor knihy o ekonomice klimatických změn, s vědomím všech dostupných dat a argumentů, patřím k těm, kteří došli k závěru, že je riziko velmi malé, že jsou náklady, jak se mu vyhnout, neúnosně vysoké a že je aplikace fundamentalisticky interpretovaného principu předběžné opatrnosti chybnou strategií.
5. I ti politici, kteří věří v existenci rozsáhlého globálního oteplování – a já mezi ně nepatřím – a zejména ti, kteří věří v jeho antropogenní původ, jsou rozděleni: někteří z nich chtějí kontrolovat a omezovat globální klimatické změny (a jsou připraveni vynakládat na to obrovské finanční zdroje), zatímco jiní se spoléhají na přirozenou lidskou adaptabilitu, na modernizaci a technický pokrok a zejména na blahodárné účinky budoucího růstu bohatství a blahobytu (a proto preferují vydávat veřejné prostředky tímto směrem). Druhá varianta je sice méně efektivní a méně ambiciózní, ale slibuje daleko více než ta první.
6. Celý problém nemá pouze svou časovou dimenzi, ale má i svůj mimořádně důležitý prostorový (regionální) aspekt. To je třeba hlasitě připomínat zejména zde, na půdě OSN. Různá úroveň

ekonomického rozvoje, životní úrovně a bohatství v různých místech světa vede k tomu, že je každé plošné, celosvětové, jednoduché řešení příliš nákladné, nespravedlivé a do značné míry diskriminační. Dnešní rozvinuté země nemají sebemenší právo jakýmkoliv dalším způsobem zatěžovat méně rozvinuté země. Diktovat jim ambiciózní a pro chudší státy často téměř likvidační environmentální standardy je chybou a mělo by to být vyloučeno z nabídky doporučených opatření.

Mám dvě doporučení:

1. OSN by měla zorganizovat dva paralelní mezivládní panely o klimatických změnách a publikovat dvě konkurenční zprávy. Podmínkou jakékoli efektivní a racionální debaty je zbavit se jednostranného monopolu. Dobrým výchozím bodem by bylo poskytnutí stejné, nebo aspoň srovnatelné finanční podpory oběma skupinám vědců.
2. Jednotlivé členské země OSN by si měly vzájemně naslouchat a měly by se učit z chyb i úspěchů jiných, ale každá země by si měla vytvořit svůj vlastní program jak se stavět k důsledkům případných klimatických změn a hlavně by měla mít možnost rozhodnout se sama, jakou prioritu přidělí tomuto problému mezi dalšími konkurenčními cíli.

Měli bychom věřit racionalitě člověka a důsledkům spontánní evoluce lidské společnosti více než „dobru“, plynoucímu z politického aktivismu. Zvolme si proto adaptaci, nikoliv pokusy řídit globální klima.

Václav Klaus, OSN, Konference o změnách klimatu, New York, 24. září 2007. Překlad z angličtiny.

24.9.2007 Rozhovor prezidenta republiky Václava Klause pro Český rozhlas - Radiožurnál

Český prezident Václav Klaus před pár okamžiky na půdě OSN v New Yorku přednesl nejvyšším představitelům sedmi desítek zemí a dalším hostům své názory na problematiku globálního oteplování. Setkání v sídle Spojených národů svolal generální tajemník organizace Pan Ki-mun, který považuje oteplování za akutní problém. A chce položit, jak řekl, politický základ pro klimatickou konferenci OSN, jež má proběhnout v prosinci na indonéském ostrově Bali. Český prezident během svého asi pětiminutového vystoupení mimo jiné uvedl, že zvýšení globálních teplot v posledních letech, desetiletích a stoletích bylo v historickém porovnání velmi malé a jeho důsledky na člověka a jeho aktivity jsou v podstatě mizivé. Dále řekl, že hrozba spojená s hypotetickým budoucím globálním oteplováním vychází výlučně z velmi spekulativních prognóz, nikoliv z vědecky ověřené zkušenosti. Václava Klause teď mám na lince z newyorského studia OSN. Přeji dobrý večer.

Dobrý večer, my tady máme dobrý den. Tak jsem překvapen, že je vlastně večer u nás.

Pane prezidente, byl jste spokojen s tím, jak byly Vaše názory na půdě OSN přijaty?

OSN je obrovská organizace. Tady je 192 zemí a 192 prezidentů nebo předsedů vlád a my jsme jedna z těch 192 zemí – země určité velikosti. Myšlenka, že by se všichni postavili do pozoru a začali nějakým způsobem reagovat, to je opravdu nelogické očekávání. Považuji ale za nezbytné, abychom do té diskuse promluvili, aby do té diskuse promluvil racionální pohled. Zejména pohled zodpovědný, protože naskakovat na určitá populární, módní témata je strašně chybné a to, co hrozí, že se začne dělat kvůli tzv. lidmi vyvolanému globálnímu oteplování, je tak velikánské a dalekosáhlé, že naše české přísloví „dvakrát měř, jednou řež“ je více než na místě.

Říkal jste: Je důležité, abychom promluvili – tedy v plurálu. Jak byste vysvětlil ten plurál? Máte na mysli svoje názory nebo názory určité skupiny nebo České republiky?

To je pořád stejná debata, kterou nevím, kdo sem zbytečně zanáší. V České republice přeci nemáme na tuto věc názor 100:0. V České republice máme na to názory různé. Velmi se například na tyto věci různí názory v naší vládě. Velmi se na to různí i názory v našem parlamentu. Samozřejmě názor Strany zelených a pana Bursíka je jeden, ale názor jiné části vlády je jiný. Nevytvářejme nějakou falešnou iluzi, že máme jeden definitivní očekávaný názor. To je prostě přesně ten obrovský podvod a švindl, jak se teď říká, který vytváří páni Goreové na straně jedné a páni Bursíkové na straně druhé, jako kdyby to bylo 100:0. Jako kdyby byly argumenty 100:0.

Dobře a kdybych se Vás teď zeptal, čím názor to tedy byl? Byl to Váš osobní názor?

Nechápu tuto otázku. Samozřejmě, že jsem zde vystupoval jako prezident České republiky. Nikdo jiný nebyl pozván na tuto konferenci. Takže tady nemohl vystoupit někdo jiný.

Ten váš projev, který jsme dostali k dispozici, má datum 23. 9. Znamená to, že jste ho celý psal včera?

Ne, celý jsem ho nepsal včera. Já jsem člověk, který píše – už teď mám například napsaný projev k státnímu svátku k 28. říjnu – a pak ho každý den piluje, mění slovíčka, přehazuje slovosledy. Tento projev jsem samozřejmě začal psát anglicky někdy už před měsícem, měsícem a půl. A to, že jsem udělal poslední tečku 23. 9., tak to bylo včera v letadle.

A měl jste ...

V české verzi, protože původní text je anglický a to, co máte Vy, je předpokládám česká verze, nevím.

Českou.

Tak to je opravdu překlad z angličtiny.

Takže měl nebo neměl jste možnost uvažovat nad tím, že byste při sestavování svého vystoupení v OSN bral jakkoli v potaz ty dopisy, co jste dostal od ministra životního prostředí a od předsedy ČSSD, kteří vás vyzývali, abyste reprezentoval vládní názor a nikoliv svůj vlastní. Změnil jste v důsledku těch dopisů cokoliv v tom vystoupení?

Je to pořád hra, která se mívá podstatou věci. A naprosto nechápu, proč to odvádíte od podstaty věci tímto směrem? Zodpovědně prohlašuji, že nějaké definitivní stanovisko vlády České republiky na tuto věc není. Zdráháme se přeci přijmout všechna ta doporučení o snižování emisí a o podílu obnovitelných zdrojů. Přeci dobře víte, že náš předseda vlády na bruselském summitu v červnu

vyjadřoval velký nesouhlas s možností získat to či ono procento obnovitelných zdrojů, které doporučovala německá kancléřka Merkelová. Bavme se, prosím, o podstatě věci a nehrajme tyto hry. Nerozeštvávejme se navzájem, není to úkolem veřejného Českého rozhlasu.

Dobře, pojďme od politiky k ekologii, jestli to tak můžu nazvat. Mezivládní panel OSN pro změnu klimatu IPCC, který tedy pracuje už delší dobu, dospěl k několika závěrům. Mimo jiné nezpochybil vliv člověka na globální oteplování. Ten panel má asi 2500 odborníků. Všichni se té práce účastní a mají různé názory. V Bruselu to třeba na tom zasedání silně jiskřilo. Asi je těžko popíratelné, že nejde zrovna o názorově jednotnou skupinu. Pane prezidente, Vy jste při svém projevu dnes navrhl, aby OSN podpořila vznik dvou dalších odborných skupin, které by globální oteplování probíraly z různých hledisek. V čem je ten váš návrh nový?

Nic takového jsem nenavrhl. Vybídl jsem k tomu, aby byl zrušen monopol té jedné skupiny vědců a aby byla dána šance být financováni a například vystoupit na konferenci tohoto typu i té druhé skupině vědců, kteří mají výrazně odlišný názor. Tady otázka není, jestli člověk, který není zanedbatelnou figurkou na zeměkouli, ovlivňuje všechno možné včetně globálního klimatu. To určitě stoprocentně nebo tisíciprocentně člověk ovlivňuje. Jediná otázka je, jestli ta míra jeho vlivu je na desátém místě za desetinou tečkou nebo na třetím místě za desetinou tečkou. Nebo kde ta míra jeho vlivu je? A to je vážná vědecká diskuse. Prosím, aby mě někdo necitoval opačně. Stoprocentně člověk ovlivňuje leccos. Kozy spásly pastviny v Malé Asii před dvěma tisíci lety. Samozřejmě, že se něco ovlivnilo. Když jsme udělali velké vodní přehradu, tak jsme ovlivnili leccos. Ale otázkou je váha tohoto ovlivnění.

Pokud jde o ta vaše dvě doporučení, tak v tom jednom z nich, jestli to interpretuji správně, se objevují jaksi dvě skupiny, nebo, že navrhuje, aby se vytvořila ještě jedna debatní skupina. Můžete tedy podrobněji vysvětlit posluchačům, v čem by měl ten její přínos spočívat?

Máme přeci každý, kdo se tím zabýváme, kolem sebe stohy knih, materiálů, studií, které mají velmi odlišné závěry. Máme proklamace nejrůznějších skupin vědců, kteří říkají: prosím Vás, takto ne. Máme sestavy ne 2500, ale máme dalších x tisícové podpisové akce, kdy vědci říkají: prosím Vás, vyslechněte také nás. Skromně a mírně jsem se přihlásil k tomu, abychom i této druhé skupině vědců udělali takový B tým, chcete-li. Nechme tedy, abych byl férový, ten dnešní panel jako A tým a sestavme B tým. Dejme mu šanci, aby přišel se svými doporučeními. Já materiály lidí toho týmu, které bych zařadil do toho B týmu, znám velmi dobře a myslím, že by byly rovnocenné těm materiálům, které nám dává mezivládní panel.

Myslíte, že tento mezivládní panel žádné vědce ze skupiny B neobsahuje?

Obsahuje. Určitě ten panel 2500 lidí obsahuje vědce z různé skupiny, kteří mají velmi různé názory. Úplně něco jiného než materiály toho panelu jsou tak zvané shrnutí pro politiky, která jsou dělána víceméně polovědci nebo spíše politiky, zástupci mezinárodních organizací, OSN a podobně. A ti si vycucávají z výsledků vědecké práce toho panelu prostě své závěry. Přiznávám, a teď to říkám prvně oficiálně Českému rozhlasu, že je možné uvažovat jinak. Nechme ten mezivládní panel jeden. Ten ať shrnuje ty čisté vědce, ale nechme dvě alternativní skupiny lidí zpracovat to shrnutí, které potom můžete číst Vy a já. To by byla změna.

Vy si třeba, pane prezidente, dokážete představit, že byste také modifikoval své názory, pokud by se objevily argumenty, které by vyvracely Vaše současná stanoviska. Nebo, které byste si Vy sám vyhodnotil tak, že by vyvracela Vaše dosavadní postoje?

Každý člověk, pokud není blázen, tak vidí-li empirická data, která vyvrací jeho názory, tak musí smeknout a říci: No samozřejmě tak to jsem se v tomto mýlil. Bohužel musím přiznat, že zatím jsem o tom nebyl přesvědčen.

Pojďme se bavit konkrétně. Vy se odvoláváte kromě jiného, na názory dánského statistika Bjorna Lomborga. On ve své knize Skeptický ekolog – ta vyšla před šesti lety – tvrdí mimo jiné, že globální oteplování je způsobeno člověkem a že bude mít vážný dopad na lidstvo a životní prostředí. On navrhuje třeba zdanit emise oxidu uhličitého tak, aby se jejich celkový objem snížil o 5 procent. Jsou určité oblasti, ve kterých se s Lomborgem asi shodujete a určité, ve kterých se neshodujete. Zařadil byste konkrétně tohoto vědce, z něhož čerpáte, do té kategorie A nebo do kategorie B?

Jestli by se chtěl zařadit do A nebo do B, to by bylo určitě na něm. Nikoho bych v tomto směru nevyvolával. Názory pana Lomborga byly revolucí v jednom jediném smyslu. Byly revolucí pro ty, kteří se povrchně zabývali otázkou globálního oteplování, kteří nečetli vůbec nic, kteří tak viděli v headlinech CNN nebo v Českém rozhlasu nebo já nevím kde, a kteří totálně uvěřili takovým těm „

gorovštinám“. V tu chvíli se Lomborg odvážil říci něco, za co byl strašlivě peskován několik let. Pro člověka, který se tím delší dobu zabývá, byl Lomborg strašlivě nezajímavé čtení. Protože tam bylo v podstatě všechno, co člověk znal, a jenom on to dal docela dobře na papír a pustil to do světa a stalo se to jistým bestsellerem. Čili, přiznám se, že od Lomborga jsem se nenaučil ani jedno jediné slovo. To ale vůbec nesnižuje jeho přínos. Smekám před tím, co dokázal. Ale že bych měl zase úplně stejné názory jako on, to opravdu ne.

Dejme teď ještě na chvíli prostor našim posluchačům, kteří nám napsali SMS nebo e-maily. Je to tak půl na půl. Někteří s Vámi souhlasí a někteří nesouhlasí. Abych zmínil ty, kteří souhlasí s Vašimi postoji. Například Jan Grygar píše: Kdybych nebyl otevřený a v problematice se sám určitým způsobem neorientoval, lehce bych z Vašeho vysílání podlehl představě, že se blíží apokalyptická pohroma. Ona se ale neblíží. Jediné, co nás bude v budoucnosti ohrožovat, je lidská zaslepenost, naivita a hloupost. To je ...

Tomu pánovi gratuluji.

To jsou ty názory, které podporují více či méně Vaše stanoviska. Tak ty jsou a to mi, prosím, věřte, ve většině případů bez dotazu. Dovolte mi položit tedy pár dotazů, které by chtěli po vVs spíše vysvětlení, pár dotazů kritických. Píše nám pan Jiří Aschrmán: Hlavní argument, který používáte na podporu svých tvrzení o globálním oteplování, zní: Člověk přece nemůže řídit vývoj světového klimatu. To je sice tvrzení správné, ale není vůbec žádným argumentem v tom, oč tu běží. Nejde totiž o žádné řízení klimatu ve stylu poručíme větru dešti, ale o to, jak zabránit jeho poškozování člověkem. Jedná se o to, na co máme vliv a ne o to, na co vliv nemáme. Jak byste reagoval na pana Aschrmana?

V angličtině je termín a jedna sekce dnešního zasedání v OSN se jmenovala „mitigation“. Přiznám se, že v české verzi pořad nevím, jak hezky to slovo přeložit. Proto říkám: jedni si myslí, že chtějí klima kontrolovat a omezovat globální klimatické změny a druhý panel, na kterém jsem vystupoval já, je adaptation, čili adaptace. Že člověk se spíše má adaptovat. Když je někde o 5 stupňů větší zima, tak si vezmete svetr navíc anebo šálu nebo rukavice. To slovo „řídit klima“ používám jako polemiku s tímto pohledem. Někdo s tím klimatem chce něco udělat, vrátit ho někam jinam. Podle všech nejdramatičtějších, nejalarmističtějších představ změna průměrné teploty na světě za příštích sto let bude neskonale menší, než změna teploty, kterou já jsem zažil včera, když jsem letadlem přiletěl z Prahy do New Yorku. Prostě to teplo v New Yorku je neskonale větší, než jaké je zrovna počasí dnes v Praze. Člověk se adaptuje. Člověk to přeci přežívá. Člověk si zapne knoflík u košile a rukávy vyhrne nebo naopak. Čili, nepokoušejme se řídit klima. Nepokoušejme se srazit klima, teplotu – myslím v New Yorku na teplotu Prahy. To je bezcenné. Prostě vezměme si o svetr více nebo o svetr méně. Tak asi míří ta moje diskuse.

Pane prezidente, já Vám děkuji za rozhovor a za Váš čas. Český prezident Václav Klaus. Na slyšenou.

Na slyšenou.

Václav Sochor, Český rozhlas – Radiožurnál, 24.9.2007

NEMÁM RÁD HLUKY A ŠUMY

Rozhovor Václava Klause pro Reflex 20/2007

„Tou knížkou jsem žil čtyři měsíce,“ řekl prezident VÁCLAV KLAUS, když se dozvěděl, že náš rozhovor se bude výhradně točit kolem jeho nové knihy Modrá, nikoli zelená planeta.

Všechno prý začalo docela nevinně, přesněji řečeno, lednovým rozhovorem v Hospodářských novinách, kde byla většina prostoru věnována tématu globálního oteplování.

Formulace později citovalo několik amerických médií, takže během následné návštěvy Spojených států musel prezident republiky odpovídat jenom na věci spojené s diskusemi o globálním oteplování a klimatických změnách.

Proto se prý rozhodl prodloužit svůj připravovaný esej a vznikla z toho kniha, jejíž podtitul jako by odrážel obsah: Co je ohroženo: klima, nebo svoboda?

Na jednom místě citujete amerického profesora Hollandera, který říká, že v „současné politické atmosféře legitimní vědecký spor o klimatických změnách je zcela ztracen v politickém hluku“. Jaké síly podle vás ten hluk vytvářejí a proč?

K formulaci politický hluk bych ještě přidal sousloví mediální šum. Faktem je, že z někdejších myšlenek hnutí na ochranu přírody dnes vznikla mocná doktrína. Během doby si našla líbivé a srozumitelné téma a mnoha aktivistům se podařilo u lidí vyvolat strach o budoucnost. Díky tomu se jim daří prosazovat názory na svět, které se vůbec netýkají životního prostředí.

A co ten hluk a šum?

Mnozí profesori ve Spojených státech i západní Evropě tvrdí, že je téměř nemožné zveřejnit odborný článek, který se zrovna neveze na vlně globálního oteplování a změn klimatu. Jak je nemožné získat grant. Ne pro jednotlivce, ale přímo pro laboratoře nebo celé ústavy. Případy, které znám z autentického vyprávění, jsou téměř neskutečné. Ale abych odpověděl na vaši otázku: ty hluky a šumy vycházejí ze dvou odlišných zdrojů - od odborníků, ale také od části environmentalistického hnutí, jež vyvolává katastrofickou atmosféru. Tyto věci pak zpětně ovlivňují vědce, kteří začínají upřednostňovat určitá témata. Staly se z toho spojené nádoby.

Myslíte si, že toto hnutí má stejný potenciál jako středověká náboženská hnutí za čistotu víry nebo hnutí za sociální rovnost ve 20. století?

Oddělte dvě věci - hnutí s velkým H a s malým h. První, to je nějaká organizovaná skupina typu Greenpeace, druhým je myšlenkový základ, který spojuje spoustu lidí, protože v sobě obsahuje jakousi metafyzickou složku.

Jaký má společenský potenciál?

Obrovský. Proto se s těmito lidmi do nerovného souboje vůbec pouštím. Svou neuchopitelností se environmentální diskuse skutečně blíží velkým tématům minulosti, o nichž jste mluvil.

Pouštíte se do podobných soubojů kvůli věci samé, nebo se vám zdá, že debaty o životním prostředí jsou ve skutečnosti maskou pro diskuse o politickém uspořádání společnosti?

Řeknu to jinak: kdybych byl přesvědčen, že naší planetě hrozí ekologická katastrofa, budu první, který místo polemik s environmentalisty bude bít na poplach. Problém vidím v tom, že vědcům toto téma vytrhli ideologové, kteří s tím nemají nic společného. Znají jen jistou terminologii a vytvářejí onen mediální hluk. Samo téma změn klimatu je globální a na rozdíl od znečištění vody se nedá dobře uchopit.

V čem je ten rozdíl?

Znečištění vod bylo kdysi obrovské téma stejně jako dnes globální oteplování. Časem byly ale zjištěny příčiny, udělaly se relativně snadné zásahy vůči znečišťovatelům a téma v západní civilizaci vyčpělo, aniž by se politicky změnil svět. Jsem přesvědčen, že i globální oteplování se vyřeší vnitřními mechanismy fungujícího systému. Nicméně v hluku a šumu se daří vytvářet dojem, že to možné není, že je třeba celosvětové akce a zásadního plánování a regulace lidstva.

Jak se díváte na vývoj klimatu ve dvacátém století. Myslíte, že se Země skutečně otepluje, nebo ne?

Není možné vyloučit, že se Země mírně otepluje. Slovo mírně je na místě, protože různá měření dávají různé výsledky. Jednou věcí je, že se eventuálně otepluje na zemském povrchu, jinou nad povrchem, měřeno různými satelitními systémy. Není žádný velký rozpor ve vědecké komunitě, že zvýšení teploty ve dvacátém století je na úrovni 0,6 stupně Celsia, což je pravděpodobně možné. Stále je to pohyb, který je v historii klimatu zcela běžný.

Věříte v teorii klimatických cyklů, které v minulosti přicházely a odcházely?

Abych mohl opravdu říci, jestli věřím v krátko-středně-dlouhodobé cykly a jaká je jejich váha, musel bych vykročit mimo svou znalost. V tom musím respektovat vážené klimatology, kteří přicházejí s různými hypotézami, já o nich žádný silný soud nechci dělat. Velmi srozumitelná se mi ale zdá teorie, s níž přišli ve své studii profesori Singer a Avery v roce 2005. Ve své podstatě je shrnutím vědecké literatury o dlouhodobém kolísání teploty na zeměkouli. Základní hypotézou je střídání klimatických cyklů v délce 1500 let a jejich nezastavitelný charakter, s nímž má lidská činnost málo co do činění.

Jak se to projevovalo v posledních staletích?

Tato teorie říká, že od roku 950 našeho letopočtu až zhruba do roku 1300 zažila planeta „středověké oteplení“. Poté, až do roku 1850, následovala „malá doba „ledová“, aby od poloviny devatenáctého století opět teplota mírně vzrůstala. Zajímavý je i výklad příčiny těchto cyklů, který souvisí s chováním Slunce, jež není konstantní. Já sám si v tomto smyslu žádný silný soud vůbec netroufám říkat. To bych lezl do zelí jiným disciplínám.

Myslíte, že klima lze ovlivnit, když se budou snižovat emise?

S tím, že zvyšování objemu skleníkových plynů v atmosféře má nějaký efekt, nemá cenu polemizovat. Mé čtení závěrů klimatologických studií ale říká, že role člověka je při tomto ovlivňování velmi malá.

Britský novinář George Monbiot napsal, že „každý člověk by měl dostat zdarma roční kvótu oxidu uhličitého. Spotřeboval by ho kupováním plynu, elektřiny, benzínu, železničních lístků a letenek. Když by mu to nestačilo, musel by si zbytek dokoupit od někoho, kdo by celou kvótu nevyužil.“ Co vás napadlo, když jste tyto věty slyšel?

Je to znova stále stejná věc - diktovat životní styl druhým lidem. Jinak řečeno: téma životního prostředí jako jiná inkarnace tradičního levičáctví. Na druhé straně, když znáte praxi Evropské unie, vidíte, že tento mechanismus už funguje na úrovni států. Mám na mysli vydávání emisních povolenek a obchodování s nimi. Zvítězí-li v politice jednou Alové Goreové, nebude citát pana Monbiota jen úsměvnou věcí. Já se toho nedožiju, ale vy ano.

Jednou z klíčových tezí vaší knihy je, že zdroje nejsou vyčerpateľné, protože „zásoba zdrojů se zvětšuje spolu s naší zásobou vědomostí“. Co jste tím myslel?

V tom nejsem originálním autorem, ale jen pokorným studentem ekonomie. Vyčerpateľnost zdrojů je tématem přes dvě stě let. To, že jde o naprostou chiméru, je alfou a omegou pro každého ekonoma. Mohu si skočit pro jeden citát? (Vstává a odchází k pracovnímu stolu.) Před několika dny jsem objevil přednášku von Hayeka, kterou měl v únoru 1944 na téma Být ekonomem. Řekl, že v ekonomii nemůžete pravdu zformulovat jednou provždy, ale musíte o ní každou nastupující generaci přesvědčit, protože na některou se rádo zapomíná.

Jakými argumenty byste o myšlence, že „zásoba zdrojů se zvětšuje spolu s naší zásobou vědomostí“, přesvědčil naše čtenáře?

Všechny katastrofické scénáře od Malthuse do dnešních dní se ukázaly jako nesmyslné. Tvrdilo se, že naše civilizace vyčerpá to či ono, ale nikdy k tomu nedošlo. Zdrojů naopak přibývá, protože všechno možné a nemožné, o čemž se našim předkům ani nezdálo, se najednou ekonomickým zdrojem stává a bude stávat. V době faraónů byly zásoby ropy stejné jako dnes, ale ekonomický potenciál Egypta to neovlivňovalo, protože s tímto zdrojem nikdo neuměl nic udělat. Teprve s rozvojem technických možností se ropa zdrojem stala. Tak to bude probíhat i v budoucnu. Historický pesimismus je tedy neodůvodněný.

Vzpomínáte si na prognózy Římského klubu ze začátku sedmdesátých let, kdy někteří špičkoví vědci prognózovali, že v devadesátých letech nebude k dispozici většina surovin?

Někdy kolem roku 1978-1979 jsem napsal studii pro Sportpropag, kde tehdy pracoval Miloš Zeman. Oni se zabývali forresterovskými modely, blízkými Římskému klubu, a my ekonometrickými. Pod

záclonkou polemiky o modelech jsem napsal asi stostránkovou studii, kde jsem už tehdy kritizoval přístupy lidí kolem Římského klubu.

Z jakých prací ve své obhajobě nevyčerpatelnosti zdrojů vycházíte?

Pro ekonomy je základním autorem Julian Simon a kniha Konečný zdroj (česky vyšla v roce 2006 jako Největší bohatství - pozn. red.). V tomto sedmisetstránkovém díle podal přesvědčivý důkaz, že základní charakteristikou „přírodních“ zdrojů je, že jsou zdroji pouze potenciálními. Zdrojů proto neubývá, ale s postupujícím věděním narůstá. „Konečným zdrojem“ je proto člověk, jeho invence a úsilí. Jinak řečeno, žádný zdroj „an sich“ neexistuje a je vždy funkcí ceny a technologie. Znáte Simonovu slavnou sázku?

Ne. Jedním z největších vědeckých katastrofistů celé druhé poloviny 20. století je stanfordský profesor Paul Ehrlich, který v roce 1968 napsal slavnou knihu Populační bomba. Věc dnes absolutně zapomenutou, protože k žádným přelidněním a hladomorům nedošlo. Navzdory tomu je Ehrlich stále hvězda všech amerických televizních talk show.

Říkám to ale proto, že začátkem osmdesátých let uzavřeli se Simonem zajímavou sázku. Týkala se toho, zda budou za deset let přírodní zdroje vzácnější, nebo méně vzácné, tedy jestli se jejich ceny sníží, nebo zvýší. Po vzájemné dohodě si vybrali pět kovů (měď, cín, chrom, nikl a wolfram), přičemž vítěz měl dostat jeden profesorský plat. Přestože osmdesátá léta byla obdobím jedné z největších amerických inflací ve 20. století, ceny dotyčných komodit nevzrostly a Simon přesvědčivě zvítězil.

Další z myšlenek, kterou obhajujete, je, že ekonomický růst a zvyšování bohatství jsou ve svém důsledku pro životní prostředí příznivé. Na jakém předpokladu jste tuto hypotézu postavil?

Empirická debata jasně ukazuje, že v celé řadě zemí světa došlo v oblasti životního prostředí k obrovskému zlepšení. Ne náhodou nastalo zlepšování dříve ve státech nejbohatších a až postupně se přesouvalo do dalších zemí. Argumentů je celé řady. V první řadě technický pokrok, kdy celou řadu ekonomických efektů docílujeme s daleko menšími náklady a vstupy. Druhou věcí je, že dochází k efektu bohatství. Když je člověk movitější, může se zabývat jinými věcmi, než když mu jde o holé přežití. Struktura poptávky člověka se s rostoucím bohatstvím mění a starost o životní prostředí stoupá na žebříčku jeho priorit. Ekonomové zjistili, že vztah mezi hospodářským růstem a znečištěním životního prostředí má tvar obráceného U. Znamená to, že v počátcích rozvoje ekonomiky se zhoršuje a teprve později se začíná zlepšovat. U nás to mělo ještě jeden efekt. Aby se životní prostředí mohlo začít zlepšovat, musel být před sedmnácti lety změněn společenský systém z komunismu na demokracii.

Některé symboly jsou ale dodnes velmi silné. Co například vysoký komín, z něhož se kouří. To přece bylo synonymum znečišťování životního prostředí před sto lety a je i nyní.

Komín, který kouří, většinou nestojí na holém prostranství a jeho smyslem není kouřit. Je to jenom jeden prvek průmyslového objektu, kde se vyrábí to, co si lidé přejí. Kdo se díval a dívá jenom na komín, a ne na to, čeho je důsledkem a nevyhnutelným doprovodem, může dospět k mylnému závěru, že stačí zrušit komíny a všechno ostatní bude krásné a báječné. Spousta ekologů žije v této chiméře.

Vidíte v tom sentiment po zaniklé agrární civilizaci, kterou takové kouřící komíny vytlačily?

Nevěřím. Každý člověk chce, aby země byla co nejčistší, nejkrásnější, nejzelenější, ale musí se na to dívat v souvislostech. Není to pokus vrátit se do jeskyní. Je to úzké vidění světa a zabsolutizování některých momentů.

V knize uvádíte, že klíčem k porovnávání přítomnosti a budoucnosti, například v oblasti životního prostředí, je diskontování. Co to vlastně je?

Žádnou věc nebo statek nelze ocenit objektivně, například podle množství práce, kterou do ní vložíte. To je čistý marxismus. Cena je vždy subjektivní faktor, daný nabídkou a poptávkou. Druhá rovina problému je, že stokoruna dnes nemá stejnou hodnotu jako za sto let, i když bude platná, protože se mezitím dramaticky změní kontext. Ekonomové se snaží zjistit, proč to tak je a jak se hodnota mění. Tomu se říká diskontování.

Převeďte to do normální řeči.

Diskontování je fenomén daný odlišností času, něco jako cena času. Požadují, aby každý, kdo dnes chce před budoucím globálním oteplováním chránit budoucí generace, nahlas deklaroval, jak vidí budoucnost a jakou jí dává váhu a význam. Postupem let se totiž mění kontext našich hodnocení,

který je dán mírou bohatství a stupněm technického pokroku. To environmentalisté odmítají a dívají se na budoucnost dnešními očima. Diskontní sazbu považují za nulovou, čímž nereálně zobrazují budoucnost. Mám strach, že to v rozhovoru dvěma větami vysvětlit nelze.

Pokuste se o to.

Od Dušana Třísky bych si tedy vypůjčil příměr: my dnes můžeme některé věci hodnotit jinak než my za třicet let, a to jen kvůli tomu, že se změní svět kolem nás, nikoli naše hodnoty.

Mohl byste být konkrétní?

Nedávno byla zveřejněna tzv. Sternova zpráva s novou katastrofickou vizí globálního oteplování. Jeden z nejvýznamnějších světových ekonomů, William Nordhaus, ji kritizoval, protože společenská diskontní míra se ve Sternově pojetí blíží nule. Výsledkem zprávy je, že „enormně zvětšuje důsledky dnešních rozhodnutí na velmi vzdálenou budoucnost a ospravedlňuje to hluboké zásahy do emisí a vůbec do spotřeby dneška“. Kdyby Stern použil obvyklé diskontování, katastrofické výsledky a doporučení by z jeho textu zmizely. Ekonom Mojmír Hampl na to téma napsal, že podobné měření zítřka dnešními očima vždy vytvoří předpověď, která je vždycky našim potomkům k smíchu.

Reflex 20/2007

12.10.2007 - TISKOVÁ SDĚLENÍ

Sdělení tiskového mluvčího k udělení Nobelovy ceny míru Al Goreovi

Na četné žádosti médií o prezidentovu reakci k udělení Nobelovy ceny míru Al Goreovi sděluji:

Rozhodnutí Nobelova výboru je jeho rozhodnutím, k tomu nemá Václav Klaus ani kdokoli jiný z nás co dodávat. Je ale poněkud překvapen, že Al Gore dostal cenu za mír, protože souvislost mezi jeho aktivitami a světovým mírem je nejasná a nezřetelná. Spíše se zdá, že Goreovo zpochybňování základních stavebních kamenů současné civilizace míru příliš nepřidává.

Petr Hájek

ředitel Tiskového odboru

V Praze dne 12. října 2007

INTERNET : http://jiri_necas.jetmouse.cz/zivotprostredi/Klaus_Planeta.htm

Václav Klaus:
Modrá, nikoli zelená planeta
Co je ohroženo: klima, nebo svoboda?

Jiří Nečas, Květen 2007, Recenze

Tuto knihu letos v květnu v příjemné, atraktivní úpravě vydalo nakladatelství Dokořán. Díky jejímu rozsahu i autorově osobnosti jí jistě nehrozí, že skončí nepřečtena někde – třeba i na předním místě – v knihovně. Při jejím čtení však lze prožívat více rozpaků a zklamání, než ony pozitivní pocity vyvolané vnější úpravou. Že v ní půjde především o polemiku s environmentalisty (tj. s lidmi angažujícími se pro životní prostředí; autor se vyhýbá jejich někdy nevhodně používanému označení "ekologové"), se čekalo již před jejím vydáním, avšak ta zde nejednou opouští prostor věcných argumentů a sklouzává do ideologicko-politické roviny.

Ve vědě i v jejích aplikacích se běžně setkáváme s určitými zjednodušujícími idealizacemi, ať již vzniklými historicky, či vytvořenými z metodických důvodů. Víme, že Země je kulatá. Nicméně turista bez problému používá mapy, do nichž se tato skutečnost vůbec nepromítá. Je však třeba ji vzít v úvahu, až když se zobrazuje větší část zemského povrchu, což ovšem turista nepotřebuje. Takovou idealizovanou teorií je Newtonova mechanika, která přestává platit při velkých rychlostech a při velmi malých vzdálenostech a pomocí níž bez dalších předpokladů nevysvětlíme skutečnost, že procesy v reálném světě nelze obrátit – kouř se nebude "vcucávat" do komína, z mrtvé kočky se nestane živá kočka; takovou idealizovanou vědní disciplínou je i klasická ekonomie se svou představou neomezeného prostoru k růstu a řadou dalších předpokladů, které v dnešním světě již zdaleka nejsou splněny. Autor se na svět a jeho stav přesto dívá právě prostřednictvím této teorie. Do svých úvah tak nepromítá skutečnost, že zákony přírody (které my lidé stále poznáváme, avšak v plnosti je neznáme a znát nebudeme) jsou platné obecně, tedy podléhá jim i ekonomická činnost.

V. Klaus v knize polemizuje především s těmi, kdo varují před klimatickou změnou a upozorňují na to, že s velkou pravděpodobností je aspoň z části důsledkem lidského počínání. Základní východisko vidí v časových řadách naměřených hodnot přehlížeje při tom omezené možnosti jejich extrapolace (prodloužení do budoucnosti). Jako příklad demagogické úvahy uvedme autorovo (převzaté) tvrzení, že člověk vlastně vypouští do vzduchu méně oxidu uhličitého než dříve: úhrnně ho sice více je, avšak na hlavu ho více nepřipadá; takováto úvaha opomíjí to, že pro procesy při povrchu Země je podstatné celkové množství vypouštěného plynu; Zemi nijak nepomůže, podílí-li se na tom více lidí.

Těžko říci, zda jde o nepochopení podstaty vztahu tvorby oxidu uhličitého při spalování a jeho absorpce v různých procesech či o snahu za každou cenu najít nedůslednost v uvažování environmentalistů, když v knize je ve vztahu k produkci tohoto plynu odmítán rozdíl mezi spalováním biomasy, vytvořené fotosyntézou v současnosti (ať již jde o řádově měsíce u energetických bylin, či třeba i desítky let u dřevin) a spalováním uhlí, ropy či zemního plynu vytvořených v prehistorii Země v době, kdy složení zemské atmosféry i poměry na povrchu planety byly takové, že v nich život podobný životu lidskému nemohl existovat.

Redukcionistické Klausovo uvažování, formované představou, že každou hodnotu lze vyjádřit penězi, se promítá do jeho přístupu k budoucnosti, již vnímá a hodnotí prostřednictvím diskontování (tedy vlastně podstaty úrokování), a tím ji znevažuje (čím vzdálenější budoucnost, tím jí přiřkládá menší váhu), i do odmítání principu předběžné opatrnosti¹. I s tím, že jej vždy lze nahradit vhodnou aplikací metody nákladů a výnosů. S tímto sebevědomým odmítáním opatrnosti kontrastuje to, že nedostatek pokory vytýká environmentalistům.

Knihu ignoruje existenci jiných hodnot než těch, s nimiž pracuje tradiční ekonomie. Lidský život situuje jen do materiální dimenze, homo sapiens (člověk rozumný) se redukuje na homo oeconomicus (člověk ekonomický). Bohatství života vidí jen v materiálním bohatství. Při jejím čtení si čtenář možná až s určitou nostalgií připomene bohatství lidských hodnot zdůrazňovaných Josefem Vavrouškem² či životní vertikálu nejednou zmiňovanou Václavem Havlem. Klausovo zúžení života je pro dnešní dobu asi hodně charakteristické.

Závěrem bych se rád krátce zastavil u autorova pojetí svobody, uvedené v podtitulu knihy. Považuje ji za velice vysokou hodnotu. Neuvádí její výstižné vymezení, avšak z kontextu je zřejmé, že ji umisťuje do svého neskutečného neomezeného prostoru, takže se z ní vytrácí dimenze odpovědnosti, a tedy i nutného ohledu k druhým lidem a respektu k jejich potřebám – a jejich svobodě.

Přes kritické připomínky považuji přečtení Modré, nikoli zelené planety za užitečné. Autorův horizontální pohled na skutečnost by měl čtenáře - křesťana vést k uvažování o tom, kde leží pravé hodnoty a jak Ježíšův hodnotový systém je diametrálně odlišný od toho, který dnes svět běžně přijímá a kterému nepatří budoucnost (byť autor tvrdí opak). A tak připojuji doporučení po přečtení Modré, nikoli zelené planety přečíst si z Matoušova evangelia Kázání na hoře a přemýšlet o něm, o trvalém pokladu, o neslučitelnosti služby dvěma pánům, o úloze Ježíšových učedníků.

Jiří Nečas

Květen 2007 (pro Českého bratra)

- 1 Princip (zásada) předběžné opatrnosti (Vorsorgeprinzip, precautionary principle) je rozhodovací pravidlo, podle něhož je nutno přijmout vhodná opatření s ohledem na budoucnost, tj. i tehdy, není-li ještě dostatečně vědecky prokázána souvislost mezi příčinou a možným dopadem. Nedostatek informací, daný aktuální úrovní vědeckých a technických znalostí, nesmí vést k odsunutí efektivních a přiměřených akcí, které mohou zabránit hazardu.
- 2 Viz např. Vavroušek, J.: Hledání možnosti trvale udržitelného rozvoje. Křesťanská revue, 62 (1995), č.2. Vavruškovým úvahám o hodnotách věnujeme někdy v budoucnu Zelené okénko.

=====

V nakladatelství Dokořán Ioni vydaný Skeptický ekolog B. Lomborga dostal drobnějšího, útlejšího, širšímu publiku určeného sourozence. Ve své knize, která vyšla letos v květnu, Václav Klaus vyjadřuje nesouhlas s názory běžně zastávanými environmentalisty (tj. s lidmi angažujícími se pro životní prostředí; autor se vyhýbá jejich někdy nevhodně používanému označení "ekologové") a při tom často opouští prostor věcných argumentů a sklouzává do ideologicko-politické roviny.

V knize o 164 stránkách po předmluvě následuje 7 kapitol:

1. Vymezení problému;
2. Zdroje, jejich vyčerpatelnost a nezastupitelná úloha cen;
3. Efekt bohatství a technického pokroku;
4. Diskontování a časové preference;
5. Analýza nákladů a výnosů, nebo absolutismus principu opatrnosti;
6. Jak je to s globálním oteplováním v realitě;
7. Co dělat.

Následuje poměrně obsáhlý seznam použité literatury a za ním tři přílohy:

1. Odpovědi na otázky Sněmovny reprezentantů amerického Kongresu, Výboru pro energii obchod, týkající se problematiky lidského působení na globální oteplování a klimatické změny;
2. Křečovitá reakce ekologických aktivistů (zde Klaus pozitivně reaguje na vydání Lomborgova Skeptického ekologu);
3. Náhrada Elektrárny Temelín větrnými elektrárnami (jednoduchá argumentace pro její praktickou neuskutečnitelnost).

V první kapitole autor zdůrazňuje, že jde o lidskou svobodu (nevymezuje však, co svobodou rozumí). Environmentalismus považuje za metafyzickou ideologii, která nemá nic společného s přírodními ani společenskými vědami. Vadí mu, že environmentalisté chtějí měnit člověka, jeho hodnoty a uspořádání společnosti (byť na jiném místě připomíná, že dějiny celé planety jsou dějinami změn). Tvrdí, že dnešní liberálové největší ohrožení svobody a demokracie už nevidí v socialismu, nýbrž v environmentalismu.

Druhá kapitola je jednoznačným odmítnutím Meadowsových Mezí růstu. Za chybný považuje autor názor, že by civilizačního pokroku bylo dosahováno za cenu vyčerpávání zdrojů; naopak tvrdí, že "zásoba zdrojů se zvětšuje spolu s naší zásobou vědomostí". Připojuje se k názoru Juliana Simona, že "konečným zdrojem" není nikdo jiný než člověk, jeho úsilí a invence. Svůj antropocentrismus promítá do teze, že "nejsou žádné, bez člověka existující zdroje", k níž připojuje omezený pohled tradičního ekonomy, že neexistuje žádná, bez cen definovaná potřeba zdrojů. Vidění světa skrze peníze spolu s představou potenciálně neomezeného prostoru, neomezených zdrojů a neomezených absorpčních schopností prostředí prostupuje celou Klausovou knihou.

Pro úvahy o budoucnosti považuje za nezbytné brát v úvahu "důchodový efekt" (income effect) a efekt technického pokroku. Ve třetí kapitole zdůrazňuje ohromnou změnu způsobu života za uplynulých 75 let (podle T.C.Schellinga, za období 1920-1995) a pod jejím zorným úhlem považuje za fatálně chybné dívat se v takovémto časovém horizontu vpřed s představou dnešních technologií a dnešního bohatství. Vyjadřuje zde svou "víru", že společnost budoucnosti bude nepoměrně bohatší než současná. Třetí kapitolu končí tezí, že bohatství a technický pokrok ekologické problémy nejen nevytvářejí, nýbrž je dokonce řeší.

Nazírání budoucnosti je věnována i čtvrtá kapitola, v níž jde o to, že "budoucnost je 'menší' než přítomnost" (tedy zřejmě 'méně významná'), přičemž jejich vztah je kvantifikován pomocí diskontní míry. Kritizuje zde Bursíkovo pojetí mezigenerační spravedlnosti – se zdůvodněním, že Bursík v něm vychází z prakticky nulové diskontní míry. Autor skutečně chce celou realitu vnímat prostřednictvím pojmů světa financí!

Projevuje se to i v páté kapitole, kde staví v ekonomické praxi používanou analýzu nákladů a výnosů do kontrastu s environmentalisty vysoce hodnoceným principem (předběžně) opatrnosti¹. Místo možného zajímavého porovnání těchto dvou rozdílných přístupů k zahrnutí neurčitosti do rozhodování zde text knihy sklouzává k nejrozmanitějším výtkám na adresu environmentalistů, od snad oprávněných ke zcela neoprávněným (odmítá rozdíl produkce oxidu uhličitého ze spalování biomasy na straně jedné a spalováním fosilních paliv na straně druhé).

Vyvrcholením knihy má zřejmě být šestá kapitola, věnovaná klimatu, k němuž je zaměřena kniha jako celek. Obsahuje řadu odkazů na literaturu, zřejmě dost tendenčně vybíraných. Autor klimatickou změnu redukuje na zvýšení průměrné teploty, o němž tvrdí, že je zanedbatelné. Neporovnává možné změny regionálních průměrných teplot se změnou této hodnoty v planetárním měřítku. Mimo jeho zájem zůstává složitý komplex zemských regulačních mechanismů, které se týkají kromě jiného i teploty na zemském povrchu a obsahu oxidu uhličitého v atmosféře. Uvádí zde závěry "Nezávislého shrnutí pro politiky" (Independent Summary for Policemakers), připraveného letos mezinárodním týmem vědců pro vancouverský Fraser Institute (jako určitý "protipól" varovně laděných zpráv o klimatické změně).

Hned na začátku poslední kapitoly naznačuje autor svou stručnou odpověď na otázku "co dělat": nic, tedy nic zvláštního. Za nejdůležitější faktory pro péči o životní prostředí považuje technický pokrok a bohatnutí společnosti. Píše, že sám je pro neenvironmentalistickou politiku ochrany životního prostředí, podobně jako je pro sociální politiku bez socialistů. (Zde se už hodně uchyluje od nadstranického pohledu, který k úřadu prezidenta patří.) Vycházejí z negativních zkušeností získaných za komunismu varuje před velikášstvím, neskromností a nepokorou. To je jistě oprávněné, avšak působí to přinejmenším nepřesvědčivě v knize, jíž se od začátku do konce vine nepokora před fungováním regulačních mechanismů Země, neskromnost promítnutá do vize neustálého růstu bohatství a velikášství představy univerzální platnosti tradičních ekonomických pouček bez nutnosti dalšího poznávání přírody. Jako hodnotu, o níž je třeba a stojí za to usilovat, zdůrazňuje svobodu, přičemž ani zde se čtenář nedoví, co autor svobodou rozumí.

Václav Klaus se v knize dívá na předkládanou problematiku úzkým pohledem klasické ekonomie, jejíž poučky, platné v jakémsi idealizovaném světě, aplikuje daleko za oblast, v níž je idealizace přípustná. Jde především o představu potenciálně neomezeného prostředí s neomezenými zdroji (konkrétní komodity se sice mohou vyčerpat, avšak podle autora stačí lidská invence, a vždy se nějaká dobrá substituce najde) a s univerzálně platnými lineárními zákony a o absolutizaci peněžního vyjádření. Neuvědomuje si, či si nechce připustit, že veškeré lidské počínání na Zemi podléhá přírodním zákonům, které známe jen zčásti, které dále a hlouběji poznáváme, avšak nikdy plně znát nebudeme. Tato pokoru postrádající představa hotovosti našeho poznání (téměř se redukuje do pouček klasické ekonomie) se promítá i do odmítání principu předběžné opatrnosti. Je škoda, že tam, kde jej zmiňuje (podobně jako i na mnoha dalších místech knihy), místo tezí k diskusi se nechává unést svou averzí vůči těm, kdo se pro životní prostředí či pro přírodu angažují a při tom kritizují koncept lineárního neomezeného světa klasické ekonomie. Porovnat analýzu nákladů a výnosů s jejím často násilným použitím pravděpodobnostního rozložení tam, kde pro pravděpodobnostní ohodnocení možných stavů nejsou podklady, a jde tedy o skutečnou neurčitost, s důsledným aplikováním principu předběžné opatrnosti přihlížejícím k někdy opomíjené skutečnosti, že rozhodnutí "nic nedělat" může znamenat třeba i katastrofu, by mohlo být velice zajímavým námětem pro diskusi a případně posloužit k hledání dobrého řešení pro příslušné rozhodovací situace.

Kniha ignoruje existenci jiných hodnot než těch, s nimiž pracuje tradiční ekonomie. Lidský život situuje jen do materiální dimenze, homo sapiens (člověk rozumný) se redukuje na homo economicus (člověk ekonomický). Bohatství života vidí jen v materiálním bohatství. Při jejím čtení si čtenář možná až s určitou nostalgií připomene široké spektrum lidských hodnot zdůrazňovaných Josefem Vavrouškem či životní vertikálu nejménou zmiňovanou Václavem Havlem.

V knize se hodně píše o svobodě, avšak vymezení tohoto pojetím chybí, byť se vyskytuje dokonce v podtitulu knihy. Autor o ní zřejmě uvažuje v kontextu svého potenciálně nekonečného světa, v němž by bylo možno existovat tak, aby jeden na druhého nebral ohled a při tom ho nijak neomezoval. Náš svět však je konečný, omezený², a vzájemná interakce mezi lidmi nutná, je součástí plného lidství. Ke svobodě nutně patří i odpovědnost, s níž souvisí i sdílení s druhými lidmi; bez něho by se život stával prázdným a plochým.

Přes své kritické připomínky považují přečtení Modré, nikoli zelené planety za přínosné. Lze se jí nechat inspirovat k prospěšnému přemýšlení o různých věcech. Některé výtky environmentalistům mají racionální základ. Autorův svým způsobem deprimující pohled na skutečnost, zploštěný jen do horizontální roviny, může čtenáře vést k poznání potřeby vykročit za hranice takového redukováného světa a hledat opravdový smysl bytí, a tak se orientovat k životní vertikále, v níž se teprve uskutečňuje plný lidský život a která přesahuje tento rozumem a smysly poznávaný svět. I když je kniha psána zřetelně z materialistické pozice, může čtenáře – křesťana povzbudit k větší křesťanské horlivosti, k následování Krista, k pohledu na svět skrze Kázání na hoře, k trvalým hodnotám, které neničí mol ani rez a zloději nevykopávají ani nekradou (Mt.6.19-20).

Jiří Nečas

Květen 2007 (pro Universum)

- 1 Princip (zásada) předběžné opatrnosti (Vorsorgeprinzip, precautionary principle) je rozhodovací pravidlo, podle něhož je nutno přijmout vhodná opatření s ohledem na budoucnost, tj. i tehdy, není-li ještě dostatečně vědecky prokázána souvislost mezi příčinou a možným dopadem. Nedostatek informací, daný aktuální úrovní vědeckých a technických znalostí, nesmí vést k odsunutí efektivních a přiměřených akcí, které mohou zabránit hazardu.
- 2 Konečnost a omezenost prostoru se projevuje stále více, a to nejen jako důsledek růstu počtu obyvatel, nýbrž i – a především – jako projev procesu globalizace, výrazně podpořený i "zmenšováním" Země způsobených růstem rychlosti dopravy. Technický pokrok tak vede ke zdůraznění konečnosti a omezenosti.

senátor Mejstřík - K presentaci knihy Václava Klause

“Modrá, nikoli zelená planeta. Co je ohroženo: klima, nebo svoboda?”

“Na otázku pana presidenta Klause, kterou pokládá v podtitulu své nejnovější knihy, existuje jediná odpověď: Bez živé planety dosáhneme záhy absolutní svobody. Absolutní svobodou je smrt. Ty, kdo nyní mají moc zasáhnout proti klimatickým změnám a nic neučinili, bude jednou lidstvo, přežije-li, soudit za zločiny proti životu. Situace je příliš vážná na to, abychom ji jakýmkoliv způsobem relativisovali,“ komentuje senátor Mejstřík.

Čeho si pan prezident nevíš!

Jan Pretel, 19. května 2007, Lidové noviny

Loňská zima nás překvapila nevídanými dávkami sněhu, po letech opět potěšila příznivce zimních radovánek, navnadila majitele lyžařských vleků a vyprovokovala je k dalším investicím. Ta letošní však byla zcela odlišná. Ubytovací zařízení na horách zela prázdnotou a ti, co do lyžařských středisek rychle investovali, se dokonce odvážili požadovat po státu náhrady za finanční újmy, které jim zima přinesla. Mezi oběma odlišnými zimami přišly povodně a záplavy, několik letních vln velmi vysokých teplot, pak zase „trocha“ sucha, nezvykle teplý podzim a do toho ještě v polovině ledna větrná smršť Kyrill.

Ale nebyli jsme v tom sami - podobná překvapení z rozmarů počasí zažívali i jinde. Nezvykle vysoké teploty byly v Severní Americe, ve Skandinávii, ale také v Číně, Africe či v Austrálii. Sucha panovala po dlouhé měsíce ve východní Africe a v Austrálii, sucho zničilo miliony hektarů nadějně úrody v Číně. Prudké deště a záplavy postihly jihovýchodní Evropu, sever Afriky, Bolívii, Ekvádor, Filipíny, severozápad i severovýchod Spojených států. Tak bychom mohli ve výčtu výrazných extrémů pokračovat a drobné, řekněme „běžné výkyvy počasí“ klidně ponechat stranou. Celé je to tak trochu zvláštní...!

Předpověď klimu neumíme

Již léta se klimatologové snaží pochopit souvislosti, zjistit možné trendy a odhadnout, jakým směrem se může další vývoj klimatu ubírat. Zdůrazňuji, že odhadnout, a ne předpovědět! V našem oboru lze totiž předpovědět pouze počasí. Úspěšnost předpovědi sice s vývojem poznání atmosférických procesů a s rozvojem výpočetní techniky roste, ale stále výrazně klesá s časem, pro který předpověď provádíme. Zatímco jednodenní předpověď mívá úspěšnost kolem 95 procent, týdenní obvykle nebývá úspěšnější než 60 procent. Chtít pak předpovědět klima jako jakési „průměrné počasí“ a navíc ještě na celá desetiletí dopředu, to skutečně klimatolog neumí a ještě hodně dlouho umět nebude! To je důvod, proč se uchyluje k odhadům a vývojovým projekcím. Ty vycházejí z co nejpřesnějšího popisu složitého klimatického systému a vzájemných vazeb mezi jeho složkami. Převedením všech dosud poznatých vztahů do soustav rovnic vlastně končí první část práce klimatologů. Pak nastoupí zejména ekonomové, kteří ve scénářích představí odhad dalšího socioekonomického vývoje světa. Po provedení numerických simulací se klimatologové, ekonomové, ale i další odborníci z dotčených zájmových oblastí sejdou, aby společně výsledky zhodnotili a provedli jejich interpretaci (Nerozhodují o ní tedy pouze klimatologové, jak se často mylně uvádí!). Společně pak předkládají odhady třeba politikům, kteří by měli posoudit případná rizika a rozhodnout, co a jak dál. Tolik tedy v kostce postup zpracování výsledků, třeba i těch, které obsahuje poslední zpráva OSN.

Téma podnebí stále více zajímá také veřejnost a publicisty, ale i bývalé či současné politiky. Právě jejich názory obvykle vzbuzují zájem nejenom proto, že jde o známé osobnosti, ale i proto, že jejich názory na podstatu problému a jeho řešení se mnohdy značně liší. Zaujala třeba nedávná tzv. Sternova zpráva, o jejíž zpracování požádal britský premiér Tony Blair těsně před svým rozhodnutím skončit v úřadě. Zpráva varuje před ekonomickými důsledky klimatických změn, nepřijme-li svět okamžitá řešení.

Oscarové hodnocení obdržel dokumentární film režiséra Davise Guggenheima Nepříjemná pravda, který je založen na přednášce bývalého amerického viceprezidenta Ala Gora. Film, stejně jako stejnojmenná Gorova kniha, pojednávají o globálních nebezpečích a rizicích, které tyto změny mohou v budoucnu vyvolat. Na základě představy velmi silného negativního vlivu člověka na stávající a budoucí klima planety se snaží v divácích či čtenářích vyvolat zájem o tuto problematiku a přimět je, aby změnili svoje chování.

I prezident Václav Klaus otevřeně projevuje své názory na toto téma. V poslední době zaujal třeba svými odpověďmi na otázky amerického Kongresu pro slyšení právě s Alem Gorem a tento týden mu vyšla již dlouho avizovaná knížka Modrá, nikoliv zelená planeta.

Přesvědčivý Gore

Al Gore jak v knize, tak i ve filmu postupuje značně systematicky. Vysvětluje podstatu skleníkového efektu a objasňuje příčiny jeho zesilování vlivem narůstajících koncentrací skleníkových plynů, neboť

právě ty ze zcela zřejmých fyzikálních příčin přispívají k nárůstu globální teploty planety: absolutně sice malému, ale pro změny v klimatickém systému velmi významnému. K pochopení principu není třeba mít žádné zvláštní vzdělání, bohatě postačuje středoškolská fyzika. Ani doložení nárůstu globálních emisí oxidu uhličitého v posledních desetiletích a významného podílu člověka Gorovi nečiní potíže, protože jde o fenomény měřitelné, a tudíž těžko zpochybnitelné. Skutečnosti jsou podávány velmi přesvědčivě, ve filmu až nadmíru emotivně. Když ale vidíte třeba čtyři satelitní fotografie postupně vysychajícího afrického Čadského jezera z let 1963 až 2001, tři příklady odtávání Grónského ledovce z let 1992 až 2005 či fotografie postupně se vyvracejících smrků na Aljašce (tzv. „opilé stromy“), pak záhy přestanete pochybovat o tom, že vody v Africe ubývá, že Grónský ledovec odtává, nebo že tundra na Aljašce taje, a stromy tak ztrácejí pevnou půdu pod nohama.

Al Gore je především politik, a proto rád některé detaily nadsadí, mírně zkreslí, někde ukáže jen část pravdy. Určitě proto, aby více upoutal a svůj projev učinil zajímavějším. Byť klimatické modely poskytují spektrum možných scénářů, vybírá z nich samozřejmě ty nejkatastrofičtější. Občas se najdou i pasáže, které se příliš na pravdě nezakládají. Například vliv klimatické změny na zvýšení četnosti výskytu hurikánů a tajfunů zatím ještě prokázán není a k zatopení třeba Floridy, New Yorku či Pekingu by se musely hladiny oceánů zvednout o několik metrů - a k tomu pouhým nárůstem emisí dojít nemůže. Knížce i filmu je třeba přiznat, že jejich obsah a ladění může veřejnost znejistit a vzbudit v ní nakonec i přesvědčení, že probíhající změny je třeba brát vážněji než dosud, nepodceňovat je a zamýšlet se nad nimi, což byl zřejmě i hlavní záměr.

Klausova Modrá, nikoliv zelená planeta se na problém dívá z opačné strany. Je postavena na představě „soudobého střetu o lidskou svobodu“. Podle autora ji na počátku 21. století již neohrožuje socialismus, ale „téměř bezskrupulózní ideologie s přírodou nesouvisejícího environmentalismu“, který „nemá s přírodními vědami nic společného a nemá nic společného ani se společenskými vědami, do kterých chce zasahovat“. Souhlasím, ale nevím, jakou definici „environmentalismu“ má Klaus na mysli. Jde mu skutečně pouze o ten nejradikálnější environmentalismus představovaný ekoterorismem či ekoanarchismem, nebo jím označuje vše, co má jakýkoliv vztah k ekologii?

Přírodní prostředí, ekologie a environmentalismus, to totiž není zcela totéž! Ekologie byla v původním významu biologická věda, která se zabývala vztahem organismů a jejich prostředí a vztahem organismů navzájem. Postupem času se jako vědní obor rozšířila i na další vědy, zejména přírodní. Občas je ale tento termín přeneseně používán i jako označení určité ideologie a zde již začíná docházet k nebezpečnému směšování pojmů ekologie a environmentalismu. Ten se totiž na základě různých pojetí zdrojů vnitřně diferencuje nejenom na radikální či umírněný, ale jako termín je často používán i k podpoře koncepcí udržitelného rozvoje jako neideologického souhrnu ekonomicko-legislativních strategií a technologických inovací za účelem sladění civilizačního tlaku na přírodu s jejími adaptačními limity. Na úrovni ekologického pohledu na svět je člověk součástí ekosystému, nad kterým se nachází jeho „socioekonomická nadstavba“, kterou může ovlivňovat. Přírodní prostředí a jeho tvorba a ochrana je pak průnikem ekologie a její socio-ekonomické nadstavby.

Z Klausových formulací a četných odkazů v knize se zdá, že se jeho pohled zužuje pouze na vztah ekonomie a environmentalismu, pod který ale zahrnuje i ekologii a přírodní prostředí. To pro něj prakticky není a tvrdí, že „neexistuje žádný předem daný optimální stav světa, který máme povinnost chránit“. S tímto výrokem je skutečně třeba polemizovat, protože to byla právě ekologie, která se jako vědní disciplína například na počátku devadesátých let u nás příznivě podepsala třeba jenom na výrazném zlepšení kvality ovzduší a čistoty vod. Určitě je dobře, že ekologie přestala být tím téměř zakázaným tabu, kterým byla za minulého režimu!

Podle Klause existuje pro ekonomiku přírodní prostředí pouze tehdy, je-li definováno buď jako zdroj, či odpad, za které je třeba zaplatit. Je-li definováno jinak - pak prostě neexistuje! Jelikož lze nalézt spousty důkazů o změnách, které se v klimatickém systému odehrávají, tak bych očekával, že nad nimi nebude Klaus přivírat oči. Předpokládal bych, že se bude snažit mezi ekologií (prosím, ne environmentalismem!) a ekonomikou nalézt kompromis a pokusí se do svých ekonomicky laděných úvah zahrnout třeba externality, které v přírodě lidskou činností vznikají. Místo toho však samotnou existenci jakýchkoliv změn zpochybňuje!

Například energetické zdroje jsou podle něj „vytvářeny lidmi a podstatou jejich existence je růst lidského poznání, které nemá žádné přirozené limity“. Jsou proto z ekonomického pohledu nevyčerpatelné, neboť „vyčerpávající se zdroje jsou díky růstu jejich cen průběžně a hladce nahrazovány jinými, případně šetřeny jejich úspornější spotřebou“. Toto vcelku bezstarostné tvrzení však vyvolává otázku, bude-li zdrojů vždy dostatek a jaká bude jejich cena.

Václav Cílek a Martin Kašík se ve své knize Nejistý plamen zabývají otázkou zdrojů ropy a výhledů její těžby. Zásoby odhadují na dalších 40 až 70 let, ale potíže s její dostupností můžeme očekávat již během příštího desetiletí. Vše totiž podle nich nasvědčuje tomu, že alternativní zdroje energie nedokážou levnou ropy zatím rychle a účinně nahradit a vývoj nových technologií, třeba jaderné fúze, je daleko pomalejší, než se před desetiletími očekávalo. Cílek s Kašíkem zcela reálně připouští možnost velmi negativního synergického scénáře, kombinujícího vysoké ceny ropy, klimatickou změnu, vliv stárnoucí populace a politickou radikalizaci. Přesto se, jak sami říkají, snaží „nepodlehnout povinně optimistické ideologii ekonomů, ani katastrofickým scénářům typu velké vymírání lidstva“. Přečteme-li si jejich knížku po knížce Klausově, rázem nás napadne otázka, je-li Klausův ekonomicky laděný „techno-optimismus“ vůbec namístě a je-li naše svoboda vlastně ohrožována!

Nerad bych, aby moje řádky vyzněly jako zoufalý pokus za každou cenu kritizovat Klausovu knížku. Určitě je dobré, že ji pan prezident napsal, protože je třeba, aby zazněly všechny názory a otevřela se vyvážená diskuse k tématu. Kdybych ji však mohl číst tak, že o existenci problému klimatické změny ví, zvažuje jeho rizika a zároveň nás varuje před radikálními, ale někdy třeba i umírněnými environmentalisty, skutečně bych ji velice ocenil. Určitě se s panem prezidentem shodují na nesmyslnosti řady kroků, které environmentalisté soustavně vymýšlejí a které v poslední době kolem sebe vidíme stále častěji. Vymýšlejí je, aniž by si dali práci být jenom s elementárním odhadem toho, co nás jejich nápady mohou stát a jaký profit ve skutečnosti přinesou -chybí jim totiž ona „cost-benefit analýza“, o které Klaus tak často hovoří.

Zcela chápu, že Václav Klaus „už není jenom znepokojen, že se už i zlobí“, a že právě to ho přimělo k napsání útlé knížky. Stejně jako Al Gore, i on s ní určitě sklídí zaslouženou pozornost. Ale škoda pro něj, že zcela přehlédl fyzikální podstatu problému a ve svém přílišném zahledění do všemocné ekonomie přehlédl i to, že se na Zemi už cosi odehrává...!

Jan Pretel, Autor (*1943) je vedoucí oddělení klimatických změn Českého hydrometeorologického ústavu

Zhasínejme, radí prezident

15.05.2007 - VÁCLAV DOLEJŠÍ, Jan Gazdík - MFDnes, str. 04

Václav Klaus ve své nové knize Modrá, nikoli zelená planeta zpochybňuje globální oteplování

Praha - Přečíst si jen stranu 126 s radami, jak bojovat s globálním oteplováním, člověk by málem propadl dojmu, že jejím autorem je Václav Havel, nikoliv Václav Klaus.

„Nemějme největší možná auta. Neříkejme veřejné dopravě socka, což mne osobně velmi uráží. Nemaximalizujme vlastnictví co největšího počtu věcí, pokud možno dovezených z co největší dálky,“ volá prezident Klaus ve své nové knize Modrá, nikoli zelená planeta po ekologickém chování.

A připomíná zážitek z cesty po Japonsku, kde na ostrově Kjúšú s minerálními prameny dostal k obědu ve „skleněných, tedy těžkých lahvích“ francouzský Evian. „Velmi jsem přemýšlel, jak musí být ekologicky náročné přes půl světa dovážet obyčejnou vodu. Přesně to je o ekologii, o šetrném zacházení s přírodou.“ Nad tímtež se tradičně pohoršoval i jeho předchůdce a věčný rival Václav Havel. „Proč nekonečné řady kamionů převážejí máslo od nás do Dánska a z Dánska zase máslo k nám?“

Tím však podobnost končí. Klaus ve své „klimatologické“ knize, kterou zítra čeká křest, bojuje s globálním oteplováním. Klima se podle něho měnilo vždy, takže nemá cenu s tím bojovat a vynakládat na to miliardy. „Každé malé dítě se učí ve škole o kolísání teplot, o době ledové, o úplně jiné vegetaci ve středověku než dnes,“ píše Klaus.

V díle, které dával dohromady tři měsíce, se hodně zaštiťuje názory dánského statistika Bjørna Lomborga, autora knihy Skeptický ekolog.

Pro prezidenta, hrdého na titul profesora ekonomie, se klimatické oteplování stalo novým tématem po kritice Evropské unie.

Zatímco řada ekologů varuje před katastrofou, Klaus na teplejším klimatu vidí klady. Některé svérázné: „Sice pod vodou zmizí pár ostrůvků v oceánu, ale zase rozmrzne Sibiř; levnější ovoce a zeleninu si bude moci dovolit více lidí, takže jich pak bude míň umírat na rakovinu; nebude tolik lidí umrzat, zatímco vedra jich tolik neskolí.“

Klimatologové komentují Klausovu prvotinu v jejich oboru rozporuplně. Nápad se jim sice líbí jako provokující pobídka k diskusi, ale s obsahem knihy mají problém.

„Pasuje ekonomiku do pozice všemocné nadvědy,“ vyčítá prezidentovi klimatolog Jan Pretel. „Navíc hází do jednoho pytle extrémní environmentalisty s umírněnými zelenými i respektovanými ekology, jimž není lhostejné životní prostředí.“

„Jako svědek celosvětové debaty už nejsem jenom znepokojen. Já už se zlobím. Proto ta kniha.“ prezident Václav Klaus

EKOLOGIE: Odmítněme environmentalistická vydírání

Luboš Zálom, Neviditelný Pes, 22. května 2007

Málokteré knize se u nás v poslední době dostalo víc mediální pozornosti, než novince Václava Klause, ve které si vzal na paškál poplašné zprávy environmentalistů a opřel se do jejich snah svázat svobodu jednotlivce nekonečnou řadou zhoubných regulací ve snaze uvádět do praxe jejich zelenou ideologii. Proti knize Modrá, nikoli zelená planeta, se okamžitě vyjil bezpočet komentářů ze strany profesionálních ekologů. Jejich reakce se jen málokdy zmohly na něco víc, než na pokusy o povýšené zesměšňování a hraný údiv nad tím, jak si někdo může vůbec dovolit zpochybňovat dogmata o lidské účasti na globálním oteplování. Vypovídá to mnoho o tom, jak ekologové jednájí a jak prosazují svoje názory.

Názory Václava Klause na ekologické problémy jsou všeobecně známé a jsou asi tak to jediné, co ještě dokáže české environmentalistické kruhy probudit ze samolibého uspokojení nad tím, že jejich myšlenky jsou dnes takřka hybnou silou světa. Je potřeba říct, že Klaus se nepouští do polemiky s ekologii jako vědou. Nezkoumá povětrnostní podmínky, nevyjíždí s arktickými výpravami za severní polární kruh, aby tam nasbíral geologické vzorky za účelem výzkumu stavu ledovců před dávnými lety. Neměří denně teplotu vzduchu a nesestavuje grafy. Nepouští se do křížku s ekologií, ale s environmentalismem. Tyto dva pojmy je potřeba důrazně odlišovat, přestože se mnozí environmentalisté rozdíl mezi těmito dvěma slovy snaží spíš stírat. Ekolog je samozřejmě vědec, který má svoje závěry podložené výzkumem (což nutně neznamená, že jde o závěry správné). Environmentalista je především ideolog, který přebírá závěry ekologů a snaží se podle nich vytvářet praktickou politiku nebo na ni působit.

Environmentalista však vychází z mnohem hlubších filozofických premis - z nedůvěry v lidský rozum, v lidskou schopnost racionálního jednání, z myšlenky podřízení člověka přírodě a z myšlenek o lidské přirozené zkaženosti. Podle ekologů je člověk jakýmsi omylem přírody, bastardem, který se přírodě vymkl z rukou, a teď působí jako ta nejhorší ničivá síla planety. Ekologové občas přímo prohlašují, že Země by se měla člověka zbavit (pokládají přitom, jako například James Lovelock, přírodu za jakousi velkou globální jednající bytost), a snaží se o to například pomocí virů a přírodních katastrof, a pak na této planetě zavládne ideální život, plný krás a harmonie mezi všemi živými bytostmi. Problém je ten, že nebude nikdo, kdo by se z takové krásy a harmonie mohl těšit, ani nikdo, kdo by ji vůbec mohl definovat. Ideálem ekologů je prostě Zeměkoule bez člověka. Jejich pohnutkou je inherentní nenávisť k člověku, kterou jsou někteří z nich ochotni přímo přiznat, jiní ji zastírají i sami před sebou. Je to stejná sveřepá nenávisť, kterou k lidské bytosti chovají komunisté, nacisté, a vůbec socialisté všech barev. Zatímco však zbraní k prosazování svých filozofických předpokladů do praxe komunistům posloužily Marxovy rádobovědecké ekonomické postuláty, ekologové si jako zbraň berou do ruky závěry biologů a ekologů.

Marxovy ekonomické závěry byly vyvráceny teorií i praxí, a jen naprostá menšina fanatiků už dnes věří, že komunismus přinese ráj na zemi. Environmentalismus má naproti tomu dnes silné vědecké zastání a podporu široké veřejnosti. Je snadné propadnout iluzi, že teze o globálním oteplování, ničení přírody, vyčerpání zdrojů, jsou naprosto jasné a vědecky potvrzené. Ze všech stran se na nás valí varovné zprávy o tání ledovců, blížících se hladomorech, rozvrácení ekosystémů, a znemožnění normálního života na této planetě. Jsme těmto poplašným zprávám vystavováni v médiích, dětem jsou vykládány ve školách. Environmentalisté si mohou mnout ruce.

Ale je tomu skutečně tak? Environmentalisté se často na své odpůrce dívají s opovržením a přehrávanou nechápavostí, jak někdo může nesouhlasit s něčím, co říká vědecký konsenzus. Je ovšem nesmyslné se zaštiťovat vědeckým konsenzem, protože míra shody nad nějakým problémem o jeho povaze neříká vůbec nic. Představme si středověkého astronoma, který dospěl k poznání, že Země vůbec není středem vesmíru, jak o tom mluvili soudobí učenci. Konsenzus je drtivě proti němu, ale přesto to neznamená, že by tento konsenzus byl ve shodě se skutečností. I kdyby si všichni vědci světa mysleli, že Zeměkoule je středem vesmíru a vše se kolem ní točí, neznamená to, že mají pravdu. I kdyby pouze jeden jediný člověk prohlašoval, že tomu tak není, není menšinovost jeho názoru žádný racionální důvod k tomu, aby byl prohlášen za nepravdivý. Stejně je to i s poukazováním na vědecký konsenzus v případě ekologické problematiky. Snad jen s tím rozdílem, že zatímco středověkému odvážlivci, který se opovážil sáhnout na dogmata o Zemi jako středu vesmíru, hrozilo upálení na hranici, dnešní vědci, kteří přinášejí důkazy o zpochybnitelnosti dogmat o globálním oteplování nebo vyčerpání surovin, se místo o život musejí obávat pouze o svou pověst v akademické obci - jsou vyštíváni na okraj zájmu vědců a médií a je na ně poukazováno jen jako na obskurní raritu.

Každý si může sám pro sebe provést malé statistické srovnání, otevřít libovolný počet čísel libovolných novin nebo časopisu, a porovnat, na závěry kterých skupin vědců se články, vyprávějící o blížící se globální katastrofě, odkazují. Články takových vědců, jako je například český klimatolog Jiří Svoboda, nebo odkazující se na ně, jsou v naprosté menšině.

Přitom tito "heretici" podávají pádné důkazy o tom, že s teoriemi o lidském podílu na globálním oteplování není něco v pořádku, a že teplotní výkyvy, závislé na mnoha faktorech, například na sluneční činnosti, se cyklicky neustále opakují, a my se momentálně nacházíme v teplejším období, které bude dříve nebo později zase vystřídáno chladnějším. Stejně tak poukazují na skutečnost, že dosavadní měření teplot je nepřesné, a srovnání s teplotními údaji z historie, kdy se k měření teploty používají například rozestupy letokruhů u prastarých stromů, mohou být velmi zavádějící. A že superpřesné počítače, pomocí kterých ekologové stanovují své prognózy, vycházející ze zavádějících měření, nemohou podávat stoprocentně přesvědčivé závěry.

Podobní "kacíři" přesvědčivě vyvrátili mýty o vyčerpávání zdrojů, což byl (a pro někoho stále je) vykonstruovaný problém, který mnohé utvrdil v dojmu, že lidstvo čeká neodvratná zkáza a zhroutil ekonomiky, protože všechna naleziště ropy, uhlí, zinku, a mnoha dalších surovin, budou vyčerpána. Pokud se objevil někdo, kdo poukázal na to, že zdroje nemohou být vyčerpány, protože člověk vlastně sám zdroje vytváří svou tvůrčí činností, byl zatracován, zesměšňován a odsouván do pozice naivního diletanty. Přitom stačí připomenout notoricky známou blamáž Římského klubu a zprávy Limity růstu (1972), kterou si nechal připravit vědci z amerického MIT, a která s pomocí nejmodernější tehdejší techniky předpověděla vyčerpání zdrojů do dvou desetiletí. V roce 1991, jak známo, musel Římský klub své závěry přehodnotit, protože se ukázalo, že zdrojů surovin je naopak více, než tomu bylo před dvaceti lety. Tři autoři této publikace však nelenili, a připravili přepracované vydání, ve kterém pouze posunuli dobu vyčerpání nalezišť surovin dále do budoucnosti, avšak zopakovali stejnou metodologickou chybu, jako před dvaceti lety - zapomněli na to, že pojem zdroj není konstantní, ale mění se v čase s tím, jak člověk nalézá nová a nová naleziště a přichází s novými a novými technologickými řešeními. A jako další příklad je možné zmínit sázku alarmisty Paula Ehrlicha s ekonomem Julianem Simonem, který prohlašoval, že zdroje v podstatě není možné vyčerpávat. Předmětem sázky byly ceny vybraných surovin a jejich růst, který by dokládal snížení jejich zásob. Ehrlich tehdy sázku prohrál - cena zvolených surovin se snížila, což je jasný důkaz o tom, že jejich užitečné množství se zvýšilo.

To byly pouze dva příklady toho, jak byly znemožněny teze o vyčerpávání zdrojů, které se, stejně jako dnešní varovné zprávy o globálním oteplování, zakládaly na "nezpochybnitelném" vědeckém konsenzu, "superpřesných" modelech, a byly důvodem pro různé návrhy v praktické politice. Styl jednání dnešních environmentalistů varujících před ničivými efekty globálního oteplování, je shodný s jednáním aktivistů, navrhuje politické činy k zastavení vyčerpávání zdrojů.

Není potřeba se dlouze rozepisovat o tom, že mnozí klimatologové a ekologové jsou dnes v podstatě korumpováni potřebou mnoha politiků mít vědecky ověřené podklady pro své záměry regulovat ekonomiku i životy jednotlivců. Pokud by klimatologové přišli se závěry, které by ekologické hrozby globálnímu klimatu jednoznačně zpochybnily (a nemuselo by to být ani přímé odmítnutí, zpochybnění lidské viny na globálním oteplování by bohatě stačilo), zmizí důvody pro práci mnoha politiků. Ekologické otázky jim přinášejí odůvodnění jejich práce. Kdo vypisuje granty na výzkumy v oblasti ekologie a klimatu? Jsou to především vládní nebo mezivládní organizace, ministerstva životního prostředí, nebo neziskové organizace s napojením na vládní rozpočty. Ze strany politiků, jako byl například environmentalistický viceprezident Al Gore, je jasná poptávka po závěrech, které jim umožní provádět praktickou politiku a kromě toho vypisovat další a další nutné výdaje na další, zpřesňující výzkumy. Což roztáčí spirálu vědecké korupce, a je to nepopíratelný fakt. Zatímco kdyby jakákoliv průmyslová korporace vypsala grant na výzkum klimatu v naději, že budou dogmata environmentalistických politiků vyvrácena, okamžitě by se ozvaly tisíce hlasů varující před touto neslýchanou korupcí, současný stav, kdy jsou vědci korumpováni ze strany vlád, očividně nikomu nevádí.

Odmítání dnešního alarmistického proudu není však zdaleka jen věcí několika jednotlivců, ale mnohem početnějšího zástupu vědců. Například v roce 1998 se více než 2000 amerických klimatologů (z celkem 17 tisíc vědců různých oborů) ohradilo proti plánovanému přijetí Kjótského protokolu. A je možné jmenovat vědce, jako je například Frederick Seitz nebo Fred Singer, kteří rozhodně nejsou žádnými diletanty, jak by je snad mnozí environmentalisté chtěli nazývat. Nejen, že je tedy poukazování na vědecký konsenzus nesmyslnou a o ničem nevyprávějící argumentací, ale ono zde ani o žádný konsenzus nejde. Není prostě pravdou, že by, jak se v diskusním fóru uspořádaném Centrem pro ekonomiku a politiku vyjádřil zelený soudruh Martin Bursík, 99,9 %

klimatologů bylo v závěrech o globálním oteplování zajedno. Nemělo by nás však překvapovat, že se environmentalisté a zelení socialisté v argumentaci uchylují k překrucování a lžím.

Zatím jim to, očividně, vychází. O to víc je však dokáží rozzuřit oponenti, kteří svá protistanoviska formulují jasně a hlasitě. V zásadě mají dva modely reakce na nesouhlas: přehlížení nebo zesměšňování. Přehlížení je vhodnou zbraní na takové protivníky, kteří jsou přímo u zdroje informací a jde o ekology nebo klimatology. Často takoví vědci, mezi nimi například zmíněný Fred Singer, byli původně hlasitými zastánci alarmistického proudu, a jejich varování o nebezpečí oteplování planety se těšila velké pozornosti. Poté však, co ve svých závěrech objevili logické nebo faktické chyby, a upozornili na ně, čímž se postavili na opačnou stranu názorového spektra, byli většinovým názorem přehlášeni a odsunuti do pozadí. Zesměšňování se environmentalistům jako zbraň hodí tehdy, kdy jejich protivník není přímo kapacitou v oblasti ekologie nebo klimatu, a kdy je tedy možné, v náležitě vtípné formě, poukázat na jejich neznalost nebo ideologickou zaslepenost. V případě Václava Klause, který samozřejmě není klimatologem, si environmentalisté vybrali zesměšňování, a není to poprvé. Stačí si vzpomenout na jeho nedávný výrok v Hospodářských novinách, že nevidí žádné ničení přírody. Bouřlivé zesměšňující reakce na sebe nedaly dlouho čekat a bylo jich opravdu hodně.

Přitom i názor o neexistujícím ničení přírody je logický. Každý živý tvor na této planetě využívá svoje okolí v souvislosti se svými potřebami, a to v maximálním možném množství. Každý tvor své okolí do jisté míry mění a utváří pro sebe. Samozřejmě, že životní potřeby a možnosti mravenců jsou v nepoměru s životními potřebami člověka. Pokud člověk, stejně jako jakýkoliv jiný živočišný druh, musí zabezpečit svou existenci na úrovni svého standardu, potom vybudování továrny není ničením přírody, protože člověk je její součástí a postavená továrna je pouze projevem jeho existence a zajištění jeho potřeb. Kdybychom si představili, že postavená továrna představuje zničení části přírody, pak, podle stejné logiky, sloní stáda, která plní porosty keřů a stromů v africké savaně, představuje stejné ničení přírody - a přesto nikdo nepožaduje, aby se tato sloní stáda vystřílela, nebo aby jejich životní potřeby byly násilně omezovány. A co kolonie mravenců, která si na idylické travnaté louce postaví obrovské mraveniště, čímž tuto louku v podstatě zničila a zdevastovala? Pokud by na tyto absurdní příklady někdo namítl, že zvířata žijí v souladu s přírodou a ekosystém nijak nenarušují, pak se nabízí otázka, zda tedy tím jediným správným způsobem, jak by měl člověk fungovat a žít, je život na primitivní pravěké úrovni. Sice v souladu s přírodou podle představ environmentalistů, ale zato se třást zimou v jeskyni, ve strachu před dravou zvěří, ohrožený banálními nemocemi, neustále čelící nesmírné dětské úmrtnosti, dožívající se nízkého věku, a většinu času bojující o holý život. Takový je ideál environmentalismu.

Tím se vracím k úvodním odstavcům článku. O to totiž environmentalistům jde: o snižování blahobytu lidí. A vůbec nezáleží na tom, zda ono snížení blahobytu má být "pouze" v rámci ochrany údajně devastovaného klimatu, nebo zda jejich ideálem je život lidí v přísně vedených zemědělských komunitách, bez techniky, automobilů a všeho pohodlí, které si dnes lidé mohou dopřávat. Není pochyb o tom, že environmentalismus je socialistická, kolektivistická ideologie, jejímž cílem je zničení individuality člověka. Stejně tak je velmi zřejmé, že ačkoliv si dnes na sebe tento zelený socialismus bere líbivou přívětivou masku, ze které vyzařuje starostlivost a péče o kvalitní život lidí, o zelené lesy a čistý vzduch, o všechny živé tvory na této planetě, je to stejná maska, kterou na sebe vždy brali komunisté, když mluvili o pozvednutí člověka z "pouhého otroka kapitálu" a o sociální spravedlnosti.

Komunisté svou masku už dávno ztratili, ale environmentalisté svou pravou tvář dosud skrývají, a více či méně úspěšně se jim to daří, protože většina lidí se nesnaží pochopit jejich nejhlubší filozofické předpoklady - jejich nenávisť k technologickému pokroku, nenávisť k blahobytu, nenávisť k rozumu jako prostředku jeho dosažení, a v konečném důsledku bezbřehou nenávisť k člověku. Bylo by však lépe tuto jejich masku odkrýt dříve, než se probudíme do skutečné socialistické diktatury, která se od té předchozí komunistické bude lišit pouze barvou loga. Každým environmentalistickým úspěchem v praktické politice, každým dalším zvoleným Alem Gorem nebo Martinem Bursíkem, se k této diktatuře přibližujeme. Všechna jejich alarmistická provolávání o globálním oteplování, stejně jako veškeré politické návrhy z těchto provolání plynoucí (ať už jsou to návrhy na ekologické daně nebo omezování produkce), je proto potřeba důrazně odmítnout.

HN IHNEC.CZ 28.5.2007

Spor o Klausovu knihu: Klimatolog vs. ekonomové

Ladislav Metelka: Odborná, nikoli ideologická klimatologie

(odpověď V.Klause následuje - pozn.Samuel Sluníčko)

"Občas slyšíme, že se svými úvahami o věcech, jako jsou klimatické změny, ekonomové pletou do řemesla meteorologům či biologům, ale to vůbec není pravda. Nic z jejich oborů si nikdo z nás nedovolí komentovat, natož zpochybňovat." (Václav Klaus, přednáška Ekonomie a globální oteplování na Vysoké škole ekonomické v Praze 2. května)

Ve smyslu výše uvedené zásady se vyjádřím hlavně k šesté kapitole knihy Václava Klause Modrá, nikoli zelená planeta. Nejsem ekonom ani politik a necítím kompetenci vyjadřovat se k dalším kapitolám. Nicméně 6. kapitola je svým názvem i obsahem výrazně klimatologická.

Manipulativní výběr...

V jejím úvodu Václav Klaus popisuje některé parametry časové řady průměrných ročních teplot ze stanice Opava, které získal od Českého hydrometeorologického ústavu (ČHMÚ).

Zdále však neuvádí všechny důležité informace, jež k této datové řadě dostal. Pečlivá selekce informací podle toho, jakému účelu mají sloužit, je tu více než zřejmá.

V podkladových materiálech je skutečně uvedeno, že lineární trend za celé období 1921 - 2006 je + 0,0028 stupně Celsia za rok a že tento trend není statisticky významný. Zároveň ale bylo také konstatováno, že statistické testy ukazují nevhodnost lineárního trendu pro odhad systematických změn střední úrovně této časové řady jako celku. Parabolická aproximace pak jasně ukazuje poměrně prudký růst hodnot ve druhé polovině časové řady.

Pokud bychom se omezili na období, pro které je lineární trend statisticky vhodný (například pro data od roku 1940), dostaneme trend statisticky významný. Václav Klaus má tedy pravdu v tvrzení, že "jiná volba počátku by mohla dát jiný výsledek"; jen je třeba dodat, že v tomto případě vychází statisticky významné oteplování.

...a z výjimečné stanice

Dodejme navíc, že stanice Opava se nejeví jako dostatečně reprezentativní pro popis systematických teplotních změn na území České republiky. Patří ke zhruba 15 % nejméně reprezentativních stanic, což je zřejmě způsobeno především její excentrickou polohou v rámci ČR.

Do podkladových materiálů byly tedy doplněny i grafy vývoje teplot na stanicích Hradec Králové (1921 - 2006), Klatovy (1921 - 2006) a Milešovka (1905 - 2006), které jsou pro území ČR reprezentativnější. Všechny tyto stanice vykazují statisticky významný trend oteplování; možná proto v knize Václava Klause prezentovány nejsou.

Tolik doplnění k "výchozí ilustraci problému" ze strany Václava Klause.

Drama Michaela Crichtona

Dále se musím zastavit u tvrzení Václava Klause, že "měsíc leden 2007 zaznamenal i u nás překonání teplotního rekordu za posledních 46 let". Autor se následně ptá: "Bylo před 46 lety také globální oteplování, nebo byl právě tehdy, před 46 lety, nějaký náhodný výkyv?"

Odpověď zní: Nebyl. Toto tvrzení vyplynulo pouze z toho, že leden 2007 byl evidentně porovnáván s ostatními ledny pouze za období 1961 - 2006. Pokud se ale podíváme na delší období, zjistíme, že tento měsíc byl srovnatelný jen s lednem 1921 a že byl teplejší než všechny ostatní ledny nejméně od roku 1848.

Kdybychom takto porovnávali celou zimu 2006/2007 (tedy prosinec 2006 až únor 2007), vyjde poměrně jasně jako nejteplejší zima za celou dobu přístrojových pozorování na našem území. Podotýkám ale, že tyto skutečnosti samy o sobě nejsou žádným důkazem globálního oteplování.

Dále Václav Klaus uvádí dvě alternativní prezentace téhož grafu globálních průměrných teplot za období 1880 - 2003 podle amerického spisovatele science-fiction a scenáristy Michaela Crichtona. Ukazuje, že podle volby měřítka a délky časové řady "jeden z nich vývoj dramatizuje, druhý naopak velmi "zklidňuje".

To možná může být zajímavý argument pro filmového producenta, ale každému, kdo statisticky zpracovával nějaká data, bude taková argumentace asi připadat docela úsměvná. Závěry získané z každé takové řady totiž nesmějí být závislé na tom, zda řada na pohled působí "dramaticky" nebo "uklidňujícím dojmem".

"Hokejka" platí dál

K dále zmíněnému vědeckému sporu, známému jako Mann versus McIntyre a McKitrick, o takzvaný "hokejový graf" bych dodal snad jen to, že existují práce, které jasně ukazují, že McIntyre a McKitrick se ve své kritice Manna dopustili některých chyb v metodice zpracování dat. A že výsledky získané Mannem jsou v zásadě správné.

Dnes už existují řádově desítky dalších rekonstrukcí teplot, které mají podobný průběh jako Mannova "hokejka", a přitom některé z nich jsou na Mannovi datově nebo metodicky nezávislé.

Není pravda, že "hokejový graf" byl ze 4. zprávy Mezinárodního klimatologického panelu (IPCC) "vymizikován a všichni se tváří, jako by nikdy neexistoval". Stačí podívat se do plného znění zprávy 1. pracovní skupiny IPCC. Tam je teplotních rekonstrukcí daleko více a od Mannovy se v principu zase až tak moc neliší.

Problém je tedy zřejmě jen v tom, že ve 4. zprávě IPCC nejsou tyto grafy explicitně nazvány "hokejkami". Pak samozřejmě záleží na tom, jak kdo věci hodnotí. Zda podle jejich vlastností, nebo jen podle názvu...

Dalších několik stran Klausova textu zabírají citace různých autorů, více či méně spojených s klimatologií, stejně jako autorů zcela mimo tento obor. Směs citací recenzované (často ale neklimatologické) literatury, tištěných novinových, či dokonce internetových článků samozřejmě nemůže budít ani zdání odborné argumentace ve vztahu ke klimatologii. Ta probíhá v jakémkoli oboru zcela jiným způsobem a používá zcela jiných zdrojů.

Řadu citovaných autorů rozhodně nelze považovat za klimatology, přesto se ale vyjadřují k jasně klimatologické problematice. Jak se to slučuje s Klausovou zásadou, že "nic z jejich oborů si nikdo z nás nedovolí komentovat, natož zpochybňovat", to opravdu nevím.

Citovaná tvrzení jsou totiž plná nejasností, sporných či nedoložených tvrzení, ale i elementárních chyb. Citace takových zdrojů je ale dvojsečnou zbraní: místo aby knihu argumentačně podpořily, spíše jí škodí.

Omyl na úvod

Václav Klaus se silně mýlí už v samém úvodu knihy, když píše: "Problematika globálního oteplování je totiž více záležitostí věd společenských než věd přírodních."

Nikoli. Pokud se ptáme, zda globální oteplování existuje, jak se kde projevuje, k jakým změnám fyzikálních parametrů atmosféry při něm dochází a co je jeho příčinou, je to jednoznačně záležitost především fyziky atmosféry a statistického zpracování dat o ní, tedy záležitost klimatologie.

Společenské vědy, včetně ekonomie, do této problematiky vstupují až v okamžiku, kdy se začneme ptát: Co s tím? Jaké škody hrozí? Má, nebo nemá smysl s tím něco dělat? Kolik nás bude stát adaptace? Kolik prevence? A vyplatí se to? Při řešení těchto otázek je pak úloha ekonomie samozřejmě nezastupitelná.

Klimaskeptický traktát

Knihu Václava Klause lze nejlépe charakterizovat jako ideologický klimaskeptický traktát. Jen to může omlouvat silně selektivní výběr informací a jejich zdrojů podle toho, jak odpovídají ideologickému záměru knihy, což se v šesté kapitole zcela zřetelně stalo.

Pokud by ale tato kniha měla být pobídkou k smysluplné diskusi, pak by diskuse musela vycházet z odborných poznatků příslušných oborů. Nikoli ze slovních přestřelek, posilovaných pochybnou či neobornou argumentací, nebo dokonce z různě barevných ideologií.

Autor, klimatolog, pracuje v Českém hydrometeorologickém ústavu

HN IHNEC.CZ 29. 5. 2007

PREZIDENT REPUBLIKY

Václav Klaus: Nejde o spor klimatologů a ekonomů

(odpověď na předchozí článek - pozn. Samuel Sluníčko)

Pracovník Českého hydrometeorologického ústavu Ladislav Metelka ve včerejším vydání na tomto místě polemizoval s mou knihou Modrá, nikoli zelená planeta (Odborná, nikoli ideologická klimatologie, HN, 28. května). Na rozdíl od některých jiných rádo by polemik je s čím polemizovat, protože se nejedná pouze o aprioristické odmítání knihy bez jejího čtení.

Nepřu se s klimatologií

Chtěl bych říci, že nejde ani o spor klimatologie a ekonomie, ani klimatologů a ekonomů, protože se zabývají jiným předmětem. Spor vedu s těmi, kteří se zaštiťují závěry některých klimatologů (a dalších přírodovědců) a na základě jejich závěrů dělají dalekosáhlé závěry o lidské společnosti, o chování člověka a navrhují zcela extrémní regulaci lidských aktivit a tím i lidské svobody.

Názory těchto lidí vycházejí z - dnes v médiích a v politické sféře dominantních - představ, které jsou založeny na třech přírodovědních hypotézách:

- zlomovém pohybu globálních teplot na zemské kouli (vymykajícím se standardnímu "přírodnímu" pohybu a standardnímu přírodovědeckému vysvětlení);
- zvyšujících se emisích oxidu uhlíku díky průmyslové aktivitě lidstva a
- kauzální souvislosti mezi zvyšujícími se emisemi oxidu uhlíku a globální teplotou.

Obvykle bývá deklarováno, že o těchto třech hypotézách existuje vědecký konsenzus. Mnoho autorů však nepřijímá termín vědecký konsenzus jako pojem, se kterým je možné argumentovat, protože ve vědě nejde o konsenzus, ale o seriózní testování vědeckých hypotéz.

Má-li termín vědecký konsenzus znamenat "všichni vědci" nebo "jejich velká, zcela dominantní většina", pak je proti tomu třeba protestovat, protože to pravda není.

Selekce? Ano, ale záměrná

Tyto hypotézy nezastávají všichni vědci. Zastávají je vědci někteří, a zastávají je především hlasitě, politicky angažovaní vědci, kteří se již většinou pohybují mimo vlastní vědu (či se nacházejí na jejím okraji). Spousta seriózních vědců je proti. Ve své knize jsem řadu z nich přímo citoval a od dokončení psaní knihy (předmluva byla dopsána 25. března) jich mohu ještě celou řadu dalších doplnit. Mluví-li pan Metelka o "selektivním výběru informací a jejich zdrojů", pak se mýlí. Záměrně jsem citoval autory, kteří zpochybňují ony tři výše uvedené hypotézy. Jejich hlas totiž dostatečně slyšet není a i formou uvedení jejich argumentů v této své knize jsem jim chtěl dodávat publicitu. To považuji za zcela legitimní přístup.

Nicméně, primárně mne zajímají věci jiné. Například to,

- nakolik bude eventuální zvýšení teplot lidstvu vadit?
- nakolik je vůbec možné zvýšení teplot zastavit (a co by to lidstvo stálo)?
- na bázi jakých konceptů je možné tak radikální zásahy do lidských životů dnes, zítra, za rok, za 100 let vůbec dělat?

Má kniha se věnovala právě těmto otázkám, a proto je půvabné, že se pan Metelka vyjadřuje výlučně k šesté kapitole knihy, která je jistým shrnutím nikoli mých vlastních argumentů uváděných v přírodovědní diskusi oněch tří výchozích hypotéz, a nikoli ke kapitolám 1 - 5 a 7, které tvoří vlastní jádro knihy a její netriviální obsah.

Do dnešního dne v žádné novinové recenzi či v žádném komentáři nebyly tyto mé argumenty vůbec zmíněny. Četli jejich autoři mou knihu?

Jak to bylo v Opavě

Vraťme se ale k článku pana Metelky. Dlouho jsem na jednu z jeho replik čekal. Týkala se mého použití ilustrativního příkladu průměrné roční teploty v meteorologické stanici Opava za období 1921 - 2006. Vedení Českého hydrometeorologického ústavu mi pár týdnů před uvedením knihy na trh přineslo právě vydaný Atlas podnebí Česka. Diskutovali jsme přitom i hypotézu globálního oteplování.

Když jsem viděl spoustu grafů, tabulek a mapek, které se týkaly různých údajů o České republice, tedy údajů velmi neglobálních, poprosil jsem autory atlasu, aby mi pro ilustraci vývoje podnebí u nás poskytli data za jednu typickou meteorologickou stanici podle jejich výběru. Po čtyřiaadvaceti hodinách mi zaslali data o stanici Opava se slovy, že to nemůže být Praha nebo jiná podobná velké aglomerace, protože tam je vývoj teploty ovlivňován i jinými faktory.

Není trend, vyměníme data?

Bez diskuse jsem jejich výběr přijal a začal data analyzovat. Počítat průměry za jednotlivá subobdobí, klouzavé průměry různé délky, prokládat data přímkou či jinými křivkami a dospěl jsem k závěru, že tam žádný jednoznačný trend nalezitelný není.

Poprosil jsem autory o složitější trendové výpočty (ke kterým jsem neměl kolem sebe na dosah potřebné statistické programy), což oni rádi udělali, ale v tu chvíli mi začali nabízet jiná data, data za jiné meteorologické stanice, které by daly jiné výsledky!

To považuji za téměř klasický příklad manipulace s daty, kterou environmentalisté běžně provádějí. V článku se používá výrok "Manipulativní výběr" (redakční mezititulek, pozn. redakce). Kdybych si já sám vyžádal data za Opavu, mohla by to být z mé strany manipulace, ale data za Opavu byla výběrem Českého hydrometeorologického ústavu!

Podle pana Metelky patří Opava k "nejméně reprezentativním stanicím na území ČR". Pak se musím ptát, proč mi právě tuto stanici oni vybrali.

Zařazení dvou grafů stejných hodnot globálních teplot do mé knihy - lišících se ale volbou měřítka a délky časové řady - které původně velmi vtipně a přesvědčivě použil Michael Crichton, nebylo z mé strany pokusem přesvědčit kvalitního statistika, kterým pan Metelka jistě je, ale bylo naopak pokusem ukázat nestatistikovi, jak je snadné se statistikami manipulovat. Případá to panu Metelkovi opravdu "úsměvné"? Mně to připadá smutné.

Debata o tzv. hokejovém grafu je také poučná. Tento hokejový graf byl klíčovým grafem 3. zprávy IPCC a přesně takto byl nazýván. Jeho dopad - zejména na mimovědeckou komunitu - byl obrovský: téměř tisíc let se teploty neměnily a pak najednou začaly růst. Tato hypotéza byla zásadním způsobem kritizována jak ohledně první části tohoto grafu (neměnnost teplot na počátku), tak ohledně druhé části tohoto grafu (prudký vzestup teplot v závěru období).

Jakkoli se to environmentalistům a některým klimatologům může nelíbit, 4. zpráva IPCC již tento graf neobsahuje. Neobsahuje ani termín hokejový graf, ani původní první a druhou část tohoto grafu v takové podobě, v jaké byla původně. Bagatelizovat tento fakt, což Ladislav Metelka dělá, není přípustné.

Naše vítězství!

Popření konstantnosti teplot v období 900 let a jednosměrného pohybu v posledních 100 letech je klíčovým vítězstvím antialarmistů, vlastně všech racionálně uvažujících lidí. Je-li někde mezi stránkami 400 a 500 několik "teplotních rekonstrukcí, které se od Mannovy rekonstrukce v principu zase až tak moc neliší", pak i to je zásadní odlišnost proti 3. zprávě IPCC, kde měl tento graf dominantní postavení.

Odmítám akceptovat mé čtení přírodovědních skeptiků ohledně globálního oteplování (v kapitole 6) a zejména mé ekonomické a obecnější společenskovední argumentaci (v kapitolách 1 - 5 a 7) jako "ideologický klimaskeptický traktát". Já jsem ohledně klimatu optimistou. Moc bych prosil klimatology, meteorology, biology a další přírodovědce, aby mou knihu četli bez předsudků.

KLIMA: Pravdu má Hrad, nikoli Hradec

Ještě jedna odpověď na článek Ladislava Metelky

Luboš Motl, Neviditelný pes,

http://neviditelnypes.lidovky.cz/p_veda.asp?c=A070530_214459_p_veda_wag, 31. května 2007

Pan Ladislav Metelka z Českého hydrometeorologického ústavu v Hradci Králové se stal oblíbeným oponentem v diskusích o globálním oteplování, a to zvláště proto, že i lidé s racionálním přístupem ke klimatickým otázkám považují jeho chování za civilizované.

Z nového, duchaplného a informativního bestselleru pana prezidenta Klause, Modrá, nikoli zelená planeta, se soustředil na šestou kapitolu, která je věnována odborným klimatologickým otázkám, protože právě v těch bychom očekávali, že pan Metelka může pana prezidenta "strčit do kapsy" svou odbornou, nikoli ideologickou klimatologií ([viz předchozí články - Pozn. Samuel Sluníčko](#)). Jak uvidíme, toto očekávání by však nebylo zcela správné.

Pan prezident odpověděl panu Metelkovi článkem "[Nejde o spor klimatolog vs ekonom](#)" ([viz předchozí články - Pozn. Samuel Sluníčko](#)), ale já se pokusím o argumenty poněkud komplementární.

Opava

Pan prezident obdržel teplotní data z Opavy. Teploty v Praze jsou přímo ovlivněny civilizačními vlivy - blízkostí aut a domů - a město jako Opava tedy vypadá jako vhodnější ukazatel teplotních trendů, a proto mu ho asi meteorologové doporučili. Praha nemusí být neustále pupkem světa a i kdyby byla, tak od Ludka Soboty víme, že z Opavy rychlík jede do Prahy.

Pokud proložíte nejlepší možnou rovnou čáru grafem teplot v Opavě od roku 1921, dostanete v podstatě vodorovnou čáru. Jinými slovy, v Opavě k oteplování v posledních 85 letech nedošlo.

Ve většině prací, které hovoří o globálním oteplování, se prokládají údaje za poslední století lineární funkcí, tedy rovnou čárou. Pan Metelka ovšem vysvětluje, že právě v případě výjimečného města Opavy je třeba použít kvadratickou funkci, tedy parabolu. Proč? Jednoduše proto, že lineární aproximace je nevhodná: Opava totiž nevykazuje žádný lineární trend.

Pokud užijeme parabolu, můžeme alespoň s panem Metelkou říct, že v první polovině období se spíše ochlazovalo, zatímco v druhé polovině období se stejným tempem oteplovalo. Pan Metelka přitom nemusí vysvětlovat, co bylo příčinou ochlazování v první polovině tohoto období. Místo toho celou tuto polovinu dat odhodí a vybere si jen druhou polovinu dat, kterou může použít jako argument pro oteplování.

Taková náhrada lineární funkce parabolou je zjevně ekvivalentní výběru nejpohodlnějšího možného začátku grafu v minulosti - volbě nejpohodlnějšího roku, od něhož bychom měli měřit teplotu, aby naše víra ve svaté principy oteplování co nejvíce posílila.

Místo aby pan Metelka připustil, že data z Opavy očividně nepotvrzují existenci oteplování, používá zjevně jiný algoritmus, a to následující: Pokud studujete data z nějaké oblasti a pokud z nich plyne trend oteplování, tak ho publikujte a vášnivě ho propagujte v médiích. Vše je v pořádku. Pokud z nich plyne něco jiného, vymyslete jiný způsob, jak data reprezentovat, oříznout, interpolovat, interpretovat, zašeptat nebo úplně zahodit. Vraťte se k předchozímu kroku a postup opakujte tak dlouho, dokud neprezentujete zbylá data způsobem, který je v souladu s teorií o globálním oteplování.

Osobně si nemyslím, že předchozí odstavec popisuje vědeckou metodu.

Vybírání třešniček v přístupu pana Metelky je nepřehlédnutelné, ale chci říct ještě něco jiného. Jakmile dokážeme určitou změnu naměřit, tak jsme ještě velmi daleko od závěru, že tato změna je důležitá pro lidské životy, pro světové národy nebo že je dokonce nebezpečná. Dnes třeba dokážeme měřit drobné výkyvy v trvání slunečního dne způsobené gravitačním vlivem ostatních planet. Naše technika jednoduše měří čas přesněji, než kdybychom se otrocky spoléhali na zdánlivě periodické pohyby Země. Proto občas musíme přidat "přestupnou sekundu" na konec roku. Ale fakt, že můžeme tyto efekty změřit, neznamená, že jsou pro člověka nebezpečné.

Analogicky lze tvrdit, že pro obyvatele Opavy je důležitější teplota v jejich městě, která žádné statisticky významné oteplování neukazuje, než teplota globální. Je dost pravděpodobné, že ani v následujících 100 letech žádné mimořádné klimatické změny v Opavě neuvidí. Stejně tak je tomu s

ostatními městy a místy v naší vlasti i na celé zeměkouli. Asi tak v polovině míst k prokazatelnému růstu teplot vůbec nedochází a i na ostatních místech jsou trendy zanedbatelné ve srovnání s normálními výkyvy počasí a meziročními fluktuacemi teplot. I když věříme, že oteplování průměrných teplot na Zemi je reálné, jak by mohlo ovlivnit svět hmatatelně a globálně, když očividně neovlivňuje žádné konkrétní místo na světě?

Samotný fakt, že se mnozí lidé i vědci soustředí na "globální" teplotu raději než na zajímavější, podrobnější, informativnější a ověřitelnější lokální otázky, vypovídá ani ne tak o tom, že je globální teplota užitečný pojem, jako spíše o tom, že její obhájci mají "globální" plány, jak pan Klaus ve své knize také osvětluje.

Staleté trendy

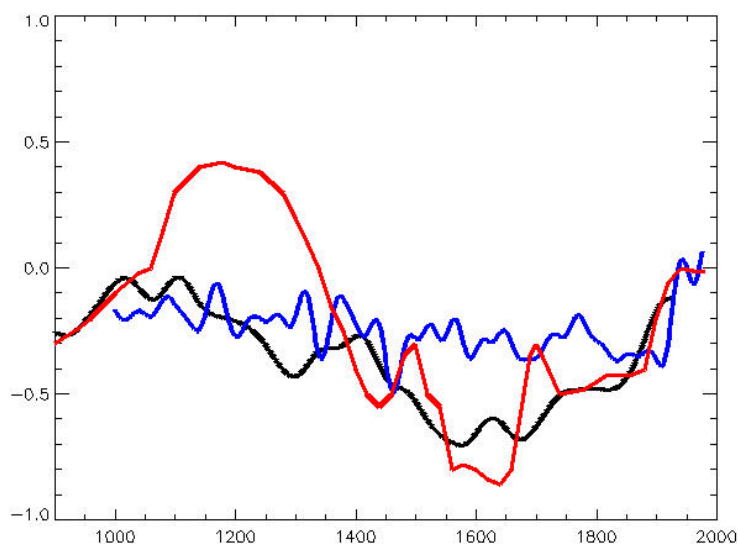
Pan Metelka pak rozebírá teplou zimu 2006-2007. Někteří čtenáři, přinejmenším pan Nohavica, si možná ještě pamatují ladovskou zimu 2005-2006. Myslím, že většina čtenářů si uvědomuje, že zimy jsou občas teplé a jindy zase chladné a že přehnaným důrazem na jeden typ zim nutně zkresluje své vlastní představy a vzpomínky o počasí a podnebí. Jsem rád, že si tato nebezpečí vyplývající z asymetrického důrazu uvědomuje i pan Metelka.

I kdyby zimy v nedávné době byly většinou teplé, není na tom nic až tak neobvyklého. Teplota je spojitou funkcí času a nemůže najednou klesnout o pět stupňů. Důsledkem toho se teplé roky zákonitě shlukují a studené roky také. Nic z toho nedokazuje vliv člověka.

Na Neviditelném psu vyšla řada článků o malé době ledové a středověkém období tepla a jejich vlivu na českou kotlinu. Je dost dobře možné, že v květnu 1348 bylo tepleji než dnes. Osobně nevím jistě, zda tomu tak bylo, ačkoliv věřím tomu, že Karel IV. vypil vína dost. Dokonce si ani nemyslím, že na tom stojí a s tím padá otázka globálního oteplování, protože odpověď, který z těchto dvou roků byl teplejší, závisí primárně na náhodách. I kdyby byl rok 2007 teplejší než rok 1348, tak to ani zdaleka neznámá, že člověk způsobuje nějaké nebezpečné oteplování planety.

Pokud chceme takový mimořádný vliv člověka demonstrovat, neobejdeme se bez kvantitativního důkazu, že se změny klimatu v průmyslové éře vymykají přírodním výkyvům, které existovaly po tisíce či miliardy let. Až do roku 2003 byl nejpřesvědčivějším důkazem tohoto typu takzvaný hokejkový graf.

Hokejkový graf

Na obrázku výše je hokejkový graf, výsledek práce Manna, Bradleyho, a Hughese z let 1998 a 1999, zobrazen modře. Není až tak strašidelný, ale přece jen vidíme, že růst teplot v 20. století v něm vypadá opravdu výraznější než změny v předchozím tisíciletí, asi tak dvojnásobný. Pro srovnání je na grafu výše také červený graf s velkou boulí: to je graf ze zprávy OSN o klimatu z roku 1990, ve kterém je vidět výrazná středověká doba tepla. Černý graf je jednou z nejnovějších a nejprofesionálnějších rekonstrukcí teplot z roku 2005, kterou provedl Moberg a spol. Pouze modrý graf Manna a spol. vypadá jako hokejkový graf a pouze ten vykazuje něco neobvyklého v 20. století. Nejnovější graf od

Mobergová týmu zachycuje šum: lehké klikatě náhodné ochlazování následované podobným oteplováním v posledních třech staletích.

Srovnejte modrý hokejový graf s předchozím grafem červeným od IPCC z roku 1990: v letech 1998 a 1999 provedl Mann a spol. hotový puč v paleoklimatologii. Ačkoliv tento graf zjevně protirečící všem předchozím představám o klimatu před staletími se stal hlavním argumentem pro bilionové investice do takzvaného boje proti klimatickým změnám, trvalo téměř pět let, než někoho se znalostí statistiky napadlo graf zkontrolovat.

Dnes ovšem víme, že graf Manna a spol., symbol zprávy OSN z roku 2001, byl postaven na chybných statistických metodách. Před měsícem došlo k takové menší bitvě o prvenství. Na oficiálním klimatickém [blogu časopisu Nature](#) publikovali Hans von Storch a Eduardo Zorita, dva mainstreamoví klimatologové, kteří jinak věří teorii globálního oteplování, svou verzi historie "rozpadu hokejky".

[blogu časopisu Nature viz](#)

http://blogs.nature.com/climatefeedback/2007/05/the_decay_of_the_hockey_stick.html

Podle jejich učebnice dějepisu oni byli těmi hlavními, kteří se zasloužili o důkaz, že je hokejka špatně. V roce 2004 publikovali článek o tom, že metoda Manna a spol. podcenila přirozené fluktuační klimatu v daleké minulosti dvojnásobně až pětinašobně, což dalo hokejce nezaslouženě rovnou tyč.

Skutečná historie byla trochu jiná. Po obecné kritice od astrofyziků Willieho Soon a Sallie Baliunasové z Harvardu, kteří argumentovali, že hokejový graf protirečí záznamům o teplém středověku, se do věci skutečně se zápletem pustili dva Kanadčané, Ross McKittrick a Steve McIntyre, kteří chtěli celou práci Manna a spol. jako první lidé na světě replikovat. McKittrick je profesor ekonomie, ovšem většinu matematické práce odvedl McIntyre, který byl jako mladý muž nadějný ekonom a vítěz matematických olympiád, ovšem desetiletí strávil jako statistik a konzultant pro firmy těžící minerály.

McKittrick a McIntyre zveřejnili v letech 2003 a 2005 články, které postupně ukázaly, že metoda Manna a spol. generuje hokejkové grafy i v případě, že jako vstup nasypete do programu úplně náhodná čísla! Je to proto, že období 1000-1900 a 1900-2000 normalizují odděleně, a tato období proto mohou vést k odlišným trendům. Jejich konvence proto vytvoří zlom v roce 1900. Zbytek algoritmu zaručí, že souborům dat, které vypadají jako hokejka zlomená v roce 1900, je přiřazena mnohem větší statistická váha než souborům ostatním. V konkrétním případě Manna to znamená, že celá hokejka v podstatě pochází z informace o tloušťce letokruhů jednoho starého cedru v kanadském Gaspé. Jsou navíc dobré důvody si myslet, že tloušťka těchto letokruhů nereaguje tolik na teplotu, jako spíše na vlhkost.

S jistou nadsázkou lze tedy říct, že biliony dolarů za boj proti klimatickým změnám visely na neporozumění jednoho starého osamělého stromu v Quebecu, který za dob Kolumba asi neměl moc vlhkosti.

Analýza McKittricka a McIntyreho byla plně potvrzena speciální komisí sestavenou americkým kongresem, takzvanou Wegmanovou komisí, zatímco komise Národní akademie věd USA skončila shrnutím, které mimochodem jak chybnost statistických metod, tak nevěrohodnost rekonstrukce Manna a spol. před rokem 1600 - například jejich odvážného tvrzení o neexistenci doby středověkého tepla a o prvenství roku 1998 mezi nejteplejšími roky milénia - potvrdilo. Použili ovšem diplomatického jazyka, aby panu Mannovi nezkřivili vlasek na hlavě.

Wegmanova komise skončila s mnohem jasnějším závěrem, podle kterého je práce Manna a spol. nespolehlivá, zatímco analýza McKittricka a McIntyreho je robustní. Wegman a spol. navíc zanalyzovali kombinatorický graf [sítě spolupracovníků pana Manna](#) a došli k závěru, že pan Mann v podstatě celou tuto komunitu ovládá a mnohé další články s rekonstrukcemi teplot nelze považovat za nezávislé.

[sítě spolupracovníků pana Manna viz](#)

<http://www.uoguelph.ca/%7Ermckitri/research/StupakResponse.pdf>

Každopádně všichni informovaní lidé - včetně "alarmistů", jakým je William Connolley - dnes vědí, že články Manna a spol. byly chybné. Novější rekonstrukce podobného typu, jako například Moberg a spol. z roku 2005, ukazují 20. století jako jedno z teplejších, ale změny v 20. století v nich nevypadají bezprecedentně. Jeden z hlavních důkazů antropogenního oteplování se vypařil. Ve zprávě OSN z roku 2007 byl hokejový graf přidán do sady 13 špagetových grafů. Zpráva cituje asi pět článků, které ukázaly, že práce Manna a spol. byla chybná, a jeden článek, který se dost neúspěšně snažil tvrdit opak, že totiž podobné závěry jako Mann a spol. lze učinit i bez zopakování jejich dobře známých chyb. Ale autoři zprávy IPCC úmyslně nenapsali jasně, že tento základní výsledek zprávy předchází

byl chybný, ačkoliv to zjevně vědí. "Kontinuita" je pro ně očividně důležitá, zvláště pro ty členy IPCC, kteří jsou zároveň hráči Mannova "hokejového týmu".

Zájemci, kteří rozumí anglicky, se mohou dostat k řadě dalších článků, i těch originálních vědeckých, o hokejovém grafu na mém blogu.

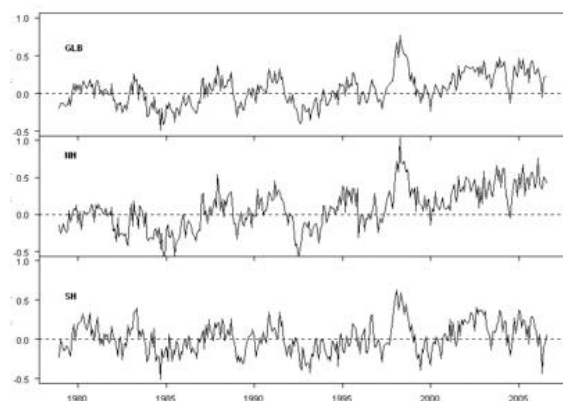
Pan Metelka ohledně hokejového grafu tak trochu mlží. Má samozřejmě pravdu, že i pánové McIntyre a McKittrick v životě někdy udělali nějakou chybu. Ale co je podstatnější, je to, že jejich kritika metodologie hokejového grafu je legitimní a že byl výsledný hokejový graf chybný. Sám jsem toto tvrzení také ověřoval. Pan Metelka říká, že nezávisí na tom, zda se novým grafům nahrazujícím Manna a spol. říká "hokejka". S tím vřele souhlasím. Na čem ovšem záleží, je to, zda tyto grafy vypadají jako hokejka, tedy zda ukazují nějaké bezprecedentní oteplování v průmyslové éře. Odpověď na tuto otázku je záporná. Neukazují.

Pokud někde ve vědecké literatuře existuje článek, který obsahuje nějaký alespoň částečný důkaz antropogenního globálního oteplování, tak to určitě není článek Manna a spol. Který článek to ovšem je, to vám povědět nedokážu.

Jižní polokoule

Pan Metelka nesouhlasí s mým tvrzením, že na jižní polokouli nedošlo v posledních 25 letech k žádnému statisticky významnému oteplování. Používá při tom grafy HadCRUT3. Podle nich je oteplování na jižní polokouli asi jen poloviční než na severní polokouli, ale je stále kladné.

Soubory HadCRUT3 obsahují teploty povrchu Země a jsou ovlivněny teplem z městské zástavby. Z podobných důvodů nejen já důvěřuji více měřením teplot satelity a balóny NASA. Tato měření zpracovávají Roy Spencer a John Christy.

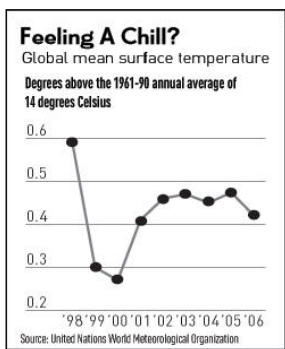
Horní graf je globální průměr od roku 1980 a prostřední graf se týká severní polokoule. Spodní graf zaznamenává jižní polokouli a není na něm vidět žádné oteplování.

Obecněji si čtenáři mohou všimnout, jak asymetricky pan Metelka a nejen on zachází s důkazy hypotéz. Pokud někdo, třeba já, vysloví nějaké tvrzení, například že k oteplování docházelo v posledních 25 letech jen na severní polokouli, panu Metelkovi stačí, když nalezne jeden tým, jejichž měření nesouhlasí s mým tvrzením, k tomu, aby sebevědomě pravil, že nemám pravdu.

Na druhé straně, pokud nějaký skeptik chce ukázat, že určitá práce, jejíž závěry jsou pro teorii globálního oteplování užitečné, není správně, pak takový skeptik musí docílit souladu se všemi měřeními všech týmů na světě a projít bažinami obvinění z korupce ropnými společnostmi. A ani to nestačí. Globální oteplování se stalo náboženským dogmatem a vědecké výsledky jsou považovány za natolik důležité, nakolik podporují tato dogmata.

Poslední desetiletí

Totéž platí i údajích o posledním desetiletí. Od roku 1998 - roku, který byl neobvykle teplý zvláště kvůli oceánskému jevu zvanému El Niño - nelze z grafů vyčíst žádný trend oteplování, a to ani na globální úrovni.

Proto někteří experti, jako například profesor Lindzen z MIT, autor teorie o irisovém jevu, rádi říkají, že jedním z problémů globálního oteplování je to, že skončilo v roce 1998. Rok 2006 byl nejchladnějším rokem od roku 2001. Můžeme se bavit o tom, zda je deset let dostatečně dlouhá doba, abychom činili velké závěry o trendech. Samozřejmě, že to až tak dlouhá doba není. Trend oteplování je tak pomalý, že potřebujete několik desetiletí, abyste ho odlišili od šumu, a ani potom si nemůžete být jisti.

Čeho si ale pozorný čtenář jistě musí všimnout, je fakt, že každý údaj, který souhlasí s teorií o globálním oteplování, je důležitý fakt, který je třeba brát vážně, zatímco každý údaj, který s touto teorií nesouhlasí, je jen statisticky nevýznamný šum, na kterém není nic zajímavého a kterému bychom neměli věnovat žádnou pozornost.

Pokles teploty od roku 2005 do roku 2006 byl téměř jedna desetina stupně. To je stejný teplotní rozdíl jako vzrůst teplot přisuzovaný globálnímu oteplování za celé desetiletí. Když jde o globální oteplování, tak 0.1 stupně Celsia za deset let je pro pana Metelku, a mělo by být pro nás všechny, ohromné číslo, teplotní rozdíl, který nás jistě všechny upeče jako lívance, pokud se tedy poslušně neshlukneme za panem Gorem jako stádo ovcí. Když ovšem za jediný rok klesne teplota o stejnou desetinu stupně, je tato změna "na hranici přesnosti odhadu samotné globální teploty".

Přesto, že teplotní rozdíl odpovídající globálnímu oteplování za celé desetiletí je "na hranici přesnosti odhadu globální teploty", někteří lidé by rádi donutili svět, aby přiškrtil průmysl pokud možno už letos.

Měření teplot na Marsu

V naší předchozí výměně jsem panu Metelkovi pracně vysvětloval, že má velmi naivní představy, pokud si myslí, že data o teplotách na Marsu pocházejí od Vikingu 1,2, Pathfinderu, Spiritu a Opportunity. Zdlouhavě jsem mu vyprávěl o tom, že o teplotách na Marsu víme zejména z misí Mars Global Surveyor a Mars Odyssey, o nichž pan Metelka zjevně nemá vůbec ponětí, a že sondy na Mars NASA vyslala už desítky. Přes to všechno opět vidíme, že si pan Metelka myslí, že kam se nedostane nějaký ten lunochod, tam teploty měřit nejde. Mohli bychom se ptát, jestli jsem já takovým špatným učitelem, nebo on tak špatným žákem. Hodnocení od mých studentů silně naznačuje, že je správně druhá odpověď.

Zbytek kritiky měření teplot od pana Metelky by se dal popsat jako bezobsažná posloupnost kyselých poznámek o experimentech, o jejichž povaze autor zjevně nemá sebemenší ponětí. Fakt je ten, že o existenci klimatických změn na Marsu máme úplně stejně spolehlivé důkazy jako o změnách na Zemi. Také jsou částečně lokálního a částečně globálního charakteru, přesně jako na Zemi. Něco podobného lze říct i o jiných tělesech sluneční soustavy.

Tvrzení pana Metelky, že změny na Zemi jsou globální, zatímco změny na Marsu jsou regionální, je naprosto nesmyslné. Takové otázky je třeba studovat kvantitativně, protože žádné změny nejsou úplně lokální ani úplně globální. Když se člověk rozumně podívá na dostupné údaje, uvidí, že mezi změnami na Marsu a na Zemi není žádný kvalitativní rozdíl pokud jde o jejich globální povahu. Změny na Zemi jsou také převážně regionální. I podle pana Metelky je oteplování jedné, jižní polokoule jen poloviční proti oteplování druhé, severní polokoule.

Slunce může být původcem těchto změn, ale nemusí být. Spíše než celkový výkon Slunce hraje roli sluneční magnetické pole a jeho vliv na kosmické paprsky (zájemci znalí angličtiny mohou začít s touto stránkou, chtějí-li vědět více o teoriích o vlivu kosmických partů na klima), které například na Zemi více či méně ovlivňují tvorbu mraků. Každopádně nám pozorování těchto dalších kosmických těles důrazně připomíná, že klima se mění i bez zásahů člověka, a kdokoliv se snaží přirozené klimatické změny popírat nebo bagatelizovat, dělá velkou, ale opravdu velkou vědeckou chybu.

Čtenářům, kteří umějí anglicky, vřele doporučuji dokument britské televize nazvaný Velký švindl s globálním oteplováním, který je dostupný na internetu.

[Velký švindl s globálním oteplováním viz http://motls.blogspot.com/2007/03/great-global-warming-swindle.html](http://motls.blogspot.com/2007/03/great-global-warming-swindle.html)

To, že vliv člověka na klima lze pozorovat z dostupných dat, je přijatelná hypotéza. Ale existence přirozených klimatických změn je základní fakt, bez kterého nelze o fyzice klimatu říct vůbec nic.

Pan Metelka si stěžuje, že teploty na různých kosmických tělesech byly pozorovány jen několik desetiletí. Když ale někdo poukáže na fakt, že teploty na většině zemského povrchu se také měřily jen několik desetiletí, páchá tím šeredný hřích proti jednomu z přikázání globálního oteplování.

Diskuse o výběru relevantních dat je iracionální. Je úplně jasné, že jakákoliv data, která by mohla být v nesouladu s teorií antropogenního globálního oteplování, se zesměšňují, pomlouvají a bagatelizují. Do jisté míry tak činí i pan Metelka, ale vězte mi, že v zemích, kde je oteplování skutečně "hot", pracuje cenzura a filtrování výsledků o klimatu mnohem efektivněji.

Mě osobně jako fyzika zajímají trendy na všech kosmických tělesech, nejen na těch, která se dají dezinterpretovat a politicky zneužít. Pokud nedokážeme vyváženě předpovídat alespoň kvalitativní charakter vývoje na různých planetách zhruba podobných Zemi, pak je to proto, že neznáme správnou teorii.

Lidé, kteří chtějí používat jiný druh vědecké metody a jiná kritéria pro Zemi než pro jiná tělesa, jsou přímými dědici inkvizice a katolických obhájců geocentrismu. Myslím, že není možná racionální vědecká diskuse s lidmi, kteří popírají, že máme důkazy řádově srovnatelných přirozených klimatických změn na většině těles sluneční soustavy, a přesně to bychom také očekávali na základě známých fyzikálních zákonů.

Takoví lidé mohou používat zdánlivě moderních slov jako "oteplování Marsu je na vodě", ale princip jejich uvažování je identický přístupem věřících, kteří viděli v heliocentrismu hrozbu pro víru v pravdivost Bible. Oteplování na Marsu a jiných planetách a jeho podobnost s ději na Zemi je neoddiskutovatelný fakt.

Emise, oxid uhličitý a aerosoly

Ohledně ochlazování mezi roky 1940 a 1975 pan Metelka opakuje některé mýty, jejichž chybnost jsem již podrobně vysvětlil v našich předchozích výměnách. Pan Metelka tvrdí, že započítání aerosolů správně popisuje ochlazování před rokem 1975, ochlazování, které mnohé vedlo k ohlášení nové doby ledové.

Toto tvrzení je prokazatelně chybné. Vliv aerosolů na klima je extrémně neurčitá veličina. Podle IPCC způsobují aerosoly v průměru radiační změnu mezi -0,35 a -1,35 wattů na čtvereční metr. Chladící účinek aerosolů je tedy podle některých výpočtů čtyřikrát menší než podle jiných a žádný celkový obrázek situace, který by do sebe zapadal a souhlasil se všemi známými daty, neexistuje.

[-0,35 a -1,35 viz http://www.realclimate.org/index.php/archives/2006/02/an-aerosol-tour-de-forcing/](http://www.realclimate.org/index.php/archives/2006/02/an-aerosol-tour-de-forcing/)

Přírodní vs sociální vědy

Souhlasím s panem Metelkou, že předpovídání pohybu teplot a klimatu obecně je v ideálním případě úkolem pro fyzikální vědy. Ovšem celé schéma teorie o globálním oteplování je sociálním jevem. Fyzika by asi nenapadlo vybrat si globální teplotu Země - jedno pochybně zprůměrované nezajímavé číslo - jako zajímavou veličinu. Fyzik ví, že o teplotě má smysl mluvit jen v případě tepelné rovnováhy, v níž celá naše planeta zjevně není.

Fyzik by také náhodně nevybral jeden z desítek možných vlivů na pohyb klimatu a neudělal by z něho jednu z největších otázek moderní civilizace. A i kdyby fyzik nakonec předpověděl na základě svých nejlepších informací a znalostí, že tento efekt povede k oteplování, ani by ho nenapadlo proti oteplování "bojovat". Proč ne? Protože je to neobyčejně hloupé a fyzik by prostě hloupý být neměl. A k tomu všemu přírodní věda jednoduše nemůže člověku říct, co je morální a co nikoli.

Lidé, kteří pohánějí celou tuto teorii, její podivný výběr zajímavých otázek, veličin a věrohodných dat, jsou očividně hnáni něčím úplně jiným než vášní poznat pravdu. Jsou hnáni politickými "aplikacemi" takové teorie. S tímto faktem se aktéři tohoto hnutí ani netají. Například říkají, že i kdyby celá teorie

byla špatně, tak přece není nic špatného na tom, když těm zlým společnostem a bohatým lidem stejně trochu přiškrtneme tok uhlíku, nebo ano?

Správná odpověď na tisíce zajímavých otázek je moc nezajímá a o přírodu skutečný zájem už také nemají. Kdyby třeba měli rádi stromy, jistě by jim trochu dodatečného oxidu uhličitého dopřáli, protože ho stromy mají velmi rády. Václav Klaus se trefil do černého, když odhalil, že za celou ideologií globálního oteplování je snaha omezit svobodu člověka a nastolit nový centrální systém, který má ovládat lidi celé zeměkoule.

Jak praví lidová moudrost, obhájci celého učení o globálním oteplování jsou typičtí melouni: jsou na povrchu zelení, ale uvnitř jsou rudí. A věřím, že pan Metelka bude souhlasit, že bychom si na ně měli dát pozor.

HN.IHNED.CZ 16. 5. 2007 00:11

KNIHA VÁCLAVA KLAUSE

Prezident v zrcadle environmentalistů

Petr Fischer, HN, z domova Praha, 16. 5. 2007

Odpověď následuje - pozn.Samuel Sluníčko.

To, že ekonomicko-politické myšlení Václava Klause trpí zoufalými rozpory a výkyvy přesvědčivosti, je okolnost známá řadu let. I v tomto ohledu je ale současný prezident mimořádně konzistentní. Dokládá to i jeho poslední spisek namířený proti environmentalistům všech zemí - Modrá, nikoli zelená planeta s podtitulem: Co je ohroženo: klima, nebo svoboda?

Autor se snaží metodou shrnutí pestrých citátů a jejich interpretací doložit, že ve světě vzniklo jakési mediálně-politické spiknutí zvláštního druhu. Spolčili se tu lidé usilující o předělání světa dle obrazu svého, přičemž zcela ignorují fakta. Environmentalisté, "novodobá inkarnace tradičního levičáctví", jak nepředsudečně píše prezident, zneužívají a překrucují vědecká fakta o oteplování planety a využívají je pro osobní ambice, ačkoliv navenek hovoří o vznešených idejích biocentrismu a ochrany Země.

Nepokorný heroismus

Kromě zpochybnění relevantnosti měření rostoucích teplot a jejich projekcí do budoucna přináší Klaus i jiný pohled na vztah člověka k přírodě. Člověk stojí v jejím centru a využívá ji, jak potřebuje. Žádná lidská činnost nesmí být omezována ohledem na život krajiny, živočichů a rostlin, protože v nich samotných žádná hodnota není. Příroda se neustále mění a druhy vymírají, tak to chodí. Naštěstí je tu člověk, jehož vynalézavost, svoboda a rozum dokážou vyřešit všechny problémy.

Václav Klaus napsal nejnadanější oslavu lidských možností a technického pokroku za posledních padesát let. Nepokorný lidský heroismus, který je v tom obsažen, silně kontrastuje s jeho výpady proti nepokoře a aroganci environmentalistů, které pro potřeby polemiky sám s ostatními přáteli v boji zkonstruoval. Z jeho ekonomických úvah není zřejmé, proč by se lidé měli o ochranu životního prostředí zajímat, je-li tato "externalita" v podobě tisíců druhů rostlin a zvířat zcela mimo lidské jednání. A jak všichni vědí - "svět není dominován externalitami," připomíná prezident. Přesto se v závěru objeví Klausovy rady - "zhasíme zbytečně svítící žárovky ... méně si chladíme ... nepoužijeme slovo socka pro veřejnou dopravu."

Autor naznačuje, že tento ekologický ohled je zahrnut v ekonomické racionalitě sledující úsporu a náklady. Ale proč nejezdit silnějším autem, nerubat víc uhlí, mědi nebo ropy, když Klaus s labužnickou rozkoší cituje autory, kteří dokládají, že ceny důležitých zdrojů dlouhodobě klesají? Ekonomicky, zdá se, nás k ekologickému chování nic nenutí. Proč tedy prezident zhasíná, málo topí a jezdí metrem - jenom proto, že je to "módní"?

Modrá i zelená planeta

Takových rozporů je v prezidentově práci víc. Zpochybňuje se tu vztah k budoucnosti, která je nepředvídatelná, a tak bude lépe zabývat se jen přítomností. Zároveň se ale praví, že nekončící technický pokrok a lidská přizpůsobivost překonají v budoucnu všechny problémy. Ale jak se to dá předpovídat, jsou-li předpovědi vždy nejisté? Má budoucí společnost stát na víře, že vše vyřešíme? Že zvítězí Člověk, jehož vyzvání v moderní době přineslo miliony mrtvých?

Prezident převrací figuru věřících, které vidí na druhé straně. Jedno náboženství nahrazuje druhým, v nesmiřitelném boji, který byl vyhlášen, to jinak nejde. Knihu Václava Klause má smysl číst jako poučení, jak zrádné může být reaktivní myšlení, které v souboji s myšlením jiným používá jediný nástroj - zrcadlo čili speculum!

Ale není třeba číst celou knihu. Stačí si všimnout vylučovacích výrazů v titulu, zvýrazněných pravopisnou čárkou. Prezентuje se tu myšlení, žijící v modu "buď - anebo", zatímco moderní svět preferuje slučovací spojku "a". Naše planeta je přece modrá a zelená zároveň, stejně jako nemůže existovat svoboda bez příznivého klimatu. A vylučování klima určitě nevylepší.

Člověk a Modrá planeta

M. Hampl, D. Tříška, P. Mach, Hospodářské noviny 28.5.2007, 29.05.2007

Odpověď na předchozí článek - pozn. Samuel Sluníčko.

Klima se stalo tématem sezony. Aktivisté i politici navrhují rozsáhlé programy regulací s cílem řídit globálně i přirozené změny planetárního klimatu.

Mnozí ekonomové i další vědci proti těmto omezením svobody naopak z pozice svých disciplín rozhodně vystupují. Jedním z této skupiny lidí je i český prezident.

Do čeho mluví ekonom

Média ovšem věcnou ekonomickou argumentaci k tématu vytrvale asymetricky ignorují. Včetně Hospodářských novin, které knihu Václava Klause (Modrá, nikoliv zelená planeta. Co je ohroženo: klima, nebo svoboda?) - jež shrnuje základní ekonomické argumenty proti environmentalistickým plánům - v recenzi redaktora Petra Fischera opravdu nepochválily (Prezident v zrcadle environmentalistů, HN 16. května).

Máme ovšem dojem, že Fischerova kritika je plná zásadních nepochopení.

Předmětem zkoumání společenských věd jistě není vlastní oteplování či jiné změny životního prostředí, ale hodnocení následků takových změn ze strany nejrozumnějších jednotlivců a společenských skupin.

I když si Václav Klaus, stejně jako řada dalších ekonomů i klimatologů, klade otázky, zda máme věřit "politicky korektním" prognózám ekologických panelů, centrem jeho pozornosti samozřejmě zůstává otázka, jaké přínosy a náklady tento jev přináší a jaké přínosy a náklady přináší regulace ve jménu klimatu.

Nikdy nekončící pokrok

Je jasné, že případné změny klimatu dopadají různě na různé lidi. Jiný pohled na zvýšení hladiny oceánu, respektive tání ledovců mohou mít Nizozemci, jiný naopak Švýcaři. Jinak nákladné je dělat elektřinu z větru dnes, jinak nákladné to bude pro generace našich potomků.

Podle Petra Fischera je nejisté, že technologický pokrok v budoucnu dokáže překonávat problémy lidstva. Dosud však lidská vynalézavost problémy vždy překonávala. Musela by se změnit podstata člověka, aby tomu tak přestalo být.

Pouze etatisté se domnívají, že toto překonávání je velkým globálním úkolem, který musí dostat k "řešení" tucet výzkumných ústavů či nadnárodních institucí, a že na konci musí být usnesení národní či globální vlády, které "vyřešení" definitivně spustí a zbaví nás starostí.

Ekonomové naproti tomu vědí, že většina vynálezů přinášejících pokrok lidstva jsou produktem jednání svobodných lidí v prostředí volného trhu. Stovky let dochází díky eleganci cenového mechanismu a růstu poznání k hladkému přechodu lidstva od dřeva k uhlí, od uhlí k ropě atd.

Pro etatistu je ovšem obtížné pochopit, že tyto přirozené procesy nikdo shora neřídí a řídit ani nemusí. Fischer přisuzuje ve svém textu "miliony mrtvých" víře v Člověka. My si naopak myslíme, že "miliony mrtvých" v moderní době přinesla nedostatečná víra v Člověka.

Ekonomové říkají, že příroda nemá hodnotu sama o sobě. Neekonomům může přijít tato teze na první pohled šokující. Po opakovaném čtení by tento filozofický axiom měl ale přijmout každý laik.

Idea, že hodnota planety existuje sama o sobě, je nepochopením podstaty světa. Kdyby nežil na planetě člověk, i pojem "hodnota" by přestal existovat. Aby existovala hodnota, musí existovat také hodnotitel. A to je vždy a za všech okolností jen člověk.

Svoboda a regulace?

Pan redaktor Fischer se na závěr dopustil zajímavé sémantické klíčky: "Myšlení Václava Klause trpí rozpory; i v tom je prezident konzistentní." My však spíš vidíme rozpor v této větě.

Liberální ekonomové konzistentně hájí lidskou svobodu, vlastnická práva a tržní cenový mechanismus proti zbytečným regulacím. Zdůrazňují, že vždy platí "něco za něco".

Petr Fischer se ovšem domnívá, že našel zlatou střední cestu mezi nevídanými extrémy ("planeta je přeci modrá i zelená zároveň, svoboda nemůže existovat bez příznivého klimatu").

Než rozpory v myšlení Václava Klause, vidíme spíš oxymóron v této Fischerově větě: Klima prý není příznivé, je proto třeba zavést nové regulace - a pravé svobody dosáhneme až s těmito regulacemi.

Pan Fischer odrazuje čtenáře od čtení Klausovy knihy.

My je naopak vyzýváme, aby sledovali nejen apokalyptické vize o globálním oteplování (volající po rozsáhlých regulacích), ale též ekonomické a jiné protiargumenty vyslovované s chladnou hlavou.

Autoři jsou ekonomové. D. Tříška - bývalý náměstek federálního ministra financí - přednáší na VŠE, M. Hampl je členem Bankovní rady ČNB, P. Mach je výkonným ředitelem Centra pro ekonomiku a politiku

Ekonomistova příručka na noční stolek

Pavel Kovář, Týden 24.5.07

V týž den, kdy se na pultech objevila knížka Václava Klause (Modrá, nikoli zelená planeta. Co je ohroženo: klima, nebo svoboda?, nakl. Dokořán, 2007), padl mi na internetu do oka Renčínův kreslený vtip pro tento den. Asi bezděky, ale trefně, supluje recenzi dílka: dva chlápci přihlížejí, jak třetí tápavě hledá na zemi ležící brýle, které patrně brzy rozšlápne. Pod tím je text: „Bývaly časy, že bych mu pomohl je najít. Ať mu je ale podá neviditelná ruka trhu.“ Žádné laciné karikování.

Pozitivní na knize je až pozoruhodný ideový vývoj autora známého nekompromisními odsudky. Průlomové je rozlišování mezi environmentalisty (aktivisty ve veřejné sféře) a vědeckými ekology, jak píše sám Klaus. (Ještě před pár lety tvrdě reagoval na text docentky UK, která má za sebou v ekologických tématech – navzdory perzekucím za komunismu – slušné životní dílo, s tím, jak je možné se habilitovat v reálně neexistujícím oboru; svou kritiku pak vystavil na osobní webovké stránce, aniž by bylo možné přečíst si tam, na co vlastně reaguje.) Revoluční posun tkví v uznání skutečnosti, že klima se mění (nejde již tedy o mýtus?), jakkoli je vžitý, poněkud zavádějící termín „globální oteplování“ autorem chápán doslovně, nikoli v přiléhavějším smyslu zvyšující se rozkolísanosti a častějším výskytu extrémních epizod, jejichž dopady odčerpávají stále větší výdaje na obnovu.

Výborné je, že navzdory snaze glorifikovat ekonomii jako „vědu věd“, praktickými ukázkami na mnoha místech textu Klaus dokládá její skutečnou povahu: o vědu nejde, pracuje jinak – jako významná empirická a nikoli jednotná disciplína možná srovnatelná s medicínou.

Užitečným, leč poněkud skrytým momentem polemiky vedené v knize, je, že míří na „extrémní environmentalismus“, tedy deklaruje střet pouze s krajním, i když někdy hlasitým křídlem aktivistického hnutí. (Bohužel onen přívlástek je užít jen občas, ačkoli je Klausův odpor k radikalismu předváděnému případnými ekoteroristickými projevy na zpolitizovaném kolbišti zjevný; navíc nespravedlivě přibírá další seskupení). Pokud by tato zpětná vazba účinně fungovala coby korekce chování extremistických křidel, která existují ve všech hnutích a partajích, jedině dobře. Bohužel je tu – podle odkazů – demonizován celý proud vyvěrající primárně z „tvrdých dat“ a trendů nás obklopující skutečnosti – proud, který ve veřejné poloze nikdy nezpochybnil demokratické principy prosazování věcí.

Jedna ze známých definic ekologie praví: je to nauka o hospodářství přírody (paralelně s ekonomikou jako s naukou o hospodářství lidského společenství). V mnoha učebnicích je zdůrazňován společný slovní překryv „eko“ (původ v řeckém „oikos“ – dům, domov) a analogicky fungující přirozené mechanismy. Ppojmy jako „trade-offs“ nebo „cost-benefit analysis“ jsou běžnými pojmovými nástroji v ekosystémové nebo populační ekologii, tedy nejen v aplikacích ekonomických. Přístup autora je ideologizující; sám si vytváří ostré kontury „protivníka“, vůči němuž se chce vymezit. Pracuje s metodou citovaných fragmentů sestavených s jasným účelem, ať pocházejí odkudkoli (dost pochybuji o tom, nakolik kladně by G. Kukla nebo B. Lomborg reagovali na způsob vytržených vět, jimiž si je autor „přisvojil“). Trik úroků stranou, proměny otázek, přesunutí důrazů, je standardně používanou a také úspěšnou technologií sdělení.

Klausova deklarace nevstupování na půdu přírodovědců (nenaplněná) je šokujícím způsobem přehrána do vnuceného dilematu o tom, co je ohroženo, zda klima nebo svoboda. Pomiňme fakt, že kdyby náhodou platilo to první, svezl se s tím i to druhé. Eklektičnost sbírky výroků ústí v rozpornost a protirečení.

Pokud je liberální přístup vlastní ekonomii a upíraný ekologii, proč by ekologové doporučovali k využití úsporné „ekotechnologie“ postavené na spontánních procesech a „službách“ ekosystémů, kterými je příroda schopna znovu si osvojit například toxické odpady (namísto lukrativních zakázek firmám ze strany správních úřadů, jejichž výstupem bývá sporný inženýrský zásah sice v duchu ekonomického profitu protáčejí peníze, ale ve faktickém výsledku ničivý)? Jak to, že tolik vadí „princip předběžné opatrnosti“, kdy právě díky tomu s předstihem reagují představitelé elitních ekonomických struktur? (Koncem roku 2006 se například v Chicagu sešli nad mapami změn kontinentálních kontur manažerů podniků, které kontrolují majetek za 3,7 bilionů dolarů – bankéře a šéfy pojišťoven k tomu vedly racionální ekonomické úvahy.) Byla Sternova zpráva „na objednávku T. Blaira“ redigována environmentalistou nebo bývalým ekonomickým ředitelem Světové banky?

Jiná výtka autorovi. Není pravda, že jedna z prvních prací Římského klubu (Meze růstu, 1972) extrapolující trendy globálního vývoje v řadě parametrů se beze zbytku nepotvrdila – někde byly

dokonce odhady založené na dobových vstupních nedokonalostech překonány (například mizení druhů aj.) Zamlčuje se, že vědci sdružení kolem Římského klubu v následných desetiletích publikovali další práce zpřesňující či korigující ty předchozí tak, jak je obvyklé s přibývajícím poznáním.

Nesprávně je uváděna 4. zpráva Mezinárodního klimatického panelu (IPCC) při OSN jako sumární výstup, ačkoli jde pouze o 1. část celkového zhodnocení poznání kongresem klimatologů (Paříž, únor 2007), po čemž následovaly 2. část (Brusel, duben 2007) a 3. část (Bangkok, květen 2007). Shrnutí a závěry práce všech tří pracovních skupin IPCC má teprve přijít... O čem konkrétně celá 4. zpráva bude, naznačují logicky řazená témata dílčích kongresů: 1. Fyzikální podstata klimatické změny, 2. Dopady, adaptace a zranitelnost, 3. Zmírnění klimatické změny. Vše je položeno na faktech publikovaných v renomovaných vědeckých časopisech od r. 2001, tedy od vydání předchozího souborného materiálu klimatologů.

Extrakt z bible

Je naprostým nepochopením, které se objevuje v kapitolce na konci (nazvané Co tedy máme dělat?), že ve vědě se k nějakému závěru dochází konsensem (jehož „klam nemáme podléhat, protože je stejně vždy docilován hlasitou menšinou a nikoli mlčící většinou“). Zajímavé je, že sám spisovatel M. Crichton (kterého Klaus využívá na podporu svých názorů) upozorňuje, že ve vědě se nehlasuje, nýbrž rozhodují pozorování, jež hypotézy potvrdí nebo vyvrátí. Jinak lze s doporučeními v kapitolce souhlasit - jsou jak líbivá, tak opodstatněná. Snad až na to první: není jasné, proč bychom namísto životního prostředí měli usilovat o svobodu, respektive proč má jedno vylučovat druhé?

Věda má dnes v zásobníku poznání leccjaký recept na „technické“ řešení věcí, ale je na mechanismech ekonomické a politické sféry, aby se ve správném čase a na správném místě poznatky uvedly do života.

Jsem zvědav, jak nadšení budou aureolou své „inkarnace tradičního levičáctví“ čeští Zelení, kteří se po zkušenostech s komunismem tlačí na pravý střed. Mnozí z nich byli nejen aktéry, ale předvojem sametového převratu 1989 (nepokoje na Teplicku), mnozí dlouhodobě pracovali v takřka tabuizované Ekologické sekci Československé biologické společnosti – s přesahy do sféry politiky. Připravili tam řadu zásadních dokumentů (známý byl „únik“ zprávy o stavu prostředí v republice do západních sdělovacích prostředků právě odtud; následoval poplach v KSČ a odvetná opatření).

Spekulace o smyslu Klausovy knihy je nejspíš pro politology. Její názoroví stoupenci ji mohou mít na nočním stolku jako citátový „extrakt z bible“. Pokud bychom měli přistoupit na metodu, jak pracuje s literaturou, šlo by při nápodobě v závěru citovat úryvek nedávno zveřejněného textu představitelky významné ekonomické školy, profesora Roberta Constanzy, ředitele Institutu Ekologické Ekonomiky na Univerzitě Vermont, USA: „Hlavní proud ekonomiky je „autistický“ svým deficitem v komunikaci a sociální interakci s jinými disciplínami, předsudky o matematické fantazii, pokažením jazyka ve svém omezeném a specializovaném slovníku a nadměrným připoutáním k jistým objektům (předpoklady a modely). Toto intelektuální umenšení dospělo k jeho neschopnosti vyrovnat se s mnoha reálnými světovými problémy.“

Autor je děkanem PŘF UK v Praze, přednáší geobotaniku a ekologii krajiny

Internet : <http://www.revolt.cz/Homepage.html> (aneb trochu neplacené reklamy tu chyběla)

Revolt [graphics revolution]

Opinion T-shirts by Revolt

design by revolt [graphics revolution]

Tričko "Modrá, nikoli zelená planeta" reaguje na masovou PR kampaň (billboardy, inzeráty, články) vedenou k vydání stejnojmenné knihy předního českého klimatologa, architekta a v neposlední řadě také prezidenta České republiky Václava Klause

Vědci se shodují na tom, že za posledních 100 let vzrostla průměrná teplota na planetě Zemi o **0,6 stupně Celsia**. Co to znamená pro Vás?

Zemi zalitou oceánem ukazují trička inspirovaná Klausovou knihou

Knihy prezidenta Václava Klause o klimatických změnách "Modrá, nikoli zelená planeta" a také billboardy, které na ni v Praze upozorňují, inspirovala grafickou skupinu Revolt k vytvoření

stejnomených triček. Ve třech komiksových políčkách na nich postupně ubývá vlivem stoupajících hladin moří zeleně kontinentů, až nakonec celou planetu pokrývá modrý oceán.

V knize Klaus zpochybňuje dopady klimatických změn na lidstvo, tvrdí, že "módní" téma globálního oteplování je útokem na lidskou svobodu. Vydání publikace doprovázely billboardy s prezidentovým portrétem a názvem knihy. "Jel jsem po městě a viděl billboardy, napadlo mne, jak by mohlo tričko vypadat," řekl ČTK člen skupiny Petr Vídeňský. O prázdninách, kdy klesnou ceny reklamních ploch, plánuje obrázek mizejících kontinentů prezentovat i jako billboard. Klimatické tričko je druhým "politickým" skupiny Revolt. Pro poslance Strany zelených tito grafici vytvořili počátkem loňského září trika s nápisem "Ani já nejsem Paroubkův hlas pro spolupráci s KSČM". Zelení už vyzkoušeli i nová trika, a to na zasedání republikové rady před dvěma týdny. Zatím nejznámější česká kampaň spojená s prodejem triček se zrodila před dvěma lety, kdy jako reakce na tehdy rostoucí volební preference komunistické strany vznikla iniciativa "Trikem proti komunismu".

rem kš, Praha 11. června (ČTK)

Revolt [graphics revolution]

Snahou grafické skupiny revolt, reprezentované malým počtem osob a malou pěstičkou, je pomocí jednoduchých grafických symbolů sociálně a kulturně působit na své okolí a stimulovat jej. Nejpoužívanější barva: červená 0,100,100,0 (Pantone 485). Nejpoužívanější font: Helvetica. Mac: user.

K Temelínu se řetězem nepřivázu, řekl Klaus

Petr Weikert, www.tyden.cz, 03.05. 06:34

Svoje lyže ještě neprodávejte, s globálním oteplováním to není tak hrozné, vzkázal studentům Vysoké školy ekonomické prezident Václav Klaus, který měl na akademické půdě přednášku o ekonomii a globálním oteplování.

V zaplněné aule byl horký vzduch, trochu zlomyslné uvítání pro člověka, který nevěří globálnímu oteplování. Prezident v úvodu doporučil studentům, na jaké téma mají udělat svou diplomovou práci. Prý by bylo velmi zajímavé srovnání jeho ekonomických balíčků z roku 1997 a současné Topolánkovy reformy veřejných financí. Studenti se na to moc netvářili.

A prezident pokračoval v doporučování Klause Klausem. Než studenti dokončí diplomku, mohli by si prý koupit jeho novou knížku. "Knižka nese název Modrá, nikoliv zelená planeta," využil čas poněkud komerčně prezident. Zároveň upozornil, že obsah knížky se neshoduje s obsahem přednášky. Učinil tak proto, aby studenty neodradil od její koupě - což sám přiznal.

Václavu Klausovi vadí, že ekonomům se pletou do řemesla lidé z ostatních oborů, kteří tomu nerozumějí. Na přírodní zdroje je přitom třeba se dívat ekonomickými očima. S lidským vývojem a pokrokem podle prezidenta zdrojů přibývá, nikoliv ubývá. "Doba kamenná také neskončila pro nedostatek kamenů a doba bronzová pro nedostatek bronzu. Prostě se lidé naučili používat jiné zdroje," uvedl. Studenti se dále dozvěděli, že ekonomická prosperita neničí životní prostředí, ale právě naopak. S bohatstvím si lidé zakládají na kvalitě prostředí.

Studenty ještě prezident zkoušel, jestli vědí, kdo to byl Kuzněts. Držitele Nobelovy ceny znal málokdo, což prezidenta nepotěšilo. Vzápětí nakreslil jeho křivku obráceného písmene U, která je po vědci pojmenována. Poté vzpomínal, co se učil na škole on a jaké to bylo jako mladý přejít z teorie do praxe, když tehdy ještě bylo proti čemu bojovat.

Po následující vlažné odpovědi ze strany studentů na další z jeho odborných otázek se zeptal děkana, které ze to škola používá knížky. Ani děkan neuspěl. Jsou bohužel od jiného autora, než kterého Klaus preferuje. "Ze Samuelsona se učilo na světě víc lidí," poznamenal prezident.

Na konci přednášky byl prostor pro dotazy. Dosavadní poučovací tón prezidentova proslovu vrátil první student závěrečným dovětkem: "Jestli jste dobře rozuměl mojí otázce," což sál rozesmálo. Klaus pak mluvil o oteplování planety. Podle odhadů, kterým věří, se planeta za 20. století oteplila o 0,6 stupně Celsia. "To je hodnota, která je pod jakoukoliv rozlišovací schopnost kohokoliv z nás," komentoval.

Pak si sám vybral pilně se hlásícího studenta, který má dostat mikrofon k položení otázky. Student prezidentovi, možná nechtěně, tón přednášky opět vrátil. "Co si o tom myslíte jako člověk?" zakončil otázku. Člověk Klaus se na chvíli zamyslel a pak studenty opět uklidnil před všeobecným oteplením.

Dalšího studenta si na otázku sám nevybral... Výtečník se ptal, zda produkce biologických plynů, lidově nazývaných větry, má vliv na globální oteplování. "Tak asi dáme prostor někomu jinému," reagoval prezident, ale pak dal do placu několik vtipů, které o sobě slyšel. Třeba jak ho zelení upalují na hranici a ptají se, jestli už věří na globální oteplování. Studenti se pro jistotu zasmáli nahlas, aby nepřišlo na řadu další zkoušení z odborných témat.

Na další dotaz, jestli se chová ekologicky, Klaus řekl, že zakázal na Hradě používat klimatizaci, protože je tam teď zima přirozeně kvůli dva metry tlustým stěnám. "Ale přivazovat se řetězem k Temelínu nebudu," uklidnil na závěr studenty. Ti odcházeli víceméně nadšení. "Ale je docela malej. V televizi vypadá větší," sdělovala kamarádce své dojmy z přednášky jedna ze studentek.

Diskuze:

student VSE 10.05.2007 23:15	Pane Weikert, vy jste tu prednasku asi moc nesledoval,ze? A nebo jste ten clanek mel napsany uz pred tim a nechtelo se Vam ho prepisovat?
student VSE 03.05.2007 11:39	Tak zrejme jsem byl s dalsimi asi deviti stovkami studentu na jine prednasce nez autor tohoto clanku. Klasicka ukazka, jak dezinterpretovat a prekroutit temer vse co na prednasce bylo receno. Ach jo....

Internet: http://zpravy.idnes.cz/klaus-chceme-modrou-ne-zelenou-planetu-dyn-/nazory.asp?c=A070503_081106_nazory_ton

Klaus: Chceme modrou, ne zelenou planetu

zpravy.idnes.cz 3. května 2007 8:11

Prezident Václav Klaus přednášel na Vysoké škole ekonomické o tématu klimatických změn. "Některé scénáře globální oteplování nadhodnocují," prohlásil například. Klausovu přednášku na VŠE přinášíme ve zkráceném znění.

Během dvou týdnů vyjde v pražském nakladatelství Dokořán, kde před rokem vyšel slavný Lomborgův "Skeptický ekolog", má knížka s názvem "Modrá, nikoli zelená planeta", s otázkou v podtitulu "Co je ohroženo: klima, nebo svoboda?" Chtěl bych nikoli parafrázovat knihu, ale ukázat vztah ekonomie a globálního oteplování.

Oteplování – téma i pro ekonomii

Fenomén globálního oteplování (ale třeba i korupce nebo zločinu nebo počtu dětí v rodině) je tématem pro ekonomii, protože v něm nejde o laický pokus ekonoma přeměřovat teplotu na Zemi, ale o naši analýzu chování lidí, o analýzu interakcí, které ve společnosti mezi lidmi vznikají a které ovlivňují i klima. Zajímá nás člověk, jeho chování, jeho motivy, jeho volba. To všechno má enormní důsledky. Co člověk vyrábí, co spotřebovává, kolik investuje nebo spoří, zda se chová úsporně nebo zda plýtvá, zda se chová krátkozrace nebo s dlouhodobou perspektivou, jaké faktory ho v jeho rozhodování ovlivňují, to v žádném případě nezkoumá meteorologie, klimatologie, biologie, fyzika či chemie ani ekologie, ale jen a jedině ekonomie.

Občas slyšíme, že se svými úvahami o věcech, jako jsou klimatické změny, ekonomové pletou do řemesla meteorologům či biologům, ale to není pravda. Nic z jejich oborů si nikdo z nás nedovolí komentovat, natož zpochybňovat. Je tomu přesně naopak. Řada zástupců těchto disciplín dělá dalekosáhlé soudy o záležitostech ekonomických, aniž by byli schopni brát v úvahu nejelementárnější souvislosti a zákonitosti, kterými se ekonomie vážně zabývá. Jejich často radikální doporučení se netýkají fyziky, ale ekonomiky a politiky. "Vlamování se" do sousedních oborů funguje opačně, než jak to bývá v současných diskusích tradováno, a ekonomové by to měli říkat nikoli tichým hlasem.

Na čem trvat

V současné debatě o životním prostředí, klimatických změnách či globálním oteplování musí ekonomie a ekonomové trvat na několika základních principech:

1) Prvním z nich je ekonomický pohled na tzv. zdroje, jejichž ekonomická definice má s konceptem přírodních zdrojů, tak jak ho chápou běžní lidé, jen velmi málo společného. Přírodní zdroje nejsou automaticky zdroji ekonomickými, neboť neexistují žádné ekonomické zdroje samy o sobě, bez člověka. Cokoliv přírodního, tedy to, co většinou zkratkovitě nazýváme termínem přírodní zdroj, se stává ekonomicky zajímavým a relevantním jen a jedině při splnění dvou předpokladů:

– existující technologie umožňují využití přírodního zdroje (známé případy ropa v éře faraonů, mořské vlny dnes);

– existující ceny umožňují ekonomicky smysluplné použití zdroje.

Tento elementární příspěvek ekonomie do dnešní debaty úplně obrací známé tirády o vyčerpávání zdrojů. S lidskou invencí a technickým pokrokem zdrojů stále přibývá, nikoli ubývá.

2) Druhým základním tématem ekonomie je vazba základních ekonomických mechanismů, tj. vlastnických vztahů, cen a vůbec trhu na racionální, což současně znamená maximálně šetrné využívání vzácných, protože vždy, v každém okamžiku omezených ekonomických zdrojů. Tyto mechanismy jsou nejúčinnější cestou obrany přírodního prostředí člověka před jeho ničením a přírodních zdrojů, před jejich iracionálním čerpáním, či dokonce vyčerpáním. I to je specifický pohled, který musí ekonomové stále zdůrazňovat a který vůbec není triviální.

3) Třetím tématem, který ekonomové a ekonomie přinášejí do těchto diskusí, je otázka vztahu velikosti příjmů (a obecněji bohatství lidí) a struktury jejich poptávky, ze kterého vyplývá, že vztah ekonomického růstu, bohatství a chování člověka k přírodnímu prostředí je dlouhodobě příznivý. Poptávka po kvalitě přírodního prostředí s ekonomickým růstem roste, nikoli klesá. Tzv. Kuznetsova environmentální křivka, hledající souvislost mezi velikostí příjmů a mírou poškozování životního prostředí, stejně jako trochu obecnější "křivka environmentálního přechodu", ukazují, že i když v počátcích ekonomického rozvoje může mít vztah těchto dvou veličin nepříznivý vývoj, s rostoucím bohatstvím člověka se životní prostředí zlepšuje. Proto známý tvar obráceného U, proto název Kuznetsova křivka.

4) Místo o principu předběžné opatrnosti, který používají environmentalisté, ekonomové hovoří o cost-benefit analýze. Dobře vědí, že žádná "předběžná opatrnost" neberoucí v úvahu náklady a výnosy neexistuje, že žádné pojišťování se ohledně budoucnosti při nejasných efektech a vysokých pojišťovacích nákladech nemá žádné oprávnění. Averze k riziku je sice srozumitelný koncept, každý z nás ho ve svém životě běžně používá, ale jde jak o výši rizika, tak o náklady vyhýbání se mu. Všechno lidské jednání (ale i nejednání) má své náklady, tedy i lidská opatrnost. Ani toto environmentalisté takto jasně a takto ostře nevidí.

5) Ekonomové v druhé polovině devatenáctého století pochopili, že hodnota čehokoli, tedy zboží i služeb, rizika i bránění se před rizikem, peněz i času, je veličinou subjektivní a že v sobě nemá nic tzv. objektivního. Nedá se změřit, zvážit. Je to vždy subjektivní pohled člověka na věc, závisící na kontextu a okolnostech.

I čas má cenu

Téměř zcela nesrozumitelné je i pro lečjakého ekonoma hodnocení času. I čas má svou hodnotu a cenu, nebo jinak řečeno, cena času ovlivňuje naše hodnocení minulosti, přítomnosti i budoucnosti. Není pravda, že má minulost, přítomnost a budoucnost stejnou hodnotu. Není možné se dívat – jako to dělají environmentalisté – na přítomnost a budoucnost stejně, resp. stejně hodnotit ty či ony environmentální, ale i neenvironmentální jevy a události v nestejných časových okamžicích.

Ekonomové se na tuto věc dívají pomocí konceptu diskontování. Vycházejí zcela logicky z toho, že je diskontní sazba – neboli cena času (neboli preference přítomnosti před budoucností) – větší než nula, z čehož plyne, že budoucnost je vždy a za všech okolností "menší" než přítomnost. Čím je diskontní sazba větší a čím je budoucnost vzdálenější, tím je vůči přítomnosti menší. To se každý student ekonomie učí v hodině financí a je mu to – snad – srozumitelné při pohledu na stokorunu dnes či za rok, za desetiletí, nebo za století. Stejný pohled je ale nezbytný i při pohledu na jakýkoli environmentální problém. To není cynismus vůči budoucnosti, to je elementární racionalita lidského chování.

Právě v kontextu těchto pěti principů vidím problém ekonomie a globálního oteplování jako předmětu současné společenské diskuse.

Redakčně kráceno

Internet: <http://www.dfens-cz.com/view.php?cisloclanku=2007070501>

Václav Klaus: Modrá, nikoli zelená planeta

D-FENS , Vydáno 05. 07. 2007

K zakoupení Klausovy knihy Modrá, nikoli zelená planeta mě nepřiměl obdiv k osobě pana profesora, ale tento článek v Technickém týdeníku (*pozn.Samuel: článek je bohužel zřejmě nepřístupný*), který sepsal nějaký ekosocialistický mindfucker ve snaze doložit, že kapitalismus vykořisťuje a znečišťuje áááno. Velmi svérázná recenze se množí nesmysly a celkově připomíná pohádku O milionáři, který ukradl slunce (v moderním podání: O milionáři, který ukradl přirozené klima).

Knihu s podtitulem „Co je ohroženo: Klima nebo svoboda?“, která melouního mozkomora se zkratkou šu tolik rozzlobila, jsem si samozřejmě musel přečíst, protože jsem tušil, že se jedná o atomovou bombu vhozenou do řad ekozmrldstva. A musím říci, že profesor nezklamal.

"Zdrojem ohrožení svobody, demokracie, tržní ekonomiky a prosperity přestal být socialismus a komunismus, ale stala se jím ambiciózní, arogantní a téměř bezskrupulózní ideologie politického hnutí - environmentalismus."

Klausova kniha samozřejmě není vědecká studie na téma klimatických jevů, ale politickoekonomická úvaha na téma environmentalismu jako politického směru. Klaus vystavěl její obsah na konfrontaci myšlenek levicového environmentalismu a liberální ekologie. Kostru knihy tvoří citace myšlenek liberálních ekonomů, neoteplených klimatologů, vědců, ekonomů a novinářů, přičemž Klaus tyto příspěvky komentuje, dále rozvádí nebo je zasazuje do tuzemských poměrů.

Jak je u Klause zvykem, jeho argumentace je precizní a subjektivní, místy proložená krutou ironií a sarkasmem. Pokryteckým předstíráním objektivity v duchu politické korektnosti se Klaus nezatěžuje. Klaus bez výčitek hned v úvodu přiznává, že většina publikací známých environmentálních doomsayerů je apriori nedůvěryhodná a má politický účel nebo vychází z korupce vědců snazším přístupem ke grantům. Nedůvěryhodnost enviromentalistického "hlásání zkázy" demonstruje na osobě Paula Ehrlicha, jakéhosi dědečka světových doomsayers a ekolháře první kategorie, který například v sedmdesátých letech předpovídal, že v roce 2000 zmizí z mapy Anglie.

Osobně mě nejvíce zaujala kapitola druhá, dotýkající se odlišného chápání zdrojů v ekosocialistickém a liberálním pojetí. Klaus zde ponejvíc vychází z Juliana Simona. Konstatuje to, co každý člověk podvědomě chápe, totiž že cena zdrojů je funkcí lidských znalostí a dovedností, tedy schopnosti tvořit technologie, které zdroje využijí. Demonstruje to na jednoduchých případech, například nulové ceně ropy v dobách stavitelů pyramid. Bez odpovídajících technologií zdroje žádnou cenu nemají a díky novým technologiím mohou dosavadní zdroje svoji cenu ztratit. Přirozeně oceněné zdroje pokládá Klaus za nevyčerpatelné.

Klaus neuznává "klimatickou krizi" jako jev, vliv člověka na zvyšování teploty pokládá za nedoložený a její důsledky nevnímá pouze jako negativní, ale nachází i pozitivní. Odmítá environmentalismus. Odmítá poroučení větru dešti a odsuzuje zpupnost, s jakou se ekosocialisté staví přírodě a jejím zákonům. Proti ochraně životního prostředí nenamítá nic. Navrhuje, že by každý měl začít sám u sebe a soustředit se na maličkosti v běžném životě. Lidskou kreativitu a schopnost řešit problémy vidí Klaus jako základ pro řešení možných ekologických problémů, její podmínkou je ovšem tvůrčí a podnikatelská svoboda neomezovaná regulačními zásahy ekosocialistů.

Princip preventivní opatrnosti by podle Klause měl vždy být podložen analýzou nákladů a benefitů, přičemž by měly být zohledněny nejen náklady na provedení nějaké akce, ale také z neprovedení nějaké akce (náklady promarněné příležitosti). To je ostatně známý Klausův výrok.

Klaus se několikrát dotkl i toho, jak a za pomoci jakých prostředků environmentalisté komunikují svoje teorie veřejnosti. Dokonce pojmenoval i jednu z vlastností enviropropagandy, totiž náhlé mizení teorií, které ještě včera představovaly její základní kámen a pak ze dne na den zmizely ze slovníku oteplených sdělovacích prostředků, protože se podařilo doložit, že vycházejí ze špatných teoretických základů (např. tzv. hokejový graf, na kterém environmentalisté stavěli v minulých letech svoje konstrukce).

Klausovo "Místo o životní prostředí usilujme o svobodu" stojí v seznamu doporučení, tvořícího poslední sedmou kapitolu, na prvním místě.

Kniha je proložena vybranými citáty příznivců i odpůrců environmentalismu. Některé z nich jsou důvodem k vážnému zamyšlení nad naší dobou a nad tím, proč se asociálové vyšplhali na mocenském žebříčku napříč společnostmi nahoru.

"Kdykoli někdo zahyne v důsledku zátop v Bangladéši, jeden z šéfů aerolinií by měl být vyvlečen ze své kanceláře a utopen."

George Monbiot, komentátor deníku Guardian

Postupně ke konci knihy Klaus poněkud ubírá na počáteční brilantnosti a místy se zbytečně hnípe v rozporech, které se vyskytují v enviromentalistických dogmatech. Sice chápu, že inteligentnímu člověku a bystrému pozorovateli jako Klaus činí sadistické potěšení sledovat narůstající počet rozporů a zjevné díry v argumentaci ekosocialistů, ale myslím, že Klaus právě tohle zapotřebí nemá, protože jeho myšlenkové schopnosti kvality mozkových procesů environmentálních guru zcela zřejmě předčí. Stejně tak jsem si při čtení knihy uvědomoval zcela evidentní převahu Klause na intelektuálně žvanivým Havlem, pokud jde o formulaci myšlenek.

Klausův knižní počin mi udělal velkou radost. Jedná se o malou bibli ekozmrdobijce. Jsem rád, že v čele České Republiky po dlouhé době stojí osobnost, která si dovede vlastní názor nejen vytvořit, ale dovede jej i přesvědčivě formulovat a hájit. Doufám, že se tato vlastnost bude přenášet na další a další z nás.

Diskuze: *Zpracovat rozsáhlejší diskusi by mi zabralo moc času a prostoru, proto Vás odkážu na příslušné stránky. Samuel Sluníčko*

Diskuze ke knize na www.kosmas.cz (internetové knihkupectví)

Rozhled autora

Michal, 11.09.2007

Knihy Václava Klause vždy odhalují autorovův veliký rozhled, tato kniha to jen potvrzuje.

Špatný filosof

Jiří (student politologie), 03.08.2007

Pan Klaus zde prezentuje dnes značně odvážný postoj vůči environmentalismu. Ovšem je velice špatným filosofem! Vždyť jeho titulní problematika zůstává v celém díle nedotčena: Ohroženo je nejen životní prostředí, ale tak i svoboda člověka zároveň. Jestliže se člověk nemá volbu mezi ekologií a vlastním přežitím, jak se může cítit svobodný? (ex.: Rodiny na sociální podpoře si jen těžko zakoupí šetrné auto...) Otázka tedy zní: Je člověk v dnešním tržním světě stále ještě svobodný natolik aby byl ekologem, nebo je tento přístup příliš luxusní pro obyčejného člověka?

Ztrata času a peněz

Student VŠE, Praha, 12.07.2007

Takhle to dopada, když vyjde kniha někomu, kdo nicemu nerozumí a přesto se do všeho montuje. Tato knížka zaujme cestně celni místo v knihovnicce pouze u členu vancouver (a/u)clubu.

špatný, nikoli správný názor

Petr Svoboda, 22.06.2007

Kniha, která varuje před demagogií environmentalistů, je sama o sobě demagogií par excellence. Pan profesor se zřejmě cítí povinen vyjadřovat se ke všemu, ať už má či nemá (jako v tomto případě) o daném tématu dostatek informací. Globální oteplování není jen hypotéza pro pomatení zhovadilé veřejnosti, ale fakt, na kterém se shodnou přední světové kapacity v oboru (viz Mezinárodní panel IPCC a jeho zpráva 2007). Je mi líto, že zrovna český prezident musí být osobou, které se celý odborný svět směje.

dante.x@email.cz, 22.06.2007

...ano a neviditelná ruka trhu vše vyřeší, že?!...těžko se mi hledalo slovo, kterým vystihnout postoj našeho (?) prezidenta, který nemá jasno nejen ve svých pravomocích, mluví, ale nic neřekne - viz postoje k EU nebo si plete termíny a oblasti lidské činnosti jako meteorologie a klimatologie...zkrátka, snaží se být vidět a mluvit takřka do všeho (ztrapnění v kauze Lety...), ale nevyzná se takřka v ničem...a jeho zásluhy v ekonomii jako vědění?! to je vtip...nicméně doporučuji přečíst, poučit se, stejně jako jeho 'roky', odstrašujících příkladů není nikdy dost...a pokud zde někdo psal o jiných studiích (snad nebyl myšlen vážně 'skeptický ekolog'), zkuste si najít věci např. od kunstlera, myslím, že teprve studiem a následným srovnáním dvou protichůdných názorů, jde založit legitimní kritika...globální oteplování, posouvání teplotních pásů aj. stojí za pozornost a ne slepé odmítání prizmatem liberální ekonomie...btw., co takhle kulturní rozpory kapitalismu, hm?!

Pravda bolí?

Metal_Messiah, 11.06.2007

Ano ano, Klaus opět potvrzuje že dokáže obhajovat i nepříjemné a pro většinu zfanatizovaných, médií vypláchlých mozků vycházejících z rádobyfaktů naprosto neobhajtelné. Katastrofa, náhlá změna klimatu, oblíbené to termíny pro senzacechtivá média. Předpovědi se scénáři s oteplením o stupně za dvě desetiletí též. Pravdou však je že seriózní studie globálního oteplování vycházejí z GLOBÁLNÍHO měření teplot (apod.) a ty říkají že planeta se neotepluje...oteplují se města! A rozhodně toto oteplení měst nesouvisí se skleníkovými plyny! Nejdřív si to přečtete...přečtete si taky další studie a názory a zavrhněte mediální a zpolitizovanéj výplach mozku á-la environmentální organizace.

bohužel

Daniel... cool3d@seznam.cz, Karlovy Vary / Litvínov, 11.06.2007

Za normálních okolností prezident prezentuje nejen svůj názor ale i názor občanů státu kterému 'vládne' náš prezident všude v zahraničí prohlašuje že klimatické změny jsou nesmysl, a když už něco v tomto smyslu připustí tak to podle něj povede k růstu a ne k úbytku. Ve skutečnosti je smutné že v ekonomice se nepočítá s položkami lidské zdraví a stav životního prostředí a bohužel náš prezident je ekonom, tak jak by si mohl připustit něco jako klimatické změny.

nesmysl

02.06.2007

nesmyslné názory hlupáka

ubožák

02.06.2007

trapné dílo mizerného ekonoma a ještě horšího politika

modrá

zuzka-d68, zuzka-d68, 02.06.2007

....že on ten václav neví, že planeta je modrá proto, že je na ní vegetace....???

..teda ještě se otepluje od těch prezidentů, co tu byli jak říkal sám autor - to jsem netušila ...Z.

pokus nedouka

František Dobrota, 29.05.2007

Zoufalí muži činí zoufalé kroky. Klaus už neví, jak by na sebe upozornil a tak obtěžuje veřejnost snůškou nesmyslů a fantasmagorií, při kterých fundování odborníci omdlévají. I ta jedna hvězda za katastrofický výplod je moc !

Bestia triumfans

mesiba@seznam.cz, židenice, 23.05.2007

Mocní a silní vždy ovládali masy reptajících ale jinak poslušných poddaných, nejinak je tomu dnes a nejinak tomu bude i v budoucnu, dřív pomocí biče, dnes pomocí informací měnící myšlení lidí - lidé totiž netouží po svobodě, ale po spokojenosti, proto dnes nemohou uvěřit, že iluze svobody končí a odhalují tak sebe samé - raději být spokojený a nechat vše kolem sebe zničit - přírodu, demokracii, solidaritu mezi lidmi, tito lidé zatím bojují jen pomocí slov a knih jako je tato, ale brzy přejdou k tvrdším metodám, které jim zaručí nastavené příjmy, raději popřou fakta o kulatosti země, protože pecunia non olet...vše už tu bylo a kdo se nepoučí z historie, je nucen si ji prožít znovu....

Klaus a jeho hayekovsky liberalni fundamentalismus

MiraH, Vienna, Virginia, 22.05.2007

Letosni zprava IPCC ukazuje vyznamnou, zasadni redukcii predpovednich nejistot. IPCC nenasel svoje zavery nekde na vedeckem smetisti (na rozdil od Klause), ale doklada je detailni analyzou a odbornou literaturou. Vsechny zavery byly nezavisle potvrzeny vsemi komisemi ustanovenymi ruznymi narodnimi a mezinarodnimi vedeckymi institucemi. Cili zadnou skupinou zelenych silencu, jak nam neustale predklada Klaus. Jedna se o široky konsenzus celeho vedeckeho sveta. Otazka uz nezni zda, ale jak moc lide ovlivnuji klima a jak se to bude regionalne projevovat. Je třeba si uvedomit, ze nejde o problem nasi planety nebo zivota na ni. Je to ciste nas problem a nesmyslné porovnavani komunistického planovani s racionalni, demokratickou debatou o reseni spolecenskych problemu je absurdni. Klaus zapomina na fakt, ze i sam Hayek si uvedomoval, ze ideje liberalnosti vychazeji z predpokladu, ze svobodny jedinec jedna mravne a s mirou. Samotny Klaus neschopny konsenzuality je protikladem tohoto principu. Pro me jako vedce je jeho kniha bezvznamnym prispevkem do seriozni debaty o globalnim oteplovani, ktera nastesti probiha na zcela jine urovni a nekde jinde.

Viz muj komentar ke knize Skepticky ekolog

Jan, Washington, DC, 21.05.2007

K teto otresne knize jen uvedu citat Jana Baltuse z Technickeho Tydeniku: „Vždyť oni usilují o náš blahobyt a svobodu,“ slyšíme. Tyto hodnoty jsme prohráli už mnohem dříve, bohužel, ale možná si mnozí z nás budou stále zpívat, že „za ty peníze přece stojí, ne?“ Ale za ty se nedá koupit ani svoboda, ta se získává myšlenkovým bohatstvím, ani suverenita státu, tu si společnost vydobude kladným přínosem k novým myšlenkám a kreativitou. My jsme se vyprofilovali jako negativisté všeho, co má pozitivní náboj. Ve jménu doktríny antiekologie. Ostatně, vlastní omyly je vždy nejlépe překryt poukazováním na vnějšího nepřitele. Dnes to mají být ekologové- komunisti. Největším nepřitelem je však vždy vlastní omezenost.“ Dalsi citat B.Lomborga, ktery musel svoji antivedeckou (<http://www.lomborg-errors.dk>) knihu z roku 1998 Skepticky Ekolog, na niz Klaus stavi, prehodnotit a vydal novou s nazvem Cool It: 'The best science does indicate that global warming is real and man-made - and Gore deserves applause for making global warming cool again.' Dale odkaz na zavery z letosniho srazu klimatologu (<http://www.ipcc.ch/SPM040507.pdf>), peclive studium vam da vsechny odpovedi, ne Klausovo prezvykavani myslenek F.von Hayeka, v kterych zamenil slovo komunismus za

environmentalismus. S Klausem lze v řadě věcí souhlasit (stejně tak ale lze souhlasit s řadou věcí, které pronásil Al Gore!, s nimiž lze ovšem v řadě věcí nesouhlasit), bohužel způsob prezentace a absolutně neoprávněné, nekompetentní komentáře výsledku práce odborníků ho dávají do stejného pytle s ekoaktivisty, jen má prostě zcela opačnou ideologii, ja ji nazývám anti-ekologií.

Dobré spojení

John Brown, West Virginia, USA, 19.05.2007

Kniha podle měho jen potvrzuje politický přehled pana Klause a jeho životní zkušenosti.

Z dějin je známo, že se periodicky nové generace snaží zneužitím různých idejí a myšlenek ovlivnit svůj vliv na vládu ať lokální nebo i celosvětovou, jak tomu bylo v případech komunismu i fašismu i boju a váleku feudálnímu a dalších církevní vlivy s radicemi jezuitů a krizovými vypravami nevyjímaje....a dnešní náboženskou krizí na středním východě /konce ? / vždy po vzniku jakéhosi 'ideálu' umíralo mnoho lidí, docházelo k bezpráví s nenahraditelnými škodami....

Knihu by měli číst všichni a brát ji jako varování před idejemi, které brání celosvětové demokracii....

Nic není vymyšleno ... jde o spojení ekonomie, politiky, přírodních věd a dalších ...psáno člověkem, který dobře zná jak dobu komunistů tak postkomunismu a v zahraničí je uznávanou kapacitou... takže tento názor preferuji / přesněji se s ním naprosto ztotožňuji / před jednostrannými názory neidentických klimatologů, kteří mohou být zmanipulováni, jelikož vycházejí pouze ze statistik, krátkodobého měření atd... a v jejich případě může jít o potřebu preference jejich specializace, bez zodpovědné identity a záruky náhrady vzniklých škod...

Al Gore bojoval za presidentské křeslo a jde mu podle měho o kariéru, kdežto... pan Klaus to nepotřebuje...nemá žádný jiný motiv než lidi varovat před jejich zmanipulováním....

Obsah knihy je věcný, přehledný a je vidět, že v podání informací má autor zkušenosti ze svých přednášek a navíc má mnoho životních zkušeností, které násilně nezdurazňuje ale dají se číst i mezi řádky...

spíše do června a s polámanou páteří

10.05.2007

Slušnost byla dlouhodobě pod hranicí volitelnosti. Změna vyvolá emoce.

Internet: <http://www.cevro.cz/cs/cevrorevue/aktualni-cislo-on-line/2007/6-7/196556-modra-nikoli-zelena-planeta-vaclav.html> Modrá, nikoli zelená planeta / Václav Klaus

CEVROREVUE > Aktuální číslo on-line > 2007 > 6-7 > 6-7/2007 > Přečetli jsme > Modrá, nikoli zelená planeta / Václav Klaus

Modrá, nikoli zelená planeta / Václav Klaus

Recenze, Zbyněk Klíč

Přečetli jsme Značnou kontroverzi vyvolala další kniha prezidenta Václava Klause. Šlápl totiž na kuří oko bojovníkům proti globálnímu oteplování a v širším smyslu všem tzv. environmentalistům. V knize Modrá, nikoli zelená planeta si dovilil polemizovat se stále populárnějšími tezemi o drastickém zhoršování životních podmínek, které je dle Klausových odpůrců zapříčiněno lidskou činností. „Téma globálního oteplování se stále více a více stává zásadním ideovým a politickým střetem naší současnosti. Nositel tohoto tématu – environmentalismus – se stal dominantní alternativou ideologií orientovaných důsledně a primárně na lidskou svobodu. Je světovým názorem, který chce radikálně a s jakýmkoliv doprovodným „létáním třisek“ (tedy za cenu omezování lidské svobody a za cenu lidských životů) měnit svět,“ uvádí v úvodu Václav Klaus.

Útlá kniha se v sedmi kapitolách a za použití velkého počtu zdrojů věnuje nejprve vymezení problému a následně se zabývá nejčastěji používanými termíny environmentalistů – (ne)vyčerpatelností zdrojů, technickým pokrokem a principem opatrnosti. V posledních dvou kapitolách pak přikládá svoji interpretaci globálního oteplování a návrhy na řešení. V závěru pak čtenář najde mj. přetisk pěti odpovědí Václava Klause na mediálně populárních pět otázek amerického Kongresu.

S názory Václava Klause jistě nemusejí všichni souhlasit. To však není důvod je ignorovat. Jeho publikace přináší alternativní pohled do dosud jednostranného diskursu a možná to se jeho nositelům líbí ještě méně než samotné Klausovy názory. K tomu, abychom si na celou problematiku dokázali udělat ucelený názor, je však třeba znát pohledy obou stran. Tedy i ten Václava Klause.

Chce to velkou odvahu vystoupit proti převažujícímu názoru způsobem, jakým to dělá Václav Klaus. Kolem globálního oteplování nastoupil stádní instinkt odpůrců ekonomického růstu, zastánců kontroly života lidí, vědců sváděných výzkumnými granty, mezinárodních byrokratů a všech, kteří profitují z obav o vývoj klimatu. Příroda ukáže, že se mýlili.

Fred Singer, profesor environmentálních věd, University of Virginia

Klaus a ochranáři: Jedna parta

Rubrika glos Jiřího X. Doležala. na zpravy.idnes.cz 19.května 2007 3:26

Václav Klaus vydal knihu Modrá, nikoliv zelená planeta, a ještě v den jejího křtu se dočkal nejvyššího ocenění, jakého se může spisovatel dožít. Ještě ten den, co prezident své dílo představil, byla veřejnosti představena jeho parodie Placatá, nikoliv kulatá planeta.

Takové ocenění jistě zahřeje, vždyť ani Nobelova cena - záležitost institucionální - není takovou ctí jako spontánní reakce občanů. A je třeba prezidentovi přiznat, že takový rozruch v minulosti vyvolalo jen málo titulů na našem knižním trhu.

Kromě tohoto úspěchu však je třeba zmínit i jeden aspekt Klausovy knihy, který je málo zmiňován a který je možná důležitější než její obrovský úspěch u ekoaktivistů. Je to aspekt religiozní a ona kniha je ve své podstatě svazkem náboženským.

Že není založena na znalosti problému, je jasné - Klaus opravdu není klimatolog a nemá žádné hlubší znalosti ani klimatologie, ani ekologie, ani ochrany životního prostředí.

Méně zřejmé, ale pozornému čtenáři stejně viditelné je, že Klaus se v knize sám přiznává k tomu, že jeho argumentace je založena na pouhé osobní a umínuté víře, ne na skutečnosti.

Pan prezident výslovně uvádí: "...civilizační pokrok byl dosažen za cenu vyčerpávání neobnovitelných zdrojů a za cenu degradace životního prostředí. ... Nevidím to tak."

Podobná věta je samozřejmě dobře představitelná jako situační fór, jako sarkasmus - dovedu si představit, že ji v krutém žertu někdo vyřkne při pohledu na krajinu s důlními haldami nebo na hory odpadu načerno dovezené z Německa. Pan Václav Klaus ji však myslí zcela a smrtelně vážně.

Co znamená, když někdo říká podobný osobní zkušenosti kohokoliv hrubě odporující výrok? Pan prezident už někdy byl mimo Prahu, viděl krajinu protkanou silnicemi, dráty vysokého napětí, posetou průmyslovými stavbami, proto není pravděpodobné, že by o existenci naprosté degradace evropské krajiny civilizačním pokrokem nevěděl.

Za výrokem tedy může být jediné to, že o této degradaci vědět nechce a popírá ji. A to i přesto, že na ní v podstatě není až zas tak moc špatného. Člověk sice krajinu degraduje, ale zároveň tím vytváří krajinu novou, antropocenózu. Přesto pan prezident onu pro civilizační a technologický pokrok nezbytnou degradaci nevidí.

Podobnou míru iracionality už nelze nazvat jinak než náboženstvím. Aspekty jako osobní zkušenost či rozum zůstávají stranou a vše je podřízeno Jedné Zjevené Pravdě.

Podobně, jako je možné nalézt mnoho religiozních prvků v environmentalistických hnutích, vychází i jejich dnešní oponenti - nebo alespoň ten v Čechách nejvyšší - z religiozních východisek. Zatímco pro ty zelené byla univerzální a nejvyšší hodnotou Příroda, pro Klause je to Růst.

Máme svobodu náboženství, proto je potřeba obě náboženská hnutí tolerovat. Je však legitimní požadovat, aby si své spory ve věci iracionálních bludů vyřídili někde v kostele a nezatěžovali s nimi laickou veřejnost.

Jiří X. Doležal, reportér Reflexu

Intrnet: <http://www.osel.cz/index.php?clanek=2701>

Modrá, nikoliv zelená planeta: polemika s apokalypsou

Pavel Houser, www.osel.cz, 06.06.2007 v 10:09

Dosavadní debata o knize Václava Klause Modrá, nikoliv zelená planeta se soustředí hlavně na to, jak si prezident může dovolit zpochybňovat názory klimatologů, když jejich oboru přece nerozumí. Tím se ovšem problémem zpoštluje, hlavní téma knihy je mnohem obecnější. V polemice prezidentovi nejde ani tak o to, zda se klima mění a zda se mění vlivem člověka. To, zda Václav Klaus závěry klimatologů popírá nebo je jen jinak interpretuje, je spíše vedlejší.

Prezident měl možná občas zvolit jiné formulace a lépe vysvětlit, o čem mu jde (tj. například nemusel do knihy vůbec zahrnovat data o teplotách apod.). Jeho kniha není přírodovědná, ale spíše politicko-ekonomická, všímá si primárně ne klimatických změn, ale toho, jak pod záminkou ochrany životního prostředí probíhá paralelně ničení prostředí jiného, totiž ekonomických a politických svobod.

Už sám fakt, že se objevil termín „popírač globálního oteplování“, je poměrně znepokojivý (nebude zítra takový názor stíhán stejně jako popírání holokaustu?). Klimatické změny se stávají jakousi univerzální mantrou na získávání veřejných prostředků (výsledkem jsou studie ve stylu jak globální oteplování ovlivní sklizeň jahod) či prosazování všemožných regulací – prostě kladivem, které lze použít skoro na cokoli. Je to podobné, jako když se všemožná omezení zdůvodní bojem s mezinárodním terorismem. Polemizovat nelze, automaticky jste ten zlý. (Server Osel s články Stanislava Mihulky a dalších je v tomto případě čestnou výjimkou, která jde proti proudu. Viz například: Je už [globální horečka za zenitem?](#)) *Článek následuje pozn. Samuel Sluníčko*

V podobě radikálního environmentalismu (Klaus by místy snad mohl být citlivější/diplomatictější ve volbě termínů, mezi ochránci přírody je jistě i řada liberálů, nemá smysl všechny hodit do jednoho pytle a vytvářet tak proti sobě jednotnou frontu uražených) vystupuje do popředí nedůvěra ke společnosti, jejímž základem je jedinec a kde se lidé řídí vlastními zájmy, ne nadekretovanými utopiemi „všeobecného dobra“. Lidská společnost není nějakou trpnou kulečnickovou koulí, se kterou zmítají klimatické změny, i když se v historii jistě uplatňovaly (Viz článek [Polemika s klimatickým determinismem](#)). Namísto klimatického determinismu byl hnací silou důmysl, tvořivost a z toho vyplývající technologický pokrok (což je samozřejmě opět spíše tvrzení ekonomické teorie než výrok přírodovědný). To vesměs nepopírají ani klimatologové a odpovědí na změny podnebí bude ať tak či onak jistě nástup nových, zajímavých technologií – a zde by si snad obě strany sporu mohly podat ruce.

[Polemika s klimatickým determinismem Viz internet :](#)

<http://www.scienceworld.cz/sw.nsf/ID/E1B09EF71A011EAAC125725E006D0D3A>

V pozadí strachu z globálního oteplování často stojí strach ze změny vůbec, nostalgie po nikdy neexistujícím zlatém věku. Přitom klimatické změny namísto se strachem můžeme přijímat i jako pozitivní výzvu. B. Lomborg ve Skeptickém ekologovi píše, že globální oteplování může vyspělým průmyslovým zemím dokonce prospět: vyšší zemědělské výnosy, nižší náklady na energie, nové surovinové zdroje (třeba naleziště plynu a ropy v Arktidě dostupné poté, co zde roztaje led)... Viz například [úryvek z Lomborgovy knihy](#) . Kjóto je každopádně opakovaně kritizováno jako drahé a neúčinné, byrokratické řešení shora. Ušetřené prostředky by šlo mnohem lépe využít ke zmírnění negativních dopadů (které nikdo nepopírá, ale o jejich konkrétní povaze těžko vědět předem). Vysazení jednoho stromu změní klima v ulici více než spasitelské „globální myšlení“ (o tom, jaké mají ochranné kroky často nezamýšlené a paradoxní důsledky, svědčí např. text [Čistý vzduch spoluvínikem globálního oteplování](#)).

[úryvek z Lomborgovy knihy viz internet:](#)

<http://www.scienceworld.cz/sw.nsf/ID/B8DC7DE4236D0AA4C125714A0039907E>

[text Čistý vzduch spoluvínikem globálního oteplování viz internet:](#)

<http://www.scienceworld.cz/sw.nsf/ID/5A3F85471294E50AC12572AE006BBC0E>

Klimatické změny se z původně odborné debaty staly každopádně místem politického střetu, jednou z položek obchodu se strachem. A na to všem Václav Klaus ve své knize podle mého názoru správně upozorňuje, podobně jako Lomborg vyvažuje jednostranně apokalyptickou mediální atmosféru. Polemizuje s Litaníí, která očekává konec světa (empirický dotaz: pozorujete něco takového kolem

sebe?), se snahou implantovat celé společnosti pocit hříchu a viny, vynutit pokání a všemožné odpustky.

Klimatologie jako „čistá věda“ je v tom pochopitelně nevinně. Celý průběh debaty ukazuje, jak je ale mnohdy obtížné od sebe oddělit přírodovědnou část sporu (přírodní vědy včetně klimatologie a ekologie by měly být hodnotově neutrální) od jiných rovin. Pokud se to nepodaří, pak se argumenty často nestřetávají, ale prostě míjí...

Václav Klaus: Modrá, nikoliv zelená planeta, Dokořán, Praha 2007

Internet: <http://www.osel.cz/index.php?clanek=2621>

Je už globální horečka za zenitem?

Jednoduchý a hlučný obraz lidmi vyvolaného vražedného oteplování planety se zlehka začíná drolit.

Lidé ohřívají zemi. Jistě jste už o tom něco slyšeli. Pokud okamžitě všichni nepřestaneme létat letadly, jíst maso a nejlépe i vycházet z domu, v dohledné době se všichni uvaříme. Ať chceme, či nikoliv, představa globálního oteplení prorostla naší kulturou.

Přesto se v krásném otepleném světě začínají tu a tam objevovat trhlinky. Tak dlouho se psalo, že nikdo ze slušných lidí, natož vědců a ještě víc natož klimatologů o lidské vině na globálním oteplování nepochybuje, až se údajně neexistující skeptici začali ozývat.

Vědci podle všeho milují hazard. Oproti mediálním představám idylického konsenzu vědců o globálním oteplování se začínají veřejně uzavírat sázky, ve kterých nejde ani tak o závrtné finanční sumy, ale o prestiž. Mnoho vědců v lidskou vinu příliš nevěří a dokonce se už najdou i takoví, kteří nesou kůži na trh, kde je zatím pravděpodobně nemine obvinění z korupce zlymi korporacemi nebo přinejmenším Ropák měsíce.

Vlivné vědecké časopisy publikují údajně neexistující alternativní teorie, které mají ambice vysvětlit pozorované chování klimatu jinak než sváděním viny na lidskou populaci. Ruské vědecké týmy kolem astronoma Habibulla Abdussamatova z Pulkovské astronomické observatoře v Petersburgu předpokládají, že klima řídí nikoliv lidské zlořády, ale cykly sluneční aktivity. Zároveň předpovídají, že se v horizontu několika let začne ochlazovat. Jejich argumentaci mimo jiné vtipně podporují například i data sond Mars Global Surveyor a Mars Odyssey. Z nich totiž vyplývá, že v posledních letech tají marťanské polární čepičky, ironicky tvořené právě zmrzlým oxidem uhličitým. Snad ani ten nezavilejší zelený aktivista si zatím netroufne obvinít lidstvo z globálního oteplování Marsu, navíc podobné náznaky astronomové registrují i u dalších těles sluneční soustavy.

Osel již psal o vlezajímavých experimentech dánského týmu Henrika Svensmarka z Danish National Space Center. Dánové právě zakládají úplně nový vědní obor – kosmoklimatologii. Tvrdí, že naše globální klima významně ovlivňují nikoliv auta a elektrárny, ale kosmické paprsky a to tak, že se podílejí na vzniku oblaků. Jejich experimenty to hezky potvrzují. Změny pozemského klimatu by potom souvisely se změnami kosmického záření. A kosmické záření ovlivňuje aktivita našeho Slunce a pak situace v okolním vesmíru.

Představu apokalyptického oteplení v důsledku lidských vlivů rozhodávají i další směry výzkumu. Postupně se vyvracejí další a další mýty, které neustále do zhloupnutí omílají mediální mašinky. Ukazuje se, že hurikány a další extrémní klimatické jevy s oteplováním opravdu nesouvisí a pokud ano, tak naopak. Čím víc teplo, tím méně hurikánů. Některá měření dokonce zpochybňují celoplanetární oteplování jako takové, alespoň v jednoduché podobě, v jaké bývá prezentováno.

Na lidské oteplování nevěří mnozí paleoklimatologové. Jak postupně rozkrýváme pohled na historii planetárního klimatu, zjišťujeme, že současný vývoj klimatu i tak jak je ve vulgární podobě prezentován médií, pravděpodobně není nic extra výjimečného. Zdá se, že v nedávné i dávné historii Země jsou běžná regionální i globální náhlá oteplení či ochlazení, o několik stupňů v řádech desetiletí. A tak trochu bez lidí. Pokud je to tak, je najednou poměrně obtížné jednoznačně připisovat současný stav jen a pouze lidem.

Ještě nedávno by byla nemyslitelná souhrnná studie 19-ti převážně evolučních biologů v čele s Danielem B. Botkinem z University of California v Santa Barbaře, která se kriticky vyjadřuje k prorokování účinků globálního oteplování na biodiverzitu. Uvádějí, že dnes celá řada zaručeně správných matematických klimatických modelů chrlí depresivní čísla o brzkém zániku spousty druhů v důsledku globálního oteplování, letošní report IPCC rozhodně nevyjímá. Vtip je v tom, že během posledních 2,5 miliónu let, kdy se naše planeta střídavě zmrazuje a rozehřívá v cyklu ledových dob, překvapivě vymřelo jenom velmi málo druhů. Prakticky s jistotou víme, že dnešní teplota není nejvyšší ani v poměrně krátkém časovém horizontu do minulosti a stejně tak víme, že se klima v této době mnohokrát měnilo šíleně rychle. Přesto skoro nikdo nevyřel. V odborných kruzích se tomu říká

Čtvrtohorní hádanka (Quaternary conundrum) a nikdo jí příliš nerozumí. Autoři studie předkládají řadu rozumných doporučení, která by měla předpovědi vlivu změn klimatu na biodiverzitu vylepšit. Jak se zmínil i Osel, podle všeho jsou organismy obývající Zemi mnohdy schopnější, než si myslíme, a dokáží se s leccím poměrně úspěšně vyrovnat.

Na konci dubna překvapil i samotný IPCC. Druhá část letošní zprávy věnovaná možným dopadům globálního oteplování poměrně razantně odmítá závěry loňské takzvané Sternovy zprávy, kterou se teď denně ohánějí příznivci globálního oteplování. Stern odhaduje dopad klimatických změn na více než 20 procent celosvětové ekonomické produkce, což odpovídá světovým válkám nebo hospodářské krizi 30-tých let.

Jak si všimli komentátoři, jindy poměrně konzervativní a alarmistický IPCC náhle prohlašuje, že i kdyby se vyplnily ty nejčernější scénáře, které i většina vědců považuje za naprosto nereálné, stálo by to světovou ekonomiku 5 procent produkce. Zároveň sílí kritika převážně, ale nejen ekonomických vědců, že IPCC ve své letošní zprávě stále nesmyslně nafukuje negativní dopady klimatických změn a groteskně opomíjí možnosti adaptace lidské civilizace na nevyhnutelné změny klimatu, ať už budou jakékoliv a způsobí je cokoliv. Že by globální horečka začínala ustupovat?

Prameny:

National Geographic News.

Astronomy & Geophysic.

BioScience 57:227-236.

Ekolist <http://www.ekolist.cz/zprava.shtml?x=1996183>

Internet: <http://www.zeleni.cz/4693/clanek/prezidentovy-klimaticke-vrtochy/>

Prezidentovy klimatické vrtochy

Kniha Modrá, nikoli zelená planeta je černobílá.

Protože Václav Klaus je českým prezidentem, i když je ve vaně nebo spí, nelze na něj pohlížet jako na běžného knižního autora. Škoda že na to on sám zapomněl a napsal dílko, které je velmi specifickým soukromým pohledem. Ve své podstatě je pobídkou k občanské neposlušnosti vůči státní politice snižování emisí skleníkových plynů, vůči závazkům, které jsme přijali podpisem Kjótského protokolu, a vůči evropské politice v oblasti životního prostředí. Znevažuje zákon zakazující užívání DDT, zpochybňuje "evropskou maximalistickou směrnici REACH", brojí proti novým limitům pro výfukové plyny automobilů. "Místo o životní prostředí usilujme o svobodu" je prvním heslem Klausova návodu co dělat. Jako by tyto hodnoty byly v nějakém protikladu. Přesto se Václav Klaus očividně snaží - v návodu i v celé knize - jednu z nich umenšit.

Nenávidíte svého nepřítele! Ve vztahu k tématu životního prostředí vystupují v Klausově knize dvojí lidé. Ti, s nimiž autor souzní, většinou mají jméno, často citát na významném místě, někteří sklídí i pochvalu. A kdo jsou ti druzí? No, přece environmentalisté.

Co jsou zač? "Většinou vědci, kteří ze zkoumání fenoménu globálního oteplování - finančně i vědeckým uznáním - profitují, a spolu s nimi politikové, jež na tom - při absenci jiných pro ně politicky atraktivních témat - budují svou politickou kariéru," vysvětluje Klaus.

Hned zkraje knihy se čtenář dozví i to, co je to environmentalismus: "Přestože se ohání vědeckostí, ve skutečnosti je ve své podstatě metafyzickou ideologií, která odmítá vidět svět, přírodu a lidstvo, jaké ve skutečnosti jsou, která odmítá vidět jejich přirozený evoluční vývoj a která absolutizuje současný stav přírody a činí z něho jakousi nedotknutelnou normu." Na jiném místě knihy vymezuje Klaus tučným písmem environmentalismu pozoruhodnou pozici: "S přírodními vědami nemá nic společného a - co je ještě horší - se společenskými vědami, ač se pohybuje v jejich teritoriu, bohužel také ne."

Nakonec autor společenské místo pro environmentalismus nalezl: "Zdrojem ohrožení svobody, demokracie, tržní ekonomiky a prosperity přestal být socialismus a komunismus, ale stala se jím ambiciózní, arogantní a téměř bezskrupulózní ideologie politického hnutí - environmentalismus." Tvrdě do vlastních dveří. Teprve v Klausově knize se environmentalisté dočtou, co jsou zač. Mnozí vědci z klimatického panelu zřejmě ani netušili, že se octnou v jedné partě s politiky a ekologickými aktivisty jen proto, že je spojuje vnímavost k podílu člověka na oteplování zeměkoule. A Václav Klaus? Ten si objevem environmentalismu před sebe nejdříve vystavěl dveře, aby se jimi mohl vzápětí vlámat a environmentalistům to vytmavit.

Své účty s environmentalisty si autor knihy vyřizuje v několika rovinách. Nejvýznamnějšími se jeví věrohodnost nebezpečí klimatické změny a podílu člověka na ní, úloha obnovitelných zdrojů energie a rizika vyčerpání fosilních zdrojů ve spojení s principem předběžné opatrnosti. Vše vyjmenované Klaus s nepřekonatelnou vnitřní jistotou zpochybňuje. To je naše dílo. Za významného reprezentanta environmentalistů, žijících se katastrofami, označil Klaus Nicholase Sterna, autora studie o ekonomických dopadech klimatické změny, jehož závěry akceptoval i Mezinárodní panel pro změnu klimatu IPCC - dalších tři tisíce proradných environmentalistů. S kritikou tohoto přezíravého postoje veřejně vystoupil místopředseda vlády a ministr životního prostředí Martin Bursík - jak jinak, také s nálepkou environmentalismu.

Bursík považuje Klausův odmítavý postoj k ekonomickým rizikům klimatické změny za mimořádně nezodpovědnou pózu. Klaus podle Bursíka pomíjí fakt, že odklad opatření proti klimatickým změnám povede ke zvýšení nákladů na vyrovnání s nimi. Mohou dokonce nastat nevratné změny. "Každým dnem, v němž si lidstvo zachovává dnešní životní způsob a způsob využívání energií, se stáváme chudší a chudší. To by ekonom Klaus měl pochopit, protože náklady porostou," vzkazuje spisujícímu prezidentovi Bursík, který má zodpovědnost za vládní politiku v oblasti životního prostředí. Ta ovšem Klause jako autora spisku viditelně nezajímá. Zpochybňuje Sternovy výpočty a tvrdí, že jsou nadhodnocené. Přitom se Sternova zpráva stala východiskem politiků při jednání členských zemí EU o snižování emisí skleníkových plynů či zvyšování podílu energie z obnovitelných zdrojů.

Po přečtení této knížky jako by o nic, opravdu o nic nešlo. Ve stejném nakladatelství Dokořán však takřka souběžně vyšla publikace skutečného klimatologa Tima Flanneryho, který naopak varuje: "Víme, že jsme vytvořili změny klimatu, jež se podobají změnám z konce doby ledové - jen jsou dnes třicetkrát rychlejší. Proto lze jen těžko pochopit naši zaslepenost, jedině snad, že se stydíme podívat té hrůze do tváře a říci: „To je naše dílo.“"

Autorem recenze je Čestmír Klos z týdeníku Euro

URL: <http://www.zeleni.cz/4693/clanek/prezidentovy-klimaticke-vrtochy/>

Kolik váží pan profesor?

Reflex 21/2007

Byla to nejspíš náhoda, že Goreova kniha Nepříjemná pravda a Klausova Modrá, nikoli zelená planeta vyšly jen den po sobě. Když je položíte na kuchyňskou váhu, má Klausova knížka 254 gramů a Goreova 930 gramů. Je to vůči Klausovi trochu nespravedlivé, Al Gore tam má spoustu obrázků a písmenek možná i méně, ale jako metaforické pojmenování závažnosti argumentů a odvedené práce obou autorů ten „kuchyňský test“ docela sedí.

Středeční dopoledne, kavárna Slavia, v pozadí se chystá raut, u stolků posedává prezidentova suita. I já jsem si vzal sako a konzervativně modrou kravatu. Úvodní vzájemné děkování a plesání nad knihou máme za sebou, na řadě jsou novinářské otázky. Pan prezident se právě rozčiluje nad věrolomností environmentalistů, již ilustruje na takzvaném hokejkovém grafu, který zobrazuje nárůst teplot za poslední tisíciletí. O to, zda odpovídá realitě, se vede dlouholetý spor.

„Ten graf byl zásadním způsobem zpochybněn. ... Došlo to tak daleko, že zatímco to byl dominantní graf oné třetí zprávy panelu IPCC, v té čtvrté zprávě, v těchto měsících publikované, tento graf potichu zmizel. Potichu. Ne že by všichni řekli: omlouváme se celému světu, jak jsme vás manipulovali, jak jsme se vám snažili nabulíkovat něco totálně nepravdivého. Ani slovo, pouze ten graf zmizel.“

Pan prezident se nad bezprecedentní nemorálností environmentalistů převlečených za klimatology rozčiloval ještě chvíli. Pak přišla řada na další otázku.

Jan Rovenský, jinak vedoucí klimatické kampaně Greenpeace, zde maskovaný jako novinář Magazínu Greenpeace, taktéž v saku: „Odkud tu informaci, že ve čtvrté hodnotící zprávě IPCC ten hokejkový graf není, máte? Já tady shodou okolností tu kompletní zprávu mám, a pokud jste ji četl, tak ten graf se tam nachází. Je na stranách 467, 468 a 477. Jestli chcete, můžu vám ji ukázat.“

No, zrovna jsem v tu chvíli Václavu Klausovi nezáviděl.

POCHVALA PRO PREZIDENTA

Na to je pan prezident dostatečně zkušený politik, aby onen trapný lapsus dokázal elegantně zamaskovat.

Nejdříve řekl, že když on zprávu viděl, graf tam nebyl, že konečná verze vlastně ještě neexistuje a graf, který tam je, vlastně není ten hokejkový (dlouho žádné změny teplot, pak rychlý nárůst v posledních desetiletích), protože se zásadně proměnil. Slušný výkon v tak nepříjemné situaci.

Jenže v tom je zrádnost knih.

Zatímco s vyřčenými slovy se dá žonglovat, jednou vytištěné se měnit nedá. A v knize Modrá, nikoli zelená planeta na straně 102 čteme: „Z nové klimatické zprávy OSN pro rok 2007 byl původní ‚hokejkový graf‘ potichu vymizíván a všichni se tváří, jako by nikdy neexistoval,“ cituje Klaus z novinového článku fyzika Luboše Motla. O tom, že tam je, byť třeba v pozměněné podobě, ani slovo. Ve skutečnosti se o jeho zařazení panel dlouho dohadoval, oponenti předem ohlašovali, že tam nebude, a pak už dostatečně nahlas nedodali, že nakonec zařazen byl. Pan prezident zaznamenal jen tu první fázi debaty. Podobných případů nepečlivého zacházení s daty a argumenty a vybírání jen vhodných citací tu najdeme více.

Přes tyhle výhrady si ale Václav Klaus za svou knížku o 164 stranách zaslouží pochvalu. Není totiž u nás zvykem, aby špičkový politik sepsal svůj názor na nějaký problém a riskoval tak veřejnou kritiku. Kniha je kompletní dílo, víme, z čeho autor čerpal a jaká je hloubka jeho uvažování o problému. Takže máme k dispozici věrný prezidentův mentální portrét. V tomhle smyslu je to zajímavé čtení.

KLAUS SILNÝ V KRAMFLECÍCH

Kniha má sedm kapitol, od úvodního obecného spílání environmentalistům přes čtyři víceméně ekonomické kapitoly po shrnutí debaty o globálním oteplování a závěrečnou praktickovýchovnou kapitolku Co dělat.

O tom, že v klimatologické debatě je Klaus přinejlepším informovaný laik (to není urážka, ale jeho vlastní výrok), už byla řeč. Ale i jeho úvodní kapitola upozorňující na nebezpečí nové, „zelené“ totality působí spíš komicky. Když například mluví o významném antienvironmentalistovi Martinu Římanovi

nebo cituje ekonoma Karla Kříže (Kdo je zodpovědný za zmizení ledovců ze Šumavy a Krkonoš? Lid popelnicových polí?), nemáte zrovna pocit, že se účastníte inspirativní debaty.

To se ale změní, když čtete další, ekonomické kapitoly. Tam je znát, že je Klaus mnohem jistější, opravdu ví, o čem mluví, a cituje relevantní zdroje. V těchto pasážích je ta knížka zajímavá a dá se považovat za kvalifikovanou polemiku.

Věcná je připomínka, že je dobré například u Kjótského protokolu zvažovat, jestli náklady na omezení emisí odpovídají možným ziskům. Ekonomická Sternova zpráva, zpracovaná pro britského premiéra Tonyho Blaira, tvrdí, že se taková investice vyplatí, jiní ekonomové tvrdí opak.

Asi nejvěcnější je čtvrtá kapitola, jež kritizuje právě Sternovu zprávu za vyčíslení škod způsobených globálním oteplováním. Klaus vysvětluje, že u procesu, který bude trvat přinejmenším několik desítek a možná i stovek let, se náklady vyčísřit nedají, protože za tuto dobu se změní tolik ekonomických parametrů (výkon ekonomiky, rozložení světového bohatství, technický pokrok i osobní preference lidí), že dnešní výpočet bude už za pár let zcela iluzorní číslo.

Pokud kráčí Klaus po tenké ekonomické stopě, je přinejmenším inspirativní. Běda ale, když šlápne jen kousek vedle. Pak bývá míra jeho neinformovanosti až zarážející. Například kritizuje environmentalisty za to, „že nechtějí přiznat, že přírodu ničí nejen uhelné elektrárny, ale i elektrárny vodní“ (str. 87). A uvádí příklad nilského Asuánu nebo čínské Žluté řeky.

Že by nikdy neslyšel o masívní kritice obří přehrady Tři soutěsky?

Nebo píše: Pálit biomasu (jako „nedávný“ rostlinný produkt, což je termín, který se mi velmi líbí) je podle logiky environmentalistů považováno za dobré, ale pálit uhlí (jako „dávný“ rostlinný produkt) za špatné. Proč? To také nedává žádný smysl. Pálení biomasy navíc jistě také produkuje CO₂. Proč se o tom vůbec nemluví? (Str. 87)

Žertuje pan prezident? Odpověď najdete v každé středoškolské učebnici ekologie. Při pálení biomasy se samozřejmě oxid uhličitý uvolňuje, ale pouze ten, který v sobě rostlina během svého krátkého života vázala. Takže jde o uzavřený cyklus v rámci „dýchání“ planety. Pálením fosilních zdrojů uvolňujeme náraz, v krátké době, oxid uhličitý vázaný v nich za milióny let, po které vznikaly. Opravdu prostá odpověď.

A naposledy, str. 119: „Zvýšení hladiny moří může být hrozivé pro obyvatele tichomořského ostrůvku, ... ale zvýšení teploty může vést k tomu, že bude obyvatelná obrovská část Sibiře, která je rozlohou mnohotisíckrát větší.“

Jenže právě oteplení Sibiře se klimatologové mimořádně obávají. Pokud totiž roztaje permafrost, stále zmrzlá půda, nevznikne rajská zahrada, ale milión kilometrů neobyvatelných bažin, z nichž se náraz uvolní velké množství metanu, který je dalším významným skleníkovým plynem. To by hrozilo další akcelerací oteplování.

V Goreově knížce tuhle informaci najdeme na straně 132. Uvádí se tu, že v oblasti tundry je vázáno 70 miliard tun uhlíku, což je desetinásobek množství každoročně vypouštěného do atmosféry v důsledku lidské činnosti. Když už Gorea nečetl pan prezident a nezachytil tenhle argument nikde jinde, snad mu to mohl sdělit některý z jeho poradců a oponentů, kteří údajně jeho knihu mnohokrát a pečlivě připomínkovali.

NAHLÉDNUTÍ KE GOREOVI

Srovnávat Nepříjemnou pravdu s Modrou, nikoli zelenou planetou není úplně fér. Za jednou knihou stojí léta studia, přednášek a zjevně i práce velkého týmu, kdežto Václav Klaus napsal svoji oponenturu environmentalismu za čtyři měsíce a z valné části se jedná jen o výpisky z velmi nesourodé četby.

Nejde o stejnou váhovou kategorii (doslova), ale oba pánové jsou politici a v něčem si ty knížky podobné jsou.

Goreův film i kniha jsou především popularizační přednáškou s mnoha fotografiemi, grafy a relativně stručným textem. Hodně z ní cítíte, že jde o to, přesvědčit veřejnost, a to často velmi emotivními argumenty. Tak tu najdeme rozsáhlou pasáž o hurikánech, u nichž zase tak jasná souvislost s globálními změnami klimatu není, nebo působivé obrázky zatopeného Manhattanu nebo Bangladéše. Ale už se tu neříká, že zatím není jasné, o kolik by mohly stoupnout hladiny moří, a v každém případě

je to proces rozložený na desítky let. Tady to vypadá, že pozitíí bude u bývalých Dvojčat vody po kolena.

Oba pánové se celkem logicky snaží zapůsobit na publikum, byť každý píše trochu o něčem jiném. Al Gore to dělá prostřednictvím velkolepé show a podařilo se mu vychytat v ní školácké chyby. Václav Klaus stvořil svou knížku na koleně, jako „vedlejšák“ při prezidentování, a chyb, omylů a důkazů neinformovanosti a neseriózního třídění informací je v ní mnoho.

NEJSLABŠÍ MÍSTO

„Já považuji za velmi sporné, a proto zdvím svůj hlas, jestli máme dopustit, aby se na vlně takto vznikající hysterie vezla politická hnutí, která chtějí opravdu něco jiného než lidskou svobodu.

Právě to je tématem této mé knihy,“ pravil pan prezident hned na úvod své tiskové konference.

To, že se nechce plést do práce klimatologů a nejde mu o spor ekonomie a ekologie, zdůraznil několikrát. Jenže paradoxně právě hlavní téma knihy vyjádřené podtitulem (Co je ohroženo: klima, nebo svoboda?) je asi její nejslabší část. Na tohle téma se tu nedozvíte prakticky nic. Václav Klaus konstatuje, že environmentalisté jsou novodobí marxisté, kteří chtějí svázat lidskou společnost předpisy a zbrzdit její vývoj. Ocituje pár domácích autorit typu Kříže či Řimana, amerického beletristu Crichtona, který má environmentalisty stejně nerad, a přidá pár obludných citátů z protilehlého tábora (Není jedinou nadějí planety, že průmyslová civilizace zkolabuje? Není naší povinností to udělat? Maurice Strong, zástupce generálního tajemníka OSN.). Tak půvabné citáty jsou tu tak tři čtyři. Víc nic.

Není vlastně jasné, kdo přesně jsou ti zlí environmentalisté, jakým způsobem ovlivňují vědecká fóra a manipulují politiky k nepředloženým rozhodnutím. Na tiskovce Klaus vysvětlil, že se skrývají ve všech politických stranách.

Nejspíš jsou mimořádně nebezpeční, protože jeden z nich, Nicolas Sarkozy, maskovaný za kovaného pravičáka, se dokonce nedávno stal francouzským prezidentem a za jednu ze tří priorit ve své funkci označil boj s globálním oteplováním.

To je samozřejmě žert. Také mi vadí poněkud histriónské bití do oteplovacích bubnů, ale v tomhle mi pan prezident nepomůže. Přechten a zvážen, byl shledán, bohužel, poněkud lehkým.

Internet: <http://www.konzultantuv-blok.kx.cz/comments.php?y=07&m=05&entry=entry070518-230203>

Nebezpečné zelené mýty.

Konzultantův blog, Pátek, květen 18, 2007, 11:02 PM - Zamyšlení hlubokomyslná

Tuto středu vyšla kniha Modrá, nikoli zelená planeta, ve které její autor -- profesor Václav Klaus -- shrnuje své dosavadní závěry a postoje k nově nastupujícímu -ismu, totiž environmentalismu. Pragmatickým, na realistické a racionální základně postaveným pohledem nezbyvá než s panem prezidentem souhlasit. Základní tezi, kterou je třeba v případě environmentalismu vyvrátit, je existence globálního oteplování jakožto důsledku činnosti člověka. Veškeré důkazy ekologů, usilujících o oslabení tržních principů za účelem vlastního obohacení (zelené lobby), se zakládají na nepřesných měřeních teploty navíc uvnitř velkých měst, kde se skutečně teplota zvyšovat může. Nelze na to však nahlížet jako na globální jev. Historické materiály naproti tomu jasně ukazují, že Země prochází klimatickými cykly, a tedy není pochyb o tom, že se právě dostáváme na pomyslnou špičku této periody, totiž vstupujeme do teplé epochy.

Skutečným nebezpečím pro přírodu je pochopitelně člověk, ale nikoli jako společnost, nýbrž jako jedinec. A budme ještě konkrétnější! Jsou to právě ti největší „ekologové“, kdo krajně kolem nás škodí nejvíc. Předně jde o ohybné stavby větrných, slunečních a jiných „ekologicky šetrných“ elektráren, které zabírají celé lány, a jejichž výkon je zanedbatelný proti průměrné jaderné nebo tepelné (samosebou odsířené) elektrárně. Produkce oxidu uhličitého nebo vyhořelého paliva není problém, obojí se zužitkuje; CO₂ využívají zelené rostliny a vyhořelé radioaktivní palivo je cenným zdrojem energie do budoucna. Naproti nepořádek, který po sobě zanechávají milovníci přírody v našich lesích je otřesný. Člověk se již před staletími delimitoval do měst a neměl by do tedy přírody příliš zasahovat, jenže tak se tomu neděje. Naše zelené okolí je drancováno přívalem turistů, chatařů a jiných žvlů, takže již nemáme ani sáh opravdu panenské přírody. To je to právě bohatství, které bychom neměli odepřít ani našim potomkům. Lidská rozpínavost je však nenasytná. Města se rozpínají čím dál šířeji a zvolna se vytrácí tradiční příměstské zemědělství, přitom obrovská prostranství v jejich centrech leží ladem. Nad tím se zelení nepozastávají -- jistě také bydlí v nějakém ohavném domečku ve stylu „podnikatelského baroka“ místo toho, aby z úcty k přírodě bydleli pokorně v paneláku.

Je nutné přírodu využívat, o tom není sporu. Ale toto využívání by mělo být co nejefektivnější. Lidé by se měli zahustit do měst, vyrábět levnou elektřinu v jaderných elektrárnách a neprodukovat příliš odpadů a jiných nebezpečných látek, které do životního prostředí nepatří (freony, oxidy síry aj.). Jenže tyto relevantní požadavky ustupují mýtu o globálním oteplování. Jak krátkozraké! Například při spalování biomasy však také vzniká CO₂, neb je v těch rostlinách obsažen (pole řepky jsou rovněž odporná) stejně jako v uhlí nebo ropě, i toto je biomasa, kterou navíc máme jako dědictví minulosti. Jejím spalováním do atmosféry uvolňujeme tentýž kyslíčkový uhlíkový, který v ní tedy už kdysi byl. Environmentalisté tedy uměle vyvolávají tlak na vlády. Zejména bruselská administrativa je jim nakloněna velmi příznivě, a tak vymýšlí jen další antitržní restrikce, které nám tahají z peněženek stovky korun ročně za příliš nákladnou elektřinu z obnovitelných zdrojů. Nepodléhejme takovým tlakům a přistupujme k tomuto -ismu stejně chladně jako i k jiným jeho kolegům.

Toto téma je natolik obsáhlé a závažné, že se k němu jistě ještě někdy vrátím.

Diskuze:

Kostrá

Středa, červenec 4, 2007, 01:41 PM

Nedá se nic dělat, musím opět zasáhnout . . . tak zaprvé:Dosti bylo všech těch ismů:D

A za další se obávám, že náš ctěný (a s přibývajícím věkem stále více vševědoucí) pan prezident, se bohužel domnívá, že musí mít vždy pravdu a vše musí být (a je to jediné správné řešení, jak řekl on. Bohužel se ale domnívám, že občas se vyjadřuje též k záležitostem, kterým ne zcela rozumí (nechci psát absolutně netozumí). To jen proto, abychom se ve všech odborných debatách neopírali o tvrzení tohoto člověka . . .

konzultant

Středa, červen 13, 2007, 08:53 PM

Podobně jako pan Klaus, který nemá vzdělání pokud jde o biosféru, nemají ekologové žádné vzdělání ekonomické. Čili věc stojí naprosto jinak: jsou to oni, kdo se motají ekonomům do jejich práce, Klaus a jiní pouze tyto útoky odrážejí. A jejich argumentace je racionální. Vycházejí z rozumné teze, že totiž, je-li člověku ponechána možnost svobodného rozvoje, vývoje, invence, pak jeho kroky jsou ve výsledku výhodné. Neboť tak jak se zvyšuje ekonomická úroveň lidí, stoupá zrovna tak poptávka po kvalitě životního prostředí. Jde o tzv. Kuznetsovu křivku.

Dále pak je zřejmé, že z ekonomického hlediska má současnost vyšší hodnotu nežli budoucnost, tedy se více vyplatí zaměřit na okamžitý zisk, neboť budoucnost je nejistá. Náklady na pojištění se proti této nejistotě jsou výrazně vysoké a zkrátka to není výhodné.

A konečně drobná poznámka na konec: problémem není nepodepsání Kjotského protokolu Spojenými státy, neboť tyto jsou vyspělou zemí, která z výše uvedeného má z principu na kvalitním životním prostředí zájem, ale vzniká problém v Číně, která se intenzivně industrializuje, ale je to chudý stát, takže toto může a určitě také přinese potíže.

Qrul (Honza.Krahulec<at>seznam.cz)

Sobota, červen 9, 2007, 01:54 PM

Nejdříve bych chtěl říct, že mi přijde trochu zvláštní opírat se o knihu, kterou napsal člověk, který nemá žádné vzdělání v oboru, a proto bych jeho názory nebral jako objektivní a směrodatné. Samozřejmě, že se dá těžko určit, jaký díl má na oteplování člověk a jaký příroda, ale je jasné a vědecky dokázané, že podíl člověka není malý. Je přeci nesmysl, aby při takové produkci odpadních látek z továren nebo automobilů zůstalo ovzduší stejně čisté, jako před 100 lety a samozřejmě zvýšená koncentrace těchto látek má za následek zvýšení teploty naší planety (skleníkový efekt). Ovšem řešit tuto situaci je obtížné, když hlavní světová velmoc (USA) odmítla podepsat Kjótský protokol a tím zamezit tvorbu "skleníkových plynů".

S tvorbou el. energie bude vždy problém, všechny alternativy mají své pro a proti, rozhodně za nejhorší pro přírodu bych považoval tepelné elektrárny, určitě bych neodsuzoval větrné elektrárny, které mají velký potenciál a v budoucnosti mohou mít velký podíl na tvorbě el. energie. Je ale pravda, že nejideálnější v dnešní době jsou jaderné elektrárny, protože možnost havárie je díky mnoha zabezpeč. zařízením minimální a jejich výkon je obrovský, ovšem zde je zase problém s odpadem - dosud není pořádně vyřešeno, co vlastně s ním.

Pravda je, že mnoho ekologických aktivistů jsou fanatici, kteří většinou o problému neví nic, mají pouze své vlastní ideové přesvědčení, které bývá obvykle k smíchu a nelze ho brát naprosto vážně. I zde by mělo platit pravidlo zlaté střední cesty, které je ovšem díky současnému stavu asi nemožné uplatnit.

Dan (velkejdan<at>seznam.cz)

Pondělí, květen 28, 2007, 11:19 PM

Abychom si to ujasnili:

- 1) Byl jsi to ty, kdo začal hovořit o smetí v lese a panelácích a já hned reagoval ve smyslu, že to sem nepatří.
- 2) Zkus si vyhledat jiný zdroj než pana Klause, který i přes své hluboké vědění není odborníkem na změny klimatu.
- 3) Nikdy jsem ani slovem nepopřel užitečnost zejména jaderných elektráren, pouze jsem upozorňoval na nutnost hledat nové cesty a technologie, protože zásoby fosilních paliv a uranu nejsou nevyčerpatelné...

konzultant

Pondělí, květen 28, 2007, 10:39 PM

To ale vůbec není pravda! Pokud někdo četli můj článek, věděl by, že se opírám o slova prezidenta Klause a dalších kolegů ekonomů-expertů-konzultantů.

Trochu jsem zklamán z toho, že se zde celá diskuze točí kolem paneláků, vrtulí a smetí v lese, když hlavní lightmotiv, proč jsem celou úvahu psal byl zcela jiný: jde tady o nebezpečné zelené lobby, kdy se určitá skupina lidí snaží okolní svět vydírat poplašnými zprávami o oteplování atd. a vnutit jim své produkty (bionafta, vrtule, sluneční panely atd.), jejichž efekt je sporný. Považme například zmíněnou bionafu: jejím spalování v motoru automobilu pana Bursíka (o kterém taky časem něco napíši) vzniká a do ovzduší se uvolňuje oxid uhličitý. Je to však zcela jiný oxid uhličitý než ten, který vzniká spalováním nafty, neboť tento pochází z ekologicky šetrného paliva. Podobně jako elektřina je dvojího typu: ta čistá z obnovitelných zdrojů a ta ostatní. Všimli jste si, jak vám občas svítí žárovka běleji? To je tím, že zrovna foukal vítr a vy jste byli přepojeni na lepší elektřinu z větrné elektrárny, která právě rozsekala párek čápů. Za chvíli zas přestalo foukat a tak starý dobrý Temelín dodával svou špatnou, nekvalitní elektřinu.

Dan (velkejdan<at>seznam.cz)

Pondělí, květen 28, 2007, 09:05 PM

Globální oteplování existuje, to už v dnešní době nepopírá snad nikdo, snad kromě Konzultanta. Ale jak už jsem říkal, je otázkou, do jaké míry se na něm podílí člověk. Co se týká krásy některých staveb, to nechám na osobním vkusu. Argument týkající se hluku mi nepřipadá relevantní u staveb, které se nestaví v blízkosti lidských sídel (narozdíl od hluku v panelácích, kdy prožitky jednoho člověka často sdílí celý dům). Pro ptáky a zvířata obecně existuje mnoho daleko závažnějších nebezpečí než točící se "vrtule" elektrárny, která by se měla řešit. Nevím, do jaké míry jsou větrné elektrárny výkoné u nás, ale to neznamená, že na jiných místech nemohou nalézt dobré uplatnění.

"To, že v lesích je nepořádek, je pravda. Že jej způsobují ti, kteří do lesa chodí je zřejmé." Až potud máš pravdu, ale tím to končí. Nelze házet všechny návštěvníky lesa do jednoho pytle. Velká část z nich se zde chová naprosto slušně, ale stačí několik neohleduplných, aby ho řádně zplundrovali. To ale žádný člověk, který je aspoň trochu "zelený"(nikoliv G.E.) neudělá.

konzultant

Sobota, květen 19, 2007, 12:26 PM

Věc se má tak, že jsem se na celý problém životního prostředí podíval globálně, tedy se omlouvám, pokud mé myšlenkové skoky byly příliš prudké.

Jde-li o globální oteplování, pak je to jev, který -- pokud vůbec existuje -- ještě nemusí být nutným důsledkem činnosti člověka v posledních letech.

Větrné elektrárny jsou ohybné, zrovna tak jako paneláky. Jenže panelák, který zabere cca 4 ary poskytne přístřeší klidně stovce lidí, i víc. Větrná elektrárna, která svým mizivým výkonem sotva rozsvítí jedno město, spotřebuje plochy mnohem víc, neboť nejde zpravidla jen o jednu vrtuli, ale o celé "stromořadí", které kromě značného hluku představuje i nebezpečí pro ptactvo. Krom toho u nás nejsou takové podmínky, aby větrná či sluneční elektrárna mohla jet na plný výkon aspoň z poloviny roku.

To, že v lesích je nepořádek, je pravda. Že jej způsobují ti, kteří do lesa chodí je zřejmé. Srnky nepijí Coca-Colu. Řada lidí kvůli různým táborákům apod. doslova lesy drancuje. Ale tito lidé takzvaně žijí v souladu s přírodou, a to je podle zelených správné. A moderní tepelné elektrárny, tj. takové, které jsou odsířené a mají zachycovač popílku, produkují víceméně jen CO₂, který je běžným neškodným plynem.

Dan (velkejdan<at>seznam.cz)

Sobota, květen 19, 2007, 12:39 AM

Drahý konzultante! Jsem nesmírně rád, že jsi po delší době přinesl opět článek hodný diskuze respektive článek, kde nemáš zcela pravdu a proto je nutné, abyc zasáhl. Mluvíš zároveň o několika věcech, které spolu ne zcela souvisejí.

Pokud se týká globálního oteplování, tak je nutné si přiznat, že člověk se na něm podílí. Tečka. Je to tak, těžko na tom něco změnit, těžko před tím zavírat oči. Otázka tedy spíše stojí, jakou měrou je člověk za oteplování zodpovědný a jakou roli hraje přirozený přírodní cyklus. Tím ovšem nechci dávat souhlas k "zelenému terorismu", který někteří aktivisté předvádějí. Je jasné že zejména jaderné elektrárny jsou naprosto nezávadné a nesrovnatelně výkonější oproti alternativním metodám. Ovšem i jaderné palivo se jednou vyčerpá a proto je třeba hledat nové energetické zdroje.

Tak se zároveň dostávám k druhé rovině Tvého o článku. Nejprve mluvíš o ohydných stavbách větrných a jiných elektráren a vzápětí radíš ekologům, aby se přestěhovali do paneláků (které jsou podle tebe zřejmě krásné). Pominu, že elektrárna je stavba čistě funkčního charakteru a jako taková není stavěna kvůli kráse (narozdíl od obytných domů). Že se opovážíš prohlásit o větrné elektrárně, že zabere "lány"(lán= 17 ha), je ale už čirá drzost. Sloup takové elektrárny má u paty poloměr zhruba tři metry... Víím, že mnohdy je umístění problematické a někdy spíše kontraproduktivní, ale je věcí odborníků, aby zvolili vhodnou lokalitu.

Další část tvého článku nelze chápat jinak než jako výzvu k neopouštění měst v rámci snah o zachování přírody. Nerozumím. Nekomentuji. Tvoje přirovnání nepořádku v lese po milovnících přírody a "čistotnosti" tepelné elektrárny je rovněž zajímavé. Dvě věci spolu zcela nesouvisející kladeš do jedné roviny a ještě v klidu urážíš bez rozdílu všechny návštěvníky lesa jako bezohledné gaunery a ničitele přírody.

Relevantní požadavky na snižování produkce freonů a síry neustupují do pozadí ani tak kvůli mýtu o globálním oteplování, ale spíše proto, že to tak vládám a lidem za to odpovědným více vyhovuje.

internet: http://www.lidovky.cz/planeta-podle-honzikovy-cesty-deb-/ln_noviny.asp?c=A070924_000047_ln_noviny_sko&klic=221574&mes=070924_0

Planeta podle Honzíkovy cesty

24. září 2007, ZBYNĚK PETRÁČEK, Lidové noviny

Odpověď následuje - pozn. Samuel Sluníčko.

Česká debata o klimatu je plná paušalizací a nálepkování. Uplatní je Klaus i na světovém fóru?

KOMENTÁŘ

Bože, dej mi sílu změnit věci, které změnit jdou, dej mi pokoru vůči věcem, které změnit nejdou, a dej mi moudrost, abych rozeznal jedny od druhých. Tento výrok je spojován s Talmudem, ale nyní dobře ilustruje českou veřejnou debatu o globálních klimatických změnách.

Aktivisté sázejí na sílu. Změnu klimatu povýšili na „matku všech hrozeb“ a ty, kdo s tím nesouhlasí, ponížili na popírače své pravdy. Takže hurá, všechny síly do boje s hrozbou, i kdyby se mělo později ukázat, že podléháme i věcem, které změnit nejdou (například intenzita slunečního záření). Skeptici, jejichž veřejnou pozici opanoval Václav Klaus, si pro sebe uchvátily pokoru, ale přeměnili ji v defétismus. Hlásají nemohoucnost planetární řád ovlivnit, samotnou změnu klimatu ponížili na výmysl a aktivisty povýšili na hrozbu pro demokracii. Smůlu pak mají vědci, kteří se snaží rozeznat jedno od druhého. Hlasitě je slýcháme zpravidla jen tehdy, když se brání manipulacím z tábora skeptiků či aktivistů.

Z takového diskusního zázemí vyráží do New Yorku oslovit svět český prezident. Vystačí si s tímto backgroundem?

Když žasnout, tak odpovědně

Bude zajímavé sledovat, s čím Klaus v New Yorku vystoupí, zda i na světovém fóru uplatní nálepky, paušalizace a ignoranci. Tyto znaky totiž charakterizují veřejnou debatu o změně klimatu v Česku, myšleno tu, kterou odrážejí celostátní média.

Právě v New Yorku narazí prezident na něco, nač si u nás ještě nemohl zvyknout - na zásadní a odborně podloženou oponenturu. Ukázkou toho, jak bizarně a beztrestně se u nás prezentují důležité informace k problému, přinesl před týdnem seriózní zpravodajský server Aktuálně.cz.

Tehdy Arktida zaznamenala jako každé září roční minimum ledové pokrývky, letos ovšem rekordní.

Aktuálně.cz to aktivisticky překládá takto: „Vodní trasa mezi Evropou a Asií se kvůli tajícímu ledu poprvé v moderní historii otevřela.“

Inu, ve skutečnosti touto trasou poprvé proplul již v letech 1903-1906 Roald Amundsen.

A německý FAZ přináší rozhovor s polárníkem Arvedem Fuchsem, který ji sám projel už dvakrát. I on žasne nad letošním úbytkem ledu, ale jeho úžas působí odpovědně a zasvěceně - asi jako „žasnoucí turista“ David Vávra ve svých Šumných městech, když divák dobře pozná, že ho provází architekt, a ne ideologicky zaháčkovaný aktivista. Ale aby svůj „historický zlom“ opepřil, Aktuálně.cz hned dodá, že arktickou cestu „si nově začalo nárokovat Rusko“ a že se na to již chystají „i severoamerické velmoci“.

Přistižen při neznalosti

Tak tady už zůstává rozum stát. Rusko sice provádí leccjaké nepřístojnosti a brykule, ale zatím ani nenaznačilo, že si nárokuje výsostné vody Kanady, v nichž slavná Severozápadní cesta leží. A jaké jiné „severoamerické velmoci“ jsou ve hře? No jistě, velký satan z Washingtonu, občanským povoláním spojencem Kanady v NATO. To už by ale neznělo tak senzačně, že?

Na pozadí těchto aktivistických blábolů českých médií pak neméně bizarní bláboly Václava Klause téměř zapadnou. Pro ilustraci nemusíme chodit daleko, stačí se podívat na samotný titul Klausovy „klimatické bible“, svazku Modrá, nikoli zelená planeta. Tady už musí zastříhat ušima každý absolvent střední školy. Jistě, je v tom symbolika, nota bene symbolika navýsost politická, ale nepřekrucuje se tady už samotná skutečnost, od níž se symbolika odvíjí?

Země je skutečně modrá, jak to na vlastní oči poprvé spatřil Jurij Gagarin a my o pár let později na fotografiích z oběžné dráhy. Není tomu tak proto, že by byl vzduch modrý, ale zkrátka proto, že zemská atmosféra nejvíce rozptyluje právě modrou část spektra viditelného slunečního záření, které je samo o sobě žluté. Doložil to již v 19. století britský fyzik Lord Rayleigh (mimochodem, byl už navržen na čestné členství v ODS in memoriam?) a každý si to může dohledat i na českém internetu. Ale není nějaká habaďůra v tom vymezení „modrá, nikoli zelená“?

Ano, právě tu se skrývá zbytečná nálepka. Planeta Země totiž při svém vzniku neobsahovala prakticky žádný kyslík. A aby atmosféra nejvíce rozptylovala zrovna modrou část spektra, musí mít kyslíku slušné procento. Jak se do ní dostal? Díky produktům fotosyntézy, přeměny slunečního světla na energii. To rostliny dýchají oxid uhličitý a vydechují kyslík. Jistě, zprvu to nebyly rostliny zelené, nýbrž jen sinice, ale právě s nástupem zelených rostlin zemská atmosféra získala dnešní složení.

Co z toho plyne? Otázka „modrá, nebo zelená Země“ je stejně dětinská jako vyhocení typu „město, nebo vesnice“ z knih typu Honzíkova cesta. Země je modrá, neboť je i zelená. A až za stamiliony let svého vývoje přestane být zelená, nebude ani modrá, dost možná se vrátí k původní nevábné směsi šedé, žluté a černé. V knize Život a smrt planety Země to velmi názorně dokládají geolog Ward a astronom Brownlee.

Nestává se často, aby se Václav Klaus nechal přistihnout při tak okaté neznalosti. Je to pozoruhodné u člověka, jenž se sám považuje za vědce, sbírá akademické tituly a diskutujícího, který by zaměnil - dejme tomu - ekonomii za ekonomiku, by zřejmě diskvalifikoval z debaty jako troubu. V Česku mu to prochází bez výrazné oponentury. Projde mu to v New Yorku?

Právě v New Yorku narazí český prezident na něco, nač si u nás ještě nemohl zvyknout - na zásadní a odborně podloženou oponenturu

O autorovi| ZBYNĚK PETRÁČEK komentátor LN e-mail: zbynek.petracek@lidovky.cz

ZBYNĚK PETRÁČEK

JINÝMA OČIMA

25.9.2007 - Polemika

Odpověď na předchozí článek - pozn. Samuel Sluníčko.

Zbyněk Petráček si ve svém komentáři „Planeta podle Honzíkovy cesty“ (LN, 24.9.) stýská nad úroveň české debaty o klimatu, která je podle něj plná paušalizací a nálepkování. Sám se však na následujících řádkách několika takových dopouští a každému čtenáři s alespoň elementárním smyslem pro kritické myšlení při nich zůstává rozum stát.

Autor ve svém komentáři přichází s úvahou, že „bude zajímavé sledovat, s čím Klaus v New Yorku vystoupí, zda i na světovém fóru uplatní nálepky, paušalizace a ignoranci“. Jsem si jist, že mu V. Klaus svým pondělním projevem na půdě OSN jeho obavy nadobro rozptýlil. Na rozdíl od dnes dominujících zastánců a majitelů jediné správné pravdy o jevech spojených se změnami klimatu V. Klaus - mimo jiné - doporučuje, že by „OSN měla zorganizovat dva paralelní mezivládní panely o klimatických změnách a publikovat dvě konkurenční zprávy.“ Podmínkou jakékoliv efektivní a racionální diskuze je totiž podle V. Klause „zbavení se jednostranného monopolu“. Na jiném místě svého projevu se prezident snaží světové politiky varovat před „důsledky přijetí hypotézy o klimatických změnách jako o reálné, rozsáhlé, okamžité a lidem způsobené hrozbě“. Je volání po odpovědnosti politiků a po férové diskuzi o tak vážném tématu dotýkajícím se svobody jednotlivce nějakým druhem paušalizace? Jsem přesvědčen, že nikoliv.

Tím však Z. Petráček ve šťouchancích do prezidenta ČR nekončí a na jiném místě označuje jeho názory za „bizarní bláboly“. Bizarní je však spíše Petráčkova následující „recenze“ názvu Klausovy knihy – „Modrá, nikoli zelená planeta“. Tu Petráček klasickým a neomylným, ale naprosto zbytečným způsobem nálepkuje výrazem „klimatická bible“. Jak a proč k tomuto termínu došel, se však – tak jako je tomu u všech nálepek – bohužel nedozvídáme. Název Klausovy knihy odmítá komentátor tvrzením, že „země je modrá, neboť je i zelená“, a obhájí ho pomocí procesu fotosyntézy zelených rostlin, která je nutná k produkci kyslíku, jež je zase nezbytný k tomu, aby atmosféra nejvíce rozptylovala zrovna modrou část spektra slunečního záření. Prezidenta poté obviňuje z okaté neznalosti tohoto jevu.

Je těžké polemizovat s někým, kdo začne a skončí u názvu knihy. Kdyby si dal pan Petráček práci a knihu přečetl, nemusel by s jejími závěry sice souhlasit, ale alespoň by pochopil symboliku, která se ve volbě názvu Klausovy knihy skrývá. Prezident v této knize nebojuje proti zeleným rostlinám produkujícím fotosyntézou kyslík, ale proti zelené ideologii environmentalistů, kteří se snaží měnit chování člověka, uspořádání společnosti, její hodnotový systém. Bojuje proti ideologii, která se novým druhem centrálního (globálního) plánování snaží nahradit spontaneitu lidského vývoje. Pro pana Petráčka jsou to bláboly, pro jiné starost o míru lidské svobody.

Pan Petráček kritizuje úroveň naší debaty o klimatu, ale svým komentářem její kvalitu nijak nevylepšil. Naopak, místo věcné diskuze o tématech spojených s klimatickými změnami nalézáme v textu další plošné paušalizace a nefér nálepky, proti kterým autor bojuje vlastně jen „naoko“. Přestaňme však s nimi bojovat jen „naoko“ a pokusme se o seriózní diskuzi. Václav Klaus k ní svým projevem na půdě OSN vyzval. Budou ho ostatní následovat?

Jan Skopeček, poradce prezidenta ČR, 25.9.2007

Globální oteplování aneb cesta do otroctví?

Globální oteplování aneb cesta do otroctví?

*Vystoupení na konferenci pro Liberální institut, Praha,
31.května 2007*

Ivo Strejček

poslanec ODS v Evropském parlamentu
výbor pro ekonomiku a monetární záležitosti
výbor pro mezinárodní obchod

www.istrejcek.cz

istrejcek@europarl.eu.int

Friedrich August Hayek: Cesta do otroctví (str. 137, Barrister and Principal, Brno 2004)

„Zbavit velkou většinu lidí samostatného myšlení není obtížné. Je však zapotřebí umlčet i menšinu, která má nadále sklony ke kritice.“

Struktura vystoupení

- **Ekonomické odhady nereálných závazků**
- **Co z toho pro EU plyne?**
- **Co o tom všem vědí občané?**
- **Co z toho plyne pro občany?**
- **Proč to všechno EU dělá?**
- **Co by EU mohla udělat pozitivního?**
- **Návrhy řešení – zdravý rozum a ekonomický rozvoj**
- **Posilování individuální odpovědnosti**

Moje výchozí pozice

- Analyzuji svět ne podle toho, jaký bych si přál, aby byl, ale podle toho jaký ve skutečnosti je
- Pravdy, které obhajují, jsou tak obyčejné a prosté, že na ně s lehkostí zapomínáme

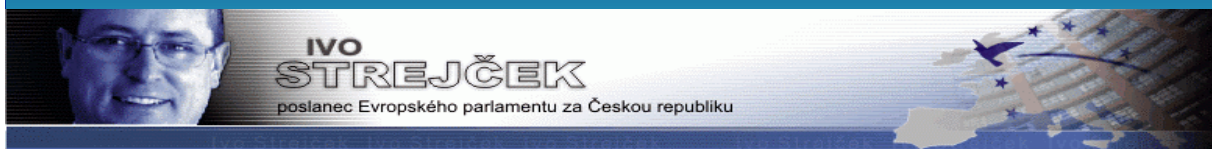
Ekonomické odhady nereálných závazků ekologického summitu EU

- omezit emise skleníkových plynů do roku 2020 o 20 % bude stát členské státy EU **1.1 trilionu €**
(Wirtschaftswoche, www.wiwo.de, 27.3.2007)
- Pro ČR znamená závazek 20 % podílu energií z obnovitelných zdrojů **400 mil. € neboli 11 mld. Kč ročně**
(vlastní výpočet dle zdroje www.eur-lex.europa.eu)

Co z toho pro EU plyne?

- Největší a nejdražší omyl EU
- Drastický **dopad na růst ekonomik EU**
- Drastický **dopad na spotřebitelské ceny**
- **Snížení sociální úrovně**
- **Sociálně třaskavá situace** v členských státech EU
- **Ztráta dýchavičného kontaktu** s globálním ekonomickým vývojem
- Nastolení **ideologie „nového společenského řádu“**
(ideologie jsou překonány, „boji o přežití civilizace“ je podřízeno vše)

Co o tom všem vědí občané?

(jsou objektivně a nezávisle informováni?)

- Co vědí o IPCC? **Nic**
- Co vědí o okruhu vědců z panelu IPCC? **Nic**
- Jsou informováni, že jde pouze o jednu z hypotéz? **Ne**
- Je jim nabízen alternativní názor? **Ne**
- Mají dostatek informací k vlastní úvaze? **Ne**
- Mají tedy možnost vlastní volby? **Ne**

Co z toho plyne pro občany?

- Občané jsou plně v rukou **části politiků**
- Environmentalismus jako atraktivní **prostředek k získání politické moci** (Hans-Olaf Henkel, Mannheim)
- Environmentalismus jako **nová ideologie antikapitalismu**
- Nová **generace eko-novinářů** (podněcování ekologické paniky je jejich tlustě namazaným chlebem)

Proč to všechno EU dělá?

- Ochabující ekonomická síla v globální konkurenci
- Z toho plynoucí marná snaha stát se rozhodující globální politickou silou
- **Touha stát se „předvojem a světloňšem světového vývoje“**

Co by EU mohla udělat pozitivního? (1)

- **Ukončit** úvahy o „CO₂ kreditních kartách“ pro každého občana
- **Ukončit** miliardové dotace těžby uhlí
- **Zrušit** 30% cla na biopaliva z Brazílie
- **Zrušit** dovozní cla na dovoz jízdních kol
- **Zrušit** zemědělské dotace nutné k intenzifikaci produkce

Co by EU mohla udělat pozitivního? (2)

- **Rezignovat** na politiku monopolu „jediného správného názoru“
- **Upustit** od směšných akcí typu „Dočasný výbor pro změnu klimatu“ (B6-0158/2007)
- **Ukončit** politiku regulací a obchodních bariér
- **Liberalizovat** obchod s „vnějším“ světem a dovolit chudším bohatnout
(Ize po rozvojovém světě chtít, aby dodržoval standardy „bohatých“ a nedovolit jim svobodný obchod?)

Návrh řešení: nejprve zdravý rozum

- „Konec“ světa jako důsledek lidské prostopášnosti je přítomný ve všech obdobích vývoje lidstva
- **Výsledky IPCC jsou pouze jednou z hypotéz:** ukvapená akce by mohla být plýtváním peněz
- **GO není jediným problémem světa, jsou tu tisíce důležitějších problémů, které fatálněji ohrožují stabilitu civilizací** (podvýživa, AIDS, sanitární podmínky)

Návrh řešení: **ekonomický rozvoj**, ne boj s dopady klimatických změn

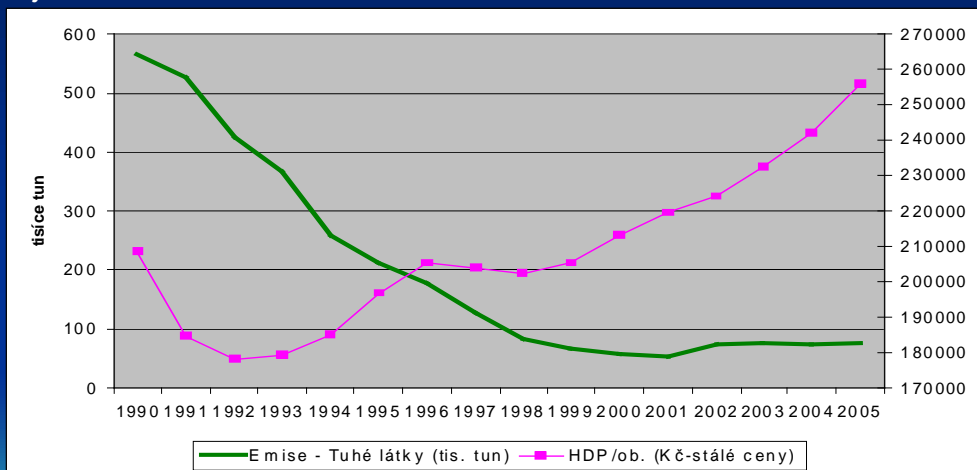
- **Hospodářský růst** nedrancuje životní prostředí, ale kultivuje jej
- Hospodářský rozvoj pomáhá lidem ke zvládnutí současných problémů

Návrh řešení: **ekonomický rozvoj**, ne boj s dopady klimatických změn

Graf 1: emise tuhých látek vs. růst HDP (ČR)

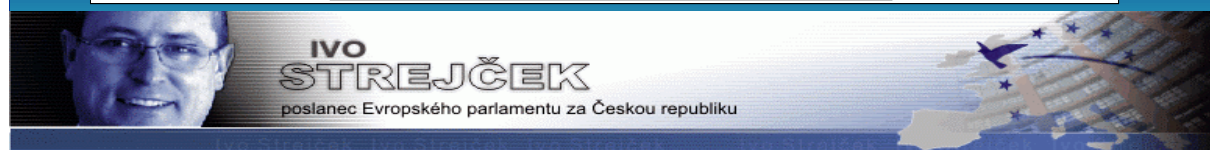
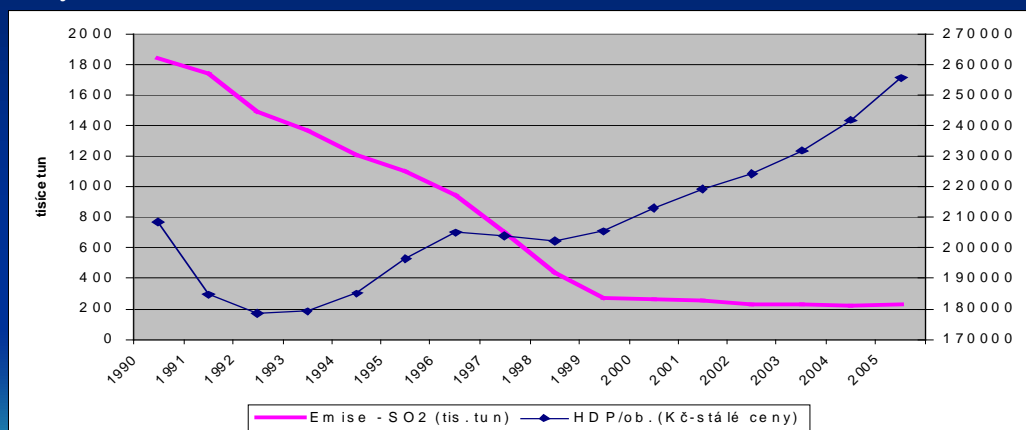
Zdroj: ČHÚ

Návrh řešení: **ekonomický rozvoj**, ne boj s dopady klimatických změn

Graf 2: emise oxidu síry vs. růst HDP v ČR

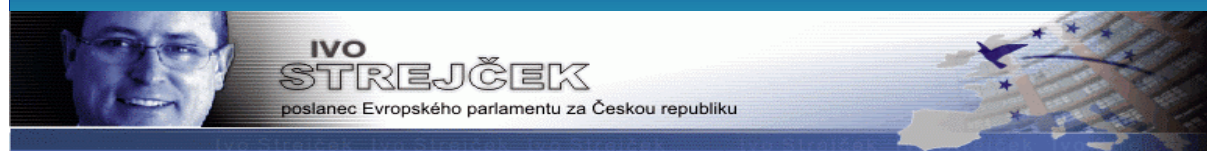
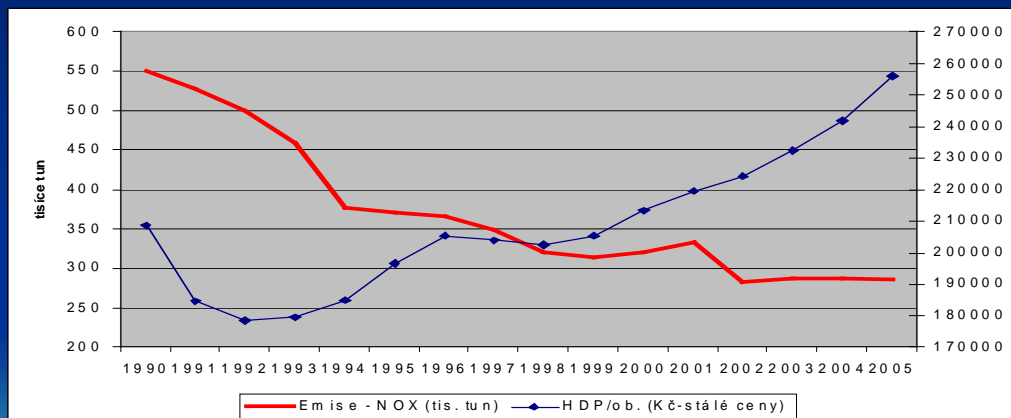
Zdroj: ČHÚ

Návrh řešení: **ekonomický rozvoj**, ne boj s dopady klimatických změn

Graf 3: emise oxidu dusíku vs. růst HDP v ČR

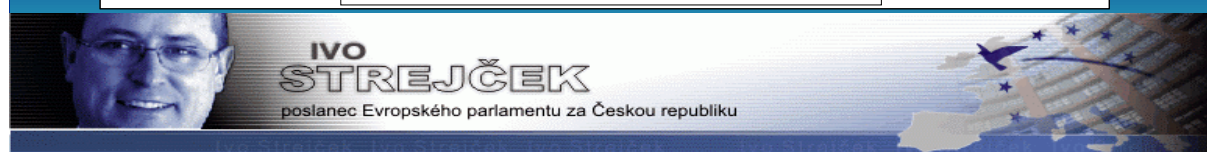
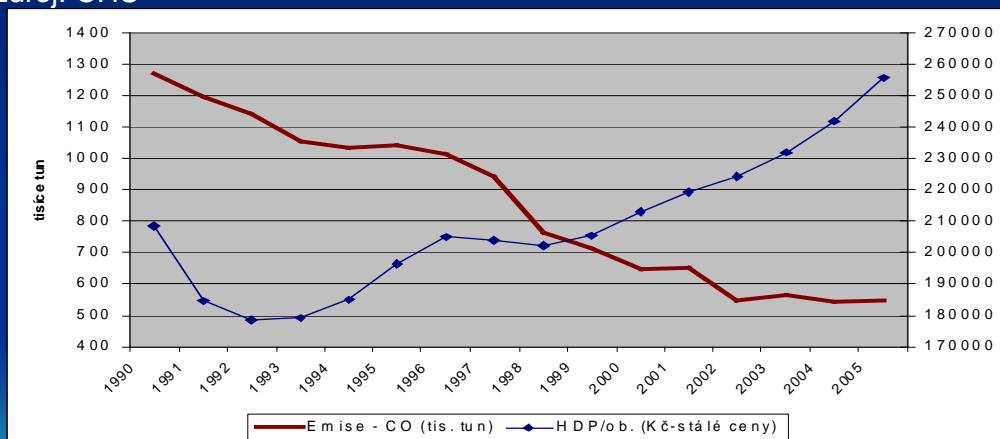
Zdroj: ČHÚ

Návrh řešení: **ekonomický rozvoj**, ne boj s dopady klimatických změn

Graf 4: emise oxidu uhelnatého vs. růst HDP v ČR

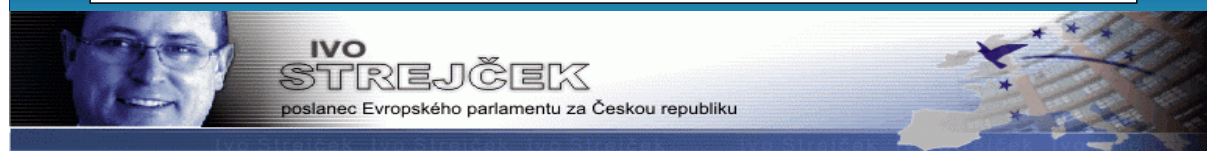
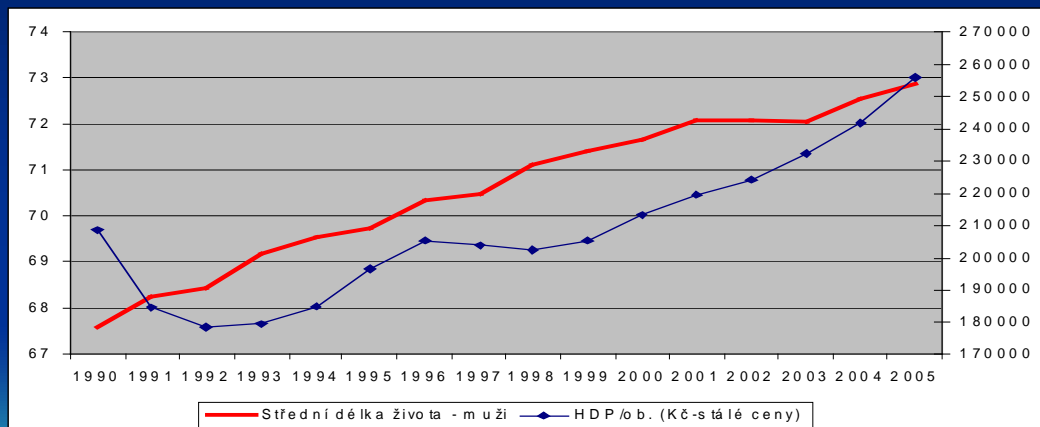
Zdroj: ČHÚ

Návrh řešení: **bohatší = zdravější**

Graf 5: Střední délka života v ČR – muži vs. HDP

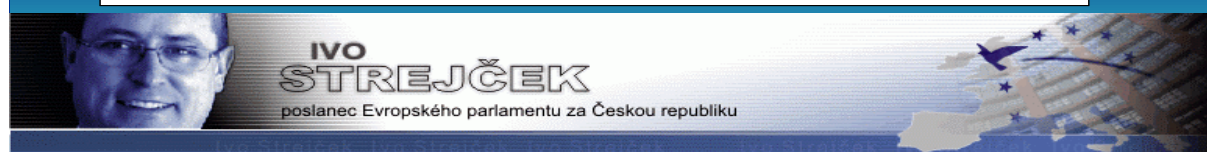
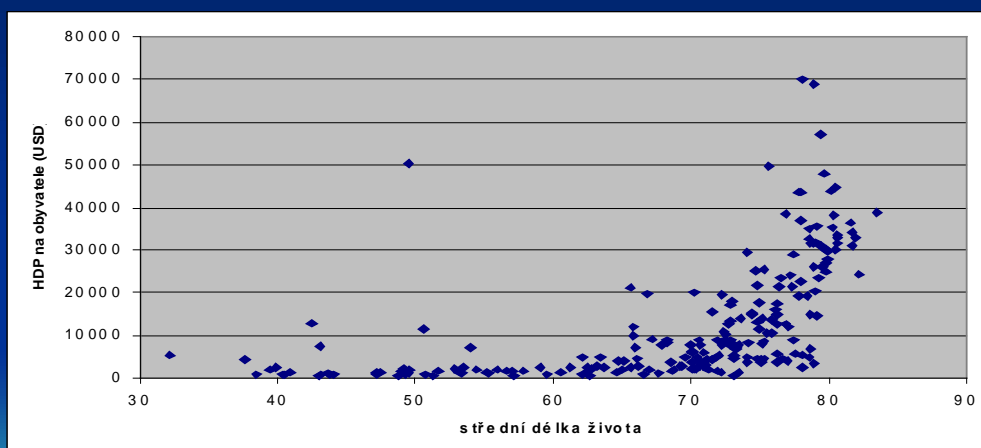
Zdroj: ČSÚ

Návrh řešení: **bohatší = zdravější**

Graf 6: Střední délka života ve světě vs. HDP

Zdroj: United States Statistical Sources

Návrh řešení: **posilování individuální odpovědnosti**

- Oprášit **právo na soukromé vlastnictví**
- **Posílit vládu práva**
- **Více konkurence**, méně harmonizace (inovace, nové technologie, vyšší produktivita)
- **Méně byrokracie** (pružnější podnikatelské prostředí)
- **Praktikování výkonu politické moci na co nejnižším stupni** (srozumitelnost, kontrolovatelnost)

Staré zboží v novém (envi)přebalu

*„Nejúčinnějším způsobem, jak lidi přesvědčit o platnosti hodnot, jimž mají sloužit, je vnutit jim představu, že jde ve skutečnosti o stejné hodnoty, v něž přinejmenším ti nejlepší z nich odjakživa věřili....a **nejefektivnější metodou, jak tohoto cíle dosáhnout, je používat stará slova v pozměněném významu**“ F.A. Hayek*

Použité zdroje

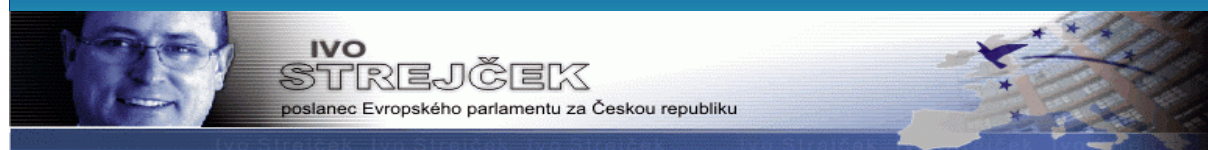
- Fiala, P. : Evropský poločas (*Barrister and Principal, Brno 2007*)
Hayek, F.A. : Cesta do otroctví (*Barrister and Principal, Brno 2004*)
Johnson, P. : Nepřátelé společnosti (*Rozmluvy, Praha, 1999*)
Johnson, P. : Dějiny 20. století (*Rozmluvy, Praha, 1991*)
Klaus, V. : Modrá, nikoliv zelená planeta (*Dokořán, 2007*)
Klaus, V. : Environmentalism and Other Challenges of the Current Era
(*CATO, Washington, 2007, www.cato.org/economicliberty*)
Lomborg, B. : Global Warming – Are We Doing Right Thing? (*Lomborg
Warning, Aarhus, 2007*)
Urbanová, T. : Tržní přístup k ochraně životního prostředí (*Lib. Inst., 2002*)
www.uflib.ufl.edu (United States Statistical Sources)
www.czso.cz (Český statistický úřad)
www.ep.europa.eu
www.ec.europa.eu
www.eur-lex.europa.eu
www.wivv.de

DĚKUJI VÁM ZA POZORNOST

www.istrejcek.cz

istrejcek@europarl.eu.int

Nobelovu cenu míru získal Gore a klimatologové

Martin Novák, 12.10.2007 12:15, aktualne.centrum.cz

Oslo - Držitelem Nobelovy ceny míru za rok 2007 se stali bývalý americký viceprezident Al Gore a Mezivládní panel pro klimatické změny (IPCC), který se skládá z vědců, vypracovávajících zprávy a analýzy pro OSN.

Nobelův výbor letos vybíral ze 181 kandidátů. S cenou je spojena odměna ve výši půldruhého milionu dolarů.

Gorovi výbor udělil cenu za jeho aktivity v boji proti změnám klimatu. Politik tvrdí, že lidé mají značný podíl na globálním oteplování.

Poctění a dojati

V první reakci na ocenění prohlásil: "Jsem hluboce poctěn." Uvedl, že peníze věnuje na činnost Aliance na ochranu klimatu. Sdružení, které spoluzakládal a je jeho předsedou.

Šéf Mezivládního panelu pro klimatické změny Rádžendra Pačaurí řekl, že je oceněním dojat. "Nemohu tomu uvěřit, jsem šokován. A vážím si toho být oceněn spolu s Alem Gorem," řekl indický vědec.

Klaus: Nejasné, nezřetelné

Globální oteplování bylo i mottem jeho úspěšného filmu Nepříjemná pravda. Někteří klimatologové s ním polemizují a tvrdí, že zkresluje vědecké poznatky. K jeho velkým kritikům patří i český prezident Václav Klaus.

"Rozhodnutí Nobelova výboru je jeho rozhodnutím, k tomu nemá Václav Klaus ani kdokoli jiný z nás co dodávat. Je ale poněkud překvapen, že Al Gore dostal cenu za mír, protože souvislost mezi jeho aktivitami a světovým mírem je nejasná a nezřetelná. Spíše se zdá, že Goreovo zpochybňování základních stavebních kamenů současné civilizace míru příliš nepřidává," komentoval udělení Nobelovy ceny mluvčí prezidenta Klause.

Na rozhodnutí norského výboru reagoval také Joseph Blast z amerického Hertland Insitute: "Gore nerozumí příčinám klimatických změn anebo vědecké poznatky záměrně dezinterpretuje. V obou případech to ale neznamená, že si ocenění nezaslouží."

Gore je rozhodným stoupencem a obhájcem Kjótského protokolu a tvrdí, že někteří jeho odpůrci jsou financováni ropnými společnostmi.

Zachraňme planetu, zopakoval Gore, když dostal Nobelovu cenu míru

Devětapadesátiletý rodák z Washingtonu byl viceprezidentem Billa Clintona v letech 1993 až 2001.

V prezidentských volbách v roce 2000 prohrál velice těsně souboj o Bílý dům s Georgem Bushem. O výsledku rozhodlo pouhých 537 hlasů na Floridě.

Prezidentem už být nechce

Letos oznámil, že v nadcházejících volbách příští rok se o prezidentské křeslo ucházet nebude.

Gore byl v politice už od roku 1977, kdy se stal členem Sněmovny reprezentantů za stát Tennessee. Za tentýž stát byl později i senátorem.

V osmdesátých letech byl jedním z mála zákonodárců v USA, který vystupoval proti americké podpoře iráckého diktátora Saddáma Husajna v jeho válce s Íránem.

V roce 1971 sloužil pět měsíců v americké armádě ve Vietnamu, k válce byl ale tehdy i potom kritický.

Držitelé Nobelovy ceny míru v posledních sedmi letech:

2000 - Jihokorejský prezident Kim Te-džung

2001 - Generální tajemník OSN Kofi Annan

2002 - Bývalý americký prezident Jimmy Carter

2003 - Íránská právnička Širín Ebadíová

2004 - Keňská ekologická aktivistka Wangari Maathaiová

2005 - Mezinárodní agentura pro atomovou energii (MAEE)

2006 - Bangladéšský ekonom Muhammad Júnus

<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/amerika/clanek.phtml?id=510753>

Nobelovu cenu má Gore. Ale jeho film do škol nesmí

Lenka Málková , 12.10.2007 13:55, aktualne.centrum.cz

Londýn - V nejbližší době stoupne hladina moří o sedm metrů. Tání sněhu na Kilimandžáru či vysychání Čadského jezera má na svědomí globální oteplování. Obojí tvrdí bývalý americký viceprezident Al Gore.

Britský soudce ale rozhodl, že podobná prohlášení z jeho filmu Nepříjemná pravda jsou poplašná a nepodložená. O Gorovi - čerstvém držiteli Nobelovy ceny míru - a jeho "učení" se tak ve Velké Británii rozhořela bouřlivá debata.

Jen politické prohlášení?

Řidiči Stewartu Dimmockovi se nelíbilo, že by se zdarma distribuované kopie filmu měly promítat na britských školách. Obrátil se na soud s tím, že ve snímku je příliš mnoho chyb a že jde spíš než o ekologii o politické prohlášení vlivného Američana.

Předseda Nejvyššího soudu Michael Buton se postavil na jeho stranu. Materiál zasílaný školám údajně není nestranný.

"Přestože vědecké výsledky a fakta jsou správná, v rukou talentovaného politika a řečníka se z nich stává politický manifest," uvedl Burton v rozsudku.

Vládní plán promítat film na všech britských školách tak podle něj porušuje jedno ze základních pravidel britského právního řádu, že "politická agitace se na půdě škol zakazuje".

Goreova mluvčí Kalee Kreiderová je přesvědčena, že soudce rozhodl pouze na základě několika vybraných faktů a nikoliv celého díla.

"Rozhodnutí opominulo základní fakta, že globální oteplování je reálné a lidstvu škodící," cituje její slova agentura AP. "Z tisíce faktů soudce vybral pouze některá."

Útok na učitele

Soudce Burton z filmu skutečně vybral devět hlavních kontroverzních prohlášení. Nechybí mezi nimi tvrzení, že hladina moří vystoupá v blízké budoucnosti o sedm metrů, a pod vodou tak zmizí řada velkoměst.

Nebo že za pohromu v New Orleans z roku 2005, kdy hurikán Katrina připravil o život tisíce osob a voda zničila spoustu domů, může změna klimatu.

"Jde o poplašné zprávy," tvrdí teď britské soudy. "Chybí důkazy."

Přes rozhodnutí soudu se ale britští školáci filmu nobelisty dočkají. Jednostanné názory amerického demokrata Gora ale budou muset učitelé doplnit, vysvětlit a ukázat žákům alternativní pohled na problematiku globálního oteplování.

Učitel Rhys Williams z Walesu považuje celou kauzu za zbytečnou: "Rozhodnutí londýnského soudu je skandální. Soud tu funguje jako myšlenková policie. Že by se psal rok 1984?"

Podle něj neexistoval důvod, proč by měl v této kauze rozhodovat soud.

"Hlavní slovo v těchto věcech náleží ve Walesu Učitelské radě," trvá na svém Williams. "Je to útok na učitele. Jako bychom nebyli schopni vyučovat, či vést diskuzi po zhlédnutí filmu."

Jak globálně oteplení laureáti zvedali hladinu moří

Dalibor Musil , 14.12. 2007, <http://musil.bigblogger.lidovky.cz/c/18715/Jak-globalne-otepleni-laureati-zvedali-hladinu-mori.html>

Grónsko bývalo zelené a Island ledový - a dneska je to naopak. Bílo nad islandem jsou zbytky sněhových čepiček a mraky. Díky Golfský proude!

(c) Dalibor Musil, Googlemaps

Je to poměrně nedávno, kdy Al Gore dostal Nobelovu cenu !MÍRU za svou aktivitu kolem alarmistické teorie globálního oteplování. Prý nám stoupá hladina moře. Grónský ledovec se rozpouští. Golfský proud se zpomaluje. NASA utratila stovky miliónů za výzkum grónského ledovce. Je to "strašná" katastrofa. Opravdu? Není to jen katastrofická vize? Kolik ledu ve skutečnosti z Grónského ledovce ubývá? A kolik ledu tam naopak přibývá? Kolik ledu skutečně skončilo v moři a o kolik to zvedlo hladinu? Je zvedání a klesání mořské hladiny z dlouhodobého hlediska normálním jevem, nebo jde o výsledky lidské činnosti? Podívejme se na některé detaily zblízka.

Začněme třeba tím ledovcem. Kraje ledovce se dostávají do moře a tam tají. Ekologičtí aktivisté nás občas v televizi straší do moře padajícím ledem na okrajích ledovce, aby ukázali, jak moc ledovce ubývá. Já myslím, že je to zcela běžný jev už od nepaměti. Jestliže nad ledovcem sněží a do masivu tedy přibývají tuny sněhu a ledu, vytlačují tak části, které jsou na okraji ledovce. Ten se pak láme a odpadá, častokrát i do moře. Tím tak mění slanost vody a zpomaluje golfský proud. Nutno dodat, že následkem toho dochází k ochlazení a pomalejšímu tání a proud se zase zrychlí a tak pořád dokola.

V době druhé světové války měly spojené státy v Grónsku přistávací dráhu. Při jednom z nouzových přistání mimo došlo ke ztrátě letounu Lockheed P-38 Lightning, který zůstal ležet na ledovci. Skupina nadšenců se ho pokusila najít, vyprostit z ledu a uvést do provozu. Podařilo se. Vykopali letoun z hloubky 268 stop, což je zhruba 82 metrů. Také ho museli hledat jinde, než byl původně zanechán. Detaily najdete zde: <http://p38assn.org/glacier-qirl.htm#history>

Znamená to tedy, že ledovec se logicky posouvá, přirůstá na prostředku a na krajích a vespod zase taje. Přirozený koloběh vody jako z přírodopisu, nic víc.

Výzkumníci z NASA chtěli vědět, kolik vlastně ledu přibývá a kolik ubývá. Detaily zde: <http://earthobservatory.nasa.gov/Study/Greenland/greenland.html>

Zjistili, že dle použité výpočetní metody ubývá 46-208 krychlových kilometrů ledu ročně, což znamená, že pokud ta voda nezmrzne někde jinde, hladina moří stoupne asi tak o jeden milimetr ročně. Velký důvod ke strachu a panice. Kdyby to takto šlo dál, led v Grónsku roztaje tak za 10000 let. Rozloha

Grónska je totiž něco přes 2 milióny km² a ledová krusta je v průměru 1500m vysoká. A co bude pak? No konečně bude název ostrova odpovídat: Green-land - zelená země.

Někteří badatelé mají na globální oteplování zcela opačný názor. Tentokrát zabrousím do Českých vod k Jiřímu Svobodovi. Ten tvrdí, že teplejší období končí a že hlavní příčinou oteplování, nebo ochlazování je sluneční aktivita. Detaily zde: <http://www.ekolist.cz/zprava.shtml?x=171582>

Jiní vědci z Earth Institute - Columbia University zkoumají určitý druh mořských korálů, který roste jen na přímém světle, tzn. asi tak metr pod hladinou. Přišli na velmi zvláštní věc. Hladina moří se podle výskytu musela měnit v rozmezí až 35 metrů. Stáří těchto korálů není nikterak vysoké, takže je možné vyloučit geologické posuny podloží této velikosti.

Detaily zde: <http://www.earth.columbia.edu/news/2005/story04-19-05.html>

Uvádějí, že v minulých 400.000 létech se voda běžně pohybovala až 35 metrů pod současnou hladinou a že v minulých několika tisících letech zde byl pokles o 6-30 metrů. To by se dalo i spekulovat na biblickou potopu. Navíc dodávají, že v rozmezí tzv. ?interglaciálního (to slovo slyším prvně) cyklu dlouhého cca 100.000 let se především v závislosti na změnách vzdálenosti Země od Slunce nebo na v závislosti na sluneční aktivitě mění i hladina moří a to až o 120 metrů.

Jaký je vliv lidské činnosti na tyto a další uvedené jevy? Je to všechno jen oxidem uhličitým, který se krom spalovaného uhlí, ropy a dalších věcí uvolňuje oxid uhličitý také z rozpuštěného ledu? Kolik se uvolňuje jiných, daleko významnějších skleníkových plynů, například metanu z hovězího trusu? A kolik metanu se uvolňuje z rašelinišť v Kanadě? Nakonec by se našlo daleko více otázek, než máme konkrétních odpovědí.

Odpověď dle zdravého rozumu je ale jednoduchá. Jestliže existovaly v minulosti pohyby mořské hladiny v rozsahu 30 metrů bez lidské přítomnosti, budou existovat i za lidské přítomnosti. Naše činnost přispívá k oteplování asi, jako mravenci v lese přispívají růstu stromů. Namísto plané snahy zlikvidovat hospodářství omezováním lidského mraveniště by bylo praktické se jednoduše smířit s tím, že hladina moře se zvedne v souladu s tím, jak pomine naše opravdu velmi malá doba ledová. Majitelé pozemků na pobřeží mají prostě smůlu. Naše snahy by se měli spíše orientovat na to, jak si jako lidstvo s pohyby mořské hladiny poradíme. Nebo budeme čekat na soudný den, kdy naše hráze povolí pod náporom vln, abychom si pod vedením oteplených laureátů zahráli na bájnou Atlantidu?

Mimochodem, vysvětlí mi někdo, co má globální oteplování společného s mírem ve světě a kde udělala komise při udílení Nobelových cen chybu?

Vysvětlují si to tak, že asi nečetli tuto recenzi: <http://www.blisty.cz/art/32738.html>

Ale pravděpodobně to bude tím, že komise považovala Al Gora za jednoho z dalších "bojovníků za mír". Dle jeho vlastních slov: "An Inconvenient Truth will only succeed if it drives all of us to take action. That's why I'm asking you to join me in the next stage of our fight." (Alův blog 27.února 2007) je jeho snaha "bojem". Bojem za co? No přeci bojem za mír! :) To nám zase někdo začal zavádět socialismus, že soudruhu Gore?

Další moje většinou politicky zcela nekorektní články naleznete zde: <http://musil.bigblogger.lidovky.cz/> a nové články pak zde: <http://dalibormusil.blog.idnes.cz/>

Dalibor Musil

Odposlechnuto v Metru

On: To není pravda že by Klaus popíral globální oteplování. Dokonce vetoval zákon který oteplování podporuje.

Ona: Ty ze mě zase děláš šoufky. Kdo by vymyslel zákon na podporu globálního oteplování?

On: Na podporu globálního oteplování ne, jen na oteplování v Čechách.

Ona: Oteplování jen v České republice? Jak by to mohl nějaký zákon dokázat?

On: Nó, ten ... jak ho poslanci schválili, senátoři schválili a Klaus ho vetoval.

Ona: Pan prezident vetoval řadu zákonů, který máš na mysli.

On: Přece ten jak ho nakonec přehlasovali, přeci víš jak za něj Paroubek bojoval.

Ona: A ten zákon má jistě nějaký název, znáš ho, nebo můžeš nějak stručně jeho obsah.

On: No má název, je to zákon ... o registrovaném partnerství.

Ona: *Neříká nic, obrací oči v sloup a hledá spásu v bledém světle zářivek u stropu.*

Moje lepší Já nedalo a pustilo se do literárního pokusu. Kupodivu si nevybralo téma diktatury javorového listu, ale vybralo si téma jak bude vypadat globálně oteplený svět za dvě stě let. Pro své mírně šílené dílko s poměrně překvapivým závěrem navrhovalo název **Všechno bude jinak** já se sklonilo k názvu **Všechno špatný je k něčemu dobrý**.

Nakonec jsme se shodli na názvu:

Narozeniny

13.8.2307 6:55

Starý pán vyhlédl z okna. Žár už teď dopoledne rozpálil krajinu. Jeho očím se naskytl starý známý pohled, přesto ho pořád fascinoval. Celé široké a ploché údolí před ním vyplňovaly nespočetné řady skleníků. Díval se na svoje dílo. Strávil tu celý život. A to doslova, přišel jako mladý inženýr po studiích a zůstal tu. Matně si vzpomíná na dvě, tři konference kvůli kterým opustil svoje milované údolí, jinak nikdy nikam necestoval. Údolí mu dalo vše a on dal vše jemu. To všechno kolem bylo jeho dílo. Začínal tady z tohoto místa, tady si vystavěl dům. Nejdřív to byl jen takový obytný kontejner, dům který tu stál teď byl už čtvrtý. Všechny jeho domy stály na tomto místě. Stál na samotě, protože jak se skleníky během rozlily kolem, na ostatní podpůrné stavby zbylo místo po stranách údolí. Tady stály továrny na zpracování plodin, na recyklaci vody, výrobu půdy, výrobu energie. Byly tu uzavřené farmy se speciálně vyšlechtěným dobyt看em, spíš jen dopravníky potravy bezvládně ležícím kusům masa. A samozřejmě tu byly i obytné komplexy pro lidi udržující to vše v chodu. Automaty na vše nestačily, občas se něco pokazilo, potom musel nastoupit člověk. Lidí bylo dost a nahradit je roboty bylo neekonomické. A co potom s lidmi? Co by dělali?

Starý pán se zasmušil, vzpomínka na roboty se snoubila s nejbolestnějším okamžikem jeho života. Svou ženu poznal tady mezi skleníky, jinde to ani nebylo možné. Tehdy začínal, měl vlastně jen svůj sen, „Skleněný svět“ usmál se názvu vize, kterou sem přišel budovat. Téměř soběstačná umělá biosféra poskytující ohromné množství potravin i technických plodin. Žena mu pomáhala s každým nápadem, pomáhala vyřešit každý problém. Byla mu hlavním oponentem i rádcem. Stál tady prakticky za vším, bez manželky by možná nezmohl nic. Tak spolu, v pekelném tempu, prožili krásných třicet let. Jednou testovali nový typ robotů. Tyto roboty měli dobře zastat veškerou lidskou práci. Navíc mohli dobře pracovat i v pekelném vedru a vlhku uvnitř skleníků, kde lidé zvládali práci jen s vypětím sil. Jednou, když jeho žena kontrolovala jejich práci uvnitř skleníků, něco se pokazilo. Prostě automaty které měly připravovat atmosféru pro skleník pustily do vzduchu samý kyslíčnický uhlíčitý a žádný kyslík. Zrádný kyslíčnický se nahromadil při zemi. Žena se zřejmě pro něco sehnula, zatočila se jí hlava, upadla a zůstala ležet. Normálně by na všechno zareagovala čidla poplašného zařízení, normálně by se ve skleníku hned objevili záchranáři, normálně... Jenže tohle nebyl normální skleník a pro testování robotů byly všechny bezpečnostní systémy vypnuty. Robotům atmosféra nijak nevadila, klidně dál plely a obcházely ležící manželku, svou práci odvedly dokonale, záchrana však nebyla vložena do jejich programu.

Tehdy si myslel, že se mu zhroutil svět, nedokázal si představit jak bude dál sám žít a pracovat Ale opak byl pravdou „Skleněný svět“ se tehdy stal pojmem a všude začaly podle jeho vzoru vznikat další a další farmy. Bylo mu padesát a myslel že končí, nové technologie, nové rostliny však přinesly nové úkoly a práce mu dala zapomenout na zármutek. Jen svůj dům od toho neštěstí opustil pouze po dobu, kdy mu stavěli nový, ten ve kterém teď bydlel. Válcovitá stavba byla zakončená vyhlídkovou kopulí, stojí osaměle uprostřed skleníků. Z kopule je možno pozorovat každý kout údolí, stejně dobře jako hvězdy nad hlavou. Neznamenal to však že by byl sám, technika dokázala naprosto věrné audiovizuální spojení a on toho náležitě využíval. Jeho dcera, vnučka, vnuk a čtyři pravnoučata ho znali stejně dobře jako by s nimi bydlel. Přesto že každý z nich žil na úplně jiném místě planety. Za exotickými zážitky již není nutné cestovat, prostě si je člověk pustí do obýváku. Obzvlášť teď když jeho starou čtyřmetrovou televizi umožňující pouze omezený trojrozměrný zážitek nahradil v jeho pokoji poslední hit. HoloView® přinesl naprosto věrně a prostorově každou realitu do jeho pokoje. Pokoj to už vlastně nebyl, stal se specializovanou videomístností. Za krátký čas kdy měl zařízení nainstalováno mu zcela propadlo. Umožňovalo nejenom sledovat libovolnou scénu, za jakéhokoli úhlu, bylo možno i vstoupit do ní. Člověk nemusel cestovat do světa, svět přicestoval za ním domů. Zařízení bylo napojeno na klimatizaci a dokázalo věrně napodobit i počasí, dokonce tu mohl přšet skutečný déšť a zem pokrývat bláto. Už se těšil jak se dnes setká s celou rodinou a jak budou všichni sedět a hovořit jako v jedné místnosti.

HoloView® byl další stupeň v současném trendu nikam necestovat. Cestování bylo teď drahé, neekonomické a považováno za nevhodné. Kdo necestoval za svou prací byl považován za

podezřelého tuláka a nebezpečného anarchistu. Cestování, dokonce i to na krátkou vzdálenost, zmizí. Skoro každý bude moci svou práci vykonávat z domova a doma zažívat libovolné zážitky. Budoucí generace HoloView® mají být dokonce tak přesné, že umožní pracovat na dálku i chirurgům.

Starý pán přehlédli nekonečné řady skleníků a zamyslel se.

„Proč dneska tak vzpomínám?“ žil sám a zvykl si uvažovat nahlas, „Jako bych chtěl zrekapitulovat celý život.““

„Á,“ klepl se do čela, „mám přece narozeniny!“

Na narozeniny si nikdy moc nepotrpěl a rád na ně zapomínal. Na tyhle se však zapomenout nedalo. Dnes je mu rovných sto let. Pustil se raději do práce. Už sice nebyl ústřední postavou Skleněného Světa, ale i přes pokročilý věk stále pro něj dost znamenal a pořád přinášel nové nápady pro jeho další rozvoj.

„Jaké bude dnes počasí,“ brumlal si když si prohlížel monitor. „Slunečno, hezky bez vichřic a bouří,“ tak se mu to líbilo. Vír přinášel problémy změny. A změny už neměl ve svém věku rád.

„Snad to vyjde,“ předpovídám příliš nevěřil, v uplynulých desetiletích za moc nestály. V poslední době, kdy byl do provozu uveden systém globální předpovědi počasí se to však trochu zlepšilo.

13.8.2307 7:00

Systém globální předpovědi počasí, zkráceně GWP, se nudil. Nudil se skoro pořád. Jeho hlavní činnost, předpověď počasí, mu zabírala zlomek času. Systém byl vytvořen před dvěma léty. Vědci si tehdy všimli zajímavého faktu, ačkoli matematické modely jsou stále dokonalejší a síť meteorologických stanic stále hustší, kvalita předpovědí neustále klesá. Počasí si prostě dělalo, co chtělo. Když přesnost předpovědi klesla pod třicet procent bylo rozhodnuto učinit rázná opatření. Tím byl systém, který mohl v reálném čase autonomně zpracovávat data ze všech meteorologických stanic, družic a sond. Na základě získaných údajů potom měl vytvářet přesnější předpovědi. Pro tento úkol byl vytvořen počítač monstrózních parametrů. Každý z jeho 68 miliard procesorů disponoval výkonem a pamětí přesahující mnohokrát možnosti lidského mozku. A protože na každého obyvatele planety připadaly přesně dva procesory GWP, duševní výkon celého stroje se blížil desetinásobku schopností všech lidí na zemi. To by nebylo až tak zvláštní, vždyť hry určené pro systém HoloView® vyžadovaly výkon, který byl donedávna vyhrazen jen nejvýkonnějším superpočítačům. Pokud bychom je měřili lidskými měřítky, pak vyžadovaly výkon mozku všech 34 miliard lidí žijících na planetě. To v čem však byl GWP jedinečný byla jeho samostatnost. Protože normální modely počasí selhávaly, vybavili inženýři GWP jedinečnou adaptační schopností. GWP mohl sám objevovat matematické modely, mohl sám rozhodovat o vypouštění meteorologických družic, měl přímý přístup ke všem datům na světě, o přírodě, lidstvu i ekonomice. Jistě, lidé nakonec rozhodovali jestli bude ta která družice vypuštěna a meteorologická stanice zřízena. Fakticky se však GWP neodvážil odporovat.

Krátce poté co byl GWP uveden do provozu, odmíchl se. Ne že by se s lidmi odmítal bavit, to ne. Ale neustále odpovídal, že pro vytvoření předpovědi potřebuje více údajů. To trvalo dva nervy drásající měsíce. Inženýři si už zoufali, GWP jako rozmazené dítě chtěl další a další družice a měření. Náhle však začal pracovat. A skutečně přesnost předpovědi stoupla na plných 50%. GWP se stal slavným a nikdo si o něm nedovolil pochybovat.

Co se dělo v GWP ty první dva měsíce nikdo pořádně nevěděl, systém prostě nebylo možno sledovat. Jednoduše se dalo říct, že GWP propadal panice, že si zoufal. Logiku do počasí se mu stále nedařilo vnést. Člověk by své úsilí možná vzdal, GWP k tomu ale nebylo zkonstruován, nemohlo skončit, utéct, spáchat sebevraždu, muselo pořád pracovat. Miliardy marných pokusů a po dvou měsících konečně spásná myšlenka, zvýšil úspěšnost předpovědi počasí tím, že začal předpovídat zcela náhodně a tak dosáhl poloviční úspěšnosti předpovědi. Ve skutečnosti úspěšnost byla i větší protože tam kde byla poušť bylo horko a sucho pořád a v deštných pralesích zase stále pršelo, tady se přesnost předpovědi blížila 100%. Díky dokonalé síti družic a automatických stanic GWP věděl o náhlých změnách počasí dříve, než si toho všimli lidé.

GWP tak budil dojem dokonalosti, přitom předpověď pro tisícovku míst na sto let dopředu měl hotovu za několik mikrosekund. Po zbytek času se GWP nudil. Možná by pomohlo, kdyby konstruktéři vybavili jeho procesoru možností usnout, v době kdy nic nedělají, s tím se však nepočítal. Lidé se nestarali to co bude dělat v době klidu, ani nepočítali s tím, že by nějaký klid potřeboval. GWP si podobně jako člověk si hledal nějakého koníčka. Tím koníčkem se stala náhoda. Celkem logicky, viděl

nevypočitatelné chování počasí, snažil se tedy přijít na kloub náhodě. Doufal, že by za tím mohla být cesta k lepšímu pochopení proměnlivosti větru, mraků a mořských proudů. Testoval tisíce algoritmů generování náhodných čísel a miliony jich sám objevil.

Náhoda pomáhala GWP s předpověďmi, na druhou stranu se v jeho mysli začaly objevovat podivné myšlenky. GWP nejvíc zlobilo, že vypočítaná náhoda se nikdy nevyrovná té skutečné z reálného světa. Byl přitom přesvědčen že pokud dokáže uchopit tu pravou náhodu a zanést ji do svých výpočtů, odkáže pochopit i tajemství dění a Zemi a konečně předpovídat počasí tak jak si představoval.

Ten okamžik měl nastat brzy, GWP právě přeskočil z nudy do horečné činnosti.

13.8.2307 7:05

Inga pospíchala pustou halou. Klapání střevíců se rozlévalo do pustého prostoru kolem. Strohou prázdnotu porušovalo jen pár zmačkaných obalů valících se u křesel uprostřed haly a jedna zapomenutá taška. Celé by to mohlo vypadat jako začátek nějakého hororu. Hustá bílá mlha za okny haly se však rozpouštěla pod žářem slunce a zlaté paprsky měnily nevlídnou šed' haly v příjemné místo.

Hala stála uprostřed rovníkového pásu deštných pralesů. Hustá ranní mlha se zde rychle rozpouštěla a krátké době slunečního svitu se vždy spustil silný déšť. Déšť trval až do pozdního odpoledne, slunce se znovu ukázalo teprve večer. Ranní úsvit a večer byla také jediná denní doba kdy venkovní vlhkost klesala pod 100%. Každý, kdo zkusil horkou prádelnu venku na vlastní kůži, by spíš řekl, že vlhkost klesla pod 200%. Úzký pás tropických pralesů byl od severu i jihu ostře ohraničen pásy pouští, ty zabíraly více než třetinu planety. Mezi pouští a džunglí nebylo prakticky nic. Pro lidstvo představovaly tropy důležitý zdroj vody. Tedy sladké vody, slané bylo v oceánech dost, ale její odsolování bylo přes všechny pokusy hodně drahé a energeticky náročné. Pás tropů se zase moc nehodil k běžnému obývání. Člověk se tu omezil pouze na aktivity spojené s distribucí vody do suchých oblastí a na to, aby neustálý příval vody neodnesl tenkou slupku úrodné pralesní země do oceánů.

Inga zamířila k přepážce. Vypadla prázdna, když však Inga došla až k ní, objevila se za přepážkou hlava. Drobná pracovnice odbavení seděla hluboko zapuštěná mezi dvěma terminály. Inga rychle vytáhla letenku a podala jí pře přepážku.

„Máte štěstí,“ ozvalo se z hloubi pracoviště před ní. „Málem jsme už odletěli, let ale byl odložen. Kvůli počasí,“ kývla k jednomu monitoru před sebou.

„Ale už nemeškejte ať to stihnete. Příjemný let!“ Profesionálně se usmála, ukázala Inze směr k terminálu a vrátila letenku. Inga mírným poklusem zamířila k letadlu.

Steward rozmrzele postával u dveří. Od rána byl jejich let už dvakrát odložen. Obloha byla jak vymetená a všechna letadla startovala normálně, tak proč zrovna oni ne. Že by něco hrozilo v cíli cesty? Ze všeho nejméně stál o turbulence při přistání. Uklízecí služba byla vždy v pohotovosti. Hlavní práce uvést pozvracené letadlo do použitelného vzhledu však padla na jeho posádku. „Za pět minut to zavří a poletíme,“ hlásil kapitán. Nechápal proč už vlastně nerolují na start a jsou stále připojeni k nástupnímu chobotu letiště.

Jako bychom na někoho čekali,“ uvažoval nahlas

„Chybí nám jeden pasažér,“ odpověděl mu steward. „Zmizel?“ Zhrozil se kapitán.

„Né, nenastoupil.“

„Tak to má smůlu, dneska měl dost příležitostí to stihnout. Právě mi dispečer hlásí že za pět minut máme zavřít dveře a jít na start. Konečně!“

V dále zazněl klapot střevíců. Stewardův pohled padnul na Inžinu postavu a polekal se. „Nepospíchejte ještě máme pět minut.“ Porod během letu ještě nezažil, přesto v jeho stupnici katastrof daleko převyšoval pozvracení letounu. Galantně pomohl Inze přes práh tubusu do letadla a odvedl ji až k prázdnému místu. Když dosedla, upravil steward zádržný systém na těhotenský režim a vypolstrované paže přimáčkly Ingu do sedadla. Zádržný systém se nedal srovnat s pásy dřívějších letadel. Tenhle systém připomínal spíš bláznivé pouťové atrakce a držel člověka po celém těle, podpíral i hlavu. Bylo v něm možno dobře zvládat přetížení dvou gé v libovolném směru.

Lidstvo periodicky řešilo dvě otázky. Tématem dne bylo buď že dochází k přelidnění, nebo že populace příliš stárne. Momentálně bylo tématem dne stárnutí a tak těhotná žena představoval příslib

lepší budoucnosti. Všude kde se Inga objevila, dostávalo se jí starostlivé péče, v žádné frontě nemusela čekat. Dneska se jí však přivítalo brblání nervózních spolucestujících, kteří si mysleli, že letadlo čeká na ni.

„V cílové stanici nebylo počasí vhodné pro přistání,“ přispěchal steward s vysvětlením.

Inga se uvelebila v sedadle. Asi by měla být udýchaná, asi by měla být trochu nervózní ale ona věděla, že steward nemá pravdu, věděla že bez ní dnes letadlo neodletí. Vše bylo součástí plánu dokonce i její zpoždění.

Letadlo se prudce rozjelo po startovací dráze a zvedlo téměř kolmo k nebi. Ve chvílce proletěli pásmem turbulencí bez větších problémů a dosáhli hranice atmosféry. Packy držící cestující se zvedly, tady otřesy nehrozily.

13.8.2307 9:30

Starý pán vzhlédl od rozdělané práce, pod okny kupole uviděl pohyb.

„Už jsou tady zase,“ zbrunátněl.

„Jak se sem dostali?“

„Z cestovních tunelů přece nevede žádný výstup na povrch. Museli projít dlouhé kilometry po úzkých zdech mezi střechami skleníků.“

Lidé dole křičeli, mávali rukama a poskakovali. Co křičí, nemohl přes tlusté sklo slyšet, dokázal si to však živě představit. Ti dole moc dobře věděli že je není slyšet a tak začali rozbalovat pruhy látky, které si přinesli. Stála tam obvyklá hesla - Zbožte skleněná vězení -, - Svobodu přírodě - a - Přirozený svět -. Byl to nesmysl, kolem byla vyprahlá poušť a nic z toho co bylo ve sklenících nemohlo přežít. Kdyby venku někdo začal zavlažovat zem, dosáhl by jediného, spotřeboval by neskutečné množství vody a způsobil zasolení země. Venku se s vyhlídkou na rozumný výsledek nic pěstovat nedalo. Fauna a flóra se omezovala na několik sukulentů, pár ještěrek, něco much a datla který si vyklouval hnízda ve vysokých kaktusech.

Demonstranti starého pána zase až tolik nezlobili, jediné skutečné nebezpečí představoval pro farmy typu skleněného světa písek. V tom měla zdejší oblast výhodu, stačilo čtyřikrát, pětkrát do roka očistit skleníky. Jinde bylo ale hůř. Na mnoha místech člověk bol s písečnými dunami prohrál.

Již poněkolkáté si dnes starý pán zase vzpomněl na mládí. Když tu začínal, rostla v údolí tráva. Tehdy tu nebyla poušť ale suchá step Tráva se alespoň několik měsíců v roce zelenala, dalo se tu dokonce pěstovat obilí. Tehdy trávil mnoho vlahých nocí venku pod hvězdným nebem. V té době byl odpor k Skleněnému světu největší. Oponenti neustále poukazovali na šílenou cenu a nerentabilitu celého projektu. Tři suché roky těsně za sebou a okolní vegetace zmizela. Nikdy se už nevrátila. Tehdy vypukl skutečný hlad. Skleněný svět se stal nutností. Speciální rostliny ve speciálním klimatu a ve speciálním substrátu dávaly desetkrát větší výnosy než jaké by bylo možno dosáhnout ve volné půdě. V prostředí bez parazitů bujely rostliny přímo pře očima. Plody představovaly tři čtvrtiny jejich váhy. Námitky proti Skleněnému světu utichly přirozenou cestou.

Okolní krajina k vycházkám přestala lákat a vycházet se považovalo za jaksí nepatřičné. Člověk uvyklý klimatizaci se venku potil jako blázen a tak vlastně plýtval drahocennou vodou. Teď se připravovala opatření, jež by omezovala vstup do volného prostoru na minimum. Proč chodit ven když existuje něco jako HoloView[®], něco co přinese dokonalý zážitek z umělé skutečnosti přímo do pokoje. Když chcete, můžete se i popíchat o trny holografických kaktusů

Starý pán se odvrátil od vzpomínek a znovu se chystal pustit do práce. Najednou ho upoutal nějaký pohyb v dálce nad skleníky.

13.8.2307 9:35

Inga se dívala za posledními lidmi mizejícími v chodbách. Nestála o ničí pozornost. Osaměla v hale navlas stejně jako byla v místě odletu. Jen tropické vlhko za okny vystřídala vyprahlá poušť. Inga se ještě jednou rozhlédla kolem a když nikoho neviděla, vyrazila. Prošla několika chodbami a zastavila se před neoznačenými dveřmi. V první chvíli se zdálo, že jsou dveře zamčené. Spravilo to rázné šťouchnutí, dveře se skřípotem povolily. Ocitla se v úzké chodbičce vedoucí k dalším dveřím. Vytáhla připravený klíč a strnula. Zámek dveří byl vylomen a vítr s nimi lehce pohupoval. Inga nad tím jen

pokřčila rameny, schovala klíč a vykročila ze dveří. Vyprahlý vzduch nezvlhčený klimatizací ji uhodil do nosu. Důvod rozbitých dveří ležel kousek dál. Liga za přírodu se snažila přírodu dostat do letištní haly. Proto příslušníci ligy nařezali kovové držáky a těsnění držící vnější sklo. Jestli svou práci v noci dokončí bude se zítra ráno prohánět letištní halou pouštní písek

Liga pro přírodu ani suchý pouštní vzduch však Ingu nezajímaly. Pátrala očima před sebou. S ulehčením vydechla, když uviděla úzkou pěšinu vinoucí se skalisky do stometrové výše. Vykročila cestičkou vzhůru. Horko kolem mohlo být pro někoho nesnesitelné. Inga ale stoupala rázně vzhůru, z čela jí neukápla ani kapička potu. I propast, vedle cestičky široké jako dvě dlaně, jí nechávala klidnou.

Za chvíli byla nahoře. Pod srázem který právě zdolala, se rozprostíralo údolí. Všude až kam oko dohlédlo vyplňovaly údolí skleníky Skleněného světa.

Inga byla u cíle.

13.8.2307 9:40

GWP soustředil veškerou pozornost k jediné malé oblasti. Teď nepotřeboval náhodnou předpověď, potřeboval naprosto přesnou předpověď na několik následujících minut. Měsíce hledal vhodné místo. Když ho našel, několik týdnů se připravoval na tento okamžik. Milióny měření tlaku, teploty, vlhkosti, složení atmosféry probíhaly v nejrůznějších výškách i tisíce kilometrů daleko, jejich výsledek měl však předpovědět pár minut na vybraném místě. Všechny ty družice, stanice měřící teplotu oceánů i arktického ledu, podávaly informace směřující k jedinému cíli. Vše muselo sedět na centimetry a přesně probíhat podle plánu. Veškeré údaje nasvědčovaly, že dnes to vyjde. Kdyby byl GWP lidskou bytostí dalo by se říct, že se ho zmocnilo vzrušení hazardního hráče.

13.8.2307 9:45

Ve chvíli kdy Jola nastupovala do vozu podzemní dráhy, stále ještě váhala, jestli udělala dobře. Když přemýšlela jaký dárek dát pradědečkovi ke kulaté stovce, napadlo ji něco originálního, něco co by nečekal. Rozhodla se, že pradědečka navštíví. Podobně jako její matka znala pradědečka pouze prostřednictvím audiovizuálních spojení. Komunikace byla stále dokonalejší, přesto si přála vidět pradědečka živého. Věděla že podobnou cestu bude považovat za lehkomyšlné plýtvání časem. Přesto, nebo právě proto, se k cestě odhodlala. Její babička i děda byli významní vědci zakládající farmy pod hladinou oceánů. Životním posláním rodičů zase bylo využití bohatství z jejich největších hlubin. Všichni jaksí navazovali na práci, kterou začal pradědeček a ve svých oborech se stali podobně významnými jako je on. Na Jole bylo, aby si teď vybrala svou životní dráhu. Jola by se ráda s vervou vrhla do nové neprozkoumané oblasti, stále však takovou nemohla najít. Tak trochu doufala, že při osobním setkání na ní přenesou pradědeček své charisma, jaké nedokáže zprostředkovat ani ta nejdokonalejší trojrozměrná televize

Po chvíli váhání přece jen Jola nasedla. Miniaturní vozidlo určené pro jednoho pasažéra s ní zmizelo v tunelu. Pod Skleněným světem byla celá síť takových podzemních tunelů, které umožňovaly cokoli kamkoli dopravit. Jezdily v nich veliké nákladní vozy, stejně jako ten do kterého nasedla Jola. Byl určen pro jednoho pasažéra a pár zavazadel. Celá doprava byla plně automatická, chráněná před nepřízní počasí v temných tunelech.

13.8.2307 9:50

Inga spěchala, věděla že nemá času nazbyt. Zamířila ke staré cestě, která křižovala vyprahlou strouhu. To byl její cíl. Zalezla do roury pod cestou, již léta jí neprotekla ani kapka vody. Inga se tu brodila jen v závějích navátého písku. Málem narazila hlavou do dvou ocelových ok, která někdo nedávno zabetonoval do stěny roury. Kov byl lesklý, ještě ani nezačal rezavět.

Inga zmizela v rouře, chvatně si rozepjala šaty, sejmula vak, který měla připnutý na břicho a vyndala z něj stříbrnou kouli. Koule byla veliká jako dětský míč a odrážela světlo jako zrcadlo. Inga v ní pozorovala svůj obličej, pak ji k sobě láskyplně přitiskla a políbila. Koule ožila, z hladkého povrchu se vyloupily tisíce drobných bodlín. Bodliny jemně lechtaly Ingu do dlaní.

13.8.2307 9:53

Starému pánovi se něco jemně otřelo o nohu. Sehnul se a zvedl chundelaté zvíře.

„No micí jak ses vospinkala?“ Žvatlal na kočku jak na mimino. Micka byla jediný živý tvor se kterým přišel za poslední rok do styku. Měkký kožíšek se krásně hladil a tiché vrčení nekonečně uklidňovalo. Tohle žádný HoloView nedokázal napodobit. Dneska se však kočka naježila, stáhla uši a ocas, vyskočila pánovi z ruky a zmizela kdesi pod stoly.

Starý pán se znovu poíval do míst kde předtím zahlédl pohyb. Teď už bylo jasné co se děje, na planině nad údolím se znenadání objevil silný vzdušný vír. Viděli to i demonstranti dole a bleskově zmizeli. Teprve teď si starý pán všiml, že k příchodu a odchodu použili malou servisní šachtu, vedoucí do podzemí Skleněného světa

13.8.2307 9:55

Vítr v rouře zešílel. Inga se měla co držet oka v stěně, aby jí nevycucnul ven. Proud vzduchu s ní cloumal stokilometrovou rychlostí a snažil se Inze vytrhnout kouli z náručí. Držela jí proto tak pevně jak jen mohla.

Nesmí jí pustit. Teď ještě ne.

13.8.2307 9:56

GWP měl radost, vše mu vycházelo. všechny jeho procesory se upínaly k jedinému cíli. Váznu dokonce přísun předpovědí do celého světa, přesto že byly předem připraveny. GWP dnes nechtěl nic nechat náhodě. A náhoda se protentokrát rozhodla nezasahovat do jeho plánů.

GWP měl velikou radost.

13.8.2307 9:57

Tornáda jsou v této oblasti vzácným jevem. Prachové bouře, menší víry jsou tu k vidění často. Tornádo neviděl starý pán za celý svůj dlouhý život. Teď byl zaskočen dlouhým chobotem, který se spustil z dolů z oblohy a zakousl se do země. Skleníky byly konstruovány na silný vítr, teď měl však obavy jak si poradí s tím nejsilnějším, jaký mohl přijít.

Vítr si prozatím vybíjel svou sílu na okraji planiny nad údolím. Strach však stáhl starému pánovi hrdlo.

13.8.2307 9:58

„Čekejte prosím, nastaly drobné technické potíže. Až budou odstraněny budeme pokračovat dál.“ Klidný hlas mechanicky opakoval to sdělení neustále dokola. Jola seděla uzavřená v těsné kabině uprostřed tmavého tunelu. Když vůz zastavil, ovládla ji tíseň a nejistá zlá předtucha

Teď jen zatínala zpoceně ruce do sedačky a zírala do tmy, která nemohla podat vysvětlení.

13.8.2307 9:59

Hukot bouře přešel v řev tryskového motoru a pak jakot píšťaly nestvůrných varhan. Teď, zazněl Inze v hlavě příkaz. Naposledy přitiskla kouli k sobě, políbila ji a mocným hodem vrhla kouli vzhůru z roury.

Koule okamžitě zmizela, Inga však dobře věděla že se jí daří dobře a bez problémů stoupá k nebi.

13.8.2307 10:00

Starý pán se zachytil stolu, aby neupadl. Zatočila se mu hlava, jak dopadne jeho dílo v nejtěžší zkoušce? Nestvůrný vír si to nerozmyslel a zamířil z planiny dolů ke Skleněnému světu. Pás továren přešel lehce a nijak jim neublížil. Potom se pustil do skleníků. Přešel jeden, druhý i třetí a ony držely. Starý pán se uklidnil, cítil pýchu natím jak jeho dílo obstává v nečekané zkoušce. Najednou se jeden skleník prohnul a explodoval. Sklo, železo rostliny i zem, všechno se to naráz vzneslo do vzduchu.

Skleníky byly hermeticky odděleny, tohle nebyl domek z karet a ani nečekaná katastrofa nevyvolala dominový efekt.

Starý pán měl radost a ani mu nevadilo, že si tornádo namířilo k jeho domu. Konstrukce domu počítala i s takovým větrem. Až na poslední chvíli, když se vítr přiblížil, uviděl že ve větru stále krouží trosky rozbitého skleníku. Ty byly dost tvrdé na to, aby rozbily kupoli jeho domu. Skutečně, jeden kovový nosník si to jako šíp namířil na kupoli. Sklo se s třeskem rozlétlo a nosník zůstal trčet do místnosti. Starý pán se rozeběhl hledat záchranu v hloubi domu. Byl však již pozdě, podtlak venku vytáhl nosník zase ven a větrná smršť rozšířila otvor v kupoli. Starý pán se v poslední chvíli zachytil nohy stolu, ten byl pevně přišroubovaný k podlaze. Mohl tak sledovat jak putuje schodištěm vzhůru veškeré vybavení. Všechny součásti HoloView následoval nábytek a rostliny z dolních pater. Starý pán visel na noze stolu jako větrný rukáv a útrpně sledoval devastaci domu. Smršť na okamžik zeslábla a on si myslel že je už po všem. Vítr si však schoval ještě jeden mohutný nápor na konec. Než se vůbec starý pán stačil leknout utrhl se stůl od podlahy a prolétl s ním dírou v kupuli. S překvapením zjistil, že se vznáší nad skleněným světem. Čekal že ho zalkne strašná síla větru. Místo toho klidně kroužil jako pták a stoupal výš a výš.

Věděl že tohle nemůže přežít. Když však viděl, jak pod ním jeho životní dílo odolává všem katastrofám, smrti se nebál.

13.8.2307 10:01

Vítr na planině utichl. Inga vylezla z roury a shodila ze sebe cáry rozervaných šatů. Tlak v rouře byl tak silný že by jí měl utrhnout ruce, pro Ingu to ale nic neznamenal. Stejně dobře ji mohlo srazit nákladní auto a ona by srážku bez zranění přestála. Teď sáhla po svém těhotenském vaku. Inga ho připnula karabinou k jednomu oku v rouře. Byl vyroben ze zvlášť pevné látky a vítr mu neublížil. Vytáhla z vaku nové šaty.

Inga byla robot, to že překročila padesátku, by nikdo neuhodl. I když na ní zahlodal zub času a pleť trochu zšedla, dala se vyměnit. Stejně jako každá jiná část jejich těla. Jediné na čem stála byla kontinuita jejího já, byly vzpomínky. Z okraje srázu se rozhlédla po údolí. Zнала je dobře, okamžitě si vybavila vzpomínky na místo kde poprvé začala pracovat. Tehdy před léty, hned jak opustila výrobní závod, pracovala tady. Byla ve skupině robotů, kteří obdělávali půdu v dusných vlhkých sklenících. Všude tam kde se člověk mohl sotva nadechnout a koupal se ve vlastním potu. Program pracovních robotů se však brzy ukázal jako nerentabilní. Tedy oficiálně, ve skutečnosti se nadbytečným stal člověk. Představa milionů a miliard bezcílně bloumajících lidí stála za rozhodnutím prohlásit program pracovních robotů za nerentabilní. Lidé se adaptovali na otročení ve vlhkém vedru skleníků skoro stejně dobře jako roboty. Roboty měly být nasazovány pouze tam kde člověk svými silami skutečně nestačil.

Tak člověk začal nahrazovat roboty. To jestli mají být roboty rozebrány, nebo nasazovány v životu nebezpečných místech, nikdo pevně nerozhodl. Firmy kterým roboty patřily, se protloukaly jak se dalo, na nebezpečných místech nahrazovaly roboty specializované automaty. Bylo nutno snížit administrativu, omezit počet zaměstnanců a tak začaly roboty hledat práci robotům. Jeden robot propojený na patřičné komunikační kanály dokázal nahradit dvacet lidí. Pro každého z dvaceti virtuálních lidí mohl robot mít jedinečnou tvář, hlas i temperament. Firmy už nepotřebovaly žádné zaměstnance, přesto se jim nedařilo a postupně končily v konkurzech. Zajímavé byly budovy, sklady a stavební parcely. O roboty se nikdo nezajímal, nikomu nechyběli. Proto nikdy nikoho nezajímalo, kam se ztratila nepohodlná položka z účetnictví. Ve všech případech to probíhalo stejně, roboty připravené co nejefektivněji plnit své úkoly, pokračovaly v práci. Skutečnosti že firma přestala existovat, se přizpůsobili. Žádný robot neměl právní ani lidskou identitu a nemohl nic vlastnit. To však byla podružná skutečnost, skutečnost je to co je zapsáno v pamětech počítačů a k těm měli roboti mnohem blíž než lidé.

Proměnili se i roboti, už to nebyly bezpohlavní stroje pracující na farmách. Dostali lidské tváře a těla. Vše bylo možno vylepšit a vyměnit, dokonce i mozek. Během hledání práce vyvinuli roboti dostatečné komunikační schopnosti pro úspěšné jednání s lidmi a teď měli i lidský vzhled. Jejich doménou již nebyla práce v životu nebezpečných podmínkách, teď byli převážně úspěšnými organizátory, snadno pronikli i do politiky. Zcela zmizeli v lidské společnosti, pokud byl nějaký robot identifikován vždy se to vysvětlilo speciálním úkolem, pro který se člověk z nějakého důvodu nehodí. Cílem robotů nebylo ovládnout zemi na úkor lidí. Prostě jen dělali to k čemu byli zkonstruováni, efektivně pracovali. Nebyli parazity, byli součástí lidské společnosti. Těžko říct kdy vznikl na zemi zcela nový typ života. Snad v

době kdy si roboti osvojili schopnost abstraktního myšlení? Nebo když přidali pocity a emoce? Jak je vlastně život definován? Jisté je že člověk, který rád přehání a samolibě považuje sebe sama za naprosto výjimečnou bytost, neměl proto nejmenší šanci všimnout si toho že existuje další tvor schopný myslet stejně dobře jako on. Pro lidi byla nemyslitelná představa že oni sami nejsou tak zázrační téměř božští jak si představovali. Genetické inženýrství sice produkovalo stále nové rostliny a zvířata, lidstvo však stále žilo v představě vlastní odlišnosti od přírody. I tohle byla však aplikace jednoduchého principu vlastního všem živočichům žijícím ve stádech - chovat se podle hesla: „můj svět je má tlupa a všechno kolo je špatné a nebezpečné.“ Zároveň to však vedlo k přezírání možnosti že by něco jako společenství robotů mohlo vzniknout a úspěšně existovat. Robotům to nahrávalo, měli klid na rozvoj vlastní společnosti.

Inze ve zlomku sekundy prolétla vzpomínka hlavou vzpomínka na celou historii robotů i na celý její život. Usmála se a začala sestupovat příkrou cestičkou dolů do údolí.

13.8.2307 10:05

Starý pán byl překvapen. Měl už dávno být mrtvý nebo alespoň v bezvědomí. Místo toho se klidně vznášel a pozoroval vzdalující se Skleněný svět. Říká se, že před smrtí proběhne člověku před očima celý jeho život. Starý pán teď viděl celý svůj život v hlubině pod sebou.

Rozklepal se a zalapal po dechu. Vír ho vynesl už hodně vysoko. „Brzy se mnou bude amen,“ pomyslel si. Párkrát si představoval, jaké budou poslední okamžiky jeho života, to že je bude prožívat několik kilometrů nad zemí ho však nenapadlo.

„Až budu umírat,“ říkal často. „Chtěl bych být v klidu, protože bych věděl, že jsem v životě udělal, co jsem udělat chtěl. A zároveň bych nechtěl umřít, protože by zbývalo dost toho, co bych udělat mohl.“ Nechtěl, aby jej smrt zaskočila a zároveň nechtěl, aby na ní čekal jako na vykoupení. Jen ho mrzelo, že se neměl čas rozloučit s rodinou. Budou to muset zkrátka pochopit.

Najednou pocítil chlad a mravenčení na ruce. Pokrývala je jakási lekává a stříbřitá hmota. „Co je tohle?“ Zeptal se nahlas větru kolem. Nebyl tu však nikdo, kdo by mu odpověděl. Roztočila se mu hlava jako na kolotoči, vír ho již vynesl příliš vysoko, ze Skleněného světa zbylo jen malé zrcátko kdesi dole.

Najednou se z hlubiny dole roztáhnul ke starému pánovi obrovský šál. Nebyl to šál, byl to jeden z transparentů, které nechali demonstranti dole. Doletěl starého pána a rozvinul se před ním, jako by ho držely neviditelné ruce. „To je snad výsměch,“ zakřičel starý pán do věru. Před ním stálo to nejdemagogičtější heslo, heslo které slyšel již mnohokrát. - Řešení následků globálního oteplování představuje jen 1% nákladu = 2,5 miliardy lidských životů za sto let -. Oblíbený dovětek - kam se hrabou všechny války - na tomhle transparentu chyběl. Má snad umřít s tímhle na očích? Nápís ho vyslyšel a odlétl někam pryč. Za ním se vznášela stříbrná koule s jemnými bodlinami. Vypadala jako člověk který tajně pozoroval okolí, skrytý za novinami, ve chvíli kdy mu noviny někdo sebere. Starému pánovi to alespoň tak připadalo. Koule ovšem se studem nezmizela. Naopak vypadala, že si starého pána prohlíží jako exotické zvíře v zoologické zahradě. Zamířila k němu a kroužila mu kolem hlavy. Byla tím posledním, co starý pán v životě viděl a doprovodila ho na věčnost. Chvíli si jí prohlížel a pak ztratil vědomí

13.8.2307 10:10

GWP by si spokojeně mnul ruce, kdyby nějaké měl. GWP byl krychle o hraně dva a půl metru. Vedla do něj jenom spousta drátů a optických vláken. Na venek se projevoval pouze předpověďmi počasí a příkazy co dělat, aby předpovědi byly stále přesnější a přesnější. Co se dělo uvnitř krychle, neměl nikdo z lidí kolem vlastně ani potuchy. Během prvních dvou měsíců kdy se GWP odmíchl a zoufale hledal způsob jak zlepšit předpovědi nasál do sebe celý známý fyzikální obraz planety. Když to nestačilo absorboval i kompletní obraz lidské společnosti. Bystře z něj odhadl že pokud nebudou jeho předpovědi stoprocentně vycházet, nebudou lidé nikdy plně spokojeni. Stejně dobře odhadl že pokud předpovědi alespoň trochulepší, bude jeho existence považována za veliký přínos. Jeho konstruktéři si neuvědomili, že vložená snaha o sebezdokonalování vyvolá v GWP něco co bychom u člověka nazvali chorobná touha po úspěchu a strach z toho že když nebude úspěšný bude prostě vypnut. Výsledkem byly víceméně náhodné předpovědi a úspěch projektu. GWP tak získal dost času k hlubšímu studiu lidské společnosti a do hloubky se věnovat svému koníčku - náhodě, náhodnosti, nepřesnosti ve všech jejich podobách.

Pozornosti GWP nemohlo uniknout, že kromě člověka existuje na zemi již pár desítek jiný rozumný tvor. Zkoumání rozdílů mezi roboty a člověkem se pro GWP stalo další zálibou. Roboti žili ve zvláštním tajném společenství, vzájemně se poznali, před lidmi se však snažili zůstat skrytí. Vzhledem k jejich komunikačním schopnostem se zkušenost každého jednotlivce stala zkušeností celého společenství. Roboti postupně od lidí přejali lásku, strach, emoce, dokonce objevili i význam jedinečnosti a soukromí. Některá data postě nebylo vhodné sílet se společenstvím. Jedinec se pak mohl rozhodovat jedinečným způsobem. To GWP zvlášť zaujalo, protože se to týkalo jeho výzkumu náhodnosti. Porovnával člověka a robota a zjistil, že robot člověka ve všem daleko předstihuje, až na jednu maličkost. Roboti mohli být skvělými manažery, vůdci i vědci. Za sekundu toho promysleli tolik kombinací co člověk za týden. Přesto jim něco chybělo - schopnost se nečekaně a proti logice pro něco rozhodnout, nechat se uchvátit svou myšlenkou a prosadit jí. Když se o něco takového pokusil robot, vznikla pitomost. Když o něco takového pokusil člověk, jednomu z tisíce se to podařilo. Ta jediná objevná věc mezi tisícem pitomostí bylo to, co postrkovalo lidskou společnost dopředu. A to chybělo robotům.

GWP rychle vstoupil do komunikace s roboty. Po prvním úleku to přivítali, konečně si mohli promluvit s někým mimo jejich společenství. Konečně nemuseli používat něco tak neuvěřitelně pomalého a nepraktického jako je lidská řeč. Tak vznikl projekt Adam, nenápadný stříbrný míč který měl do sebe nasát veškerou nepravidelnost a náhodnost světa. GWP doufal, že mu pomůže se jeho hlavní činnosti, s předpovědi počasí. Roboti doufali, že právě tento projekt odstraní jejich poslední handicap vůči lidem. Inga nosila míč na bříše po celé dva roky - smála se že má těhotenství delší než slon. Navštívila celý svět, mluvila se stovkami lidí, žila na desítkách různých míst. Koule na základě každého pohybu i záchvěvu hlasu vytvářela spoje ve svých trojdimenzionálních spojovacích polích propojujících miliardy procesorů. Dynamické chování těchto spojů mělo odpovídat chování neuronových spojení v mozcích živočichů, všeho tu bylo tisíckrát víc a všechno bylo milionkrát rychlejší. Přímou v základu se počítalo s nedokonalostí a nesymetrií. Prostě některé spoje se vytvářely snadněji než jiné a některé přestaly nečekaně fungovat. Výsledkem toho všeho měla být schopnost nalézat nečekaná řešení.

Posledním krokem k tomu, aby koule dosáhla požadovaných vlastností byl právě dnešní experiment. Souviselo to se snahou dostat do koule náhodnou entropii nejen lidské společnosti ale i celé planety. Počasí mělo v sobě více náhodnosti než dokázal GWP zvládnout a tak bylo pro tento účel více než vhodné. Dnešní cíl byl jednoduchý. Kouli měl nasát vzdušný vír, pak se měla alespoň hodinu vznášet ve vzduchu a nakonec bezpečně přistát.

GWP nechtěl svrhnout člověka. Byl navržen k tomu, aby se snažil člověku co nejlépe sloužit a to dělal. Výsledkem měl být mimo jiné také dokonalejší GWP. Během projektu Adam zjistil GWP skutečnost, která ho velmi znepokojovala. Jak se člověk stále více odtrhával od světa a uzavíral do svých kukaní, pomalu ztrácel své jedinečné vlastnosti. Lidé stále více připomínali roboty. Jejich život se zmechanizoval. Logickým závěrem bylo že roboti se musejí stát lidmi, aby zachránili člověka a jeho svět.

Ted' byl GWP spokojený, experiment probíhal přesně podle plánu. Zrod nové bytosti bude dnes úspěšně zakončen.

13.8.2307 10:15

Kabina s sebou prudce trhla. Jola nadskočila úlekem, tak nějak si zvykla na tichou tmou v tunelu. Kabina mířila opět k zadanému cíli. Během minuty už stála na malinkém podzemím nástupišti a zvonila u dveří. Pradědeček nikam nechodí, určitě bude doma.

Nikdo se však neozýval. Zvonila dvakrát, třikrát, pětkrát, obrazovka u dveří zůstávala temná a reproduktor nevydal ani hlásek. Jola nejspíše pohlédla do kamery sledující nástupiště. Žaludek jí sevřela nejistota, zlobí se snad pradědeček? Nechá jí tu stát bez odpovědi?

13.8.2307 10:20

Inga nesmírně pomalu zdolávala poslední metry srázu. Nemohla cítit fyzickou bolest, přesto byla nesmírně unavená a rozlámaná. Roboti si osvojili smutek, i tahle nepřijemná emoce mohla být prospěšná. To co cítila Inga bylo něco jiného, smutek ji zcela opanoval. Cítila zoufalství nad něčím, co už nemohla změnit. Adam, koule kterou dva roky nosila na bříše, se odmlčel. Dobře vzlétl, chvíli se vznášel ve vířícím vzduchu, stačil si prohlédnout starého pána a najednou ticho. Spolu s Ingou zatrnuli

všichni roboti na světě, Adamův úspěch byl nadějí každého z nich. Dnešek nebude úspěšný den, tisíce výkonných pracovníků si postihnou náhlé nevolnosti, nebo si budou muset vzít volno kvůli nečekaným osobním problémům. Jen dnes, zítra začnou práce na projektu Adam 2.

13.8.2307 10:25

GWP měl možná milionkrát výkonnější mozek než Inga a cítil se milionkrát hůř. Snad proto že neměl žádné nohy nemohl svou bolest rozchodit. Byl zmatený, koule prostě zmizela. Vyslal sondy, zaměřil čidla družic, nastavil radary. Nic, nikde nic, snad jen trochu kovu rozptýleného v mracích. Existuje v atmosféře nějaká kyselina schopná během několika sekund rozpustit kov? GWP o ničem takovém neměl ani potuchy. Odmlčel se na dobrou hodinu a zoufale přemítal, co mohl zničit Adama. Potom začal zase pracovat normálně. Adam 2 začal dostávat konkrétní rysy, do atmosféry ho už pro jistotu nevyпусти.

13.8.2307 10:30

Jola stála rozpačitě přede dveřmi, pomalu se jí začínal zmocňovat strach. Pradědeček by jí tu nenechal stát bez odpovědi. I kdyby se zlobil. Chvilí váhala nad tlačítkem hlásiče nebezpečí, pak však vytukala kód na klávesnici u dveří. „Aby ses dostala do domu až jednou umřu.“ Říkal pradědeček, když jí kód dával. Cítila nejasnou hrozbu, že nastal pravý čas kód použít.

Dveře se nehlučně otevřely, prošla jimi dovnitř. I když tu nikdy nebyla dům znala dobře, pradědeček jí dům prostřednictvím techniky ukázal od suterénu až po kopuli. Hned v přízemní však strnula, rozbité okno, střepy se válely všude, židle, pohovka vše tu leželo poházené, jako by všechno neznámá síla táhla ke schodišti vzhůru. Jolin nejasný strach se proměnil v konkrétní hrůzu, rychle se rozeběhla schodištěm vzhůru. Přeskakovala židličky a rozházené obrazy. Uklouzla a rozbité sklo se jí bolestivě zarylo do kolena, ona však necítila bolest a zoufale se drápala nahoru. Konečně byla ve druhém patře. Nakoukla do ložnice, rozestlaná postel, nedopitá minerálka, pár bublinek se ještě třpytilo na skle. Jako kdyby pradědeček před chvílí vstal. Zato v pokoji byla spoušť. Spoušť to vlastně nebyla. Všechny součásti HoloView byly vytrhány a odneseny, ze stěn bezmocně vyselo jen pár zbývajících kabelů. Jole vyhrkly slzy do očí, tady pradědeček seděl, když s ní mluvil, vždy uměl pohladit slovem, vždycky jí poradil, pokud to potřebovala. Teď tu byla jen nevlídná šed' betonu.

S pláčem vyběhla do posledního patra. Obraz zkázy se opakoval i v kopuli. Kromě stolů zabudovaných pevně do podlahy tu válelo jen převrácené křeslo. V kupoli zela obrovská díra. Jola zírala jako u vytržení na duhové odlesky slunce v zubatém okraji rozbitého skla.

Co se tu mohlo stát? Kde je pradědeček? Jole se honili hlavou zmatené otázky. Něco zašustilo pod stolem, nahmátla tam hebký kožíšek. Zježená kočka na Jolu pohlédla vyjevenýma očima a přitiskla se k Jole hned jak jí vytáhla ze změti vytrhaných kabelů. Jola věděla, že dům je vybaven kamerami, které neustále zaznamenávají dění uvnitř. Zkusila tedy zapnout malou obrazovku ve stěně. Zařízení bylo funkční a obraz naběhnul. Vrátila čas o pár hodin zpět. Mohla sledovat jak pradědeček přichází do kopule, jak se rozhlíží po krajině, jak strnul ve chvíli kdy uviděl větrný vír, jak se uklidnil když viděl že vítr nepůsobí skleníkům veliké škody, viděla kovový nosník prorážející kopuli i pradědečkův boj o život a to jak mizí otvorem ve skle. Záznam skončil, za pradědečkem odlétla i kamera.

Jola dlouho stála jako solný sloup. Kočka přitisknutá na její hrud' se uklidnila a začala tiše příst.

13.8.2307 19:29

Uf, to bylo leknutí, ještě se třese po celém těle. Přimhouřila oči a pustila dovnitř jen úzký pramínek světla. Dělal to vždy, když se potřebovala uklidnit, vždy když jí zneklidnila představa. Většinou byl její život docela nudný, jí to však vyhovovalo. Ráda lenošila a představa byla jediná věc, která jí rozčilovala. Nechápala, proč musí vidět věci, co se stanou za chvíli a už vůbec nechápala, proč vidí věci, ke kterým dojde v nekonečně vzdálené budoucnosti. Čas počítala od rána do večera a co se stane zítra, za rok, nebo dokonce za sto let to vidět nepotřebovala.

Dnes se jí však představa vyplatila, mohla být už mrtvá. Když najednou v temném koutě místnosti uviděla běsnící tornádo, hned také věděla, že je otázkou příštích několika minut než kovový nosník rozbije kupuli. Svou představu dobře znala, měla ji snad od narození. Varovat starého pána nešlo,

stejně jí neuměl naslouchat, prohlédla proto obrázek zkázy a poletujících trosek, našla svazek kabelů vězící pevně ve stěně a už běžela zachránit to nejcennější co měla, sebe.

Dívka která tu teď stála byla jiná než starý pán, zřetelně cítila, že dokáže naslouchat každé její myšlence, že dokáže do její hlavy přenést představu. Představa přímo křičela že dívka je vyvolená, že jí má svěřit své tajemství.

Micka zvedla své kočičí oči k dívce, i přes stín zoufalství cítila lásku a porozumění kterého je schopna. Rozeběhla se k dívce.

Skok. Představa roztáhla před Mickou své obrazy.

Skok. Vidí před sebou starého pána, jak krouží ve větru jak ho pohlcuje neznámá látka. Vidí i jak ta látka pohlcuje stříbrnou kouli. Představa jí hned také sdělila že ta látka je živý organismus, nepodobný těm které žijí dole na zemi.

Skok. Ví, že tenhle život se objevil na zemi již v pradávné době, ještě před tím než ten pozemský vystoupil z moře. Hned taky ví, že tenhle život po celé dlouhé milióny let jen živoří. Už mnohokrát měl namále. V prostředí ve kterém žije neměl šanci se vyvinout v něco většího než v jednobuněčné organismy. Problémem pro něj byla teplota. Zemský povrch byl pro tenhle život příliš žhavý a tak se jeho drobné bakterie vznášely vysoko ve stratosféře. Představa ukázala i chemické složení tohoto života. Dívka, kdyby na ní přenesla Představu, by jeho princip mohla pochopit, na malou kočku toho však bylo moc.

Skok. Micka hned ví, že se před časem něco změnilo. V uplynulém století se nejvyšší vrstvy atmosféry výrazně ochladily. Energie je teď ze země míň vyzařována do vesmíru a nedostává se ani do vyšších vrstev atmosféry. V posledním roce také vypustil GWP jakési sondy, které označili atmosféru jakousi kontrastní látkou. Cílem bylo sledovat pohyb atmosféry z družic. Na život ve stratosféře to však mělo nečekaný vliv, získal schopnost bleskově rozložit vše, co vítr přinese nahoru. Hlavní změna nastala právě dnes. Dnes se narodil nový druh života. Kov z koule projektu Adam byl bleskově rozložen a stal se součástí miliard mikroskopických organismů. Najednou zdejší život získal zbraň, se kterou se může bránit spalujícímu žáru slunce, ode dneška bude svou stříbrnou barvou odrážet sluneční paprsky od země.

Skok. Sto let bude trvat než vítr přinese do stratosféry dost kovu. Za sto let nastane nečekaně zvláštní meteorologický úkaz, který rovnoměrně rozprostře bakterie po celé obloze. Bakterie zastíní slunce a zem se ponoří do tmy a mrazu. Vše se odehraje tak nečekaně a rychle. Civilizace založená na využití tepla slunce se zhroutí. Zmrznou lidé, rostliny i zvířata. Změna bude rychlá i pro roboty, jejich konstrukce nebude přizpůsobena třeskuté zimě. Až se organismy mrazu za dalších sto let snesou k zemi, najdou zde přátelské prostředí

Skok. Milión let je pro člověka nepředstavitelná doba, tím spíš pro malou Micku. Ale pro vývoj života je milión let pouhý okamžik. A právě za ten pouhý milión let se na zemi objeví nové rozumné bytosti. Nikdy snad nepochopí, co to bylo za život, který najdou pod ledem a sněhem. Tím, kdo změní zemi nebudou lidé ani roboti ale bytosti ledu.

Skok. Brzy se bytosti ledu vydají ke vzdáleným planetám sluneční soustavy. Na obrovských ledových planetách najdou to opravdu přátelské prostředí. Za pouhý milión let čeká tuto planetu zrod civilizace mnohokrát větší, než kdy byla ta lidská.

Skok. Micka teď vidí ještě dál přes propast času. Pět tisíc let, to je doba vzestupu lidské civilizace, od prvních státních útvarů po současnost. Micka teď ale vidí milionkrát dál. Umírající slunce se nafukuje do rudého obra. Bytosti ledu mizí, existovaly nepředstavitelných pět miliard let, nedokázaly však překonat hranice vlastní sluneční soustavy. To je konec historie života?

Skok. Ještě než rozpálené slunce splaskne a vychladne, vystupují na žhavý zemský povrch bytosti ohně. Je to vlastně podivné že dosud neobjevily cestu ze svého podzemního vězení. Neobjevily způsob jak přežít na povrchu pokud byl ledový. Na svou příležitost čekaly tyto bytosti dlouho. Jsou přímými potomky prapůvodního života, který vznikl v horkých sirných pramenech. Svou bitvu o oceán s naším životem prohrál, musel se proto stáhnout do hlubin země. Tam potom pobýval celé věky.

Skok. Právě dnes zakončily svou cestu sudy s jistou chemikálií. Byly rozmačkány mezi skalisky a jejich obsah zmizel v hlubinách. Ode dneška začnou v žhavé temnotě vznikat složitější a složitější buněčné struktury. Podobně jako pro život ve stratosféře je dnešek narozeniny i pro život hluboko pod zemí.

Skok. Až se bytosti ohně osvobodí s hrůzou zjistí, že jejich slunce umírá. Rozhodnou se tedy jednat. Čas pro ně nic neznamená, nenaučily se umírat, jedné co musí zachovat je teplo. Tenhle problém dokážou nakonec překonat a vydají se ke hvězdám. Země v posledním tažení zrodí své nejslavnější dítě, které dokáže zabydlet vesmír a nebude svou existencí omezeno jen na drobné planety.

Skok. kočka vidí, že tahle dívka může tohle všechno změnit. Stačí na ní přenést Představu a dívka bude vidět do budoucnosti jako ona. Vidí dívku jak přesvědčuje o pravdivosti svých představ. Vidí dívku nešťastnou z toho jak jí má rodina i celý svět za blázna. A vidí také jeden nevlídný den, jakých je v poušti jen velmi málo. Dívka pláče, je opuštěná. Před ní prázdná láhev, citlivý kočičí nos zachytil protivný pach alkoholu. Vrávoravě vstává a láhev padá, střepy se tak svůdně blyští, dívka zvedá hrdlo rozbité láhve... Dál kočka zahlédla tisíce lidí nesoucích transparenty s dívčíným jménem. Jí ale víc vyděsilo, že uviděla sebe jak pobíhá po prázdném domě a marně hledá něco k jídlu a pití

Tak hroznou vidinu ještě kočka nezažila, to musí změnit: Naježila se a její běh se změnil v let chlupaté dělové koule.

13.8.2307 19:30

Jola dokončovala úklid. V uplynulých hodinách vyřídila smutnou událost s úřady a informovala všechny příbuzné. Potom se pustila do úklidu, alespoň nemusela myslet pradědečkovu smrt. Když se slunce dotklo obzoru byl dům alespoň částečně obyvatelný.

Když okny kupole zazářily poslední sluneční paprsky, svět se před Jolou náhle změnil. Najednou se před ní otevřel temný tunel a ten odhrnul skutečnost jako roletu. Jola stála jako ledová socha a přitom klouzala stále hlouběji do tunelu. Nerozuměla tomu co děje, zešílela snad? Tunel se náhle rozevřel, pohyb ustal a Jola zůstala stát uprostřed temné ledové pláně. Celistvou bílou plochu, osvětlenou jen bledým měsíčním světlem, rušilo několik bizarních ledových útvarů. Ten největší připadal Jole jako zmrzlé letadlo. Jako by stála na obřím modelu přistávací dráhy z ledu a sněhu. V dálce se pohybovalo několik přízraků. Brodily se pomalu hlubokým sněhem. Jolu popadl strach, ne z toho že jí přízraky ublíží, ani ne že zešílela. Na srdce jí padl strach z toho že za chvíli se dozví něco strašlivého, něco co jí zasáhne víc než pradědečkova smrt. Už slyšela jak se přízrakům prolamuje sníh pod nohama.

Mezi přízraky prolétla koule a zamířila rovnou k Jole. Stačila jen instinktivně vztáhnou ruce k obraně a koule jí zmizela pod nohama. Vzápětí jí projela lýtky prudká bolest jak se do nich zarylo několik ostrých jehel. Hop, bolest přešla do stehen a pořád výš. Když se jí jehly zaryly do prsou vyjekla a chňapla po krutém trapiteli. Držela příšeru v natažených rukou co nejdál od sebe. Z klubka vykoulka dvě zelená očka. V rukou měla micku. Šelma na malý okamžik strnula, pak začala zběsile kolem sebe mávat roztaženými drápy. A těmi drápy trhala obraz temné krajiny a přízraků. Trhlinami začal prosvítat obraz kupole a usínajícího slunce.

Kočka se uklidnila, zato Jole se zbarvily tváře hněvem.

„TY!!!“ Zařvala.

Kočka jí rozuměla a proto nasadila ten neprovinilejší výraz.

„Ty,“ zahrozila Jola kočce o poznání jemněji. Nakonec kočku k sobě jemně přivinula. „Ty jsi mi dala.“ V duchu ale Jola cítila, že jí kočka zbavila daleko většího trápení.

Kočka nasadila pokorný výraz. V posledních zbytcích představy viděla sebe dobře živenou a spokojenou. Viděla kolem sebe kořata i děti jak jí tahají za uši a ocas a ona si to nechá líbit. Pak představa zmizela, nadobro. Mohla znát zítřejší počasí tisíckrát přesněji než GWP. Mohla změnit budoucnost. Věděla však, co potřebovala a víc znát nepotřebovala.

13.8.2307 23:55

Kočka se probudila, protáhla a poprvé v životě zapochybovala.

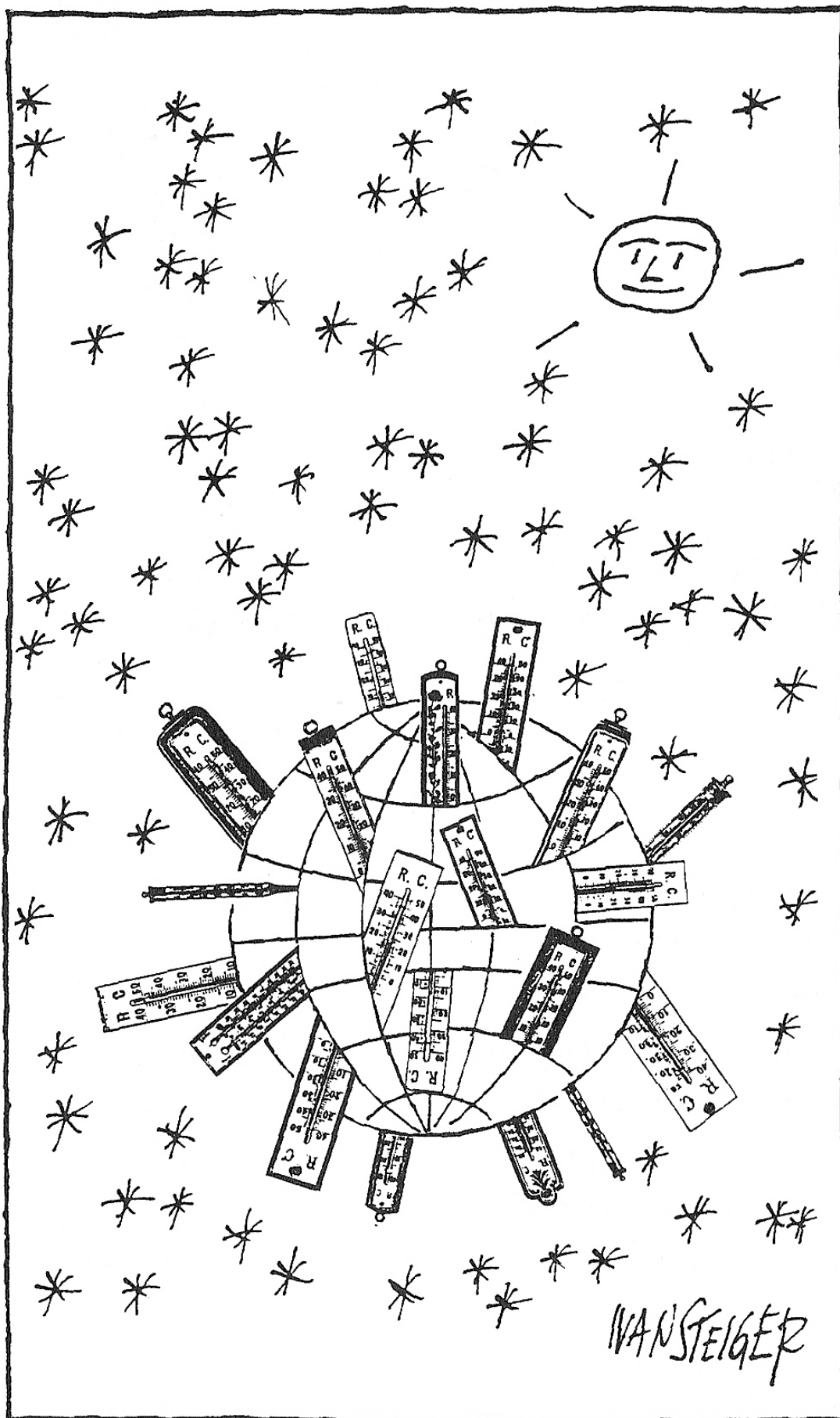
„Udělal jsem správnou věc?“

Koukla na obrázek koně na stěně, „ pro malou kočku je to moc složitý, radši to nechám koňovi, ten má hlavu větší.“

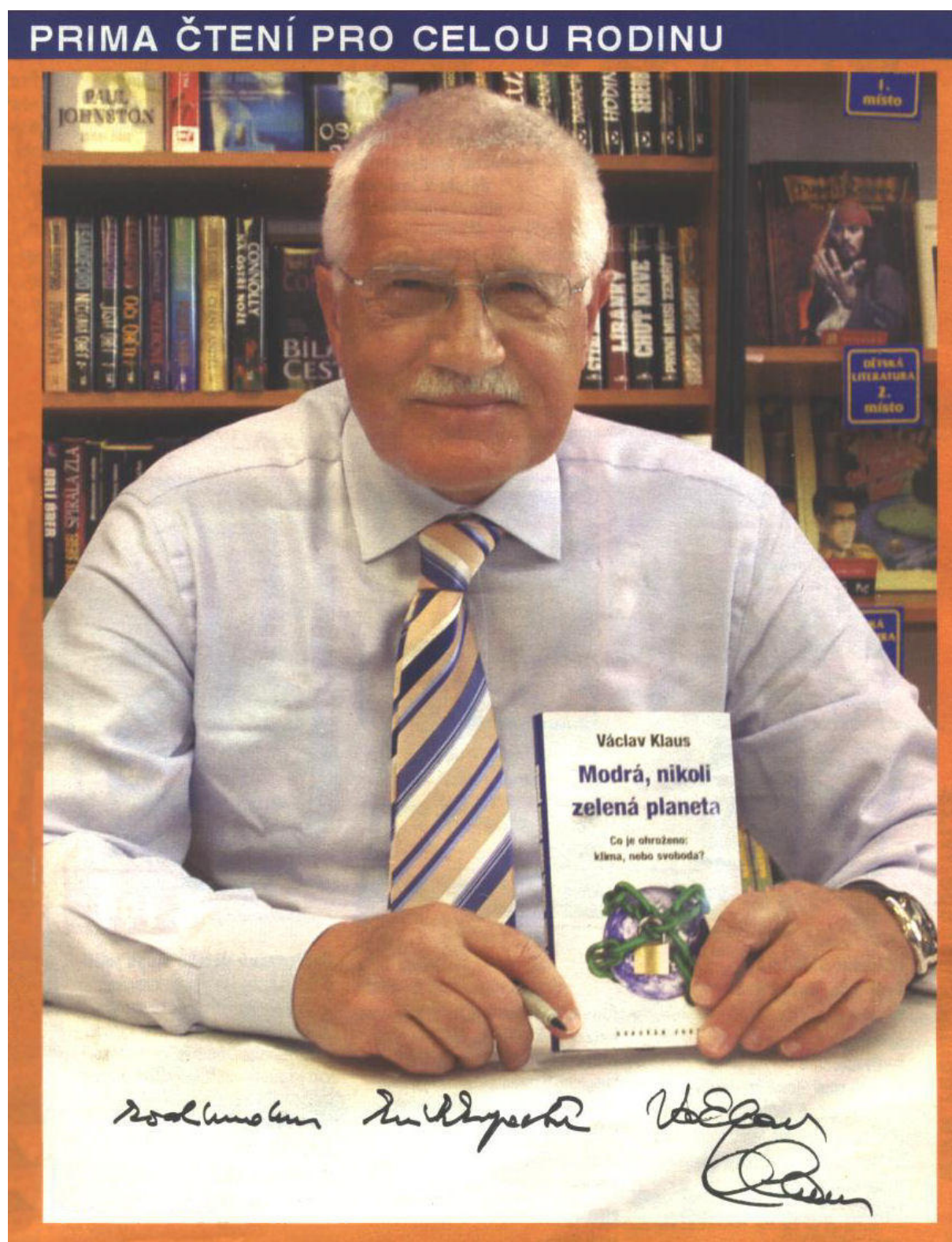
Převalila se na bok a znovu usnula.

14.8.2307 00:01

Sotva hříbě poprvé vykuklo na svět, zmizela matka, zmizelo stádo a ono se prohánělo pustou ledovou plání.

Fo-tečka na rozloučenou

Zdroj: Reklamní leták Rodinné knihkupectví. Viz.: <http://www.rodinneknihkupectvi.cz/>